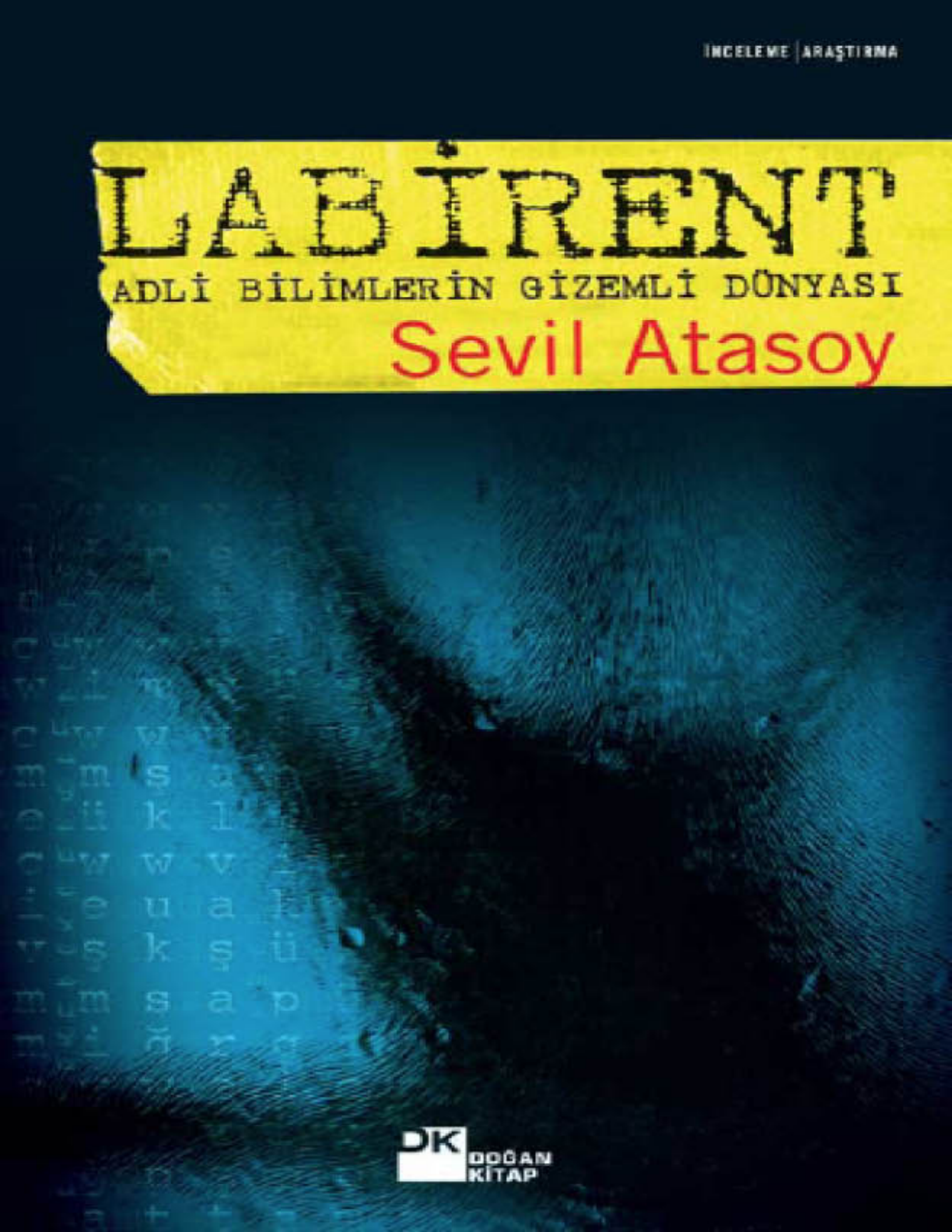
İNCELEME | ARAŞTIRMA

LABİRENT

ADLİ BİLİMLERİN GİZEMLİ DÜNYASI

Sevil Atasoy

DK DOĞAN KİTAP

LABİRENT

Adli Bilimlerin Gizemli Dünyası

Yazan: Sevil Atasoy **Yayın hakları:** © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Dijital yayın tarihi: ekim 2010 / ISBN 978-605-111-843-7

Kapak tasarımı: Yavuz Korkut **Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.**

19 Mayıs Caddesi, Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İstanbul **Telefon**: (212) 373 77 00 / **Faks**: (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Labirent

Adli Bilimlerin Gizemli Dünyası

Sevil Atasoy

DK DOĞAN KİTAP

“Yaz” diyen Ertuğrul Özkök’e

Her yazdığımı ilk okuyan Faruk Atasoy’a

Başlangıç

Zor ve Gizemli Bir Dünyaya Hoş Geldiniz

Size, akıllara durgunluk veren Ölüler Meydanı Jemaa el-Fna'yı anlatabilirdim. Ya da Katmandu'dan Lhassa'ya planladığınız yolculukta yanınıza alacaklarınızı.

Gelin görün ki, paylaşmak istediğim başka şeyler var.

Dünyanın dört bir yanındaki olay yeri inceleme birimlerinde ve kriminal laboratuvarlarında çalışan adsız kahramanların bilim ve teknoloji ışığında, labirentlerde dolaşarak suçu nasıl aydınlattıklarını, suçluyu, suçsuzdan nasıl ayırdıklarını...

Kimyanın, matematiğin, fiziğin, genetiğin ve daha nice bilim dalının "forensic science", yani "adli bilimler" çatısı altında suçla mücadeleye nasıl katkıda bulunduğunu...

CSI:Miami ya da benzeri dizilerde gördüğünüz teknolojilerin ne kadarının gerçek, ne kadarının hayal olduğunu anlatmak istiyorum.

Anlatmak istediğim başka şeyler de var.

Okunduğunda, duyulduğunda, tanık olunduğunda pek de keyif vermeyen...

İsyan ettiren, hayrete düşüren, "Bu kadar da olmaz ki!" dedirten...

Yukarıdakiler kadar hoşlanmayabilirsiniz, ama bunları da anlatmak istiyorum.

Suçun kimi zaman neden aydınlatılamadığını, suçluların kimi zaman neden yakalanamadığını ya da masumiyetin neden kanıtlanamadığını...

Gözbebeğimiz, umut bağladığımız “forensic science”ın kimi zaman nasıl “junk science” yani “çöp bilim”e dönüştüğünü...

Ama her şey bir yana önce şunu sormak istiyorum: “Faili meçhul”lerden ve “ben masumum” diye çırpınanlardan rahatsız oluyor musunuz?

Eğer birine ya da her ikisine “evet” diye cevap verdiyseniz, bilin ki bilimsel deliller olmadan suçlular adalete teslim edilemez, bilimsel deliller olmadan haksız yere itham edilen korunamaz.

Gerçeğe ve sadece gerçeğe ulaşmaya çalışan delil avcılarının, zor, ama bir o kadar gizemli ve çekici dünyasına hoş geldiniz.

Lisa Eder Cinayetinden Artakalan Kül, Kan, Kıl ve Koli Bandı

20 ekim 2004 günü, Kassel - Hannover Otoyolu'na dakikalar mesafesindeki St. Thomas Kilisesi'nde 200 kişiydiler.

Tören bitiminde bunlardan altısı, ayçiçekleriyle süslenmiş beyaz tabutu omuzlarına aldı, önce içeridekilerin, sonra dışarıda yağmur altında bekleyenlerin arasından geçirdi ve siyah bir limuzine yerleştirdi. Limuzin, otopsilerden geçmiş cenazeyi yakılacağı yere götürdü.

Küller, havaya savrulmadı. Alman yasaları bunu yasaklıyor. 2 kilo kadar kül, özel bir çanakta toplandı. Birkaç zerresi rüzgâra kapıldı, geldi aylar sonra aklıma düştü.

Acaba kilometrelerce ötede küle dönüşen küçük, sarışın, mavi gözlü kız, tatile geldiği ülkemde öldürülmeden önce neler yaşadı?

Sineklerin dili

Cenaze töreninden 10 gün önce bir pazar günü 15.00 sularında, küçük kızın annesi Petra Eder, tatile geldiği yörenin güvenliğinden sorumlu olan Alanya Yeşilköy Jandarma Komutanlığı'nı aradı. 11 yaşındaki kızı Lisa'nın, 3 saat önce kaldıkları otelin yakınındaki marketten bir deniz yatağı almak üzere çıktığını ve geri dönmediğini bildirdi. Soruşturma sonucunda, market sahibinin Lisa'ya bir deniz yatağı sattığı, deniz yatağını şişirirken, Lisa'nın "Şimdi geliyorum" diye çıktığı ve bir daha markete geri gelmediği anlaşıldı.

Ertesi gün öğleden sonra, bir temizlik işçisi, Alanya İç Kale mevkiinde, Muhtarın Yeri adlı mekâna 50-60 metre uzaklıkta, çıkışa göre yolun solunda, her gün yaptığı gibi, çam ağaçlarının arasında pet şişe ve naylon toplamaya başladı. Elindeki yaraya sineklerin konduğunu görünce, “Buralarda sinek olmaz, ölü var herhalde” diye düşündü. Yolun 6-7 metre aşağısında Lisa Eder’in cesedini buldu.

Temizlik işçisi verdiği ifadede, değme olay yeri inceleme uzmanlarına taş çıkartırcasına sinekleri, kırmızı karıncaları anlattı. Hatta kızın giysileri üzerinde yaprak ve ot olmadığından, yoldan aşağı yuvarlanmayıp, buraya bırakılmış olması gerektiğini bile söyledi.

Kızın cesedi bulunduğunda üzerinde açık mavi tişört, lacivert etek vardı, altı çıplaktı. Olay yeri inceleme uzmanları uzun sarı saçlarının örttüğü sağ yanağı üzerinde ve usulca çevirdiklerinde sırtında sağ omuzuna doğru koli bandı, ayrıca ensesi, beli ve sırtında 4 adet siyah kıl buldular ve inceletmek üzere aldılar.

Suç ve delil

Lisa Eder’e iki kez otopsi yapıldı. Biri bulunduğu gün Alanya Adli Tıp Şube Müdürlüğü’nde, diğeri 4 gün sonra Hannover Tıp Fakültesi Adli Tıp Enstitüsü’nde.

Adli Tıp Kurumu 1. İhtisas Kurulu, her iki yerin otopsi raporunu ve gerçekleştirilen diğer tetkikleri değerlendirdi ve kesin ölüm nedenini, “ağız, burun çevresinde görünen travmatik değişimler, ölü lekelerinin yayılımı ve renkleri ile diğer olay yeri ve otopsi bulguları göz önüne alındığında ağız ve burun kapanmasına bağlı solunum yetmezliği” olarak

bildirdi. Ayrıca, Lisa’nın ölmeden kısa süre önce “anal yoldan cinsel saldırıya” maruz kaldığını ekledi.

Cesedin bulunduğu günün akşamı jandarma, otel yakınındaki dükkânlardan birinin sahibi olan Bülent Gülbay’ı şüpheli olarak polise teslim etti. Çünkü pantolon paçasının sağ arka, orta kısmında kan, otosunda sarı saç ve işyerinde koli bandı bulunmuştu. Ankara Polis Kriminal Laboratuvarları’nda pantolondaki kan lekesi incelendi ve Lisa’nın DNA’sıyla uyumlu olduğu saptandı. Şüpheli, çok güçlü bir delille sanığa dönüştü ve 17 mart 2006’da tecavüz için 11 yıl, cinayet için de ilk bir yılı geceli gündüzlü hücrede olmak üzere, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırıldı.

Kırmızı leğeni ve kımıldayan siyah poşeti konuşturmak

Bülent Gülbay’ın, Lisa’nın kaybolduğu saatlerde, iki eliyle zor kaldırdığı siyah bir poşetle dükkânından çıktığını ve otomobilinin bagajına koyduğunu gören var. Ayrıca, bazı ev komşuları, içerisinde siyah bir poşet bulunan, kırmızı bir leğeni, oldukça zorlanarak 3. kattaki dairesine taşıdığından söz etti. Hatta kapının göz deliğinden bakan biri, poşetin kımıldadığını ve dışına taşan ayaklar gördüğünü de belirtti. İfadeler birleştirilirse, Lisa’nın dükkânda poşete konduğu, otomobilin bagajına yerleştirildiği, eve götürüldüğü ve kırmızı bir plastik leğen içinde, yukarı taşındığı düşünülebilir. Sanığın evindeki balkonunda el konan kırmızı leğen ve siyah poşetlerde Lisa’nın açık mavi tişörtünün ve lacivert eteğinin lifleri, saçı veya çıplak teninin değmesi nedeniyle DNA’sı bulunabilse, ne kadar değerli bir delil oluştururdu. Dosya içerisinde, bu konuda bir veri yok. Yoksa evde el konan siyah poşetler arasında Lisa’yı taşımada kullanılan poşet yok mu? O zaman suç sırasında kullanıldığı

varsayılan poşet nerede? Bulunsaydı, kaldırmak için elle tutulan kısmında sanığın DNA’sı, içinde Lisa’nın DNA’sı olacaktı.

Lisa’nın iç çamaşırı nerede?

Giysilerle ilgili önemli ayrıntı, ceset üzerinde iç çamaşırının bulunmayışı. Halbuki Lisa’nın annesi bana, otelden çıkarken kızının iç çamaşırı giydiğini söyledi. Bu çamaşır acaba nerede? Sanığa ait bir mekânda bulunmuş olsa ya da bir çöp kutusunda ele geçse ve üzerinde sanığın DNA’sı bulunsa, ne kadar değerli bir delil oluşturacaktı.

Koli bantları çok şey anlatabilir

Lisa’nın cesedi üzerindeki koli bandı parçalarından yola çıkan güvenlik güçleri, sanığın ev ve işyerinde buldukları koli bantlarına el koydular. Lisa’nın üzerindeki bantlarda, kendi kanının olduğu saptandı. Ev ve işyerindeki bantlarda kan ve vücut sıvısı aranmış ve bulunamamıştı. Zaten, çok zayıf bir ihtimaldi. Bülent Gülbay’a ait mekânlarda ele geçen bantlar ile mağdur ya da diğer eşya üzerinde bulunan bantların özelliklerinin karşılaştırılması, aynı imalatçının ürünü olup olmadıklarını ortaya çıkartacak, yırtılma yerlerinin tam olarak örtüşmesi, suç sırasında kullanıldığının kesin delili olacaktı. Lisa Eder cinayetindeki bantlar, tüm bildiklerini söylemiş değiller.

Lisa uyutuldu mu?

Katil, Lisa’nın direncini kırmak için, sadece hırpalamak, ağzını burnunu kapatmak ve belki de koli bandıyla sarmakla yetinmeyip bir madde vererek uyuttu mu? Ölen kişilerin kan ve iç organ parçalarında toksikolojik analiz çok büyük emek isteyen, zor bir iştir. Hele hangi maddeyi arayacağınız size söylenmez ise. Yönlendirme olmadığından, bütün dünyada olduğu gibi, Adli Tıp Kurumu Toksikoloji Şubesi de yüzlerce maddenin tarandığı sistematik analiz gerçekleştirdi ve bir şey bulamadı. Oysa bu standart analiz dışında, bu tip olaylarda sıklıkla karşılaşılan başka maddeler de aranabilirdi. Örneğin, gamahidroksibütirat. “Tecavüz şurubu” olarak bilinen GHB, renksiz, kokusuz ve hafif mayhoş bir sıvı, satışı yasak. Hızla derin bir uykuya ve geçici hafıza kaybına neden oluyor. GHB’yi mutfakta bile sentezlemek mümkün. İmalatında kullanılan 2 madde, besin desteği satan dükkânlarda ve spor salonlarında bulunabiliyor. Aynı anda yutulursa, vücut bunları kendi içinde de GHB’ye dönüştürüyor. Benzer şekilde, cinsel saldırılar öncesi, sıklıkla kullanılan ve piyasada kolayca bulunan başka maddeler de var. Özel olarak talep edilseydi, ellerinde olduğunu çok iyi bildiğim ileri teknikleri kullanarak arayacaklardı. Ortaya çıkacak sonuç da, belki olayın daha iyi anlaşılmasına çok önemli katkılar sağlayacaktı.

Tükürük, sperm kadar değerli

Dosyada, Lisa Eder’in ağzı içinden, ayrıca anal ve vajinal bölgelerden alınan sürüntülerde sperm arandığına ve bulunamadığına dair rapor var. Ancak bir cinsel saldırıda her zaman sperm bulunmayabilir. Bulunsa bile, ağız ya da cinsel organlarda olmayabilir. Özellikle çocuklara yönelik cinsel saldırılarda, saldırgana ait tükürük bulabilme olasılığı her zaman

daha fazladır. Tükürük demek de, DNA demektir. Bu nedenle tükürüğün bulaşma olasılığı bulunan vücut bölgelerinden, örneğin boyun, ense, göğüs üzeri ve çevresi, uyluk araları, cinsel organ etrafı gibi bölgelerden mutlaka usulüne uygun olarak örnek almalı ve burada DNA analizi yapılmalıydı.

Kılların köksüzlüğü

Lisa'nın cesedi üzerinden toplanan 4 adet kıl, ayrıca sanığın otosunun arka koltuğu üzerinden alındığı belirtilen iki kıl, ne yazık ki yapılan genetik analizlere cevap vermedi. Çünkü köksüzdüler ve kök olmayınca hücre çekirdeğinde bulunan DNA analizi yapılamıyor. Bu nedenle Lisa'nın üzerindeki kılların kime ait olduğunu bilemiyoruz. Otomobildeki 2 kılın da Lisa'ya aidiyeti saptanamadı. Batı ülkelerinin güvenlik birimleri, köksüz kılla karşılaştıklarında artık mitokondriyal DNA çalışıyorlar.

Lisa'nın annesiyle görüştüm

Lisa Eder'in cesedi bulunduğunda üzerinde açık mavi tişört ve lacivert kısa bir etek vardı. Kendisini en son gören market sahibine ceset gösterildiğinde "Kız bu kız, ama etek bu değil" dediğinden, Lisa'nın annesi Petra'yı Almanya'dan telefonla arayıp sordum. Etek kendi lacivert, pamuklu kumaştan eteğiymiş. Market sahibi yanılmış. Bu, görgü tanıklarına her zaman güvenmemek gerektiğinin iyi bir örneği. Petra'yla telefonda uzun bir süre konunun değişik ayrıntılarını da görüştüm.

Soruşturmayla ilgili tek bilgi kaynağı, Bild gazetesinde ara sıra yazılanlarmış. Sanığın pantolonu üzerindeki kanın, Lisa'ya ait olduğunu bile bilmiyordu. Üstelik Hannover Adli Tıp Enstitüsü, kendisine Türkiye'deki otopsiyi, uzman olmayan bir hekimin yaptığını söylemişti. Bu tip soruşturmalarda resmi kaynakların, tarafları ve kamuoyunu bilgilendirmesinin ne denli önemi olduğunu bir kez daha gördüm.

Bir dipnot

Tatile gittikleri ülkede cinsel saldırıya uğrayan, ya da böyle bir suç işleyenlerin sayısı hiç de az değildir. Bunların arasında özellikle yaşı küçüklere yönelik olanlar, genellikle basında yer bulur. Bazıları günlerce hatta aylarca manşetlerden inmez ve sadece gerçekleştiği ülke ile sınırlı kalmayan önemli değişikliklere yol açarlar.

Örneğin, tatil beldesi Pattaya'da, 56 yaşındaki Fransız Jean-Claude Chamoux'nun 12 yaşından küçük çok sayıda Taylandlı kızın ırzına geçmesi, bu eylemlerini fotoğraflaması ve satması ile başlayan olaylar, 80 bin kadar Taylandlı küçüğün, seks endüstrisinde kullanıldığını ortaya çıkardı.

İspanya'nın Torremolinos, Tenerife ve Malaga'sında, Yunanistan'ın Kavos, Faliraki ve Malia'sında her tatilde meydana gelen ve bir önceki yıla göre ciddi biçimde artan cinsel şiddet, parlamentolarda soru önergelerine yol açtı ve tatil beldelerindeki durum hakkında, Türkçe de dahil olmak üzere 12 dilde, 30 ülke hakkında bilgi veren, Avrupa Tecavüz Kriz Ağı'nın oluşmasını sağladı.

Maynuşyaların Dünyasına Düşen Madrid Bombası

25 mayıs 2004 günü ABD Federal Soruşturma Bürosu FBI'ın yaptığı basın açıklaması sadece iki satırdı ama, duyunca başımdan aşağıya kaynar sular döküldü.

"Bay Mayfield ve ailesine vermiş olduğumuz rahatsızlık nedeniyle özür dileriz. Parmak izi incelemelerinde kullandığımız yöntemleri gözden geçireceğiz."

Gerçi geçen yüzyılın başından bu yana, dünyanın dört bir yanında, zengin, fakir, gelişmiş, gelişmemiş birçok ülkede failin kim olduğunu bulmak üzere gerçekleştirilen milyonlarca parmak izi karşılaştırmasında zaman zaman sorunlar yaşanmıyor değil. Bu sorunların, uzun yıllar suçsuz yere cezaevlerinde yatmaya yol açtığı da bizce malum. Ancak 2004 yılında FBI Parmak İzi Birimi, tarihinde ilk kez "pardon" demişse, bu kıyamet alametidir. Hele ki pardon denilen, gerisinde 191 ölü ve 2 000 kadar yaralı bırakan Madrid bombacılarından biri olduğu iddiasıyla 2 haftadır tutuklu, Amerikan vatandaşı, İslamiyet'i kabul etmiş, 37 yaşındaki Avukat Brandon Mayfield ve ailesi ise.

4 uzman ve 1 sanık

Her şey, 11 mart 2004 tarihindeki Madrid bombalamalarından saatler sonra, Alcala de Henares Tren İstasyonu yakınlarında bulunan beyaz

renkli çalıntı Renault Kangoo araçtan, plastik mavi bir poşet, bu poşetten de 7 adet detonatörün çıkmasıyla başladı.

Poşet üzerindeki kısmi parmak izleri görünür hale getirildikten sonra fotoğrafı çekildi.

İspanyol polisince oluşturulan dijital görüntüler, incelenmek üzere başka polis teşkilatlarına, bu arada Quantico, Virginia FBI Parmak İzi Laboratuvarı'na da elektronik postayla gönderildi.

Bu görüntüler, FBI'ın Entegre Otomatik Parmak İzi İdantifikasyon Sistemi (IAFIS) veri tabanında bulunan milyonlarca kişiye ait parmak iziyle karşılaştırıldı. Sistem, incelenen parmak izlerinden birine uyan 5 olasılık sıraladı. Uzman Terry Green, gözle yaptığı karşılaştırma sonucunda, bunlardan dördüncü sıradaki kişinin, Madrid'den gönderilen parmak izlerinden birinin yüzde 100 ihtimalle sahibi olduğunu saptadı. Bu kişi Brandon Mayfield'di ve parmak izlerinin veri tabanında bulunmasının nedeni, 1984 yılında 17 yaşındayken karıştığı bir hırsızlık olayıydı.

Bu bulgu, önce amiri Michael Wieners, daha sonra 30 yıllık parmak izi deneyimi olan uzman John T. Massey ve nihayet mahkemenin görevlendirdiği ünlü parmak izi uzmanı Kenneth Moses tarafından da onaylandı. Hatta Moses, parmak izinin Mayfield'ın sol işaretparmağına ait olduğunu bile öne sürdü.

Sadece bir tek parmağının izine dayanılarak Madrid tren bombalamalarının sanığı haline dönüşen Avukat Mayfield, çıkarıldığı mahkemede 10 yıldır Amerika'dan ayrılmadığını, pasaportunun bile olmadığını söylediyse de, dikkate alınmadı.

Suça uygun bir geçmiş

Yerel gazete ve televizyonlar, internet haber portalları ve chat grupları, Mayfield'ın tutuklanmasının arkasında başka meseleler olduğunu iddia etmeye başladılar. Bir kere, Hırıstiyanken Müslümanlığı seçmişti. Mahallesindeki camiye düzenli olarak gidiyordu. Portland'daki avukatlık bürosunun ilanını, terörizmle bağlantısı olduğundan şüphelenilen bir yayın organına vermişti. Mısırlı karısı Mona, teröristlerle bağlantılı olduğundan şüphelenilen İslami bir yardım örgütüne bir kez telefon etmişti. Ayrıca, bir velayet davasında avukatlığını üstlendiği müvekkili, davanın bitiminden çok sonra El Kaide ve Taliban'a yardım ettiğini ikrar etmişti. Bilgisayarın "benziyor'" diye sıraladığı 5 kişi arasından Mayfield'ın seçilmesini, bu kötü (!) geçmişine bağlayan çok oldu.

Dikkatsiz ve büyük ayaklı bir ajan

Mahkeme kayıtlarına göre, FBI ajanları, Madrid bombalamalarından 15 gün sonra Mayfield'ı izlemeye aldılar ve kabul edilen Yurtseverlik Yasası'na (Patriot Act) dayanarak haber vermeden evine girdiler.

"Habersizce eve girdikleri nasıl anlaşılmış?" diye soracak olursanız, hemen açıklayayım: Evden çıkarken kapının üzerindeki iki kilitten sadece birini çevirdiler. Bu kilit, ailenin her zaman kapıyı kilitlemek için kullandığı kilit değildi.

İkincisi de, kapının önünde bırakılan ayakkabı izlerinden biri, aile fertlerinin hiçbirinin sahip olduğu ayakkabıların izini tutmadı.

FBI ajanları, bir sonraki girişlerinde, Mayfield'ın bilgisayarını, kasa anahtarını, antetli kâğıtlarını, DNA analizi amacıyla 6 sigara izmaritini,

Kuran fotokopilerini ve “İspanyolca dokümanları” götürdüler. “İspanyolca dokümanlar”ın Mayfield’ın oğlunun İspanyolca dersine ait ev ödevi olduğu sonradan anlaşıldı.

Parmak izleri başkasının

Nisan ayının ortalarına doğru, İspanyol makamları, poşet üzerinden alınan orijinal görüntülerin FBI’ın gönderdiği Mayfield’ın parmak izlerini tutmadığını bildirdiler.

Dijital görüntü üzerinden inceleme yapmış olan FBI kararında ısrar etti ve Mayfield’ı suçlamayı sürdürdü.

Mayısın sonuna doğru, İspanyol polisi, parmak izlerinin Cezayirli Uhnane Davud’un sağ elinin orta ve baş parmaklarına ait olduğunu ilan etti.

FBI uzmanları Madrid’e giderek poşet üzerindeki parmak izlerinin orijinallerini incelediler ve İspanyollara hak verdiler. Parmak izi, Mayfield’a ait değildi.

Hatayı yapan 3 FBI elemanı görevden alındı. Son iki yıl içerisinde vermiş oldukları raporlar yeniden inceleniyor. 10 kişilik uluslararası bir komisyon, benzeri bir hatanın FBI ya da dünyanın bir başka parmak izi bürosunda yapılmaması için alınacak önlemleri içerir bir belge hazırladı.

Mayfield, bir yandan yanlış parmak izi incelemesi yaparak kendisini mağdur eden FBI, diğer yandan Yurtseverlik Yasası’nı çıkartarak polise aşırı olanaklar veren hükümet aleyhine tazminat davası açtı.

Aradan geçen iki yıl içinde İspanyol polisi, 200'e yakın kişiyi tutukladı. Hatta 16 yaşında bir İspanyol genci, dinamitlerin taşınmasında yardımcı olduğunu itiraf etti ve 6 yıla mahkûm oldu. 2006 temmuzunda yargıç Juan del Olmo, suçla doğrudan bağlantısı kanıtlanan 29 sanıkla ilgili iddianamenin mahkemeye ulaştığını bildirdi. Duruşmaların 2006 sonunda başlaması ve en az bir yıl sürmesi bekleniyor.

Maynuşyalar: Parmaktaki küçük ayrıntılar

Suçluların parmak izlerinden teşhisi, modern kriminalistiğin miladıdır. Parmak izinin kişiye özgü oluşunu, tipi ve özellik noktaları belirler. Özellik noktaları için, Türkçe'de "küçük ayrıntılar" anlamına gelen, Latince minutiae (maynuşya) sözcüğünü kullanıyoruz.

Maynuşyalar, biten hat, çatal hat, ada, kısa hat ve yakın hat bitişi özelliklerini gösterir. Parmak izleri ana karnında 7 aylıkken oluşmaya başlar ve tek yumurta ikizlerinde bile farklıdır. Yapılan araştırmalara göre, her beş uzmandan dördü bu farkı kolayca saptayabilir.

O halde, bu denli güvendiğimiz bir delilde, üstelik bu denli önemli bir olayda "pardon"ların yaşanmaması gerekirdi. Öyleyse, ne olmuştu da, daha 1924'te dünyanın ilk parmak izi veri tabanını kurmuş olan ve milyonlarca parmak izini dakikalar içinde tarayabilen FBI yanılmıştı?

Meselenin izahı aslında basit. Evet, yeryüzünde parmak izi birbirine eşit iki insan yoktur. Ama benzeyen çok insan vardır.

Nitekim FBI uzmanı, poşet üzerinden alınan ve Madrid İnterpol'ü üzerinden gelen dijital parmak izi görüntüsünün önce tipini, daha sonra

belirlediği maynuşyaları, veri tabanındaki 50 milyon civarındaki örnekle karşılaştırdı. Sistem, bu özellikleri tutan 5 kişiyi sıraladı.

Veritabanındaki parmak izi sayısı milyarları bulsaydı, “benzeyen” sayısı bundan çok daha yüksek olacaktı.

Buradan sonraki adım, insan beyninin her türlü insan icadından daha üstün olduğunu kabul etmek ve bilgisayarın “benziyor” dediklerini uzman gözüyle karşılaştırmaktır.

Nitekim dünyanın tüm polis teşkilatlarında, bu arada 2,5 milyon kadar parmak izinin depolandığı ülkemizde de, parmak izi otomatik teşhis sistemi olarak adlandırılan yüz binlerce dolarlık veri tabanlarının “benziyor” diye sıraladığı sonuçlar, parmak izi uzmanlarının onayından mutlaka geçer.

Karşılaştırılan parmak izlerinin görüntü kalitesi yetersizse, bazı özellikleri kaybolur ve veri tabanı ya da uzmanın gözleri yanılabilir. Amerikan vatandaşı Avukat Mayfield’ı Madrid bombacısına dönüştüren aksilik de, büyük bir olasılıkla incelenen dijital görüntü rezolüsyonunun düşüklüğünden kaynaklandı.

Her 1 000 karşılaştırmadan 25’i hatalı mı?

İki kişinin katili olduğu halde önce beraat eden, daha sonra tazminat ödemeye mahkûm edilen ünlü Amerikalı sporcu O.J.Simpson’un davaları, dikkatsiz bir olay yeri incelemesinin ve titizlikle yapılmayan DNA incelemelerinin nelere mal olduğunu, hepimizin kafasına vura vura öğretmiştir. “Kafamıza vuruldu da ne değişti?” diyenlerden olabilirsiniz, ama inanın pek çok ülkenin polisi bundan büyük dersler çıkardı.

Pek çok ülke, olay yeri inceleme personelinin eğitim ve donanımına bütçesinden daha fazla pay ayırdı. Kriminal laboratuvar akreditasyonunun, yani kalite güvencesinin vazgeçilmezliğini anladı. Binlerce savcı, hâkim ve avukat, olay yeri incelemeleriyle DNA analizlerinde yapılabilecek hataları öğrendi.

Simpson Davası'yla masaya yatırılan DNA, 10 yılda ancak ayağa kalkabildi. Temmuz ortalarında başlayan, Mayfield'ın Amerikan Adalet Bakanlığı ve FBI aleyhine açtığı tazminat davasındaysa, 100 yıldır dünyanın her yerinde kullanılan parmak izi incelemeleri sorgulanıyor.

Adalet Bakanlığı, parmak izlerinin güvenilirliğine ilişkin bir araştırma başlattı ve üyesi bulunduğum Amerikan Standartlar Enstitüsü'nün de görüşünü istiyor. Parmak izlerindeki hata oranlarını hesaplayan ilk yayın, Kaliforniya Üniversitesi'nden Simon Cole'e ait. Cole, çeşitli nedenlerden kaynaklanabilecek hataların, binde 2 ile binde 25 arasında değiştiğini bildiriyor.

Parmak iziyle mahkûm, DNA'yla özgür

Parmak izine dayanılarak haksız yere tutuklanan Mayfield, bir ilk değil. Ocak 2004'te, Bostonlu Stephan Cowans, bir polis memurunu ateşli silahla yaralamaktan almış olduğu 45 yıl hapis cezasının 6,5 yılını çektikten sonra, yapılan bir DNA analizi sonucunda tahliye edildi. Su içtiği bardak üzerindeki parmak izinden ve yaralanan polis memurunun ifadesine dayanılarak mahkûm edilmişti, aynı bardak üzerindeki DNA analizi ile serbest kaldı. Olaylar üzerine, Boston Polisi Parmak İzi Birimi bir süre kapatıldı. Dava, dünya adalet tarihine, parmak iziyle mahkûm edilen bir sanığın, daha sonra DNA incelemesiyle suçsuz olduğunun kanıtlandığı ilk örnek olarak geçti.

Madrid Polis Kriminal Laboratuvarı müdüründen dinledim

Olaydan aylar sonra Madrid Polis Kriminal Laboratuvarı Müdürü Jose Miguel Soriano ve meslektaşlarıyla Lahey'de beraberdim. Patlamalardan sonraki incelemelerin polis video kayıtlarını, bu arada Renault Kangoo araçtaki ünlü mavi poşetin bulunuşunu, 50 kadar meslektaşla birlikte seyrettim. Madrid polisi çalışmalarının, ders kitaplarına "örnek olay yeri incelemesi" olarak geçeceğinden hiç kuşkum yok. Daha sonra, FBI tarafından Brandon Mayfield'e ait olduğu sanılan parmak izini tartışmaya başladık. Patlama sonrasının her karesini defalarca seyrettikleri halde, detaylar geçtikçe gözleri dolan, hatta yüksek sesle ağlayan İspanyollar, söz poşetteki parmak izi meselesine gelince, bir anda boğayı tek kılıç darbesiyle yere seren gururlu matadorlara dönüştüler.

Parmak izinden patlıcanlı kebaba giden yol

Görünmeyen parmak izleri, çeşitli tozlar, sıvılar, buharlarla renklendirilerek ya da lazerler, alternatif ışık kaynakları, morötesi ışık kaynakları tutularak "görünürleştirilir". Kimi koşullarda pütürlü yüzeyler, düz kumaşlar, hatta insan vücudu üzerinden bile parmak izi elde edilir.

Parmak izi dünyasında araştırmalar bitmez. Bunlardan en yenisi, kısaca MXRF olarak adlandırılan mikro-X ışını fluoresans tekniğidir. Kaliforniya Üniversitesi'nden Christopher Worley ve arkadaşlarının Los Alamos Ulusal Laboratuvarları'nda geliştirdiği bu teknik, gerek terle salgılanan, gerekse parmaktaki diğer kalıntılarda bulunan sodyum, potasyum klorür tuzlarıyla eser elementlerin ince bir X-ışını huzmesiyle görünürleştirilmesine dayanıyor.

Bu teknikle sadece parmak izlerinin değil, parmak ucundaki eser miktardaki patlayıcı madde, toprak ya da yiyeceklerin dahi saptanabilmesi umut ediliyor. Şimdilerde cihazın fiyatı 175 000 dolar ve henüz çok büyük. Ama bir sonraki CSI: Miami bölümünde, olay yerindeki parmak izine taşınabilir MXRF cihazını yaklaştırdıktan sonra, katilin arka mahalledeki Alaaddin'in Lokantası'nda patlıcanlı kebap yediğini anlarlarsa sakın şaşmayın.

Pensin Ucundaki 5.2.1.1 Kodlu Pubik Kıl

Kimilerine göre şansımız vardı. Bana göre, işin şansla uzaktan yakından ilgisi yoktu. Sadece ne arayacağımızı biliyorduk ve neredeyse elimizle koymuş gibi bulmuştuk.

Burnumuzda kalan küf ve kan kokusu

9 yıl önce bir kasım sabahı, İstanbul'un daracık bir sokağındaki 4 katlı apartmanın zemin katına, iki kişinin ölü bulunduğu olay yerini incelemek üzere, Ersi Kalfoğlu, Hülya Yükseloğlu ve Tanıl Başkan'la birlikte girdiğimde, sadece Türkiye için değil, dünyanın hemen her ülkesi için bir istisna olduğumuzun farkındaydım. Bir kere polis değildik. Jandarma değildik. Üniversite mensubuyduk. Bizlerin delil toplamak üzere görevlendirilmesine pek sık rastlanmazdı. İkincisi, olay yerine bizden önce üç ekip girmişti. Olay yerinin birkaç kez incelenmesi –Batı ülkelerinde sıklıkla yapılırsa da– o tarihte bizim ülkemiz için pek alışılmış bir uygulama değildi. Cinayetlerin üzerinden iki ay geçtiği halde, İstanbul Barosu'na kayıtlı bir avukat hanım sayesinde ev kapalı duruyordu. Özetle, bizim durumumuz büyük bir istisnaydı. Bu olay yeriyle ilgili çalışmalarımızı, uluslararası kongrelerde sunduk. İyi bir örnek oluşturduğundan polis, savcı ve avukatların eğitimlerinde kullandık. Ama hepsinden önemlisi, zemin katın küf ve kan kokusu hâlâ burnumuzda.

İki kadına 59 bıçak darbesi

3 eylülü 4 eylüle bağlayan gece, kapıyı anahtarıyla açan genç adam, önce yanan ışıkları, daha sonra iki metre kadar önünde, salonla mutfak kapısı arasında, büyük bir kan gölü içinde, yerde yatanları fark etti.

Annesinde kısa tayt şort, sıyrılmış penye, kız kardeşinin altında eşofman, üzerinde tişört vardı. “Bunu mutlaka o yapmıştır” diye düşündü.

Diğer tüm akrabalar da “O yapmıştır” deyince, asayiş büro amirliği, annenin 9 aydır birlikte yaşadığı ve cinayetlerden 15 gün önce bu eve taşındığı söylenen, imam nikâhlısı, 50 yaşındaki sondaj makinesi imalatçısını, Türkiye genelinde ve İnterpol üzerinden aramaya başladı.

18 yaşındayken Manisa’da birini öldürdüğü, cezaevine girdiği, firar ettiği, yurtdışına kaçtığı, orada bir kadını bıçakla öldürdüğü, yasadışı yollarla ülkeye geri döndüğü ve üç yıl önce de Manisa’da tabancayla başka birini öldürdüğü söylendi. Üstelik, genç adamın, bir süre önce annesinden boşanan babası da kayıptı.

Bunları okurken imalatçının, 2002 yılında yakalanan ve “1983 yılında Mehmet Ali Ağca’nın kaçmasına yardım ettim. Ailemden dört, İstanbul’da da tanımadığım iki kişiyi öldürdüm” diyen “Manisa Canavarı” olduğunu zannetmeyin. Bu, başka birisi.

Yarayı fark eden dikkatli savcı

Ülkenin dört bir yanında yürütülen arama faaliyetleri, Manisa’dan gelen bir teleksle durduruldu. İmalatçı, teslim olmuş ve cezaevine konmuştu. Teslim olma nedeni bu çifte cinayet değildi, üç yıl önceki cinayetiydi.

İlk savunmasında, ana-kızla uzaktan yakından bir ilgisi olmadığını, o evde hiç kalmadığını, bulunan eşyaların hiçbirinin kendisine ait olmadığını söyledi. Daha sonra 3 eylül akşamı evde olduğunu, yiyip içtiğini kabul etti. İstanbul'dan otobüsle yola çıktığını, Ankara ve İzmir üzerinden Manisa'ya geldiğini, başka bir suç nedeniyle teslim olduğunu anlattı.

Bir televizyon kanalında, cezaevinden mahkemeye götürülüşünü izleyen savcı, sağ avucunun içerisindeki yarayı fark etti. Bu durumu, "20-25 gün önce yemek pişirirken tuttuğum tencereden yandı, kesinlikle bıçak yarası değil" şeklinde açıkladı.

Zaman zaman belleğini kaybettiğini, psikiyatrlara gittiğini ifade ettiyse de, Adli Tıp 4. İhtisas Kurulu'na göre, kasten adam öldürme suçunun tam ceza ehliyetine sahipti.

Cinayeti asla kabul etmedi

11 ay sonra, anneyi "kasten öldürmekten" 24 yıl, kızı ise "suç delilini ortadan kaldırmak maksadıyla öldürmekten" idam cezası aldı. Duruşmadaki iyi hali nedeniyle, 24 yıl 20 yıla indirildi. İdam ise, ilk yılı geceli gündüzlü bir hücrede tecrit edilmek suretiyle müebbet ağır hapis cezasına çevrildi. İmalatçı, ana-kızı öldürdüğünü hiçbir zaman kabul etmedi.

Olay yeri incelemeleri

Cinayetler üzerine, 2 polis memuru ve 2 komiser yardımcısı, geceyarısını 2 saat geçe, bildirilen adrese geldiler. Parmak izleri aldılar, ölenlerin yaralarını saydılar, yerlerini belirlediler ve olay yeri inceleme raporlarına “Çevre araştırmasında şahsın bıçak ve giysileri Bostancı araştırma görevlileri tarafından alındığından eşyalar gelene kadar beklenmiş, eşyalar geldiğinde şahsın çamaşırlarından kan numuneleri alınmış, bayanlardan yara içinden kan mukayeseleri alınmış, kan numuneleri, olay yeri krokisi karakol görevlilerine teslim edilmiş, bıçak zapt edilerek karakol görevlilerine teslim edilmiş, video, fotoğraf, kroki çizimleri yapılmış bunlar haricinde herhangi bir şey zapt edilmemiştir” diye yazdılar ve gittiler.

15 gün sonra, 2 polis memuru ölenlerin akrabalarıyla yeniden eve girdi. Sanığa ait olduğu söylenen, siyah örgülü kar başlığından, pembe çiçekli banyo havlusuna, numaralı gözlükten, kırmızı tespihe varıncaya kadar eşyalarına el koydular. Sanık, “Evle ilgim yok” demişti ama, belli ki nesi var nesi yok toplayıp gelmişti. Canavar Tohumu ile Sarı Esirler adlı kitaplarını, ayrıca el yazılarının ve imzasının bulunduğu defterini bile alarak. Yalan söylüyordu. O evle bir ilgisi vardı. Geride kalanlar, eşyaları tanıyordu. Ama bu durum, sadece yalan söylediğinin deliliydi, kadınları öldürdüğünün değil.

Bardaktaki parmak izi

Olay yerindeki parmak izleri, ölenlerin ve sanıktan cezaevinde alınan on parmak iziyle karşılaştırıldı. Salondaki masa üzerindeki bardakta ve tabakta sanığın sağ el işaretparmağının izi ve anneye ait izler bulundu. Annenin 100 mililitre kanında 229 miligram, bir başka deyişle 2.29 promil

etil alkol saptandı. Sanığın bardaktaki parmak izi, onun evde bulunduğunu kanıtlıyorsa da, cinayetlerden sorumlu tutmuyordu.

Eğik ve kanlı bıçak

Olay yerinde, yamulmuş, kanlı bir bıçak bulundu. Önce Bostancı araştırma görevlileri tarafından alınan, daha sonra olay yeri inceleme ekibine teslim edilen bıçak, 11,5 cm uzunluğunda, tek ağızlı, oluksuz, sivri uçlu, delici ve kesici vasıfta namlusu bulunan, siyah plastik kabzalı, zorlanma nedeniyle namlusu kabza dip kısmından eğilmiş bir ekmek bıçağıydı.

Otopsi raporları, anne üzerindeki 41 yaradan 17'sinin, kız üzerindeki 18 yaradan 13'ünün "müstakilen öldürücü" nitelikte olduğunu ve her ikisinin de kesici-delici alet yaralanmasına bağlı büyük damar ve iç organ delinmesinden gelişen iç ve dış kanamadan öldüğünü bildirdi.

O evde bu bıçakla ya anne, ya kız ya da her ikisinin birden öldürüldüğü besbelliydi. Önemli olan, bu bıçağı kimin tuttuğuydu. Bu soruyu cevaplayacak en kestirme yol, hiç kuşkusuz bıçak üzerinde sanığın parmak izlerini bulmaktı. Bulunamadı. Bulunsaydı bile, karşılaştırmaya elverişli nitelikte olmayabilirdi. Hatta, sanık o evde yaşadığından, evvelce bıçağı tutmuş olabileceğini, bu nedenle üzerinde parmak izlerinin bulunduğunu, ancak kadınları öldürmediğini söyleyerek kendini savunabilirdi.

Bıçak kanlıydı. Kriminal polis laboratuvarının ekspertiz raporuna göre, bıçak üzerindeki kan grupları, anneninkiyle uyumluydu. Bu bıçakla, en azından annenin öldürüldüğü artık kesindi. Ama bıçağı tutan kimdi?

Sağ eldeki yara

Sanığın sağ avucunun içindeki iyileşmekte olan, tencereden yandığını söylediği yaranın ne zaman meydana geldiği, muayenede kesin olarak saptanamadı. “Yüksek ihtimalle kesici-delici aletle oluştuğu” bildirildi. Büyük bir olasılıkla, benzer durumlarda sıklıkla rastlandığı gibi, sanık, bıçaklamalar sırasında kendi elini de kesmişti. Bıçak üzerinde, anneninkinin yanı sıra, sanığın kanı da bulunsaydı, çok değerli bir delil oluşturacaktı. Dosya içerisinde buna ait herhangi bir analiz bulgusu yoktu. Sanırım bıçakta sanığın kanı hiç aranmadı. Esasen aransaydı bile, sadece kan grubu incelemesiyle kesin kimliklendirme zaten yapılamazdı.

Kanlı eşyalar

Bıçak dışında, evdeki eşyaların bir çoğunda kan vardı. Polis; pantolon, fanila, külot, atlet ve kesilerek şort haline getirilmiş kot pantolon üzerindeki kanların insana ait kan lekeleri olduğunu ve annenin kanıyla uygunluk gösterdiğini bildirdi. Buralarda kızın kanı bulunmadı. Tanıklar, eşyaların sondaj makinesi imalatçısına ait olduğunu söylüyordu. Ama bu iddianın bilimsel bir delile ihtiyacı vardı.

2 ay sonra gittik, 6 saat çalıştıktan sonra bulduk

Cinayetlerden 2 ay sonra eve girdiğimizde her yer karmakarışıktı. Kanepe üzerinde, yerlerde, elektrik prizlerinin etrafında, perdelerde, ekmek torbasında, hatta sokak kapısı dışındaki basamaklarda bile kan lekesi vardı.

Üzerinde her iki kadının kanı olan, aynı zamanda giyenin ya da tutanın kimliğini belirleyebilecek bir tek cisim arıyorduk. Bu hedefe yönelik olarak 6 saat süren çalışmalar sonunda 41 biyolojik delil topladık. Sanığın kanını cezaevinde, kendimizin imal ettiği, postayla gönderdiğimiz "kan örneği alma kiti"ne aldırdık. Bugün olsa kan bile aldırmaz, sadece yanak içinden sürüntü aldırırdık. Ölenlerin kanlarını ise, Adli Tıp Kurumu Kimya Dairesi'nden temin ettik. Ellerinde toksikolojik analizden arta kalan ve muhafaza edilen kan vardı.

8 yıl önce, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nün laboratuvarlarında DNA analizleri yapabiliyorduk ve bu teknolojinin Türkiye'de çok şey değiştireceğinden emindik. Bütün örneklerde DNA düzeyinde 11 genetik bölge inceledik. Şimdilerde bunların sayısı daha da arttı ve çalışılan bölgelerin bazıları değişti. Bugün Türkiye'nin tüm kriminal laboratuvarlarında artık DNA analizleri yapılabiliyor. Oysa, olayın gerçekleştiği tarihte sadece kan grupları incelenebiliyordu.

Mahkemenin gönderdiği bıçak üzerinde bizden önce çeşitli incelemeler yapılmış ve bunlar için örnek alınmıştı. Buna rağmen, bıçakta birden fazla kişinin DNA'sını bulduk. Bunlardan biri, polis kriminalinin de saptadığı gibi anneye aitti, miktar olarak diğerlerinden çok fazlaydı ve bazı bölgelerde diğerlerinin genetik özelliklerini örtüyordu. Bu nedenle, diğerlerini o günkü koşullarımızla kimliklendiremedik. Ayrıca o tarihlerde henüz "amelogenin" adlı DNA bölgesi kriminal amaçlara yönelik olarak incelenmiyordu. Dolayısıyla kan lekelerinin bir kadına mı, yoksa erkeğe mi ait olduğu anlaşılamıyordu. Mutfak perdesi üzerindeki lekede, hem annenin, hem de kızın DNA'sını bulduk. Sanığınkileri bulamadık.

Ancak bunların hiçbirinin ne o gün, ne de bugün benim için önemi var. Önemli olan sadece, pensin ucunda gördüğüm, 5.2.1.1. kodunu verdiğimiz kıldı. Bu pubik kılı, bel lastiğinin ön kısmına kan bulaşmış bir erkek çamaşırının ağ kısmında bulduk. İç çamaşırı, bizden önce olay yerine

girmiş olanların eşyalar yığdığı, çift kişilik karyolanın üzerindeki spor çantasındaydı. Lekeli bölümden avuç içi kadar bir parça daha önce polis tarafından kesilerek alınmıştı. Çamaşırla ilgili olarak raporumuzda şu bilgi vardı:

Kod 5.2: Erkek iç çamaşırının bel lastiği üzerindeki kan lekeleri: Yüzde 99.999 olasılıkla İ.K ve A.K'ya (anne ve kız) ait.

Kod 5.2.1.1: Aynı iç çamaşırın iç ağ bölgesindeki pubik kıl: Yüzde 99.998 olasılıkla H.P'ye (sondaj makinesi imlatçısı) ait.

Beynimizde, sondaj makinesi imalatçısının her iki kadını öldürdüğünü kanıtlamıştık.

Dağlardan Damarlara Süzülen Ölüm

Aşçının da yamağının da okuma-yazması yoktu. Tora Bora Dağları'nda, katır sırtında bir mağara mutfaktan diğerine giderek hayatlarını kazanıyorlardı. Her türlü araç-gereç ve malzemeyi sağlamak işverenin göreviydi. Aşçı, sadece plastik leğen ile maşrapanın kırmızı olmasında ısrarcıydı.Kulaktan dolma bilgi ile üstelik 70 kilo afyon için sadece bir çay bardağı aseton kullanarak, sipariş edilen esmer ya da beyaz eroini, değme kimyacının kolay kolay ulaşamadığı bir saflıkta elde ediyordu. Yeter ki hava kuru olsun.

Çıplak ayaklı çocuklar, burkalı kadınlar, katır kervanları, 2004'te Afgan aşçıların sentezlediği 500 ton eroini, başta Tacikistan olmak üzere, komşu ülkelere geçirdiler. Gerek Afgan gerekse diğer ülke polis ve askerleri kaçakçılıkla mücadele için ellerinden geleni yapıyorlar.

Üç yıldır, her sefer beline sardığı 20 kilo eroinle Tora Bora tepelerinden sınır ötesine delta kanatla süzülenlerden biri, 2005 ağustosunda Tacik askerler tarafından nihayet düşürülebildi.

Şimdilerde, dünya piyasalarında bulunan eroinin çok büyük bir bölümü Afganistan kaynaklı. Bu ülkede ekilen haşhaştan, önce ham afyon elde ediliyor, daha sonra ileri ülkelerde üretilen kimyasallar kullanılarak diasetilmorfin, yani eroin sentezleniyor. Elden ele geçen ürün, Moskova, Frankfurt, Londra, İstanbul ve Bangkok gibi kentlerde gramına 80-100 dolardan alıcı buluyor ve parmakla sayılacak kadar az sayıda "uyuşturucu lordu" 65 milyar dolar düzeyinde satış yapıyor. Bu sayı, dünya

genelindeki kahve satışlarının 10 katı, tütün ürünlerinin 3, içki satışının 2 katı.

Başkale’yi Barcelona’ya bağlayan imza

Son 20 yıldır, uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadelenin başlıca hedefi, kullananı ya da sokaktaki perakende satıcıyı yakalamak ve yargılamak değil, tıpkı sıtma mücadelesinde bataklık kuruturcasına, elde edilen bilgilerden yola çıkarak toptancıyı, imalat yerini ve bunu finanse edeni yakalayarak, örgütleri çökertmek.

Bu amaçla, ele geçen eroin örnekleri arasında bağlantı kurulmaya ve örneğin Barcelona’da satılanla Başkale’de ele geçenin aynı imalatın parçaları olduğu kanıtlanmaya çalışılıyor.

Dünyanın dört bir yanında yakalanan eroinlerin “parmak izleri”ni ya da “imzaları”nı içeren bir veri tabanı oluşturuluyor. Bu imzalar, yakalanan madde içerisindeki saf eroinin yanı sıra, diğer aktif ve inaktif bileşenlerin niteliği ve miktarlarının saptanmasıyla elde ediliyor.

Eroin imzasına ilişkin araştırmalar, 1977 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nin uyuşturucu ile mücadele birimi olan DEA’de başladı. Günümüzde, Türkiye de dahil olmak üzere, pek çok ülkenin narkotik laboratuvarı, yakaladıkları eroinin imzasını saptıyor.

Bu konuda veri üreten ilk araştırma gruplardan biri Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Kimya Dairesi’dir. 80’lerin sonlarında Faruk Biçer, Münevver Açıkkol ve Zafer Bilgiç’le birlikte Türkiye’de yakalanan eroin örneklerine ilişkin yayınladığımız bulgular, hâlâ kaynak olarak kullanılıyor. Faruk Biçer, o dönem ek görevle yönettiğim Kimya Dairesi’ne, benden sonra

başkan oldu; Münevver Açıkkol, meslek hayatına İstanbul Üniversitesi’nde devam ediyor ve profesör olmak üzere, Zafer Bilgiç ise, ne yazık ki ebediyete intikal etti.

11 milyon kişiye 500 ton eroin

2004’te dünya genelindeki güvenlik birimleri sadece 54 ton eroin yakalayabildi. Bunun onda biri ülkemizde ele geçti. Kalan 500 ton kadar eroini, 5 milyonu Asyalı, 3 milyonu Avrupalı, toplam 11 milyon kadın ve erkek, enjektöre çekti, damarına şırınga etti. Ya da başka bir biçimde kullandı.

Bunlardan binlercesi saatler içinde öldü. Ölümlerini, bilerek ya da bilmeyerek, alışık olmadıkları miktarda etkin madde içeren uyuşturucu kullanmalarına, bir başka deyişle “doz aşımı”na bağlayabilirsiniz.

Nitekim, İngiltere’de 2005 başında satın alınan 100 gram malın, 22 gramı eroinken, ağustosta bu miktar 44 grama yükseldi. Piyasa fiyatında artış gözlenmediğinden, eroin bağımlıları değişikliği fark edemediler ve aynı hacimde madde enjekte ettiklerinden, eskisine oranla 2 misli eroin aldılar.

İstatistiklerde eroine bağlı ölümlerde görülen yükselmenin başlıca nedeni bu. Türkiye’de, son yıllardaki eroine bağlı ölümlerdeki artış da böyle yorumlandı.

Satanla kullananı bağlayan imza

Ancak her ölümü bu şekilde açıklamak kesinlikle doğru değil. Örneğin, eroinin yanı sıra alkol, bir başka yasadışı madde ya da ilaç kullanmış olabilirler. Daha çok kazanç sağlayabilmek üzere eroine eklenen katkı maddelerinden biri, suda çözünmediğinden akciğer, karaciğer, böbrek ya da beyne giden damarlarını tıkamış olabilir. Hatta bu katkı maddesinin kendisi bile zehirli olabilir. Bu nedenle, ölüm sonrası kan, idrar, iç organ parçaları gibi biyolojik örneklerin gerçekleştirilen toksikolojik analizleri çok büyük önem taşıyor.

En az onlar kadar, ölümlerin meydana geldiği yerde bulunan kaşık, enjektör vb malzemenin de incelenmesi çok değerli. Genellikle bunların eroinle bulaşık olup olmadığına bakılır. Halbuki yapılacak daha ayrıntılı bir analiz, bir yandan ölüme tek başına eroinin yol açıp açmadığını aydınlatacağı gibi, diğer yandan istihbarat değeri çok yüksek olan “eroin imzası”nı da belirlemeye yarar. Bu bilgi –başka hiçbir işe yaramasa dahi– maddeyi kullanarak ölen ile maddeyi satın aldığı iddia edilen kişi arasında, bilimsel bir delile dayalı bağlantı kurdurur. Ve kanaatimce eroini satan, sadece bu dar kapsamda değil, bir insanın ölümüne de yol açmaktan yargılanabilir.

Otel odasındaki ölüm

Eroin ölümü deyince, aklıma Charlie Parker, Kurt Cobain gibi isimler geliyor. Bir eylül günü, evinden çok uzakta, sıradan bir otelin, sıradan bir odasındaki 24 yaşındaki Ata Türk’ün ölümüyse, eroinle birlikte başka maddeler de kullanan Burçin Bircan, John Belushi ile Janis Joplin’in ölümlerini hatırlatıyor.

Çünkü genç adamın vücut sıvılarında birden fazla yasadışı madde bulundu ve ölümü bunlara bağlandı. Kısacık ama dopdolu bir yaşamın son

noktasını, bu maddelerden hangisi ya da hangileri koydu? Bu sorunun cevabı elbette çok büyük önem taşıyor. Ancak benim aslında merak ettiğim başka bir şey.

Her birimizin kardeşi, oğlu, torunu olabilecek bu genç, acaba sadece o gün mü uyuşturucu kullandı? Yoksa daha önceleri de kullanıyor muydu? Eğer öyleyse, ilk kullandığı madde hangisiydi? Uyuşturucu maddeyle mücadele edenlerin pek çoğu, bağımlıların genellikle “soft” denilen uyuşturuculardan, eroin gibi “hard” olanlara geçtiğini öne sürerler. Acaba bu insanın deneyimi, bu yaygın inanışla örtüşüyor mu?

Bu sorunun yanıtı, ölen gencin kanında, idrarında ya da iç organlarında değil, sadece saçlarında gizli ve eğer otopsi sırasında gerektiği biçimde kesilip alınmadıysa, artık toprağın altında.

5 santim saç, 5 aylık geçmiş demek

Hangi yolla vücuda girerse girsin eroin, kimyasal adıyla diasetilmorfin, dakikalar içinde önce 6-asetilmorfine, daha sonra morfine dönüşür. Kodeinli ya da morfinli ilaçlar alındığında ya da çok miktarda haşhaş tohumu yendiğinde, 6-asetilmorfin oluşmaz. Bu nedenle, kanda ya da idrarda 6-asetilmorfin bulmak, eroin kullanıldığının en güvenilir delilidir.

Kan ve idrar analizleriyle kişinin eroin kullanımı hakkında en fazla bir gün geriye gidilebilir. Buna karşılık saç ve vücuttaki diğer kılların içerdiği bilgi, idrar ya da kanın çok ötesindedir. Saçın keratin matriksinde “ksenobiyotik” olarak adlandırdığımız, organizmaya yabancı maddelerin pek çoğu, bu arada uyuşturucular, kalıcı biçimde yerleşir. Yıkamayla, boyatmayla yok olmazlar. Üstelik tıpkı bir teyp bandı gibi okunabilir ve

kökten uca doğru her bir santimi, yaşanan yaklaşık bir aya denk gelecek biçimde, hangi maddenin ya da maddelerin kullanıldığını gösterir. Özetle, 5 santim saç, 5 aylık geçmiş hakkında bilgi verir. Kafanız kelse, saçlarınızı kazıtmışsanız ya da ektirdiyseniz, vücudunuzun başka yerlerindeki kıllar da işe yarar.

Neden saçta uyuşturucu aranmasına karşıyım?

Uyuşturucu maddelerin saçta “tutulma” derecesi, yaşa, etnik kökene ve cinsiyete göre değişir. Esmerler sarışınlara, zenciler beyazlara, kıvırcık saçlılar düz saçlılara, saçlarını doğal biçimiyle tutanlar boyatanlara ve nihayet saçı olanlar, keller ya da saçlarını kazıtanlara oranla daha zor durumdadır. Çünkü onların uyuşturucu kullandığını kanıtlamak daha kolaydır. Tam da bu nedenle, canlılarda, birkaç istisna dışında, saçta uyuşturucu madde aranmasına kesinlikle karşıyım.

1998 sonbaharında polis; kadınlı erkekli, farklı yaşta, ünlü ünsüz birçok kişinin, bir araya gelerek uyuşturucu âlemleri yaptığından şüphelendi. İncelenen kan ve idrar örneklerinden bir bölümü negatif sonuçlanınca, saçta uyuşturucu analizi yapabildiğimizi bildiklerinden, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü’ne başvurdular. Saçta uyuşturucu analizlerinin kişiler arası eşitsizliğe neden olduğunu ve elde edilecek bulguların soruşturmayı yanlış yönlendirebileceğine ilişkin kaygılarımızı savcılığa bildirdik ve bu analizleri sadece araştırma amaçlı gerçekleştirdiğimizi açıkladık.

Saçta uyuşturucu analizine olumlu baktığım durumlar var elbette. Örneğin bağımlılık tedavisi gören kişilerin izlenmesi ya da daha önce kullandıkları halde artık “temiz” olduklarını kanıtlamaya çalışan kişilere

destek olmak için yapılmalı. İnsanların, gizli gizli çocuklarının saçlarını keserek analiz yaptırmalarına ise tamamen karşıyım.

Daum’un saçları

Uyuşturucu kullanımı konusunda en kapsamlı bilgi saçtan sağlanır ama analiz-yorum süreci zordur ve hâlâ dünyanın en ileri laboratuvarlarında bile pek çok sorunla karşılaşılır. Sadece saçta madde analiziyle ilgilenen Uluslararası Saç Analizi Derneği’nin yıllık son toplantısı, Strasbourg’da yapıldı. Beş oturumdan üçünün metot ve değerlendirmeyle ilgili sorunlara ayrılmış olması da, saç analizlerinin delil niteliğinin hâlâ tartışılır olduğunu gösteriyor. 2002 yılında Almanya’nın Köln, Münih ve Bonn adli tıp enstitülerinde görevli üç ünlü profesörü karşı karşıya getiren Christoph Daum’un aylarca süren kokain davası, sorunlara güzel bir örnektir. Daum’un bir miligram saçında 72 nanogram kokain, 1 miligram pubik kılında ise, 2.1 nanogram kokain bulundu. Bunun doğru olması mümkün değildi, çünkü kıllar, saçlardan daha yavaş uzar ve doğal olarak aynı miktar kılda, saça göre daha fazla madde bulunur. 29. celsede, analizlerin yanlış olduğu ortaya çıktı ve saçtaki miktara dayanarak, Daum’un 63 kez kokain kullandığı iddiası böylelikle çürütüldü. Koblenz Federal Mahkemesi, Daum’un ender olarak kokain kullandığını kabul etti. Esasen bu durum, Daum’un zaten mahkeme önünde kabul ettiği bir gerçekti.

Âdem’i Kim Öldürdü?

21 eylül 2001 cuma günü öğleden sonra Londra’nın ortasındaki köprüden geçen biri, nehrin üzerinde kendisine doğru yüzen turuncu renkteki cismi fark etti, bekledi, gözlerine inanamadı, polisi aradı. Kafası, kolları, bacakları büyük bir titizlikle kesilmiş, damarlarına bulanık su dolmuş, turuncu şortlu küçük zenci, yarım saat kadar sonra nehirden çıkartılmıştı.

Kafası olmadığından dişleri, kolları olmadığından parmakları yoktu. Geleneksel yöntemlerle kimliği tespit edilemedi. Scotland Yard dedektifi Will O’Reilly, soruşturma dosyasına “Âdem (Adam) Cinayeti” adını verdi.

İçinde adli tıp uzmanı, genetikçi, jeolog, botanikçi, etnolog, papaz, kara büyü ve cadı uzmanlarının yanı sıra pek çok ülke polisinin yer aldığı Âdem Soruşturması, Pandora’nın kutusunu biraz araladı. Kutu, aradan geçen 5 yılda tam olarak açılamadı, ama bakın içinden neler çıktı.

“Muti” cinayeti değil

Polis gövdeyi bulduğunda, bunun alışılagelmiş bir cinayet olmadığını fark etti. Otopsi raporuna göre, sünnetli erkek çocuğun yaşı dört ila yedi arasındaydı, çok keskin bir bıçakla önce ensesinden vurularak kafası bedenden ayrılmış, öldükten sonra bacak ve kol kemikleri kesilmiş ve turuncu şort giydirilmişti. Var olan kemikleri sağlamdı. Başkaca darp izi yoktu. Pankreası normalden büyüktü. Suda 5-10 gün kalmış olmalıydı. Üzerinde faile götürebilecek tek bir kıl ya da lif arandı. Bulunamadı. Toksikolojik analizde, öksürük kesici folkodin saptandı. Olayın cinsellikle

ilgili bir boyutu yoktu. Midesi boştu. Son yemeğini 12-18 saat önce yemiş olmalıydı.

Başlangıçta, cinayetin Güney Afrika'da uygulanmakta olan, ritüel nitelikli bir "muti" cinayeti olduğu sanıldı. "Muti", Zulu dilinde ilaç anlamına geliyor ve kesilen vücut parçaları ya da çıkartılan organların, değişik otlar ve bitki kökleriyle karıştırılmasıyla imal ediliyor. Güney Afrika polisi, muti cinayetlerinde kulak, yanak, göz ya da cinsel organ gibi parçaların vücuttan ayrıldığını, Âdem'in cinsel organlarına dokunulmamış olması nedeniyle, daha çok Batı Afrika'da rastlanan türde bir ritüel sırasında kurban edilmiş olabileceğini bildirdi.

Mitokondriyal DNA analizi

Londra Adli Bilimler Servisi'nde görevli Andy Urquhart, Âdem'in dokularından DNA analizi yaptı. Bulduğu sonuçları, İngiliz DNA veri tabanında bulunan 39 000 Afrikalının DNA profiliyle karşılaştırdı. Aralarında ebeveynlerini bulamadı.

Andy, daha sonra Âdem'in ana tarafından bir akrabasını bulabilmek için mitokondriyal DNA'sını (mtDNA) inceledi. Hücrelerimizin büyük bir bölümünde bulunan mitokondrilerdeki DNA, çok ilginç bir özelliğe sahiptir. Çünkü taşıdığı genetik bilginin yarısını anneden, kalan yarısını ise babadan alan çekirdek DNA'sından farklı olarak mtDNA, sadece anneden alınan genetik bilgiyi içerir. Bu nedenle, kadın olsun, erkek olsun, anne tarafından akraba olan herkesin, kuşaklar boyu mtDNA özellikleri birbirinin aynıdır.

İngilizlerin, henüz yeterli mtDNA bilgisi içeren bir veri tabanı olmadığından, Âdem'in ana tarafından da bir akrabasına ulaşılamadı.

Ancak mtDNA’nın çok ilginç bir diğer özelliği, yapısının kıtalara özgü nitelikler, yani “haplogruplar” taşımasıdır. Elde edilen sonuçlarla, çocuğun Batı Afrika kökenli olduğu ortaya çıktı, ancak Londra’ya ne zaman geldiği elbette saptanamadı.

Kemiklerdeki mineraller

Londra Üniversitesi, Royal Holloway College jeologlarından Kenneth Pye, Âdem’in kemiklerini inceledi ve stronsiyum 87 izotopunun 86’ya oranının (87 Sr/86 Sr), bir başka deyişle “izotop imzasının”, erken Kambriyen kayalarına uyduğunu saptadı. Belli bir bölgenin kayalarındaki izotop imzası, kayaların ufalanmasıyla oluşan topraktakinin aynıdır. Aynı imza sularda, bu su ve toprakla yetişen bitkilerde, bu bitkileri yiyen hayvanlarda ve bu bitkiler ile hayvanları yiyen insanlarda tekrarlanır.

Diş mineleri, erken çocukluk döneminin geçirildiği yerin “izotop imzasını” taşır. Buna karşın, dişin dentin kısmı ile kemikler son yıllarda yaşanan bölgenin stronsiyum izotop oranına sahiptir. Âdem’in incelenecek dişi yoktu. Ama kemikleri, erken Kambriyen kayalarının bulunduğu Batı Afrika’nın Yoruban Platosu’nda büyüdüğünü gösterdi.

Âdem’in Batı Afrika’dan İngiltere’ye getirildiğini gösteren bu veriler üzerine Nijerya’ya giden İngiliz polisleri, Benin City ile İbadan arasındaki 10 000 kilometrekarelik bir alandaki tüm yerleşim yerlerini ev ev dolaşarak, Âdem’in akrabalarını aradılar. Bölgedeki tüm okulları ziyaret ettiler, kayıp çocuk listelerini incelediler. Hatta büyücülük konusunda uzman (!) kabile mensuplarıyla görüştüler. Bilgi verecek olana 48 000 pound ödül vaat ettiler. Hiçbir sonuca varamadılar.

Nisan 2002’de Nelson Mandela, Afrika halklarına, bu konuda destek talebiyle seslendi. Bunu, o tarihte Arsenal’de top koşturan Nijeryalı yıldız oyuncu Nwankwo Kanu’nun anadili Yorubaca yaptığı çağrı izledi. Milyonlarca el ilanı, Nijerya’nın dört bir yanına dağıtıldıysa da bir sonuç alınamadı.

Nehirler tanrıçasına bir adak

İngiliz polisinin danıştığı, Londra Üniversitesi etnologlarından Afrika dinleri uzmanı Richard Hoskins, turuncu renkte giysiyle nehre atılan çocuğun, Yoruba inanışının nehirler tanrıçası Oshun’a bir adak olduğunu söyledi. Tanrıça’nın kutsal rengi turuncuydu ve ölüm öncesi bir “balawo”, yani geleneksel bir rahip, mutlaka çocuğa özel bir karışım yutturmuş olmalıydı.

Bunun üzerine Âdem’e ikinci bir kez, bu sefer Güney Afrikalı patolog Hendrik Scholtz gözetiminde otopsi yapıldı. Bağırsakların alt kısmında kum ve kille birlikte ufalanmış kemik ve alçı parçacıkları, ayrıca ne olduğu anlaşılamayan bitki kalıntıları ve polenler bulundu. Bu garip karışıma ek olarak ham altın parçalarına da rastlandı.

Topluiğne başı büyüklüğündeki kemik parçacıkları, bu tür örneklere uygulanan DNA analizlerinde 11 Eylül Olayları’yla önemli deneyimler elde etmiş New York Adli Tabipliği’ne gönderildi.

Bağırsaktaki kalabar baklası ve polenler

Âdem’in bağırsağındaki garip bitki kalıntısını, Kew Garden Kraliyet Botanik Bahçeleri’nde görevli bir botanikçi inceledi ve kalabar baklasına (Physostigma venenosum) ait olduğunu bildirdi. Âdem’in bu baklayı ölümünden 48 saat önce yutmuş olabileceği saptandı.

Nijerya’nın güneydoğusundaki bir kentle aynı adı taşıyan bir sarmaşığın meyveleri içerisindeki çok zehirli kalabar baklası, eskiden başta Nijerya, Gabun ve Kamerun gibi ülkelerde zanlılara yedirilir, şayet ölürse, suçluluğu tespit edilmiş olur, ölmezse suçsuz olduğuna kanaat getirilirdi.

Günümüzde, kalabar baklası alkaloidleri, Birleşmiş Milletler’in zehirler listesinde yer alıyor, bitki hükümetler denetiminde yetiştiriliyor ve fizostigmin eldesinde kullanılıyor.

Âdem’in bağırsağındaki polenleriyse, Londra Üniversitesi’nden polen uzmanı Nickolas Branch inceledi. Bunların “botanik parmak izi”nin Kuzeybatı Avrupa ve İngiltere’de yetişen, Afrika’da bulunmayan otlara uyduğunu bildirdi. Böylelikle çocuğun ölmeden en az 3 gün önce İngiltere’ye getirildiği anlaşıldı.

Kutsal turuncu renkteki şort

Temmuz 2002’de Glasgow’da, Nijeryalı Joyce Osagiede tutuklandı. Joyce, ritüel cinayetler işleyen Yoruban Tarikatı mensuplarından kaçtığını, kocasının bir “balawo” olduğunu iddia etti. Âdem Soruşturması’nın başlamasından bu yana, Avrupa genelinde, akrabası olabileceği düşüncesiyle, yargıyla karşı karşıya gelen her Afrikalıya DNA analizi yapılıyordu. Joyce Osagiede ile Âdem arasında bir kan akrabalığı bulunamadı. Polis, kadının evinde içi tavuk tüyleri dolu viski şişeleri ve

Âdem’in üzerindeki şortla aynı beden, aynı markada turuncu şortlar buldu. Şortlar Almanya’daki bir mağaza zinciri için Çin’de ve sadece 120 tane üretilmişti. Kadının yakınlarını izleyen polis, 2003 yazında Kingsley Ojo adlı başka bir Nijeryalıyı tutukladı. Ojo’nun evinde kara büyü malzemeleri bulundu, ancak hiçbirinde insana ait bir bulaşığa, bu arada Âdem’in DNA’sına rastlanmadı. Aynı tarihlerde, Almanya’nın insan kaçakçılığından aradığı, Joyce Osagiede’nin kocası 37 yaşındaki Nijeryalı Sam Onogigovie, Dublin’de yakalandı. DNA analizi yapıldı. Âdem’in babası ya da yakın bir akrabası değildi. Hemen ardından 21 Nijeryalı kaçak tutuklandı. Yasadışı işlerde çalışan, kimi zaman fahişelikle geçinen bu erkeklerin, Afrika’dan Avrupa’ya büyük çapta insan kaçakçılığı yapan bir örgüt için çalıştıkları ortaya çıktı. Evlerinde “vodu” ayinlerinde kullanılan malzemeler ele geçti. Ancak yapılan incelemelerde Âdem cinayetiyle herhangi bir ilişki saptanamadı.

Nehirden çıkan 7 mum

Âdem’in küçük gövdesinin çıkartıldığı Thames Nehri defalarca arandı. Bunlardan birinde, içerisinde beyaz pamuklu bez parçasına sarılı, yarısı yanmış 7 mum olan bir çanta bulundu. Çarşaf üzerinde hâlâ “Adekoye Jo Fola Adeoye” yazısı okunuyordu. Mumlara “Fola Adeoye” sözcükleri kazınmıştı. Bunlar Yorubalılar arasında yaygın olarak kullanılan isimlerdi ve polis, Âdem’le ilgili bir ipucu bulduğu umuduna kapıldı. Ne yazık ki bağlantı kurulamadı. Adeoye, New York’ta yaşıyordu ve mumları Londra’da bulunan ailesi, 11 Eylül 2001 Dünya Ticaret Merkezi yıkımında ölmediği için Celestial Church of Christ Kilisesi’ndeki bir ayinde yakmış, geleneklere uyarak, çarşafa sarmış ve nehre atmıştı.

Afrika’dan kaçırılan küçük cadılar

Âdem Soruşturması hâlâ sürüyor. 26 haziran 2005’te Scotland Yard, Victoria Climbie Vakfı’na hazırlattığı raporu açıkladı. Rapor, sadece 2001 yazında, Âdem’le birlikte 299 Afrika ve 1 Karayip kökenli çocuğun kaybolduğunu, her yıl bu sayıya binlercesinin eklendiğini öne sürdü. Bunların arasında, elbette ülkelerine geri dönenler vardı, ancak Afrikalı bazı dini liderlerin, cadı olarak nitelediği çocukların, tıpkı yedi yaşındaki Abidjanlı Victoria Climbie gibi öldürüldüğü iddia edildi.

Raporda, 10 pound karşılığında temin edilen Afrikalı erkek çocukların, köktendinci Hıristiyan tarikatlar tarafından Londra kiliselerinde kurban edildiği yer aldı. Bu iddialar, doğal olarak İngiltere’de yaşayan Afrikalı din adamları ve sayıları 1 milyonu bulan Afrika kökenliler arasında tepkiyle karşılandı. İngiliz polisi ırkçılık ve ayrımcılıkla itham edildi.

Londra’nın ortasındaki ünlü köprüden geçen dikkatli bir yayanın, tesadüfen gördüğü turuncu şortlu, kafasız, kolsuz, bacaksız küçücük siyah gövde, XXI. yüzyılda Avrupa’nın ortasında nehirler tanrıçasına adanarak ölenlerden herhalde sadece biri. Kim olduğu ise hâlâ bilinmiyor. Kamuoyu ve basın olaya karşı ilgisini neredeyse kaybetti. Nijer nehrinden bir İngiliz çocuğun gövdesi çıksaydı, Avrupalıların tepkisi ne olurdu diye merak ediyorum.

Kepçe Kulak, Yarık Dudak Dememeli / Dudaklar Sadece Öpmeli, Kulaklar Dinlemeli

Kulak izi, ülkemizde ilk kez ekim 2004'te Bursa'da, bir hırsızlık soruşturmasında mahkemeye delil olarak sunuldu. Gazeteler, olay yerinde, şüphelinin evde kimse olup olmadığını dinlemek için kulağını kapıya dayadığı sırada bıraktığı iz dışında başkaca bir delil bulunamadığını yazdılar.

Şüphelinin, yakalandıktan sonra kulağından alınan izle, 3 ay önce olay yerinde bıraktığı kulak izi karşılaştırılmış ve aynı olduğu ortaya çıkmış. Gazeteler ayrıca, kulak izi incelemesinin polis okullarında ders olarak okutulacağını ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nün teşekkür yazısı gönderdiğini de belirttiler. Hatta, Hürriyet'te bu konuyla ilgili Şermin Sarıbaş'ın hazırladığı yazıda benim de görüşlerim yer aldı. Meseleyi neredeyse unutmuştum ki, bu haberden aylar sonra, resmi gazetede yayınlanan bir yönetmelikle yeniden hatırladım. Buna göre, şüpheli veya sanığın kimliğinin teşhisi için, gerekli olması halinde, artık kulak, dudak gibi organlarının da bıraktığı izler kayda alınacak ve soruşturma dosyasına girecek. Anlaşılan o ki, yönetmeliği hazırlayanlar, bu izleri, tıpkı parmak izi gibi 'biyometrik', yani ölçülebilir ve istatistiksel olarak incelenebilir nitelikte biyolojik bir veri olarak kabul etmişler. Peki gerçekten öyle mi?

Kulak izi

Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu’muz, bazı istisnaları olmakla birlikte, üst sınırı iki yıl veya daha fazla hapis cezası gerektiren bir suç işlendiğinde, kimliğin tespitine ilişkin elde edilen tüm verilerin arşivlenmesine izin verdiğine göre, kulak ve dudak izleri de, tıpkı parmak izi gibi arşivlenebilecekti.

Standartlara uygun biçimde alınan ve karşılaştırılan parmak izlerinin delil olarak kullanılması ve arşivlenmesi ile ilgili hiçbir sorunum yok. Ancak, olay yerindeki kulak ya da dudak iziyle şüphelilerden alınan izlerin karşılaştırılması ve bunların arşivlenmesi konusunda bazı kaygılarım var. Kulak izi ve dudak izi yüzünden başına çorap örülenlerin öyküsünü okuyunca, bakalım siz ne düşüneceksiniz.

Kulak iziyle ömür boyu hapis

15 aralık 1998’de, Leeds Kraliyet Mahkemesi, İngiliz Mark Dallagher’i, 94 yaşındaki sağır ve sakat Dorothy Wood’u, yüzüne yastık kapatıp, boğarak öldürmekten ömür boyu hapse mahkûm etti.

İddianameye göre, katil, yaşlı kadına ait evin giriş katındaki, üç haftadır silinmeyen pencere camına kulağını dayayarak içeriyi dinlemiş, sonra camı kırarak eve girmiş ve hemen orada yatmakta olan Dorothy Wood’u öldürmüştü.

Camdaki iz ile aynı mahallede oturan ve evvelce hırsızlık suçundan mahkûmiyeti bulunan Mark Dallagher’in kulak izleri Hollandalı polis Cornelis Van der Lugt tarafından incelendi ve “kesin olarak” uydukları saptandı. Glasgow Üniversitesi’nden Profesör Peter Vanezis de, kulak izinin “büyük olasılıkla” Dallagher’e ait olduğunu öne sürdü. Dosyada kulak izi dışında, ne bir tanık ifadesi ne de başka bir delil vardı.

Dallagher, son celseye kadar masum olduğunu, ayak bileğindeki burkulma nedeniyle o gece evden çıkmadığını ısrarla tekrarladıysa da, işe yaramadı, jüri onu suçlu buldu. Dallagher ömür boyu hapse mahkûm edildi.

Temyiz başvurusu kabul edilip, yeniden muhakeme kararı verilince, dava haziran 2003'te aynı mahkemede tekrar görülmeye başlandı. Savcılık, kulak izinden başka bir delil sunamadı. Bu kez, kulak izinden DNA analizi yapıldı. İzin, Mark Dallagher'e ait olmadığı anlaşıldı ve 20 ocak 2004'te, Old Bailey Cezaevi'nde 7 yıl kaldıktan sonra, serbest kaldı. Bilirkişiler aleyhine açtığı dava devam ediyor. İngiliz polisi de Dorothy Wood'un katilini aramayı sürdürüyor.

Güreşe doymayan Hollandalı pehlivan

Cornelis Van der Lugt, 1998 yılında, Amerika Birleşik Devletleri'nde başka bir cinayet davasında da kulak izi karşılaştırdı. Bu kez, David Wayne Kunze'yi adam öldürmeden ömür boyu hapse mahkûm ettirdi. Kunze, cezaevinde pek uzun kalmadı. 1999'da, Washington Temyiz Mahkemesi, bilimsel bir temele dayanmadığı ve mesleğin uzmanları arasında genel kabul görmediği için kulak izi karşılaştırmasına itibar etmedi ve mahkûmiyet kararını bozdu.

Van der Lugt, sadece kulakların yüzey üzerinde bıraktığı izleri değil, kulak üzerindeki girinti ve çıkıntıların görüntülerini de karşılaştırıyor. 1997 ve 1998 yıllarında Hollanda'da soyulan benzin istasyonlarının gizli kamera görüntülerinde yer alan kulak ayrıntılarını, şüphelilerin kulak fotoğraflarıyla karşılaştıran ve hiçbir akademik formasyonu olmayan bu polis, izlerin kesin olarak örtüştüğünü bildirerek birini mahkûm ettirdi. 8

mayıs 2000 tarihinde Amsterdam Temyiz Mahkemesi, kulak izinin delil olamayacağına karar verdi!

Yenilen pehlivan güreşe doymaz misali, Van der Lugt bu başarısızlıklara rağmen, kulak izi karşılaştırmasından çok umutlu. Şimdilerde 2 milyon poundluk AB desteği alan FearID (Forensic Ear Identification - Adli Kulak Kimliklendirmesi) projesini yürütüyor. Bu arada Hollandalı TNO firması, kulak izlerinin arşivlenmesi ve karşılaştırılmasında kullanılabilecek bir yazılım geliştirdi bile.

Kulak izi neden delil olmamalı

İnsanların kulakları arasında farklılıklar vardır. Kepçe kulak, sivri kulak deyince anlarız. Hatta sağ kulak ile sol kulağın zaman zaman birbirini tutmadığını da biliriz. Çok değil 10-15 yıl öncesine kadar, Adli Tıp Kurumu'nda kulaklara, ellere, ayaklara bakarak babalık tayini bile yapılırdı.

Durumun çağdışı olduğunu gazeteci Tayfun Gönüllü'ye söylediğimde, o da bunu Cumhuriyet gazetesinde "Bilim Babayı Bulma Yarışında" diyerek, yedi sütuna manşet yazısına taşıdığında, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nün yanı sıra çalıştığım kurumdaki ek görevime faks emriyle son verilmişti!

Elastik yapıda ve üç boyutlu özelliğe sahip olan kulak, cam ya da duvar gibi düz bir yüzeye bastırıldığında meydana gelen iz iki boyutludur. Ayrıca iz, bastırmanın şiddetine ve bastırma açısına bağlı olarak değişir.

Bu nedenle, iki kişinin kulak yapıları birbirinden anatomik olarak farklı olduğu halde, bunların izleri rastlantısal olarak birbirine

benzeyebilir.

Öte yandan karşılaştırmak üzere şüphelilerden kulak izi alındığında, suç öncesi kulağın duvara ya da cama hangi açıda ve ne ölçüde bastırdığı bilinemeyeceğinden, sağlıklı bir karşılaştırma yapmak mümkün değildir.

Kısacası, kulak izlerinin karşılaştırılması bilimsel çevrelerce genel kabul görmüş bir teknik değildir. Hatta kimilerince "çöp bilim"dir (junk science).

Bana göre bu yöntem, şüphelilerin dışlanması için kullanılsa da, pozitif idantifikasyon, yani "bu iz kesinlikle bu kulağa aittir" şeklinde bir sonuca ulaşmada geçersizdir.

Bir Japon'un hayalindeki dudaklar

"Dudak izi" deyince, aklımıza "On çizik, on çentik, on dudak izi, bir çay bardağında on dudak izi, aşklardan sevgilerden" diyen Edip Cansever ya da sevdiğine "Bazen ağzımda bulurum dudak izlerini, oysa artık benim hakkım değilsin" diyerek seslenen Sezen Aksu gelebilir.

CSI: Miami adlı polisiye dizinin senaristi de dudak izinin çekiciliğine kapılmış ki, "Küller Küllere" (Ashes to Ashes) bölümünde kullanmış. Güzel fizikçi Calleigh, ateşli silahla öldürülen Katolik papazın kilisedeki odasında, içki kokmayan bardağın kenarında bir dudak izi görür. Biyolog Speedle bu izde, genellikle sörf yapanların kullandığı, "Macadamia" fındığının yağını bulur. Bunun üzerine kahramanlar, sörfçü gençlerden dudak izi alır. Bardaktaki iz, birinin dudaklarına uyarsa da, soruşturmanın ilerleyen safhalarında katilin o olmadığı anlaşılır.

Dudak izine merak salan sadece şairler, yazarlar değil ve dudak izleri sadece filimlerde karşılaştırılmıyor. Japon İmparatorluk madalyası sahibi diş hekimi Kazuo Suzuki, dudakların dış yüzeyindeki girinti ve çıkıntıların bıraktığı izleri yıllarca inceledikten sonra, tıpkı parmak izleri gibi sınıflayabildiğini öne sürünce, önce Japon polisi, daha sonra –ender olmakla birlikte– Hindistan ve Avustralya polisi, Yunanca “kheio” (dudak) ön ekinden hareketle keiloskopi adı verilen bu teknikten yararlanmaya çalıştı. Ama hiçbiri, Illinois polisi gibi, dudak izinden 45 yıl mahkûmiyet verdiremedi.

Dudak iziyle 45 yıl hapis

25 ocak 1994’te Lavelle Davis, yağma sırasında ateşli silahla 30 yaşındaki Peter Ferguson’u öldürmekten tutuklandı. İllinois Eyaleti Polis Teşkilatı’nın parmak izi uzmanı, evvelce hiç dudak izi incelememiş Leanne Gray ile parmak izi ve belge inceleme uzmanı Steven McKasson, olay yeri yakınında bulunan koli bandı rulosu üzerindeki dudak izinin Davis’in dudak izlerine uyduğunu, kullanılan yöntemin FBI tarafından kabul gördüğünü bildirdiler. Jüri, bu delile itibar etti, suçlu olduğuna karar verdi ve Davis, 45 yıl hapse mahkûm edildi.

Davis, 12 yıldır Dixon Cezaevi’nde. Bu süre içerisinde dudak iziyle ilgili tartışmalar giderek yoğunlaştı, kongrelerde özel oturumlar düzenlendi ve dudak izinin “biyometrik” niteliği ciddi biçimde sorgulanmaya başlandı. Üstelik FBI, bir basın açıklamasıyla dudak izi karşılaştırmalarını güvenilir bir kimliklendirme yöntemi olarak kabul etmediğini bildirdi. Sonuçta, Lavelle Davis davası yeniden görülmeye başlandı.

Dudak izindeki DNA

Dudaklar, iyi bir DNA kaynağı olduğundan, bunların izlerini karşılaştırmaktansa, onlardan DNA tiplemesi yapmaya çalışılıyor. Dudakların cam, ayna gibi yüzeylerde bıraktığı izlerden DNA izi elde etmek kolay olmakla birlikte, insan vücudu üzerinde bırakılanların incelenmesi henüz araştırma safhasında.

2005 yılının başlarında, İspanya'nın Valencia Üniversitesi'nden bir grup araştırıcı, önce insan vücudu üzerinde bırakılan ve çıplak gözle görünmeyen dudak izlerini görünür hale getirmeyi, daha sonra buradan DNA izi elde etmeyi başardılar. Yakında, bu alanda kullanılacak yöntemler de standardize olur.

Polislerin adli bilimler dünyasını yakından izlemeleri ve akademik çevrelerle işbirliği yapmaları büyük önem taşıyor. Ancak çalışmalar araştırma düzeyindeyken, uluslararası hakemli dergilerde yayımlanmadan ve henüz genel kabul görmeden alıp uygulamaları ciddi sorunlara yol açabilir. Bu nedenle biraz sabırlı ve temkinli olmaları gerekiyor.

Gorillerin burun izleri

Yeryüzünde parmak izi birbirinin aynı olan iki kişi bulunmuyor. Halbuki kedi, köpek, inek, koyun, bizon ve goril gibi hayvanların burun izlleri farklı. Kedi ve köpeklerinin çalınacağından korkanlar, ayrıca dünyanın pek çok hayvanat bahçesi ve yaban hayatı koruma alanı yöneticisi uzunca bir süredir, kimlik belgelerinde burun izine de yer veriyor. Ancak alınma ve karşılaştırma güçlüğü nedeniyle yavaş yavaş terk edilen burun izi, yerini iris görüntüsü ya da DNA profili gibi daha güvenilir biyometrik özelliklere bırakıyor.

Avrupa’da Bir Pedofil Çetesi Var (mı?)

Tutuklandıktan 8 yıl sonra çıkarıldığı mahkeme, elektrikçi Marc Dutroux’yu çocuk kaçırma, ırza geçme ve cinayetten ömür boyu hapse mahkûm etti. Olası bir genel afta dahi serbest kalamayacak. Ancak 17 haziran 2004 günü verilen bu karar, ne fail, ne mağdur yakınları, ne savcı, ne de Belçikalılar başta olmak üzere milyonlarca Avrupalıyı tatmin etti. Verilen cezayla ilgilenen bile olmadı. Hepsi, gerçeklerin örtüldüğüne inandı. Milyonların içini kemiren bu şüphe, hâlâ bütün ağırlığıyla sürüyor.

Orada neler oluyor?

400 000 sayfayı bulan dava dosyasında iddia edildiği gibi, Avrupa’da zengin işadamları, üst düzey bürokratlar, hatta emniyet mensuplarından oluşan bir pedofil çetesi mi var?

Elektrikçi Marc Dutroux gibileri, bunlara küçük kızlar ve erkekler mi sağlıyor?

Kaçırılan, uyuşturucuya alıştırılan, fuhuşa itilen, hatta öldürülen çocukların filmleri elden ele dolaşıyor ve şatolarda düzenlenen âlemlerde bu çete mensuplarına mı gösteriliyor?

Bu çete, sadece insan değil, uyuşturucu da mı kaçırıyor?

Kaleme aldığı iddianameyle Marc Dutroux’yu ömür boyu hapse mahkûm ettirebilen Belçika’nın Neuchatel Kraliyet Savcısı Michel Bourlet, karardan bir yıl sonra 24 haziran 2005’te bir basın toplantısı

düzenledi ve “Toplanan 6 000 saç teli ve kılın sadece 2 922’si incelendi. Kalanlar başka hangi mağdurlara ve hangi faillere ait? Davanın yeniden açılmasını talep ediyorum” dedi. Yeri gelmişken belirteyim, savcının bahsettiği 2 922 saç ve kılın 650’si, 2001 mayısında, adli yardımlaşma çerçevesinde İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü’nde Prof. Dr. Sedat Çöloğlu başkanlığındaki bir ekip tarafından incelenmişti. İşte Dutroux olayının öyküsü, baştan sona şüphe yaratan durumlar ve gelinen son nokta.

Olayların öyküsü

1995 haziranını izleyen bir yıl boyunca, Belçika’nın farklı kasabalarında, yaşları 8-19 arasında değişen Julie, Melissa, Ann, Elfje ve Sabine adlı kızlar kayboldu. Kızların ne ölüsü ne dirisi bulunuyordu, tanık yoktu, delil yoktu. Çocuklarını sokağa bırakamaz olan aileler, polisin ve jandarmanın beceriksizliğinden şikâyetçiydi. Gizli ellerin olayların açığa çıkmasını engellediği dedikoduları yayıldı.

9 ağustos 1996 akşamı, bu listeye, yüzme havuzundan eve gitmek üzere çıkan, ancak gidemeyen 14 yaşındaki Laetitia Delhez de eklendi. Jandarma üç gün boyunca, helikopterler eşliğinde Betrix ve çevresini metre metre aradı. Yüzlerce kişiyle görüştü, bir ipucu bulamadı.

FRR plakalı oto

Laetitia’nın kayboluşundan üç gün sonra genç bir öğrenci, beyaz renkte bir Renault Trafic minibüsün, yüzme havuzu civarında tuhaf bir

biçimde dolaştığını ve plakasında FRR harflerinin bulunduğunu hatırladı. Obelix Operasyonu'nu başlatan jandarma, ülke genelindeki FRR plakalı 50 kadar beyaz Renault Trafic'den birinin, Marc Dutroux üzerine kayıtlı olduğunu saptadı.

13 ağustos 1996'da yargıç Jean-Marc Connerotte, oto hırsızlığı, gasp ve uyuşturucu satmaktan sabıkalı, evvelce beş kızı kaçırmak, ırza geçmek ve alıkoymaktan 13,5 yıla mahkûm edilmiş, 3 yıl yattıktan sonra 1992'deki şartlı tahliye yasasından yararlanmış, üç çocuk babası Marc Dutroux için tutuklama emri çıkardı.

Daha sonraki yıllarda, 1992'deki şartlı tahliye yasasının, Dutroux'nun bundan yararlanmasını sağlamak, böylelikle o zamanki olayların ve bağlantıların açığa çıkmasını engellemek üzere çıkartıldığını öne süren çok oldu.

Soruşturma sırasında yaşanan garip olaylar ise, her seferinde bu yönde bir şüphe yarattı. Sanki bazı gizli eller, olayın derinleşmesine izin vermiyordu.

İnsan kokusu

Dutroux'nun FRR plakalı aracında ve evinde yapılan aramalarda, pornografik video kasetleri, uyku ilaçları, yüzlerce Ecstasy hapı bulundu. Laetitia'nın eşyaları koklatılan özel eğitimli bir köpek, yatak konarak mobil eve dönüştürülmüş Renault Trafic araç içerisinde, kızın kokusunun bulunduğunu gösterir davranışlar sergiledi. Jandarma tutanaklarına göre, özel eğitimli bu köpek, evin içerisinde de dolaştırıldı. Ancak kaçırılan kıza ait bir ipucuna rastlanmadı. Halbuki bir gece önce küçük kız o eve getirilmiş, bir süre üst katta tutulmuş, daha sonra evin bodrumundaki özel

hücreye konmuştu. Köpeğin nasıl olup da onun kokusunu alamadığı duruşma sırasında çok tartışıldı. Daha sonra, köpeğin aslında eve hiç götürülmediği ortaya çıktı.

Video kasetler

Dutroux'nun evinde ele geçirilen video kasetler hemen incelendi, tecavüz edilen kızların birçoğunun 18 yaşından küçük ve uyku ilacı etkisinde olduğu saptandı. Kasetlerdeki saldırgan, Marc Dutroux'nun kendisiydi ama, kızlardan hiçbiri kaybolan Belçikalı küçükler değildi. Soruşturmanın ilerleyen safhalarında, bu kızların ağustos 1994'te Slovakya'da kaçırılan Eva ve Yancka Mackova kardeşler ile 4 haziran 1995'te yine Slovakya'da kaçırılan Henrieta Palusova olduğu ortaya çıktı. Dutroux, 15 ağustosta, Laetitia'yı kaçırdığını itiraf etti. Çelik yelek giydirildi ve onlarca jandarma eşliğinde, yer göstermek üzere evine götürüldü.

Beton hücre

O tarihe kadar, Dutroux'nun evi defalarca arandığı halde bulunamamış olan, bodrum katındaki, çimento ve metalden yapılmış 200 kilo ağırlığında bir kapının ardında, 234 santim uzunluğunda, 99 santim eninde ve 164 santim yüksekliğinde, duvarları sarı boyalı, plastik bir kovanın tuvalet yerine kullanıldığı beton hücreye ulaşıldı.

Karşılarına birbirine sarılmış iki çıplak küçük kız çıktı. Biri, bu hücrede 80 gündür alıkonan, defalarca ırzına geçilmiş, 12 yaşındaki

Sabine, diğeri 6 gün önce kaybolmuş, başına aynı şeyler gelmiş Laetitia'ydı. Kimse onların canlı bulunabileceğini ümit etmemişti.

Duruşmalar sırasında, 90'lı yıllarda uyuşturucu kaçakçılığı suçlamasıyla yargılanan ve beraat eden jandarma Rene Michaux'nun, önceki ev aramalarından birinde çocuk sesleri duyduğu, ancak sokakta oynayanlar zannederek ilgilenmediği ortaya çıktı. Bu bilgi, resmi kurumlar içerisindeki bazı görevlilerin Dutroux'nun ilişkilerinin ortaya çıkmasını istemediği biçiminde yorumlandı.

Bahçelere gömülü cesetler

İşsiz elektrikçinin 5 tane daha evi olduğu anlaşıldı. Bunların bahçesi iş makineleriyle tarandı ve 17 ağustosta, saat 18.30'da, 2,70 metre derinlikte, siyah büyük plastik bir çöp torbası içerisinde 8 yaşındaki Julie Lejeune ile arkadaşı 8 yaşındaki Melissa Russo'nun çıplak cesetlerine ulaşıldı. Charleroi'da, adli tıp uzmanı doktorlar Angelo Abati, Jean-Pol Beauthier ve Jean-Pol Prignon tarafından gerçekleştirilen otopsilerinde, uzun süre aç ve susuz bırakıldıkları, birinin 16, diğerinin 13 kiloya düştüğü, pek çok kez cinsel saldırıya maruz kaldıkları ve canlı olarak gömüldükleri ortaya çıktı.

Aynı gün 20.25'te iş makinesine bir kumaş parçası takıldı. 22.45'te erişkin bir erkek cesedine ulaşıldı. Bu, Dutroux'nun suç ortağı Bernard Weistein'dı. Otopsi sonucuna göre, trakea ve bronşlarında toprak vardı, o da canlı olarak gömülmüştü.

O gece, Weinstein'ın evinin bahçesinden 17 yaşındaki Ann Marchal ile 19 yaşındaki Eelfje Lambrechts'in çıplak cesetleri çıkartıldı. Her ikisinin ırzına geçildiği, uzun süre aç bırakıldıkları saptandı. Ann Marchal'ın elleri

başına bağlıydı. Başının üzerine bir plastik torba geçirilmişti. Ağzı flasterle kapatılmıştı ve farenks seviyesinde rohipnol tablet bulundu. Adli tıp uzmanları doktor Jean-Pol Beauthier ve Bernadette Eugene-Dahin, otopsi raporlarına her ikisinin de canlı olarak gömüldüğünü kaydetti. Marc Dutroux, bu cinayetlerin hepsini kabul etti ama, yargıç önüne çıkması için 8 yıl geçmesi gerekti. Soruşturma sürekli uzuyor, bitmek bilmiyordu.

8 yıl süren soruşturma

Dutroux davasının soruşturması sırasında birçok tartışmalı olay yaşandı. Başarılı sorgu yargıcı Jean-Marc Connerotte'a, mağdur aileleri bir tükenmezkalem hediye edince, Adalet Bakanlığı "rüşvet aldı" diyerek yargıcı görevden aldı. Şehirdeki Volvo fabrikası işçileri, durumu protesto için greve gitti. İtfaiyeciler, adliye binasının üzerine su sıktı. Kral II. Albert, televizyonlara çıkıp, adalet sisteminin insanlık dışı davranışından yakındı. 300 000 Belçikalı bir yandan şartlı tahliye yasasını, diğer yandan polis ve jandarmanın ciddiyetten uzak çalışmasını protesto için yürüdü.

Marc Dutroux, 1998'in nisanında ön duruşmaya götürülürken polisin elinden kaçtı. Lüksemburg, Hollanda, Fransa ve Almanya'dan 5 000 polisin görev aldığı, 3,5 saatlik operasyonla, Fransa sınırı yakınlarında ormanlık alanda yakalandı. Daha sonra kelepçesinin anahtarı, cezaevinde kaldığı hücrenin bitişiğindeki mutfakta bir tuz kabının içinde bulundu. Emniyet Genel Müdürü, İçişleri Bakanı ve Adalet Bakanı istifa etti. Belçika hükümeti, Dutroux soruşturması sırasında kamuoyu tarafından en ağır biçimde eleştirildi. Güvenlik birimleri arasında işbirliği olmadığı, bilgi paylaşımının yetersiz kaldığı gerekçesiyle, 2000 yılında Adli Polis ve Jandarma teşkilatları birleştirildi. Avrupalılara göre bunların hepsi göstermelikti, olayların üstü örtülmeye çalışılıyordu.

İncelenmeyen 3 078 saç ve kıl

Marc Dutroux'ya ait ev ve araçlardan 6 000 adet saç ve kıl toplandı. Bunların, 650'si İstanbul'da olmak üzere, 2 922'si dünyanın değişik laboratuvarlarında biçim ve görüntü açısından incelendi. Aralarında, kaçırılan kızlara ve yargılanan kişilere ait olmayan saçlar da bulundu. Kalan 3 078'i ise hiç incelenmedi. Çünkü saç ve kılların incelenmesi tamamlanmadan dava karara bağlandı, Adalet Bakanlığı da "masraf oluyor" diyerek analizleri durdurdu. Halbuki bunların istisnasız hepsinin incelenmesi, hatta DNA analizlerinin yapılması ve en azından Avrupa'nın DNA veri tabanlarıyla karşılaştırılması gerekirdi. Bunların arasında dünyanın dört bir yanında kaybolan insanların örnekleri olabileceği gibi, başka saldırganların da saç ve kılları olabilirdi. İncelemenin yarım bırakılması, gerçeklerin ortaya çıkmasını engelleyici bir önlem olarak yorumlandı.

Sessiz kalan 20 tanık

Marc Dutroux, bütün bunları başkalarının talebi üzerine yaptığını, her şeyi işadamlarının finanse ettiğini, doktorların, polislerin, askerlerin ve politikacıların yer aldığı bir çete için çalıştığını durmadan tekrarladı. Savcı da, bu yönde tanıklık edecek 20 kişinin adını bildirdi. Ancak bu kişiler ya öldü, ya öldürüldü ya da akıl hastalığı tanısı kondu. Bu nedenle dinlenen 470 tanık arasında yer alamadılar. Belçika Parlamentosu'nda bir araştırma komisyonunu kurulduysa da, 17 ay süren incelemelerden bir sonuç çıkmadı.

Kraliyet Savcısı Michel Bourlet, 2005 yaz başından bu yana, her fırsatta konuştu. İncelenmeyen saçlardan tutun da, tutanaklarda yer alan, ancak daha sonra ortadan kaybolan video kasetlere, Julie ve Melissa'nın

seslerini duyduğu halde onları kurtarmayan jandarmaya kadar pek çok şey söyledi. Medya ve kamuoyu baskısı buna eklenince, 30 eylül 2005'te davanın yeniden görülmesine karar verildi. Duruşma salonunda Zeki Çavaş da oturuyor ve 19 yıl önce, 5 yaşındayken kaybolan kardeşi Gevriye'nin ölü ya da canlı bulunabileceğine inanıyor.

Pedofiller parti kuruyor

13 ağustos 2006, iki küçük kızın, Sabine Dardenne ve Laetitia Delhez'in beton hücreden canlı olarak kurtarılışının, 15 ağustos da çocuk katili Marc Dutroux'nun tutuklanışının 10. yıldönümüydü.Cinayetlerin hemen ardından 300 000 Belçikalıyı sokağa dökebilen infial duyguları, neredeyse sönmüş gibi.

Şurası muhakkak ki Avrupa, aradan geçen bunca yılda pedofillerle mücadelede pek başarılı olamadı. Çocuk pornografisinin olanca hızıyla sürmesi bir yana, pedofil cinayetleri de eksik olmuyor. Sanki pedofiliyle gerçek anlamda mücadeleyi birileri engelliyor gibi. Bunun son örneklerinden biri, kendilerini Avrupa'nın en liberal ülkesi olarak tanıtmaya çalışan Hollanda'da yaşananlar.

2006 temmuzunda, Marthijin Uittenbogaard başkanlığında kurulan "Kardeşçe Sevgi, Özgürlük ve Çeşitlilik Partisi"nin (PNVD) faaliyet göstermesine izin verildi.

PNVD, cinsel ilişki için rıza yaşının 16'dan 12'ye indirmek ve çocuk pornografisini yasallaştırmak istiyor. Ayrıca gündüz saatlerinde, TV kanallarında çocuk pornografisinin gösterilmesinden, ilerleyen saatlerde şiddet içerikli olanlarının da yer almasından yanalar. Küçük çocuklara seks eğitimi verilmesi, 16 yaşından büyüklerin porno filmlerde

oynayabilmesi, hayvanlarla cinsel ilişkinin serbestleşmesi, ancak hayvanlara fena muamelenin yasadışı kalması parti programlarında yer alıyor. 500’den fazla üye kaydedebilirlerse, 2006 kasım seçimlerine katılabilecekler.

Dopingde Can Pazarı

Beş yıl sonra sizi öldüreceğini bilseniz, bu süre içinde gireceğiniz bütün yarışları kazandıracak, üstelik doping kontrollerinde bulunmayacak bir maddeyi kullanır mıydınız?

Bu soruyu 1992 yılında Goldman ve Klatz, dünya çapında derece sahibi 198 sporcuya sordular ve 103'ünden "Evet" cevabı aldılar. Dayanıklılık, performans, fizik görünüm, şöhret ve para uğruna canını vermeye razı insanlar olduğu sürece, bedenler üzerinde oynanan oyunlar, erkeklik hormonu, anabolik steroid, kan dopingi, eritropoietin, büyüme hormonu, gen dopingi gibi madde ve yöntemlerle alabildiğine sürecek. Bir de farkında olmadan dopinglenenler var. Hatta dopingin hükümetler eliyle sistematik biçimde uygulandığı örnekler bile yaşandı.

Nüfusu 17 milyonu ancak bulan Doğu Almanya, 1972 Münih Olimpiyatları'nda 20 altın madalya aldı. Bu sayıyı 4 yıl sonra Montreal'de ikiye katladı. Bu başarı, komünist rejimin sporcuya verdiği değer ve desteğin kanıtı olarak kullanıldı.

Berlin Duvarı'nın 1989'da yıkılmasıyla birlikte, altın madalyalı yüzücüler Kornelia Ender ve Barbara Krause konuştu. 13 yaşından beri kendilerine, vitamin adı altında bir anabolik steroid olan Oral-Turinabol verildiğini ve erkeklik hormonu testosteron iğneleri yapıldığını söylediler. Bunu, çorap söküğü gibi başkaları izledi.

70'lerde ve 80'lerde, yaklaşık 10 000 Doğu Alman sporcunun "mavi bakla" denen Oral-Turinabol kullandığı ortaya çıktı.

Gülleci Heidi Krieger’in önce sesi kalınlaştı, vücudunda kıllar çıkmaya başladı, nihayet 98’de cinsiyet değiştirerek erkek oldu ve adını Andreas olarak değiştirdi. Halen Avrupa genelinde verilen tek antidoping ödülü onun adını taşıyor.

Karaciğer kanseri, organ kusurları, psikolojik hastalıklar, hormonal değişiklikler ve kısırlık nedeniyle mağdur olan 160 Doğu Alman sporcu, geçen yaz mavi baklayı imal eden Jenapharm ilaç fabrikasına karşı tazminat davası açtı. Jenapharm, o dönem hükümetinin, ilacın yan etkilerinden haberdar olduğunu öne sürüyor.

Doping kontolü ilkokuldan başlasın

Steroid ya da başka doping maddelerinden zarar görenlerin sayısı pek çok. Bir İngiliz doktorun vitamin diyerek verdiği steroidi, yıllar boyu kullanmak zorunda kalan Amerikalı ağır sıklet boksörü Robert Hazelton, 12 nisan 2005’te Amerikan Temsilciler Meclisi’nde konuştu ve doping kontrol yasalarının sertleşmesini, ilkokullardan başlayarak kontrol yapılmasını talep etti. Hazelton, tekerlekli sandalyeye bağlı, çünkü birbiri ardına geçirdiği 49 ameliyatla, her iki bacağı, parmaklarından başlayarak, kalçalarına kadar azar azar kesilmiş.

Doping yasalarını elden geçiren pek çok ülke var. Örneğin İspanya, doping maddesi satan, veren ve kullanana 6 ay ila 2 yıl arasında hapis cezası getirmeye çalışıyor. Kendisine doping maddesi verenin adını bildirenin cezası azaltılacak. Dopinge karışan kulüpler kapatılacak ve yeni oluşturulan İspanyol Dopingle Mücadele Ajansı, ülke genelinde dopingin önlenmesi, denetimi ve soruşturmasından sorumlu olacak.

Bilinçli biçimde uygulanan dopingin yaygınlığı, isim sorulmaksızın yapılan anketlerle anlaşılır. Örneğin İtalyanlar, bu teknikle ülkelerinde büyük bölümü amatör, yarım milyon sporcunun doping yaptığını hesaplamışlar. Spor salonlarına giden 200 000 Alman'ın düzenli biçimde anabolik steroid kullandığı biliniyor.

Türkiye'de kaç kişi dopingli

Türkiye'de böyle çalışmaların sayısı az olmakla birlikte, Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı'ndan Dr. Levent Özdemir ile arkadaşlarının, Journal of Sports Science and Medicine (Spor Bilimi ve Tıbbı) dergisinde, 2005 yılında yayımladıkları araştırma ciddi ipuçları veriyor.

Sivas'ta yaşayan 2 280 lisanslı sporcudan rastlantısal olarak seçtikleri ve 89'u milli olan 433 sporcuya uyguladıkları ankete göre, sporcuların yüzde 14,5'i, doping ve performans artırıcı madde kullanıyor.

Ülkemizde 1,5 milyon kadar lisanslı sporcu, amatör ve profesyonel liglerde 180 000 yakın futbolcu ve 385 000 dolayında lisanslı öğrenci var. Eğer Sivas'taki verilerden yola çıkarsak, ülke genelinde, sadece bu sayılan gruplar arasında bile, 250 000-300 000 kişinin, Dünya Anti-Doping Ajansı WADA'nın 2005 listesine giren bir madde kullandığı varsayılabilir.

Elbette bu hesap yanlış. Çünkü Sivas değerleri, ülkenin bütününe genellenemez. Tıpkı uyuşturucu madde kullanımında olduğu gibi, doping de sosyal, kültürel, ekonomik pek çok faktöre bağlı, ayrıca yapılan spor branşı ve rekabetin derecesiyle de yakından ilgili. Gerçek sayılara ulaşabilmek için daha fazla araştırma gerekiyor.

Galatasaray 5 - Neuchatel 0

Galatasaray'ın, 1988 sonbaharında Şampiyon Kulüpler Kupası'nda İsviçre takımı Neuchatel Xamax'la oynadığı efsanevi maçı futbolseverler unutmuyordur. Benim ise, unutmam hiç mümkün değil. Çünkü o maçı, Ali Sami Yen'in saha kenarından seyrettim.

Galatasaray, ekim ayı içinde İsviçre'de Neuchatel Xamax'a 3-0 yenilmişti. Mustafa Denizli "Biz bunlara İstanbul'da 5 atarız" diyorsa da, kimse inanmıyordu.

UEFA'nın İstanbul'da doping kontrolü isteyeceği lafı dolaşıyordu. O tarihte bir doping kontrol laboratuvarımız yoktu. Futbol Federasyonu beni aradı. Adli Tıp Kurumu'nda, doping listesindeki maddelerin birçoğunu, canlıların ve ölülerin örneklerinde zaten arıyorduk.

15 kişilik bir ekip ve usulüne uygun idrar alabilecek her türlü düzenekle stada gittik. Soyunma odalarına yakın bir mahalde istasyon kurduk. Stattaki uğultu, kulakları sağır edecek boyuttaydı. Futbolculardan önce, merdivenlerden birbiri ardına beyaz gömlekli kadın ve erkeklerin çıktığını gören seyirci, birdenbire "Hastane... Hastane..." diye tezahürata başladı. Maç boyunca da ara ara tekrarladı.

Galatasaray, Neuchatel'i 5-0 yendi. UEFA da doping kontrolü istemedi.

Daha sonraki bir dönemde, Atıcılık ve Avcılık Federasyonu Başkanı Metin Sertoğlu'nun başvurusu üzerine, İstanbul'daki uluslararası bir Trap ve Skeet Şampiyonası'nda doping kontrolü yaptık.

Türkiye Doping Kontrol Merkezi'nin kurulması için yıllar geçti. Nihayet 2001'de, Hacettepe Üniversitesi ile Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü arasında yapılan bir protokolle resmen kuruldu. Halen WADA

akreditasyonu bulunan 18 Avrupa laboratuvarından biridir ve ülkemizin doping analizlerini yapmaya yetkilidir.

Doping piyasasında Türkler

60’lardan beri, uyuşturucu dağıtım ağlarının aynı zamanda doping maddeleri karaborsasını da kontrol ettiğine ilişkin duyumlar alınır. Bunun ilk somut kanıtı, İtalyan jandarmasının 1997’de ülkenin kuzeyindeki spor salonlarına karşı yürüttüğü operasyonlarda ele geçti. Tutuklanan 54 kişinin, öğrencilere bir yandan kas geliştirici hormon, diğer yandan uyuşturucu temin ettiği anlaşıldı.

Aralık 2000’de, İtalya’da 6 vücut geliştiricinin ölümüyle birlikte başlayan Bologna Operasyonu, olayın boyutunu gözler önüne serdi. 119 spor salonuna düzenlenen baskınlarla piyasa değeri 5 milyon euro’yu bulan 101 farklı doping maddesi ele geçti. Sporcudan polise, hemşireden banka müdürüne 287 satıcı tutuklandı. Bunlardan 41’inin, 8 farklı Avrupa ülkesinin vatandaşı olduğu ve uyuşturucu ticaretinin yanı sıra doping maddelerini de pazarladıkları ortaya çıktı.

Bu tarihten sonra güvenlik birimleri, ele geçen tablet, toz, ampul gibi örneklerde sadece uluslararası sözleşmelerle denetlenen uyuşturucuları değil, anabolik steroid, büyüme hormonu, eritropoietin gibi yaygın biçimde kullanılan doping maddelerini de aramaya başladılar.

Benzer şekilde, ellerinde fazla miktarda doping maddesi bulunduranlar, bir de uyuşturucu ticareti açısından sorgulanıyor. Europol verilerine göre, doping maddesi operasyonları kapsamında, önceki yıl Avrupa’nın değişik ülkelerindeki laboratuvar, ev ve depolarda el konan maddelerin, ağırlıkça yüzde 18’i eroin ve kokaindi.

Avrupa polisi şimdilik, piyasaya yasadışı yollarla sürülen doping maddelerinin sadece binde 5'ini yakalayabiliyor. Bu çerçevede en sert mücadeleyi veren İsveç polisi, yakaladığı doping maddelerinin, değişik Avrupa ülkelerinin yanı sıra Türkiye, Mısır ve Tayland menşeili olduğunu ileri sürüyor. Uyuşturucu kaçakçılığında Türklerin rolü malum, anlaşılan o ki, buna bir de doping maddeleri ekleniyor.

EPO savaşları

Eritropoietin, ya da kısaca EPO, böbreklerce sentezlenen ve kemik iliğinin daha fazla alyuvarlar yapmasını sağlayan bir hormondur. Dışarıdan EPO alınırsa, alyuvarların sayısı, dolayısıyla dokulara taşınan oksijen miktarı artar. Oksijen demek, enerji ve dayanıklılık demektir, bu nedenle EPO kullanmak dopinge girer.

Doğal EPO'yla, dışarıdan alınan EPO'nun elektrik yükleri birbirinden farklıdır. 2000 yılında, Fransız Châtenay-Malabry Ulusal Anti-doping Laboratuvarı, idrarda yan yana bulunan bu iki EPO'yu izoelektrik odaklama tekniğiyle ayırmayı başardı.

Ancak 2005 yazında, Fransızların geliştirdiği yöntemle elde edilen EPO sonuçları yüzünden ortalık öylesine birbirine girdi ki, WADA, eylül sonuna doğru, konuya açıklık getirmeye çalışan bir bildiri yayınladı.

EPO'a Türk sporcuların idrarlarında da rastlandığından, konu bizce ayrı bir önem taşıyor.

1 eylül 2004'te Knokke Triatlonu'nu kazanan Belçikalı atlet Rutger Beke'in idrarında EPO saptandı. Israrla doping yapmadığını tekrarlayan Beke, çareyi dünyanın bu alanda önde gelen bilim adamlarından yardım

istemekte buldu. Araştırmacılar 10 ay sonra, Beke'in ağır fiziksel etkinlikten sonra idrarıyla alfa 1-antikimotripsin (Alfa1-ACT) adlı proteini attığını, bunun da izoelektrik odaklama tekniğiye yapılan analizde, dışarıdan alınan EPO'a benzemesi nedeniyle yanlışlığa neden olduğunu açıkladılar. Uzun incelemelerden sonra, Beke'in cezası kaldırıldı. Beke de, WADA'nın yanı sıra, Gent ve Köln Laboratuvarlarına karşı tazminat davası açtı.

İspanyol Virginia Berasategui Luna ve Iban Rodriguez Martinez, idrarlarında EPO bulunduğundan ceza alan başka iki triatloncu. Ancak her ikisinin de tıpkı Beke gibi, aşırı egzersiz sonunda idrarlarında alfa1-ACT çıkıyor ve her ikisinin de cezaları kaldırıldı.

Lance Armstrong EPO'lu muydu?

Doping kontrollerinde "A" ve "B" diye işaretleyerek iki ayrı kaba idrar alınır ve mühürlenir. "A" örneği pozitif çıkarsa, "B" örneği bir başka laboratuvarda yeniden incelenir. Fransız Ulusal Anti-doping Laboratuvarı, geçen yılın sonlarına doğru, eski yarışmalardan arta kalan ve -20 derecede muhafaza edilmiş "B" örneklerini yeniden incelemeye başladı. Günlük spor gazetesi L'Equipe, her nasılsa sonuçları ele geçirdi ve 23 ağustos 2005'te, Fransa Bisiklet Turu'nu 7 kez üst üste kazanmış Amerikalı Lance Armstrong'un, 1999 Fransa Turu'nda EPO dopingi yaptığını birinci sayfadan duyurdu.

Dondurulmuş örneklerde EPO çalışılıp çalışılamayacağı, Fransız, Alman ve Kanada ulusal laboratuvarlarını birbirine düşürdü. Pozitif sonuca, Armstrong'un 1996'dan beri gördüğü testis kanseri tedavisinin yol açabileceği de ileri sürülünce, işin içinden çıkılamadı.

Bütün bunlara ek olarak, bir de 1964 Kış Olimpiyatları'nın 2 altınlı Finli kayakçısı Eero Mantyranta gibi, DNA'sındaki mutasyon sayesinde normalin üzerinde EPO sentezleyen kişilerin de olabileceği ve yakın bir gelecekte gen dopingi ile EPO'su fazla süper atletlerin ortaya çıkacağı anlaşıldığından, bazıları doping kontrolünden öylesine sıkıldı ki, bundan böyle dopingli ve dopingsiz sporcuların ayrı ayrı yarıştığı iki ayrı olimpiyat düzenlenmesini teklif edenler bile oldu.

Görür Görmez “Şıp” Diye Tanıyanlar

25 temmuzunda, Konya-Karaman anayoluna çıkmakta olan otomobilin önünü kesen arabaya koşulmuş atla ilgili haberi hatırlıyor musunuz?

Hani, otomobildeki genç Gürcü bayan, erkek arkadaşlarından birini öldüren, diğerini kaçarken sırtından vuranları tarif edememişti de, far ışığında gördüğü halde “Atın rengini net olarak hatırlıyorum. Nerede görsem tanırım, adamlar da pis kokuyordu” deyince, pek çok at arabasının bulunduğu Yeni Mahalle, Tatlıcak Mahallesi, Sedirler Caddesi ve Aslım Çöplüğü civarındaki evlere operasyon yapılmış, eşkale uyan beş at ve araba bulunmuştu. Polis, olay yerindeki bir çift arkasına basılmış, sivri burunlu erkek ayakkabısını, bu beş evden birinin kapısını açan hanıma göstermiş, “A, eşimin ayakkabıları. Nereden buldunuz?” demesi üzerine, 48 saat içinde, biri hırsızlıktan, diğeri yağma, yol kesme, adam kaldırma, cebren ırza geçme suçlarından sabıkalı iki arkadaşı tutuklamıştı. Konya Emniyeti’nin elindeki deliller, elbette sadece alnı beyaz lekeli atla, burnu sivri ayakkabıları tanıyanların görgü tanıklığı değildi. Ama bu bilgiler sayesinde soruşturmayı doğru yönlendirebildiler ve failleri yakalayabildiler. Suçluyu görünce hatırlayanlar çok olur da, at hatırlayanına daha önce hiç rastlamamıştım. Neyse, anlatmak istediğim, “görünce şıp diye tanıyanlar” değil, “şıp diye tanıdığını zannedenler” ve bunun yol açtıkları hakkında.

İnsan yüzünü hatırlamak

Kendilerine saldıran at arabacılarını değil de, atı tanıyan genç kadını hatırlamamış olabilirsiniz ama, 5 ocak 2005 akşamı İstanbul, Okmeydanı'nda bıçak tehdidiyle tecavüze uğradığı söylenen hemşirenin, kibrit ışığında gördüğü saldırganın robot resmini çizdirebildiği, sokaklarda yatıp kalkan bir berduşun da, bu resme benzerlik nedeniyle tutuklandığı haberlerini belki unutmamışsınızdır. Alınan sperm ve kan örneklerinin DNA analizleri, hemşirenin üzerindekileri tutmayınca, üç güne kalmadan "pardon" denmişti.

Ünlü işadamını Eyüp Sultan Mezarlığı'nda öldürmekten tutuklanan küçük çocuğun da şanssızlığı, görgü tanıklarının onu işaret etmesiydi. Küçüğün suçu kabullendiği ve akıl hastası olduğu bile söylendi. Neyse ki kısa zamanda katil olmadığı ortaya çıktı, ona da "pardon" dendi, okuluna döndü ve sınıfını takdirnameyle geçti.

Küçük bir deney

Polis, savcı ve psikologların çoğunlukta olduğu, "Ceza ve Hukuk Davalarında Bilimsel Deliller" adlı lisansüstü dersimde, görgü tanıklığına hangi koşullarda güvenilebileceğine bir örnek olarak, her yıl şu basit deneyi yaparım. Bambaşka bir konu hakkında konuşurken, derslik kapısı açılır ve içeriye Adli Tıp Enstitüsü çalışanlarından biri girer, yanımdaki masanın üzerinden bir kitap alıp, bana bir kâğıt verir, sandalye üzerindeki çantayı alır. Bu arada ben konuşmamı kesmem, o da hiç sesini çıkartmaz ve girdiği yoldan aynen dışarı çıkar. 15 dakika sonra öğrencilerime, ders sırasında olağandışı bir durumu fark edip etmediklerini sorarım. Hemen her zaman, öğrencilerin sadece bir bölümü içeriye birisinin girdiğini hatırlar. Bir kâğıda, birbirleriyle konuşmadan, gördükleri kişiyi tarif

etmelerini isterim. İnanın, hiçbiri tam olarak tarif edemez. Hatta etekli olana pantolonlu, sarışın olana esmer diyen bile olur.

Başka şeyler hatırlamak

Tabii bir de başka başka şeyleri görüp, unutmayanlar var. Örneğin mağdur, emniyette talimatla pantolonları indirilen 4 şüpheliden birini, “Saldırganın cinsel organı küçüktü. O kişi bu kişi” diyerek teşhis etmişti. Tutuklanan kişi, DNA testi yapılıp, o olmadığı anlaşılıncaya kadar, tam 82 gün cezaevinde kalmıştı.

İnsanların görgü tanıklığına dayalı olarak haksız yere suçlanması, bir süre sonra hata yapıldığının anlaşılması kabul edilemez. Kişinin üzerinde oluşturulan yıkımın telafisi nasıl mümkün olabilir? Neyse ki, yukarıdaki örneklerde, hatadan hızla dönülmüştür. Ya haksız yere on yıllarını cezaevlerinde geçirenlere ne demeli? İşte size ders alınması gereken birkaç olay.

Delil 18 yıl korundu, serbest kaldı

29 temmuz 1985 günü Steven Avery, önce ailesiyle birlikte alışverişe çıktı, sonra babasının inşaatında çalıştı, akşama kadar da ailesi ve 5 çocuğuyla kentin değişik yerlerinde dolaştı.

Aynı gün akşamüstü, sahilde genç bir kadın acımasızca dövüldü, ırzına geçildi, neredeyse ölüyordu. Muayenesinde sperm bulunamadı. Tırnakları arasından doku alındı, cinsel organı üzerinde bir erkek kılı görüldü. O

tarihte teknik olanaksızlıklar nedeniyle doku ve kılda bir araştırma yapılamadı, ancak delil olarak muhafaza edildi. Tedavi edildikten sonra polis kadına birçok fotoğraf gösterdi ve aralarında saldırganın bulunup bulunmadığını sordu. Kadın birini teşhis etti. Bu Steven Avery'ydi.

Tutuklanan Avery'nin üzerinde bulunan bir saç telinin mikroskopla yapılan incelemesinde –o tarihte daha DNA analizleri yoktu– saldırıya uğrayan kadına ait olduğu bildirildi. 16 kişi o gün Steven'la birlikte olduğuna ve saldırgan olamayacağına dair tanıklık ettiyse de Avery 1986 mayısında, bir tek tanık ve tam yapılamamış bir saç teli analiziyle 32 yıla mahkûm oldu.

Israrla sürdürdüğü talebi üzerine, 10 yıl sonra, mağdurun tırnakları arasında bulunan dokudan DNA analizi yapıldı. Başka birine ait DNA özellikleri saptandı. Ancak bu veri davanın yeniden görülmesi için yeterli bulunmadı.

2003 yılında, kadının üzerindeki kılın DNA analizi yapıldı. Avery'ye ait olmadığı anlaşıldı. Ulusal DNA Veri Bankası tarandı ve ırza geçme suçları nedeniyle 60 yıllık mahkûmiyetini çekmekte olan Gregory Allen adlı bir kişiye ait olduğu ortaya çıktı.

11 eylül 2003 günü, Steven Avery, 18 yılını geçirdiği Stanley Cezaevi'nden özgür bir insan olarak çıktı. Saldırıya uğrayan kadının üzerindeki kıl 18 yıl muhafaza edilmemiş olsaydı, 14 yıl daha yatacaktı.

Delil üretildi, 20 yıl yattı

Temmuz 1982'de genç bir kadın, işten eve döndü, yatak odasına girdi, elbise dolabından dışarı fırlayan birinin saldırısına uğradı. Dövüldü ve

ırzına geçildi. Saldırgan kaçtıktan hemen sonra kadının eşi eve geldi, polise haber verdi. Yatak odasında bir pantolon, pipo, dairenin anahtarına benzer bir anahtar, çarşaf üzerinde bir leke bulundu. Kadın, adamın zenci, çok koyu tenli ve kısa saçlı birisi olduğunu hatırladı, hastaneye götürüldü, muayene edildi, üzerinden deliller toplandı.

Kadın ve üç komşusu kendilerine gösterilen fotoğraflar arasından Bernard Webster adlı bir zenciyi teşhis ettiler. Webster, üç başka zenci arasına yerleştirilerek kadınlara gösterildi. Yine tanıdılar. Webster tutuklandı, henüz 18 yaşındaydı.

1982 yılında DNA analizi henüz bilinmiyor, kan grupları araştırılıyordu. Kadının kan grubu “B”, kocanın “0”, Webster’inki “A”ydı. Baltimor Polis Kriminal Laboratuvarı uzmanı Concepcion Bacasnot, çarşaf üzerindeki lekede “A” ve “B” antijenleri buldu ve bunu kadın ile Webster’ın vücut sıvılarının bir karışımı olarak yorumladı. Lekenin, AB grubu bir erkeğe ait olabileceğinden ise hiç söz etmedi.

Mahkeme Webster’in suçu işlediğine karar verdi ve 30 yıla mahkûm etti. Webster yıllar boyunca suçsuz olduğunu tekrarladı, DNA analizi istedi.

2001 yılında mağdurun muayene edildiği hastanede muhafaza edilen 3 adet vajinal yayma preparatında DNA analizi yapılmasına karar verildi.

Örneklerde ne kadının, ne de Webster’ın DNA’sı vardı. Maryland Eyaleti DNA Bankası tarandı ve gerçek saldırganın Darren Powell olduğu anlaşıldı.

2004 başında Baltimor polisi, lekeyi inceleyen uzmanın başkaca hataları olabileceğinden hareketle, imzası bulunan 480 rapora ait bütün örneklerde DNA analizi yapmaya başladı.

”Gördüm” ve “yaptım” yetmez

”Gördüm” ya da “yaptım” diyen çok olur. Önemli olan bunları bilimsel delillerle desteklemektir.

10 ekim 1994’te, Selimiye Camii yanındaki Zehrimar Mezarlığı’nda, tecavüz edilmiş ve iple boğularak öldürülmüş olarak bulunan üniversite araştırma görevlisi ile ilgili cinayet davası, bu duruma iyi bir örnektir.

Hırsızlık ve teşhircilikten sabıkalı cinayet zanlısı marangoz, suçun tüm ayrıntılarını anlatınca, başkaca bir delil aranmaksızın ömür boyu hapse mahkûm edilmişti. Yıllar sonra, otopsi sırasında alınan ve saldırganın sperm hücrelerini içeren örneklerin, Edirne Tıp Fakültesi’nde korunduğu anlaşıldı. DNA analizi yapıldı ve spermlerin marangoza ait olmadığı ortaya çıktı. Halbuki bu inceleme, çok daha önce yapılabilirdi. Böylelikle ne marangoz yıllarca cezaevinde kalmış olur ne de ölenin DNA profilini belirlemek amacıyla, Hacıumur Kabristanı’ndaki mezarı 10 yıl sonra açılarak kemik ve diş örnekleri alınırdı.

Ayrıca olayda birden fazla saldırgan olabilirdi. Bilimsel delillerle bu çok önemli konuya cevap aramak da mümkündü.

Tanıklığa güvenmek için ne yapmalı?

Tanıklığın değeri tartışılamaz. Unutmamak gerekir ki, İncil’de Hz. İsa’nın nasıl geldiğini, neler yaptığını anlatanlar, görgü tanıklarının tanıklıklarına dayanmışlardır.

Kimi zaman işlenen bir suçla ilgili olarak da, elde sadece bir ya da birkaç tanık bulunur. Bu durumda önemli olan, soruşturmayı yürütenlerin

tanıklığa hangi koşullarda ve ne dereceye kadar güvenebileceğini bilmeleri ve güvenilir bir tanıklık için gerekli önlemleri almalarıdır.

Pek çok şey hatırlanır. Saldırganın silahı hangi eliyle tuttuğu, otomobilin rengi ya da konuşulanların içeriği gibi. Eksik ya da yanlış bir bilgi, sadece soruşturmayı yanlış yönlendirip vakit kaybettireceğinden, kanaatimce çok büyük zararlara yol açmaz.

Ama görgü tanıklığı ile kişilerin robot resimlerinin çizilmesi ve daha sonra fotoğraflar veya yan yana dizilmiş kişiler arasından teşhis edilmesi hatalı olduğunda, suçsuz bir kişiyi yıllarca hapsetmek mümkündür.

Teşhis, “gördüm” diyenin kişisel özelliklerinden başlayarak, suçun niteliğine, saldırganın elinde silah bulunup bulunmadığına, gösterilen fotoğraf ya da kişilerin sayısına, aralarında gerçek failin bulunup bulunmadığına ve gösterilme süresi ve tekniğine varıncaya kadar sayısız parametreden etkilenir.

Bazı ülkelerde tanık ifadelerini almanın ya da fotoğraf ve yan yana sıralanmış kişiler arasından teşhisin artık standartları var. Çok sayıdaki bilimsel araştırmaya dayanan bu standartlara uyulmadığı takdirde, mahkemeler aktarılanlara itibar etmiyor.

Umarım, en kısa zamanda ülkemizde de benzeri standartlar geliştirilir ve yurdun her köşesinde aynen uygulanır.

Beyaz Gömlekli Ölüm ya da 267/41’in İzini Sürmek

İz sürenler aslında aynı kişinin peşindeydiler de, birbirlerinden haberleri yoktu.

Bir bölümü, 1940’ların ilk yıllarında Viyana’nın ünlü Spiegelgrund Yurdu’na yerleştirilen küçük akrabalarına ne olduğunu araştırıyor, bir bölümü hemen yurdun yanındaki hastaneye yatırılan çocuklarının neden öldüğünü öğrenmeye çalışıyordu. Meslektaşları ise, insan beyniyle ilgili bu denli önemli araştırma bulguları yayımlayan, ünü Avusturya’yı çoktan aşmış doktorun, yüzlerce olguyu nereden bulduğunu merak ediyordu. Birbirlerinden haberleri olsaydı, aynı kişiyi aradıklarının farkına varacak ve onu yargıç önüne çıkartmak için 60 yıl beklemek zorunda kalmayacaklardı. Aslında, çıkartmış olmaları da pek işlerine yaramadı. 800 kadar engelli çocuk üzerinde bilimsel araştırmalar yapmak ve ailelerin haberi olmaksızın ötanazi uygulamakla suçlanan Dr. Heinrich Gross, 21 mart 2000 günü duruşma salonunda sadece yarım saat kaldı. Avusturya Bilim ve Sanat Yüksek Şeref Madalyası’nı taşıyan ünlü psikiyatrın, doksanına yaklaştığından ve bunadığından yargılanamayacağına karar verildi. Doktor, mahkeme salonunu Sosyal Demokrasi Partisi’nden eski dostlarıyla sohbet ederek terk etti.

Ağustos 2005’te Moskova arşivlerinde ulaşılan yeni belgeler, Dr. Heinrich Gross’un 1940-45 arasında Spiegelgrund’da öldürdüğü çocuk sayısının, tahminlerin çok üzerinde olduğunu gösterdi. Uzun yıllar boyunca izini sürenler arasında Bayan Pernegger de vardı.

Çocuğunuzu kaybettik, üzgünüz

Bayan Pernegger, 16 kasım 1941 günü bir erkek çocuk doğurdu. Çocuğun “akrosefalodaktili”si vardı, yani kafasının tepe kısmı biraz sivri, el parmaklarının arası da perdeliydi, tıpkı ördek ayağı gibi. Gerçi üzülmüştü ama olsun, iyi bir Hıristiyan’dı, ailesinde zaten sağır-dilsizler de vardı, demek Tanrı küçük Günther’in böyle olmasını istemişti.

Altı hafta sonra bir doktor, kendisini ziyarete geldi, kusurları düzeltmek üzere çocuğu Avrupa’nın en büyük ve en modern sağlık kuruluşu olan Spiegelgrund’a götüreceğini bildirdi. Çok sevinen Pernegger’ler, çocuklarını 267/41 protokol numarasıyla 15. Kliniğe yatırdılar.

2 ay sonra eve bir mektup geldi. Günther, beslenme bozukluğu göstermiş, akciğer iltihabı tanısı konduktan 6 gün sonra, 25 ocak 1942’de ölmüştü. Klinik şefi Dr. Heinrich Gross ve Başhekim Dr. Erwin Jekelius üzüntülerini bildiriyordu. Benzeri mektuplar alan yüzlerce aile, çocuklarının ölmeyip, klinik şefi tarafından öldürüldüğünü yıllar sonra öğrendiler. Ağustos 2005’te de Başhekim Jekelius’un, Adolf Hitler’in kız kardeşi Paula’nın nişanlısı olduğu ortaya çıktı.

267/41 sayılı hasta dosyasındaki el yazısı

1942 yılında Dr. Heinrich Gross, Viyana Biyoloji Derneği üyelerine “akrosefalodaktili”si olan üç aylık bir erkek çocuğun kafatası ve beyin bulgularını sundu. Savaş sona erdi. Dr. Gross, 1952’de aynı olguyu bu kez Morfoloji Yıllığı adlı Almanca dergide makale olarak yayımladı. İlk bilimsel yayınına konu olan “Protokol No: 267/41” aslında Günther Pernegger’di. Gerçek ölüm nedeniyse hiç kimseyi ilgilendirmiyordu.

Bunu izleyen 35 yıl boyunca Doktor Gross, kimi zaman tek başına, kimi zaman Viyana Üniversitesi Nöroloji Enstitüsü Başkanı ve 70'li yılların rektörü Prof. Dr. Franz Seitelberger ya da Psikiyatr Hans Hoff gibi ünlü hekimlerle birlikte, yüzlerce doğumsal kusurlu çocuğun, ölüm öncesi ve sonrası tıbbi bulgularını içeren 40 kadar yayına imza attı. Almanya'nın ünlü Max Planck Beyin Araştırmaları Enstitüsü gibi merkezler, onun gönderdiği beyin preparatlarıyla araştırmalar yaptı, yeni hastalıklar buldu, yeni tanı yöntemleri geliştirdi. Viyanalı Doktor Gross'un çocuklara ait hasta kayıt bilgilerine, fotoğraflara, idrar, kan ve omurilik sıvısı analizlerine, hava ensefalografi sonuçlarına, otopsi bulgularına, beyin preparatlarına nasıl ulaştığını soran olmadı. Nöroloji, psikiyatri, genetik hızla ilerliyordu.

1998'de Viyana Üniversitesi öğretim üyelerinden oluşan ve savaş dönemindeki sağlık uygulamalarını incelemek üzere görevlendirilen araştırma komisyonu, Spiegelgrund Hastanesi'nin bodrumunda, kavanozlar içerisinde, yüzlerce beyin ve histopatolojik inceleme için hazırlanmış binlerce preparata el koydu. Beyinlerden biri, 267/41 protokol sayılı Günther Pernegger'e aitti.

Aynı yıl, o sırada Spiegelgrund'un 3. Psikiyatri Kliniği'nin şefliğini yürüten Dr. Heinz Pfolz'un evi arandı ve 267/41 dahil olmak üzere 232 hasta çocuğun dosyasına el kondu. Çocuklarda denenen tanı yöntemleri, aşı ve ilaçlar, ölüm şekli ve otopsi bulguları gayet titizlikle kaydedilmişti ve çoğunda Heinrich Gross'un el yazısıyla kaleme aldığı notlar vardı. Böylelikle, Gross başta gelmek üzere, Nazileri destekleyen birçok hekimin mesleklerinde nasıl yükseldiği, biraz gecikerek de olsa, kanıtlanmıştı.

Hartheim tasarruf defterindeki 267/41

27 haziran 1945 günü, Yüzbaşı Charles Haywood Dameron, 6824 sayılı savaş suçları araştırma timi komutanı olarak girdiği Avusturya'nın Linz kenti yakınlarındaki Hartheim Şatosu'nda, metal kutu içerisinde 39 sayfalık bir defter buldu. Önce ne olduğunu anlamadı, sonra 9. sayfayı okudu: 1 aylık et tasarrufu 112 437 kilo, 10 yılda 13 492 440 kilo, 36 429 588 Reichmark.

İleriki sayfalarda öldürülen kişiler sayesinde ekmek, sebze, tereyağı ve patatesten edilen tasarrufun dökümü vardı. İzleyen günlerde Almanya'da buna benzer 614, Polonya'da 85, Avusturya'da 31 ve Çekoslovakya'da 10 defter bulundu. Defterlerde kimin, nereden gönderildiği de kayıtlı olduğundan, savaş sonrası kurulan Nürnberg Mahkemesi, bunları 3. Reich'ın en az 200 000 kişiye sistematik ötanazi uyguladığının kanıtı olarak kullandı.

Avusturya Hükümeti, 21 mart 2001'de, Amerikalı hukukçu Charles Haywood Dameron'a, Hartheim istatistiklerini bulduğu için Şeref Madalyası verdi. Bundan birkaç yıl önce de, Alman Araştırma Kurumu ve Tabipler Odası, binlerce hastaya ait bilgiyi devlet arşivine aktardı. Aralarında Adolf Hitler'in akrabası akıl hastası Aloisa'nın ve Spiegelgrund'dan getirilen 267/41, yani küçük Günther Pernegger'in de adı vardı.

Kimilerinin Hitler'e ihtiyacı vardı

Almanya ve Avusturya'nın bazı bilim çevreleri, akıl hastalarının ve her türlü kalıtımsal kusuru olanın kısırlaştırılmasının yeterli olmadığını, bunlara rıza aranmaksızın ötanazi uygulanmasının gerektiğini 1900'lerin

başından beri savunmaktaydı. 1920'de hukukçu Karl Binding ile psikiyatr Alfred Hoche, Die Freigabe der Vernichtung lebensunwerten Lebens (Yaşanmaya Değmez Yaşamların Yok Edilmesinin Serbest Bırakılması) adlı kitabı yayımladı. Bunu pek çok Alman ve Avusturya üniversitesi bünyesinde "Kalıtımın ve Irkın Korunması" kürsülerinin kurulması izledi.

Avusturya doğumlu Adolf Hitler, 1 eylül 1938'de ötanazi emrini imzaladığında, zaten 400 000 kişi zorla kısırlaştırılmıştı ve "ırkın temizliği" dersi, tıp fakültelerinde okutulmaktaydı. Görülüyor ki, ötanaziyi uygulatmak için Hitler'in doktorlara ihtiyacı yoktu, ötanazi uygulamak için doktorların Hitler gibi bir diktatöre ihtiyaçları vardı.

Berlin Tiergarten Caddesi 4 numaralı adreste kurulan ötanazi merkezinin psikiyatrları, merkezin adresi nedeniyle "T4-Eylemi" adı verilen operasyon çerçevesinde, tüm ebe ve doktorlara, mongolizm, mikrosefali ve hidrosefali, el ve ayaklarda oluşum kusuru görülen tüm doğumları ve akıl hastalarını bildirme zorunluluğu getirdiler. Daha sonra bu bildirim zorunluluğunun kapsamı çok genişletildi. Almanya, Avusturya, Çekoslovakya, Polonya psikiyatri klinikleri başta gelmek üzere, bütün hastane, bakımevi, yurt, yuva ve okullardan kendilerine gönderilen formları, bulguları, fotoğrafları büyük bir özenle incelediler ve "yaşanmaya değmez" yaşamlar sürdüren 200 000 kadar her yaştan, her dinden, her ırktan kadın ve erkeğin morfin, lüminal, karbonmonoksit, hidrosiyanik asit ya da açlığa terk gibi yöntemlerle öldürülmesine karar verdiler.

Bu "asalak" insanların ortadan kalkmasıyla ırkın temizliği sağlanacak, ayrıca et, yağ, sebze, patates ve bunlara bakmak zorunda olan insanların işgücünden de tasarruf edilecekti.

2003 yılında, Viyana devlet arşivlerinde savaştan kalma "Kalıtımsalbiyoloji Listeleri" bulundu. Bu listelerde, 500 000 "asosyal"

olarak tanımlanan alkolik, homoseksüel, madde bağımlısı olmak üzere “yaşanmaya değmez yaşam” sahibi 700 000 kişinin adı vardı!

Kiliselerin baskısı üzerine, Hitler 1941’de T4-Eylemi’ne resmen son verdiyse de, Berlin’e bildirimde bulunan sağlık kuruluşlarından üniversitelerle işbirliği yapanlar –örneğin Spiegelgrund Çocuk Hastanesi– ötanaziyi, bilimsel araştırma uğruna, savaş sonuna kadar gizlice sürdürdü. Cinayetleri işleyenler, tıpkı Dr. Heinrich Gross gibi, bulgularını yıllarca Avrupa’nın en saygın bilimsel dergilerinde yayımladılar ve ikinci kariyerlerinde, dernek, kürsü, enstitü başkanı, başhekim, dekan ve rektör oldular.

Doktorun önlenemez düşüşü

Dr. Heinrich Gross, Spiegelgrund Hastanesi 15. Pavyon’un şefliğinden sonra başhekimliğe kadar yükseldi. Hatta kendisi için “Ludwig Boltzmann Sinir Sistemi Kusurlarını Araştırma Enstitüsü” kuruldu. Sadece 1958-78 arasında 12 000 kez mahkemelere adli psikiyatri alanında bilirkişilik yaptı. Sosyal Demokrat Akademisyen, Düşünür ve Sanatçılar Birliği’nin ve Avusturya Sosyal Demokrasi Partisi’nin de saygın bir üyesi olan Gross, 1975’te Avusturya Bilim ve Sanat Şeref Madalyası’yla onurlandırıldı. 1979’un sonlarına doğru, Friedrich Zawrel, alkolik ve komünist bir babanın oğlu olduğundan 10 yaşındayken yatırıldığı Spiegelgrund Hastanesi’nde yaşadıklarını Kurier gazetesinin bir muhabirine anlattı. Zawrel, hastaneden kaçarak kurtulan birkaç çocuktan biriydi. O günden sonra doktorun şansı biraz döndü, partiden çıkartıldı, meslektaşlarıyla davalık oldu, hastaneden emekli edildi ancak 90’lara kadar bilirkişilik yapmayı sürdürdü. Toplumun baskısı üzerine Avusturya hükümeti,

Heinrich Gross’a verdiği Şeref Madalyası’nı 25 mart 2003’te geri almak zorunda kaldı.

Unutmamalıyız

Bugün birçok kişi, Heinrich Gross ve onun gibi Nazi savaş suçlarına katkıda bulunan hekimler hakkında bilgi toplamaya devam ediyor. Tıp dünyası ise, bu hekimlerin adlarını unutturmaya çalışıyor.

Örneğin “Reiter Sendromu” yerine, “reaktif artrit sendromu” denmesini istiyorlar. Çünkü Reiter, Hitler’in sağlık bakanıydı, zorunlu kısırlaştırma ve ötanazi uygulamalarını hararetle desteklemiş, Buchenwald Konsantrasyon Kampı’nda 250 kişiyi tifo deneyleri sırasında öldürmüştü.

Eduard Pernkopf’un ünlü anatomi atlasının okutulmamasını istiyorlar. Çünkü atlas, Naziler tarafından asılan 1 377 kişinin otopsileri sırasında çizildi.

Haydi bunları unuttuk diyelim, ama insanoğlunun fırsat bulduğu takdirde, bilimsel araştırma uğruna neler yapabileceği hiç unutmaya gelmez.

Uluslararası görevimle ilgili olarak Viyana’da bulunduğum 2005 kasım ayı içerisinde, hem Viyana Merkez Mezarlığı’nın 40. adasına gömülen kavanozlardaki beyinlerin toplu mezarını, hem de eski Spiegelgrund şimdiki Otto Wagner Hastanesi’ndeki daimi sergiyi ziyaret etme fırsatını buldum. Ayrıca, Viyana Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü’nün eski ve yeni yöneticileriyle bu olayları görüştüm. Kitapçılarda çocuk ötanazisine ayrılmış özel bölümleri inceledim ve gördüm ki, en azından

Avusturyalılar bu karanlık geçmişlerinin her dakikasını aydınlatmaya çalışıyorlar ve onu unutturmamakta kararlılar.

Uyanık Mezarcı, İşbilir Televizyoncu ve Mozart'ın Kafatası

5 kasım 2005 gecesi, yüzlerce mumun ışığında Viyana'nın ünlü katedrali Stephansdom'da, Mozart'ın ölüm döşeğindeyken ancak bir bölümünü besteleyebildiği Requiem'i dinliyordum.

Mozart 1782'de bu katedralde evlendi, orkestra şefi olarak burada onlarca eserini yönetti, cenazesi 5 aralık 1791'de bu katedralden kalktığında 35 yaşındaydı. Sol kulağının oğluna da aktardığı yassılığı dışında, görünürde kusursuz Wolfgang Amadeus Mozart, 1791 kasımında birdenbire hastalandı, ateşi çıktı, başı ağrıdı, durmadan terledi, bağırsakları bozuldu, simsiyah kustu, önce eli ayağı, daha sonra bütün vücudu yatakta sağa sola bile dönemeyecek kadar şişti, iki haftada bilincini yitirdi ve öldü. Eldeki tıbbi belgelerin yetersizliği, görgü tanıklarının tutarsız anlatımları ve en önemlisi belediye doktoru Eduard Guldener von Lobes'in, Mozart'ı tedavi eden iki meslektaşının romatizmal ateş tanısına uyup, otopsiye gerek görmeden defin izni vermesi yüzünden, aradan geçen iki yüzyılık sürede, ünlü bestecinin kesin ölüm nedenini açıklayabilecek cinayetten kazaya, tifodan tüberküloza, hatta iyi pişmemiş domuz pirzolasından bulaşan trikinoz enfeksiyonuna kadar 150 kadar senaryo üretildi. Doğumunun 250. yılının kutlanacağı 2006 yaklaşırken, Mozart'ın ölümünün ardındaki sır perdesini aralayabilecek ve ölüm senaryolarının büyük bölümünü dışlayabilecek yeni çalışmalar başladı. İlginç olan, bu çalışmaları başlatanın bilim dünyası değil de, Avusturya'nın ORF televizyonunda çalışan Burgl Czeltschner adlı bir yapımcının olmasıydı.

Mozart’ı öldüren kıskanç koca mı?

Mozart, çapkın bir erkekti. Piyano dersleri verdiği, mason locasından biraderi Franz Hofdemel’in 23 yaşındaki karısı Magdalena’yla aralarında bir aşk ilişkisi bulunduğu dedikoduları alıp yürümüştü. Bunu, bir de Ludwig van Beethoven’in diline dolaması bardağı taşıran son damla oldu. Mozart’ın cenazesinin ertesi günü, Hofdemellerin evine giden bir dostları, Magdalena’yı bir kan gölü içinde buldu. Yüzünde, kollarında ve boynunda bıçak yaraları vardı. Kocası Franz yan odadaydı ve bir usturayla boğazını kesmişti. 5 aylık hamile Magdalena ölmedi. Doğurduğu erkek çocuğa hem kocasının hem de Mozart’ın adını verince, çocuğun Mozart’tan olduğu dedikoduları yayıldı. Böylelikle, kıskanç kocanın önce âşığı zehirlediği, sonra karısını öldürmeye kalktığı, ardından intihar ettiği senaryosu ortaya çıktı.

Mozart’ı öldüren yeteneğini kıskananlar mı?

Mozart’ın ölümünden birkaç gün sonra Constanze (Mozart’ın karısı), İmparator II. Josef’in başmüzisyeni Antonio Salieri’nin, yeteneğini kıskandığı için, kocasını zehirlediğini iddia etti. Rus yazar Aleksandr Puşkin aynı görüşü, Mozart ve Salieri adlı kısa oyununda, Rimski-Korsakov da tek perdelik operasında yineledi. Peter Schaffer’in Amadeus adlı sahne oyunu ya da gördüğünüzü tahmin ettiğim Milos Forman’ın 8 Oscar ödüllü sinema filmi de Salieri’nin onu zehirlediği üzerine kurulu.

Aslına bakarsanız, terk ettiği sevgilileri de dahil olmak üzere, Mozart’ı zehirlemeye kalkacak çok sayıda kişi vardı. Ancak 45 opera besteleyecek kadar becerisi olan, ayrıca Beethoven, Schubert, Czerny hatta Mozart’ın oğluna bile hocalık yapmış Salieri, bence katil adaylarının en sonuncusu. Kuzey İtalya’nın Legnano kenti sakinleri de benimle aynı görüşte ki,

Salieri her ne kadar ömrünün son yıllarında akli dengesini kaybetmiş ve Mozart'ı öldürdüğünü söylemeye başlamışsa da, onlar buna kesinlikle inanmıyor, itibarını iade edebilmek umuduyla doğduğu bu kentte durmadan konserler ve festivaller düzenliyorlar.

Mozart'ın kendisi için bir tek keman konçertosu ya da kuartet yazmamış olduğundan yakınan enişteşi Franz de Paola Hofer ve Figaro'nun Düğünü adlı tiyatro eserini kendisinden alıp ücret ödemediği ve operanın duyurularında adından bile bahsetmediği için kızan Fransız Pierre Beaumarchais, katil adaylarından sadece ikisi.

Mozart'ı öldürenler masonlar ya da illuminatiler mi?

Komplo teorilerini sevenlerdenseniz, katilin kıskanç koca, eseri çalınan meslektaş ya da terk edilen sevgili olması sizi tatmin etmeyecektir. O zaman, Sihirli Flüt operasıyla sırlarını açıkladığından, 1784'ten ölümüne kadar üyesi bulunduğu ve onlar için pek çok kantat bestelediği "Zur Wohltatigkeit" locasından biraderleri Emmanuel Schikaneder ya da Prof. Dr. Karl Ludwig Gieseke tarafından öldürülmüş olması, size daha uygun gelebilir. Gerçekten de Sihirli Flüt, birçok masonik ritüeli açıklamıştır.

Hatta İlluminati gizli örgütünün bir üyesi olduğu iddia edilen, Mozart'ın zaman zaman borç para aldığı Michael Puchberg'in, aralarındaki dünya görüşü farklılığı nedeniyle, onu zehirlediğine bile inanmak isteyebilirsiniz.

Birinci Dünya Savaşı Alman generallerinden Erich Luddendorf ve karısı nöropsikiyatr Mathilde ise, işi biraz daha abarttılar ve onu masonlar,

Yahudiler ve Katoliklerin işbirliği yaparak hep birlikte zehirlediğini ileri sürdüler.

Mozart cıvayla mı zehirlendi?

Mozart'ın tıpkı Baudelaire, Schubert, Schumann, Dostoyevski, Paganini gibi frengisi vardı. Kristof Kolomb'un ilk Amerika seferinden geri dönenlerle birlikte Avrupa'ya gelen bu hastalık, şimdilerde termometrelerden, tansiyon aletlerinden, diş dolgularından bile çıkartılmaya çalışılan cıvayla tedavi ediliyordu ve Mozart da cıvalı bir preparat kullanmaktaydı. Kimilerine göre, aldığı ilacın dozunu şaşırdığı için kendini zehirledi.

Mozart'ın ölümüne ister kasten, isterse kaza sonucu cıva zehirlenmesinin neden olduğunu varsayalım. Bu zehirlenmenin temel bulguları olan bellek kaybı, aşırı tükürük salgısı, unutkanlık, titreme gibi bazı belirtilerine Mozart'ta rastlanmadı. Neredeyse son nefesine kadar aklı başındaydı, elleri hiç titremeden Requiem'in notalarını yazmakta ve yakınlarıyla birlikte bazı bölümlerini söylemekteydi. Yine de bazı bulguların olmaması, cıvayla zehirlenmediğini göstermez.

Mozart arsenikle mi zehirlendi?

Mozart'ın, ölümünden birkaç hafta önce, eşine "Bana birileri tofana suyu verdi ve ölümümün tam ne zaman olacağını hesapladı" dediği biliniyor. Tofana suyu, İtalyan asıllı Teofania di Adamo adlı bir kadının hazırladığı, genellikle kocalarını öldürmeye kalkan kadınlara sattığı,

içinde arsenik ve büyük bir olasılıkla atropa belladonna (güzelavratotu) bulunan, tatsız, kokusuz sıvıya verilen addı. Yeri gelmişken belirtelim, Bayan Teofania 1633'te, 600 kişinin ölümüne neden olmaktan Napoli'de tutuklanmış, işkence edilmiş, boğularak öldürülmüş olsa da, kızı Giulia, aynı işe devam etmiş, üzerinde Noel Baba'nın resmi bulunan küçük şişeleri, düşmanlarından kurtulmaya çalışanlara satmayı sürdürmüştür. Tabii daha sonra, sıvıyı imal eden çok oldu. Mozart'ın, işte bu sudan söz etmesi nedeniyle arsenikle zehirlendiğini kabul edelim. Bu takdirde bulantı, kusma ve ishalinin yanı sıra, solunum şikâyetleri, morarma, ciltte kızarıklıklar ve döküntü, yutma zorluğu, boğazda yanma gibi bulguları da olacaktı. Halbuki, ölümüne tanık olanların hiçbiri bu bulgulardan bahsetmedi. Tabii bu bulguların olmaması da, ölümüne arseniğin yol açmadığını göstermez.

200 yıl sonra Mozart'ın zehirlendiği anlaşılabilir mi?

Günümüzde, sadece ağızdan değil, solunum yoluyla bile vücuda giren arsenik, kadmiyum, kobalt, antimon, selenyum, vanadyum, çinko ve cıva gibi pek çok elementin saçta, kemikte, tırnaktaki düzeyi indüktif kenetli plazma kütle spektrometrisi ya da optik emisyon spektrometrisi gibi ileri teknolojiler kullanılarak ölçülebiliyor. Üstelik bu ölçümleri, milattan önce 4. binyıldan kalan arkeolojik kemik kalıntılarında gerçekleştirenler bile var. Hal böyle olunca, Mozart'ın kemik ve saçlarında yapılacak incelemelerin, cıva ya da arsenik zehirlenmesi konusunu aydınlatacak tek yol olduğu açık. Önemli olan, Mozart'a ait kemik ve saç bulmakta.

Mozarteum Vakfı’nın elindeki kafatası ve saçlar kimin?

Mozart, kentin asil sınıfından olmayan her Viyanalı gibi, St. Marxer Mezarlığı’nda 3. sınıf bir törenle 5 kişilik bir mezara gömüldü. Mezartaşı yapılmadı.

İddiaya göre, mezarcı Joseph Rothmeyer, kentteki mezar yeri yetersizliği nedeniyle, yeni cenazelere yer açmak amacıyla, her on yılda bir mezarlığın elden geçirildiğini bildiğinden, günü geldiğinde kolayca teşhis edebilmek amacıyla, Mozart’ın başının etrafına bir tel sardı. Nitekim 10 yıl sonra St. Marxer Mezarlığı’ndaki tüm kabirler açılarak kemikler boşaltıldı. Mezarcı da Mozart’ın kafatasını eliyle koymuş gibi buldu, alıp götürdü.

Bir mezarcıdan diğerine aktarılan bu kafatası, 1868’de iki ünlü anatomi uzmanının eline geçti. Altçene kemiği yoktu, üstçenede 7 diş bulunuyordu. Bunu izleyen uzun yıllar boyunca kafatasıyla ilgili bir şey duyulmadı. Ta ki 1902’de Uluslararası Mozarteum Vakfı, kafatasının ve üzerindeki birkaç saç telinin kendilerinde olduğunu bildirinceye kadar.

XX. yüzyıl boyunca anatomistler, diş hekimleri, adli tıp uzmanları, antropologlar, altçenesi olmayan, ilk rapordan farklı olarak 11 dişi olan, üstelik bir de kırığı bulunan bu kafatası hakkında onlarca bilirkişi raporu hazırladılar. Hatta 90’larda bilgisayar yardımıyla yüzü yeniden yapılandırıldı ve Mozart portreleriyle karşılaştırıldı. Ancak kafatasının Mozart’a ait olup olmadığı bir türlü anlaşılamadı.

Kafatasından DNA analizi

Kimsenin aklına gelmeyen basit bir çözüm, ORF televizyonunda çalışan bir yapımcının aklına geldi. Neden kafatasına DNA analizi yapılmıyordu?

Mozart'ın bir oğlu olmuştu, ama onun çocuğu yoktu. Bu nedenle, ana tarafından akrabalarının kemikleri arandı. Bildiğiniz gibi, hücrelerin mitokondrilerindeki DNA, kısaca mtDNA, çekirdek DNA'sından farklıdır. Çekirdek DNA'sı, içerdiği kalıtım bilgisinin yarısını anneden, diğer yarısını babadan alırken, mtDNA'nın bilgisi sadece anneden alınır. Bu nedenle erkekler, ana tarafından akraba olanların mtDNA'sını taşırlar. Kendileri ise, çocuklarına bu özelliği aktaramazlar.

ORF televizyonu, Mozarteum Vakfı'nı kafatasını inceletmeye ikna etti. Önce Salzburg'daki aile mezarlığı açılacak, ana tarafından akrabaların mtDNA analizlerinde başarılı olunduğu takdirde kafatası incelenecekti.

27 kasım 2004'te Prof. Dr. Christian Reiter ile arkeolog Dr. Wilfried Kovacsovic, Salzburg'taki mezarları açtılar, beklenenden daha fazla iskeletle karşılaştılar ve Mozart'ın anneannesi ile kız kardeşinin kızına ait olması muhtemel kemikleri aldılar. 2005 kasımında Reiter'den aldığım bilgiye göre, mtDNA analizleri beklendiği gibi yürümüyordu. Ne yazık ki, kafatasının Mozart'a ait olup olmadığını yakın bir gelecekte öğrenemeyeceğiz. Böylelikle Mozart'ın nasıl öldüğü sorusu da şimdilik yanıtsız kalacak.

Kafatası ve kemik merakı

Kafatası ve kemik denince, aklınıza hemen, Bush ve Kerry'nin de üyeleri arasında bulunduğu Yale Üniversitesi'nin Skulls and Bones Derneği gelmesin sakın. Adli bilimciler öncelikle kafatası ve kemiklerin

kime ait olduğuyla ilgileniyorlar. Bunlar kimi zaman Ruanda, Kosova, Vietnam, tsunami, Dünya Ticaret Merkezi gibi acı olaylarda ele geçiyor, ama kimi zaman yüzyıllar süren tatlı çekişmelere son noktayı koymak üzere inceleniyor. Kemiklerde DNA analiz teknikleri geliştikçe, geçmişin üzerindeki sır perdesini kaldıracak çalışmaların sayısı da çok arttı.

Örneğin Polonyalılar, kasım 2005'te Varşova'nın 300 km kadar kuzeyindeki bir kilisenin altından çıkardıkları kafatasına bilgisayar destekli yeniden yüzlendirme yaptılar ve 1543'te ölen Kopernik'in kafatası olmasının kuvvetle muhtemel olduğunu bildirdiler. Şimdi, Polonya'nın dört bir yanında mtDNA yapmak üzere akrabası kadınların mezarları aranıyor.

Yine kasım ayında, Almanya Münster Üniversitesi'nden, birlikte yayınlarımız olan Prof. Brinkmann, Beethoven'e ait olduğu iddia edilen kafatası kemiğinde mtDNA analizi gerçekleştirdi ve Amerikan Beethoven Araştırma Merkezi'nin elinde bulunan besteciye ait saçlarla aynı özellikte olduğunu bildirdi.

İspanyollar, iki yıl süren ısrarları sonunda, nihayet şubatta Dominik Cumhuriyeti hükümetinden gerekli izni koparttılar ve Karayiplerin Hispaniola Adası'ndaki Kristof Kolomb'a ait olduğu iddia edilen kemikleri incelemeye başladılar. Henüz DNA analizi için örnek alma izinleri yok, eğer o da olursa, İspanya'da bulunan Kolomb'un akrabalarının DNA'sı ve Kolomb'a ait olduğu iddia edilen kemiklerle karşılaştırılacak. Böylelikle, yüzyıllardır süren, gerçek Kolomb'un Sevilla Katedrali'nde mi yoksa Hispaniola'da mı olduğu sorusu nihayet cevaplanabilecek.

Bu kafatası ve kemik merakından İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü de payını aldı elbette. Biz de, BBC'ye program yapan Atlantic Yapım Şirketi'nin talebi üzerine, Kültür Bakanlığı'nın izniyle, Antalya Müzesi'ndeki Noel Baba'ya ait olduğu kabul edilen kemikleri inceledik.

Yalanlar Hakkındaki Çıplak Gerçekler

Doğruyu yalandan ayırmayı kim istemez. Hele işin içine suçun aydınlatılması ya da ülke güvenliği girdiğinde akan sular durur.

Her ne kadar Sigmund Freud “Hiçbir ölümlü sır tutamaz, dudaklar sussa bile vücudun her noktası gerçeği anlatır” demişse de, artık yalan, teknoloji yardımıyla delillendirilmeye çalışılıyor. Bu arada kimilerinin rızası alınıyor, kimilerinin ise kendisine yapılandan haberi bile yok. Henüz hiçbir yöntem, her yalanı yakalayamıyor. Ve ne yazık ki, en ileri teknoloji bile, hâlâ bazı doğrucuların yalan söylediği sonucuna varıyor. Keşke, çocukluğumuzda bize öğretildiği gibi, yalan söyleyenin Pinokyo gibi burnu uzasaydı.

Biraz gerçeklik serumu iyi gelir

1920’lerde, çok düşük dozda sodyum pentotal ya da skopolaminin”gerçeklik serumu” olarak kullanılabileceği sanıldıysa da, pek işe yaramadığı çabuk anlaşıldı. İlacı alanlar konuşuyordu ama, yalan söylemeyi de sürdürüyordu.

Sodyum pentotal, halen Amerika’nın bazı eyaletlerinde idam cezasının infazında kullanılan üç ilaçtan ilkidir (diğer ikisi pancurium bromür ve potasyum klorür).

1942’de, CIA’nın stratejik hizmetler bürosu, esrardan elde edilen bir sıvıyla ıslatılan yiyecek ve tütünü denemeye başladı.

1947’de, Amerikan donanmasında Chatter Projesi’ni yürütenler Peyote kaktüsünde (Lophophora Williamsii) bulunan meskaline umut bağladılar. Naziler, çok yüksek meskalin dozlarıyla bile, kişilere reddettikleri bir görüşü kabul ettirememişti. Bu nedenle Amerikalılar meskalin verilen kişilerin doğruyu söyleyeceğine inandılar, ancak başarılı olamadılar. Aynı tarihlerde CIA iki sorgu yöntemi üzerinde çalışmaktaydı: Narkohipnoz ve birbirine ters etkili iki farklı maddeyi dönüşümlü olarak damar yoluyla vermek. Bunlardan ilki barbitürattı, diğeri uyarıcı etkisi olan bir amfetamin. Böylelikle, kişi uyumaya başlarken birdenbire uyarılmakta, tam uyanmadan yeniden uyutulmaktaydı. CIA belgelerine “alacakaranlık kuşağı” olarak geçen bu uygulama, her zaman tatminkâr sonuçlar vermedi. 1950’lerin başından 60’lara kadar, bu amaçla LSD (kod adı EA-1729) kullanılmaya başlandı. Ancak kısa zamanda, “gerçeklik serumu” olarak her zaman işe yaramadığı ortaya çıktı.

Uzunca bir süre sadece James Bond’un Octopussy gibi sinema filmlerinde ve Harry Potter’in dünyasında yer alan “gerçeklik serumu”, 11 Eylül’den sonra yeniden gündeme geldi. CIA ve FBI eski başkanı William Webster, 2002 yılında verdiği beyanatlarda, ABD dışındaki ülkelerde tutulan El-Kaide ve Taliban bağlantılı mahkumlara “gerçeklik serumu” verilmesinin gerektiğinden söz edince, Savunma Bakanı Donald Rumsfeld de dahil olmak üzere ciddi bir muhalefetle karşılaştı. Birleşmiş Milletler, “gerçeklik serumu” vermeyi işkence kabul ediyor. Bizim yasalarımıza göre, ilaç vermek, ifade almada yasak yöntemlerden biri.

Tuvalete yapışan adam yalancı mı?

57 yaşındaki kalp hastası Bob Dougherty, 3 kasım 2005'te, Amerika'nın en büyük mağaza zincirlerinden Home Depot'ta alışveriş yaparken tuvalete gitmek zorunda kaldı. Kapağı kaldırdı ve oturdu, sonra kalkmak istedi, kalkamadı, kapağa yapışmıştı. Bağırdı. Onu duydukları halde, ambülans çağırmak için 15 dakika beklediler. Kapının kilidini kırarak tuvalete girenler, yapıştığı yerden kurtaramadıkları ve bayılmış haldeki Bob'u, kapakla birlikte hastaneye götürdüler. Anlaşılan şakacının biri, tuvalet kapağına tutkal sürmüştü. Cildi bir hayli zedelenen Bob, kendisini o halde 15 dakika beklettikleri ve kalkamadığından kalp krizi geçirdiğini zannettiği için, kırtasiyeci aleyhine 3 milyon dolarlık tazminat davası açtı.

Bob Dougherty'nin başka bir kentte aynı şekilde şikayette bulunduğu, tutkalı kendisinin sürdüğü iddiası ortaya atılınca, KDVR televizyonunun önerisi üzerine, 9 kasım 2005 günü canlı yayında yalan makinesine bağlandı. (Amerikan televizyonlarında poligraf show'ları 1960'lardan beri var). Kendisine yöneltilen 20 soruyu da cevaplayarak testten geçti.

Vallahi yalan değil, UFO gördük!

2001 yılında Sirius UFO Uzay Bilimleri Araştırma Merkezi Başkanı Haktan Akdoğan, İçişleri Bakanlığı'mıza başvurdu ve UFO gördüğünü iddia eden Adıyaman'ın Tut ilçesi Jandarma Komutanlığı'nda görevli 1 uzman çavuş, 6 jandarma eri ve 3 köy korucusu ile Uşak'ın Eşme ilçesine bağlı Narlı köyünden 3 çiftçinin, yalan makinesi testinden geçmeyi kabul ettiğini söyledi. Emniyet Genel Müdürlüğü demirbaş kayıtlarında mevcut yalan makinesi cihazı bulunmadığından, talebi karşılanamadı. Gerçi, aradan geçen 5 yıl içerisinde güvenlik birimlerinin bir yalan makinesi alıp almadıklarını bilmiyorum, ancak 2002 yılında İstanbul Üniversitesi Adli

Tıp Enstitüsü’nde bir öğretim üyesiyle birlikte bilimsel araştırmalarda kullanmak üzere İngiltere’deki bir üretici firmayı aradığımızda, Türkiye’ye ihracat konusunda pek hevesli değillerdi.

Yalan makinesi külliyen yalan mı?

Suçluluğun kalıtımsal olduğuna ve suçluların geniş çene ya da kalın dudak gibi dış görünüşten anlaşılabileceğine inanan İtalyan Cesare Lombroso, 1880’lerde sorgu sırasında tansiyon ölçerdi. 1920’lerde buna kalp vurum sayısı, solunum hızı ve terlemenin de ölçümü eklendi, böylelikle ilk yalan makinesi, yani poligraf (çoklu yazdırı) ortaya çıktı.

Ölçülen aslında yalan değil; korku, kaygı, heyecan ve benzerlerinin vücutta meydana getirdiği fizyolojik değişiklikler. Bu nedenle, kimse poligrafın ölçtüklerine karşı çıkmıyor. Eleştirilen, bunların nasıl yorumlandığı. Soruları soranla, sonuçları yorumlayanın çok özel eğitimlerden geçmesi gerekiyor. Farklı yorumların olması nedeniyle, ABD’nin bazı eyaletleri, İsrail ve Japonya mahkemeleri dışında, tarafların onayı olsa da, poligraf sonuçları delil olarak kabul edilmiyor.

Yalancının sesi bir başka titrer

1970’lerin ortalarında, Amerikalı üç emekli istihbarat subayı bir araya geldiler ve yalan makinesi olarak kullanılabilecek bir ses analizörü geliştirdiler. Onlara göre stres altında ses telleri kasıldığından, konuşulduğunda duyulmayan mikrotitreşimlerin frekansı, yalan söylendiğinde yükseliyordu.

Test uygulanacak kişiye, poligraftaki gibi tansiyon aleti ve elektrotlar bağlanmıyor, sadece bilgisayara takılı bir mikrofona doğru konuşması isteniyor. Ayrıca bu ölçümlerde, kişinin yaşı, sağlık durumu, alkol ya da bir ilaç almış olması önem taşımıyor. Bu nedenle, poligrafta yüzde 20 dolayında olan "karar verilemez" biçimindeki sonuçlar, ses analizinde neredeyse sıfır. Üstelik kaydedilen sesi, tekrar tekrar incelemek mümkün. Halen ABD'de, 1 500'e yakın şerif ve polis birimi ifade alma sırasında bu analizörü kullanıyor.

19 eylül 2005'te, Moskova Domodedovo Uluslararası Havaalanı'nda, 4 aylık deneme süresinden sonra GK-1 çokkatmanlı ses analiz teknolojisi devreye girdi. Bir İsrail şirketi tarafından geliştirilen GK-1 (Gate-keeper, kapı koruyucu) sistemi, seçilen yolculara dört soru soruyor, ruhsal ve duygusal değişikliklerin yol açtığı ses özelliklerini ölçüyor ve onları yeşil ya da kırmızı koridorlara yönlendiriyor. GK-1 soruları yolcunun anadilinde soruyor, bir kişinin kontrol edilmesi de 1-1,5 dakika sürüyormuş. GK-1'ler, şimdi İsrail havaalanlarında da kullanılmaya başlandı.

Ses stres analizörü, banda kaydedilmiş telefon konuşmalarını dahi inceleyebildiğinden, 2000'lerin başından beri pek çok Amerikan ve İngiliz sigorta şirketi, telefonla hırsızlık ya da kaza bildirimi yapan müşterilerinin seslerini analiz ediyor ve söylenenin doğruluğunu ölçüyorlar. Bunun insan haklarına aykırı olmadığını, telefon edenlerin seslerinin kaydedildiğini bildiklerini öne sürüyorlar. Ülkemizde de, telefon ettiğimiz kimi işyerlerinde bu yönlü bir mesajla karşılaşıyoruz. Gerçi şimdilik yalan söyleyip söylemediğimizin araştırıldığını sanmıyorum. Ancak pek çok yerde ses izimizin depolandığı açık. Yasalarımız, ifade işlemlerinin kaydında, teknik imkânlardan yararlanılabilmesini öngördüğüne göre, teybe kaydedilen ifadeye ya da kaydedilen konuşmaya daha sonra ses stres analizi uygulanabilir.

En son modeller

Bakışları kaçırmanın ya da sinirli davranışların, yalan söylendiğinin bir kanıtı olamayacağı biliniyor. Yalan söyleyenlerin gözlerinin etrafının ısındığı, bunun da termal bir kamerayla saptanabileceği öne sürülüyor ve özellikle havaalanlarında kullanılmaya çalışılıyor. Her 100 yalandan sadece 80'ini yakalayabilen termal kameraların haber verilmeksizin kullanılabilir olması, insan hakları savunucularını çileden çıkartmaya yetiyor.

Philadelphia Üniversitesi'nde geliştirilen "FMRI" ya da "Fonksiyonel Manyetik Rezonans Görüntüleme" yönteminde ise, beynin gerçek zamanlı görüntüsünün alındığı ve yalan söyleyenler ile doğruyu anlatanların beyinlerindeki faaliyet bölgelerinin farklı olduğu ileri sürülüyor.

Piyasada bulunan gereçlerden bir diğeri, şüphelilerin beyin elektrosunda meydana gelen değişiklikleri ölçüyor. Prensibi, sadece polisin ya da olay yerinde bulunanın bilebileceği ayrıntıları bilgisayar ekranında gören kişinin, beynin belirli bir bölgesinde 300 milisaniye sonra P300 adı verilen bir elektrik deşarjının oluşmasına dayanıyor. Örneğin, cinayet silahı bir Browning ise, Luger, Browning ve Uzi sözcüklerini ekranda arka arkaya gören failin beyni, Browning'i gördüğünde P300 piki oluşturuyor.

Teksas Üniversitesi'nde geliştirilen elektrogastrogram ile strese karşı aşırı duyarlı olan karın ve barsakları izleyerek, doğruyu söyleyenlerin yalancılardan ayrılabileceği ümit ediliyor.

Kısacası yalan hâlâ bilimsel olarak kanıtlanamıyor.

Güvenirliği tartışılır ama kullanımı sürekli yaygınlaşıyor

Araştırmalara göre, her 100 poligraf testinde en az 19 kişi doğru söylediği halde yalan sanılıyor ve yine her 100 kişiden 10 kadarı yalan söylediği halde doğru zannediliyor. Bununla birlikte poligraf testi Çin'den Kolombiya'ya, 60'a yakın ülkede ifade almada başvurulan bir yöntem. Bazılarında sadece tutuklananlara değil, ülke güvenliğiyle ilgili olanlar başta gelmek üzere, bir işyerinde çalışanlara ya da işe başvuranlara da uygulanıyor.

Poligraf kullanımında sadece 2005 yılı içindeki gelişmeler bile saymakla bitmez:

– Uzun yıllar poligraf kullanımını insan hakkı ihlali olarak gören Rusya, orduya gönüllü alırken, adayları poligraf testinden geçirdi.

– Tayvan, Çin lehine casusluk yapan bir elemanı yakaladıktan sonra, tıpkı FBI ve CIA'nın yıllardır yaptığı gibi, istihbarat personelinin tamamına poligraf testi uygulamaya başladı.

– Meksika, 765 polis memuruna poligraf testi uyguladı ve 305'ini işten çıkarttı.

– Singapur Futbol Federasyonu, tüm oyuncular ile hakemleri yalan makinesine bağlayarak şikeyle mücadele etmeye çalıştı.

– Malta'da kurulan bir şirket, tüm AB ülkelerine poligraf hizmeti vermeye başladı.

– İngiltere, 2005 yılbaşından bu yana, pedofillere 10 pilot bölgede bu testi uyguluyor ve örneğin son bir ay içinde okul çevrelerinde dolaşıp dolaşmadıklarını soruyor. Yakında bunu tüm ülkeye yaymayı ve başka suç tiplerini de kapsamayı hedefliyor. Pedofillerle ilgili bu uygulama, 36 Amerikan eyaleti ve Kanada'da zaten uzunca bir süredir yürürlükte.

Sadece Tanrı’ya inanır, kalanını poligraflarız

Poligrafı neredeyse 100 yıldır kullanan Amerikalıların yalan makinesine güvensizlikleri giderek artıyor ve “Sadece Tanrı’ya inanır, kalanını poligraflarız” anlayışını eleştiriyorlar. İlk görev yeri Ankara olan CIA elemanı Aldich Ames, Sovyet casusu olduğu halde beş kez poligraf testinden geçebilmiş, buna karşılık Çin lehine casusluk yapmakla suçlanan nükleer fizikçi Tayvan asıllı Wen Ho Lee, 2 kez FBI, bir kez de Enerji Bakanlığı tarafından bağlandığı yalan makinesinin çelişkili sonuçları yüzünden, 9 ay hücre hapsinde tutulduktan sonra serbest bırakılmıştı.

2003’te Amerikan Bilim Akademisi, üzerinde çalışıldığı takdirde, poligrafın yanıltılabileceğini bildirdi. Buna, bir de Amerikan Enerji Bakanlığı’nın Sandia Araştırma Laboratuvarı’nda çalışan nükleer bilimcilerin isyanı eklendi. Yıllardır binlerce bakanlık çalışanına uygulanan poligraf testlerinin hatalı olduğu, casusluk yapanları bulamadığı, buna karşılık, masumların mağduriyetlerine yol açtığını öne sürerek yalan testinden geçmeyi reddettiler. Bu durumu bir basın toplantısı yaparak kamuoyuna açıklayan laboratuvar sorumlusu Dr. Alan Zelicoff, karşılaştığı baskılar nedeniyle 2005 haziranında istifa etmek zorunda kaldı. Enerji Bakanlığı kamuoyunun baskısı üzerine düzenli biçimde poligraf uyguladığı personel sayısını 20 000’den 4 500’e düşürdü.

Havada Ne Var? Kokain / Suda Ne var? Kokain

Dağ köylüleri ile balıkçıların birbirlerinden vazgeçmesi mümkün değildi. Birinin elinde, And Dağları'ndan topladığı, tanrıların hediyesi koka bitkisinin yaprakları, diğerinin elinde, kireci bol midye ve ıstakoz kabuğu.

Yaprakları, boyunlarına astıkları küçük kapta özenle sakladıkları kabuk tozuyla birlikte çiğnediklerinde, açlığa, susuzluğa, soğuğa, yorgunluğa ve yüksekliğe dayanabildiklerini dedelerinden öğrenmişlerdi. Güney Amerika'yı işgal eden İspanyollar, çiğnemenin yanı sıra, suyla kaynatılıp çay gibi içilen, baş ağrısından öksürüğe her hastalıkta kullanılan, damarlarından fal bile bakılan, dinsel ayinlerin, hele çocukların kurban edildiği ritüellerin vazgeçilmez yapraklarını çuvallara doldurup Avrupa'ya getirdiler. İşte, Güney Amerika'nın 4 000 yıllık Valdivia kültürünü yaşatan binlerce dağ köylüsü ile balıkçının düzeni o tarihte bozulmaya başladı.

Avrupalı tükürmez, şarap içer

Güney Amerika'dan gelen koka yapraklarını çiğneyip tükürmek, Avrupalılara pek "köylüce" geldi. Buna karşılık, Korsikalı Angelo Mariani"nin imal ettiği, Emile Zola'nın, Kraliçe Victoria'nın, hatta Papa XIII. Leo'nun göklere çıkarttığı Vin Mariani'yi, yani koka yapraklı şarabı pek sevdiler.

Bu arada Alman kimyacı Dr. Albert Niemann, kırmızı meyveleri olduğundan “erythroxylon coca” denen bitkinin yapraklarından kokain adını verdiği maddeyi elde ederek doktora tezini tamamlamış, Siegmund Freud 1884’te, az miktarda kokainin sağlığa zarardan çok yararlı olduğunu yazmış, Sir Arthur Conan Doyle, kahramanı Sherlock Holmes’a Dörtlerin İmzası’nda yüzde 7’lik kokain enjekte ettirmiş ve doktorlar lokal anestezi maddesi olarak kokaini kullanır olmuştu. 1885’te, Atlanta’da piyasaya çıkan “Pemberton’un Fransız Şarabı Koka”nın reklamlarında morfin bağımlılığına bile iyi geldiği söyleniyordu. Kokainin insan sağlığına verdiği zarar çok kısa sürede anlaşıldı. 1912 Lahey Sözleşmesi’nde, tıbbi amaçlar ve bilimsel araştırma dışındaki her türlü kullanımı yasaklandı. Aradan bir asır geçti ve organize suç örgütlerinin kokain kaçakçılığından kazandığı para yılda milyar dolarları buldu. Bu nedenle, ne insanların kokain kullanması engellenebildi, ne de Güney Amerika’nın fakir köylüleri, gerillaların zoruyla koka bitkisini ekmekten kurtarılabildi.

Amerika’nın derdi: internet eczaneleri

Halen dünya genelinde en az 14 milyon düzenli kokain kullanıcısı var. Bunların 6,5 milyonuna sahip olan Amerika, okullarda narkotik köpekleriyle arama yapmak dahil olmak üzere, aldığı sert önlemler (uyuşturucu suçu nedeniyle 20 saniyede bir kişi tutuklanıyor) ve ayırdığı büyük kaynaklarla (uyuşturucuyla mücadelede 1 saniyede yaklaşık 600 dolar harcanıyor), kokain kullanan 18 yaşından küçüklerin sayısını 2004 yılında yüzde 9 oranında azaltmayı başardı. Ancak, şimdi başka sorunlarla boğuşuyor. Bunlardan biri, özellikle gençlerin internet eczaneleri gibi denetlenemeyen paralel piyasalardan, bağımlılık yapan ağrı kesici ya da amfetamin türevi iştah kesicileri satın alması. Diğeri, bazı ilaç üreticilerinin hekimlere ve hastalara yönelik uyguladığı agresif pazarlama

yöntemleri yüzünden, reçete yazma ve ilaç kullanma davranışının değişmesi.

Bir yaşındaki çocuklardan başlayarak, bağımlılık yapma olasılığı göz önüne alınmaksızın, metilfenidat içeren, dikkat eksikliği/hiperaktivite önleyici ilaçların yaygın biçimde kullanılması, Birleşmiş Milletler Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu olarak bizi de çok kaygılandırıyor.

Avrupa'dan sonra sıra bize gelir mi?

Amerika'daki kokain kullanımı yerini başka maddelere bırakırken, kokain kullanımı son yıllarda Avrupa genelinde aniden artmaya başladı ve kokain kullanıcısının sayısı 3,5 milyona ulaştı. Eldeki veriler, İngiltere ve İspanya'da son bir yıl içinde, her yüz erişkinden dört ya da beşinin kokain kullandığını, bunların yarı kadarının aynı zamanda eroin bağımlısı olduğunu ve özellikle gençler arasında kokain kullanımının Ecstasy ve amfetamini geçtiğini gösteriyor. Demek ki, kokain piyasası ABD'den Avrupa'ya kayıyor.

Avrupa polisinin aldığı önlemler artınca, eminim kısa bir süre sonra Türkiye'ye kayacak. Birleşmiş Milletler'in elindeki nüfusa orantılı resmi istatistiklere göre, Bulgaristan ve İsrail'de bizden 7 kat, Lübnan ve Ürdün'de 3 kat, Yunanistan'da 12, Kıbrıs'ın güneyinde 17 kat daha fazla kullanıcı var. Bu sayılar, tehlikenin bize doğru yanaşmakta olduğunu gösteren veriler. Öte yandan istatistiklere yansıyan yasadışı madde kullanıcı sayısının, hele devlet destekli uluslararası projelerde yer alan verilerin (araştırıcılar arasında benim de yer aldığım Türkiye'yle ilgili Birleşmiş Milletler projeleri dahil), gerçeği yansıtmaktan uzak olduğuna inanıyorum.

Nehirler resmi kaynakları yalanlıyor

Avrupa’nın nehirleri ve tuvaletlerinde yapılan çalışmaları, resmi kaynaklardaki verileri yalanlayan kanıtlar olarak değerlendiriyorum.

2005 ağustosunda, Mario Negri Enstitüsü araştırıcıları, İtalya’daki Po Nehri’nin, kanalizasyonların karıştığı kuzeybatı bölümünden örnekler aldılar ve idrarda sadece kokain kullanıldığında bulunabilecek benzoilekgonin düzeylerini incelediler. Sonuçlara göre, bu çevrede yaşayanlar, her gün toplam 4 kilo, yani 160 000 doz kokain kullanmış olmalıydı.

Benzeri bir araştırma, 2005 kasım ayında Londra’da sonuçlandı ve Thames Nehri’ne her gün 150 000 doz kokain karıştığı anlaşıldı. İtalyanların bulduğu sayılar anketlere, hastane kayıtlarına ve suç istatistiklerine dayanan resmi verilerden 80 kat, İngilizlerinki ise 15 kat daha yüksek.

Yine kasımda, bu kez Almanlar, havzasında 38,5 milyon kişinin yaşadığı Ren Nehri’ne yılda 11 ton kokainin (piyasa değeri 1,64 milyar euro), kanalizasyon yoluyla karıştığını açıkladılar. Her üç ülkede elde edilen veriler, kullanıcı sayısının resmi istatistiklerin çok üzerinde olduğunu göstermektedir.

AB Parlamentosu’nda bile kokain var

İngiltere’nin Evening Standard gazetesi muhabirleri, Londra’nın en ünlü 10 bar ve gece kulübünün tuvalet kapağı, pisuvar, lavabo içi ve musluk üzeri raflarını 2005 şubatında, sakin bir hafta içi gecesinde ıslak

mendillerle sildiler. Bu mekânların altısında, idrardaki atılım ürünü benzoilekgonin yanı sıra toz kokain bulundu.

2005 temmuzunda, Sat1 televizyonu AKTE 05 programının çalışanları, ellerinde ıslak mendillerle Avrupa Birliği Parlamentosu'nun Brüksel'deki binasının 46 tuvaletindeki, tuvalet kâğıdı tutucuları, kapı kulpları, muslukları, rafları iyice sildiler. Bu tuvaletlerin 41'inde kokain ve benzoilekgonin bulundu. Sözcü Marjory van den Broeke, parlamentonun herkese açık olduğunu, ayrıca Avrupa'daki her binada kokain izlerine rastlanabileceğini söyledi. Beş yıl önce aynı televizyon kanalı, Alman Parlamentosu'ndan aldığı örnekleri incelettiğinde, orada da kokain bulunmuştu.

Kokain fazlasıyla gündemde

"Her şey kolumdaki bir enjektörle başladı ve şimdi her şey kolumdaki bir enjektörle bitiyor."20 yıl önce kokain etkisi altındayken kayınvalidesi ve beş yaşındaki üvey kızını öldüren 49 yaşındaki John Hicks'in, 29 kasım 2005 salı günü saat 10.20'de, idam cezasının infazı için Ohio Lucasville Cezaevi'nin doktoru damarına girdiğinde söylediği son sözlerdi bunlar.

Her yıl kokain etkisinde öldüren, kokain yüzünden ölen onbinlerce insandan biri John Hicks, ama kimse onun sözlerine kulak asmıyor. Maradona'nın kokain macerası, Al Pacino'nun Yaralı Yüz'de (Scarface) kokain çektiği sahne, Kill Bill 2'deki kullanıcılar, gençlerin ilgisini her zaman daha fazla çekiyor. Boy George'un evinde 13 paket kokain bulunması, Ozzy Osbourne'un bu yılki Avrupa turnesinde kokaine kaç para harcadığı tartışılıyor.

Bugünlerde, model Kate Moss herkesten daha fazla gündemde. Önce, kokain kullanmaya hazırlanışını gösteren fotoğrafı Daily Mirror'a kapak oldu. Daha sonra, internet'te herkes, Moss'un kokain kullanırken çekilen video kaydını birbirine göndermeye başladı. Ünlü model, bir yandan Burberry ve Chanel'deki işlerini kaybetti ama, ressam Stella Vine'ın tablosunda ölümsüzleşti. Bu yüzyılın Mona Lisa'sı olarak tanımlanan Moss, Londra'da sergilenen 'Must Be the Season of the Witch' (Cadının Mevsimi Olmalı) adlı tabloda, kokain kullanmak üzere hazırlık içinde gösteriliyor.

Kısacası ünlüler, kokainin gündemde kalmasına neden oluyor.

Kokain, Yağmur Ormanları'nı yok ediyor

Bu yıl, Kuzey Amerika ve Avrupa'da tüketilen 600 ton kadar kokainin neredeyse tamamı, Kolombiya, Peru ve Bolivya'daki 160 000 hektar tarladan toplanan, 250 000 ton kurutulmuş koka yaprağından elde edildi. Koka üretimi, ne yazık ki artık sadece bitkinin doğal yetişme bölgeleri olan 800 metrenin üzerindeki arazide değil, Yağmur Ormanları ve koruma altındaki ulusal parklar yakılarak açılan tarlalarda da yapılıyor. Ayrıca kokain de, yine bu ormanlık alanda oluşturulan yasadışı laboratuvarlarda, sülfat asidi, hidroklorik asit, amonyak, soda, eter ve potasyum permanganat kullanılarak elde ediliyor. Bu sırada ortaya çıkan 15 000 ton kimyasal atık, Kolombiya, Peru ve Bolivya'nın su yollarına ve toprağına karışıyor. Bu nedenle, Amazon ve Orinoco nehir sisteminde yaşayan 210 memeli canlı, 100 sürüngen ve 600 kuş türü de tehdit altında.

Öte yandan, Kolombiya'da uyuşturucu kaçakçılığıyla bağlantılı gerillalar, hükümetin gücünü sarsmak ve halkı bezdirmek amacıyla, sık sık petrol boru hatlarını bombalıyor, buradan akan petrol de çevreyi kirletiyor.

Bir tek boru hattı, 1986’dan bu yana en az 700 kez saldırıya uğradı ve ekosisteme 2,2 milyon varil petrolün dökülmesine yol açtı. Buna bir de güvenlik birimlerinin, şimdilerde toplumun baskısı nedeniyle terk ettiği, ancak uzun yıllar sürdürdüğü koka tarlalarının glifosatla havadan ilaçlamasını eklemek gerek.

Son 20 yılda koka ekimi için kesilen ağaçlar ve kokain üretimi sırasında oluşan atıklar yüzünden, bu ülkeler milyonlarca hektar yağmur ormanını kaybetti. Bir yandan, fotosentez ile karbondioksidi oksijene çeviren ağaçlar azalıyor, atmosferde ‘sera’ etkisi yapan gazlar artıyor, küremiz ısınıyor, diğer yandan kullandığımız her 6 ilaçtan birinin hammaddesini içeren bitki türleri yok oluyor. Kısacası, kokain kullananlar, sadece kendi sağlıklarına zarar vermiyor, dünyamızı giderek yaşanmaz hale sokuyorlar.

Fiyat düşüyor, saflık azalmıyor, bu kokain nereden geliyor?

Piyasadaki kokain, hiçbir zaman yüzde yüz kokain içermez. Kazancı artırabilmek amacıyla çeşitli beyaz tozlarla seyreltilerek satılır.

Güvenlik birimleri, geçen yıla oranla neredeyse 2 kat daha fazla kokaine el koydukları ve kullanıcı sayısı değişmediği halde, piyasada mal sıkışıklığı yaşanmadı. Talep aynı kaldığına, buna karşılık arz düştüğüne göre, ya malın fiyatı artmalı, ya da saflığı azalmalı, yani daha fazla seyreltilmeliydi. Halbuki bu yıl Avrupa ve Amerika pazarlarında malın fiyatı düştüğü gibi, saflığı da azalmadı.

Bu durumu değişik şekillerde yorumlamak mümkün. Belki bilmediğimiz kokain depoları var ve buradan piyasaya mal sürülmeye devam ediliyor. Belki yasa dışı “kimyacılar”, koka bitkisinden kokain

eldesinde kullanılan daha verimli teknikler buldular. Belki henüz açığa çıkaramadığımız kaçakçılık yolları ve yöntemleri var. Bu kadar çok bilinmezli bir piyasanın kontrol edilmesi olanaksız.

Depo ve kaçakçılık yolları meselesi, polisler ve savcıların soruşturmaları daha derinlemesine yürütmesine bağlı. Ancak bir diğer olasılık, genetik modifikasyona uğratılmış, yaprakların içerdiği kokain miktarı normalden yüksek koka bitkilerinin ekiliyor olması.

Koka bitkisinde genetik değişiklik mi yapıldı?

Kokain eldesinde kullanılan bitkinin boyu son yıllarda uzadı. Belli miktarda yapraktan elde edilen kokain miktarının 4-8 kat yükseldiği, hatta bitkinin tarlada imhası amacıyla yapılan ilaçlamaya karşı direncinin arttığı iddiaları var. Bütün bunlar, kullanılan yeni bir gübre tipine ya da köylülerin, ilaçlamaya karşı direnç kazanan türleri ekmesine bağlanabilir.

Ancak, ister istemez akla, koka bitkisinin genetik modifikasyona uğratılmış olması geliyor. Konuyu Kolombiya narkotik polisi başdanışmanı dostum toksikolog Camilo Uribe’yle tartıştım. Bu konuda henüz hiçbir kanıt bulamadıklarını söyledi. Esrar eldesinde kullanılan cannabis bitkisinin de, daha yüksek etkin madde (tetrahidrokannabinol) içeren bir varyantının bulunduğuna ilişkin haberler de dikkate alınırsa, yeraltı dünyasının gen mühendisliği gayretlerinin ciddiye alınması gerektiği kanaatindeyim.

Mezara Bile Girsen Seni Bulacağız

“Sen, çocuklarımızı kaçıran, işkenceler edip tecavüz eden, sonra da boğan yaratık, seni bulacağız. Yıllar geçse bile peşini bırakmayacağız. Kaç yaşındasın, neye benzersin bilmiyoruz. Sağ mısın, ölü müsün, bilmiyoruz. Ama mezarda bile olsan seni bulacağız” diye yemin etmişlerdi.

Gökyüzünde şimşeklerin eksik olmadığı, bardaktan boşanırcasına yağmur yağan bir gün, yüzlerinde maske, ellerinde eldiven, küçük mezarlığın orta yerine kurdukları kocaman mavi çadırdan içeriye girdiler. Üst üste gömülü tabutları çıkarttılar. Otuz yıldır aradıkları, üç küçük kızın ve daha kim bilir kaç küçük kızın katili, ortadakindeydi.

İki tecavüz ve iki ceset

Apartman topukların, mini eteklerin, erkeklerde omuzlara varan saçların moda olduğu yıllardı. Cep telefonu, kablosuz internet, mikrodalga fırın henüz kimsenin hayatına girmemişti. 70’lerin başında, İngiltere’nin her bir yanında olduğu gibi Galler Bölgesi’nin Llandarcy adlı bu küçük kasabasında da enerji sıkıntısı vardı, sokak lambaları bile azaltılmıştı. BP petrol rafinerisi yakınındaki, iki yanı ormanlık M4 Karayolu üzerinde onlarca iş makinesi yolu genişletiyordu.

Eylüldü, yağmurlar başlamıştı, her yer çamur içindeydi. Bu pek de iç açıcı olmayan endüstri bölgesindeki gençlerin tek eğlencesi, cumartesi geceleri “Rank”e gitmekti. Çok ısrar edilirse, Led Zepplin’in “Stairways to Heaven”ını tersten çaldırmak, eroin için ruhunu şeytana satan kadının öyküsünü dinlemek bile mümkün olurdu.

Diskonun kapanış saati olan geceyarısını az geçe, otobüsler çalışmazdı, eve gitmek için otostop yapılırdı. O cumartesi akşamı, 16 yaşındaki dikimevi çalışanları, Geraldine Hughes ve Pauline Floyd, evlerine üç kilometre uzaklıktaki “Rank”e gittiler. Çıktıklarında yağmur çiseliyordu, kızlar otobüs durağına sığındılar. Yoldan geçen Derek Jones, kıvırcık saçlı, bıyıklı birinin, beyaz renkte bir Austin 1100 ile durağa yanaştığını ve kızları otomobile aldığını fark etti. Plakasına bakmak aklının ucundan bile geçmedi. Derek Jones, bu dünyada Geraldine Hughes ve Pauline Floyd’u canlı olarak gören son kişiydi.

Ertesi sabah 10’da, M4 Karayolu kenarında, bodur ağaçlar arasında Pauline’in çamur içine yüzükoyun yatmış cesedi bulundu. Üzerinde elbisesi, ayağında çorabı, yanı başında apartman topuklu siyah çizmeleri, kafasında kan, boynuna defalarca dolanmış 1,5 metrelik iple. 50 metre ötede, arkadaşı Geraldine’in, başında kan, üzerinde giysileri, ayağında çorap, dizine kadar yükselen siyah apartman topuklu çizmeleri ve boynuna dolanmış ip vardı. 70’lerde ayakkabı izi, lastik izi gibi kavramlar henüz yoktu. Esasen, olay yeri inceleme ekibi diye de bir şey yoktu.

Yapılan otopsilerde, her iki genç kızın başına sert bir cisimle vurulduğu, tecavüz edildiği ve iple boğulduğu ortaya çıktı.

Bir tecavüz ve bir ceset daha, yoksa seri katil mi?

Üç ay kadar önce 50 kilometre uzaklıkta, bir genç kız cesedi daha bulunmuştu. Cinayetlerin arasındaki benzerlik dikkatten kaçmadı.

Sandra Newton, cumartesi gecesi otostop yapmak üzere diskodan çıkmış, ertesi sabah tecavüz edilmiş, kafasına sert bir cisimle vurulmuş ve boğazı kendi şifon eteğiyle sıkılmış olarak bulunmuştu. Hatta M4

üzerinde, beyaz bir Austin 1100'ün garip biçimde, bir sağa bir sola yalpalayarak gittiğini fark edenler olmuş, ancak kimse plakasına bakmamıştı.

Kurbanların üzerinde kıl, tükürük gibi saldırgana ait biyolojik bir delil ya da tırnakları altından doku, en önemlisi boyunlarını sıkan iple etekte ter aramak kimsenin aklına gelemezdi. Gelseydi de zaten bir işe yaramazdı. Yıl 1973'tü ve DNA analizi denen sihirli silah henüz bilinmiyordu. Kızlardan sadece vajinal yayma alındı. Sadece birinde sperm bulundu.

30 000 ifade, sıfıra sıfır, elde var sıfır

Olay yerine en yakın polis karakolunun amiri Ray Allen, sadece bu üç cinayeti soruşturmak üzere özel bir birim oluşturdu. O tarihlerde bilgisayar da yoktu. Elde edilen her türlü bilgi kartlara yazılıyor, tasnif ediliyor, yapılacak işler duvardaki panoya işaretleniyor, tamamlanınca üzeri çiziliyordu.

Bölgedeki 12 000 beyaz Austin 1100'ün kimlere ait olduğunu ve adreslerini bulmak, haftalar sürdü. Ray Allen'in emrine verilen 150 polis, bunların her biriyle teker teker görüştü. Cumartesi akşamı ne yaptıklarını öğrenmeye çalıştı. Söylenenlerin doğruluğunu yakınlarıyla konuşarak sınadı. Aradan bir yıl geçmiş, polis disko bölgesindeki bütün fabrika çalışanları, M4 Karayolu inşaatının işçileri de dahil olmak üzere tam 30 000 kişinin ifadesini almış, en ufak bir ipucu bulamamıştı.

Kutuda gezen delil ve Nobel'e aday bir teknik

Ölümlerin üçüncü yıldönümünde, amir Ray Allen, soruşturmaya son verdi. Küçük karakolunda; ne kızların eşyalarını, ne otopsi sırasında alınan vajinal yaymaları, ne de toplanan on binlerce belgeyi koyacak yeri kalmıştı. Hepsini kutulara doldurdu ve Sandfields Polis Merkezi'ne gönderdi.

Sandfield, dosyaları arşive kaldırdı. Eşyaların arasından iç çamaşırlarıyla yaymaları ayırdı, Adli Bilimler Servisi'nin 6 laboratuvarından biri olan Chepstow Kriminal'in özel deposuna gönderdi. Aslında cinayetleri çözecek ipucu bu kutunun içindeydi, ama gün yüzü görmesi için 30 yıl beklemek gerekecekti.

1985'te, dünyada suçla mücadelenin kaderini değiştirecek bir şey oldu. Daha ileriki yıllarda kraliçenin "sir" unvanı vereceği, 2005'te de Nobel'in Amerikan eşdeğeri Lasker Ödülü'nü alacak olan, Leicester Üniversitesi'nden Alec Jeffreys, iki meslektaşıyla birlikte, Nature dergisinde "Hypervariable Minisatellite Regions in Human DNA" (İnsan DNA'sında Çokdeğişken Minisatelit Bölgeler) adlı bir makale yayımladı. Kısa bir süre sonra kriminal laboratuvarlar, "DNA parmak izi" denen Jeffreys'in tekniğini uygulamaya başladılar. Ancak kızların katilini bulma umudu yoktu. Kurumuş lekelerden henüz DNA elde edilemiyordu.

Katil, DNA bankasında yok

1998'de, İngilizler, "az kopyalı DNA" adını verdikleri yeni bir inceleme yöntemiyle, iğne ucu kadar büyüklükte olsa bile, kurumuş kan ve sperm lekelerinden DNA analizi yapabilmeyi başarınca, Chepstow Kriminal, kızların eşyalarını depodan çıkartmaya karar verdi. Mart 2001'de Geraldine ve Pauline'in iç çamaşırlarından saldırganın DNA profili elde edilebildi.

5 ay sonra, üçüncü kızdan alınan vajinal yaymada yapılan inceleme de sonuçlandı. Her üç cinayetin faili aynı kişiydi, ancak ne yazık ki, DNA profili, Adli Bilimler Servisi bünyesinde tutulan ve 1,8 milyon kişinin bilgisini içeren Ulusal DNA Veri Tabanı'nda yer almıyordu. Anlaşılan, bankanın kurulduğu 1995'ten bu yana, katil hiç tutuklanmamıştı.

Cinayetlerin 27. yılında Magnum Operasyonu başladı. Operasyon deyince, onlarca polisin görevlendirildiğini sanmayın sakın. Topu topu biri Emniyet Amiri Paul Bethell, diğerleri emekliliği yaklaşan iki polis memurundan, Rees ve Bale'den oluşan bir takımdılar. Bütün ısrarlarına rağmen, bakanlıktan, sadece 500 DNA analizine yetecek para alabildiler. (İngiliz polisi, Adli Bilimler Servisi'ne her türlü inceleme için para ödüyor.)

Ormanda ağaç arayan polisler

Amir Paul Bethell, bir bölümü çürümüş ve küflenmiş 30 000 ifade tutanağını ve 50'lerden bu yana o bölgede, kızların arkadan saldırıya uğradığı, boynuna ip dolandığı, ölümle sonuçlansın sonuçlanmasın, faili meçhul ne kadar ırza geçme olayı varsa hepsini topladı. Katil, belki ülkeyi terk etmişti, belki adını değiştirmişti, belki ara sıra gelen yabancı bir gemiciydi, belki ölmüştü. Bethell ve iki meslektaşı, kendi deyişleriyle "ormanda belli bir ağacı ararcasına", DNA analizi yapılacak 500 ismi belirlemeye çabalıyordu.

1970'lerden bu yana İngiliz polisi, tıpkı FBI'daki meslektaşları gibi, "psikolojik profilleme" denen ilginç bir başka beceri daha geliştirmişti. Suçun işleniş biçiminden, yani "modus operandi"den yola çıkarak, saldırganın özellikleri tahmin edilmeye çalışılıyordu. Emniyet Amiri Paul

Bethell, küçük operasyon timine, Surrey emekli dedektiflerinden profilleme ustası Rupert Heritage'ı da ekledi.

Ona göre, saldırgan büyük bir olasılıkla 25-35 yaşlarında, babasız ya da anasız büyümüş, çocukken hayvanların canını yakmış, ufak hırsızlıklara bulaşmış, mesleki becerisi bulunmayan, sorunlu bir evliliği olan, bireysel sporlardan hoşlanan bir silah koleksiyoncusuydu. (Psikolojik profilleme yapanlar her zaman haklı çıkmaz. Örneğin Washington'a korku salan keskin nişancının profili hepten yanlıştı. Bu nedenle, Amerikan polisi katilleri bulmakta gecikti. Rupert Heritage'ın her söylediğinin doğru olduğu ise, çok sonra anlaşılacaktı.)

Ölüler ağzını açamaz

Üç inatçı polis, sekiz ay sonunda 353 kişide uzlaştılar. Taksilerde, otellerde, bar kapılarında, cezaevlerinde, evlerinin misafir odasında eşlerinin ve çocuklarının önünde, kısacası akla gelebilecek her koşulda "Lütfen ağzınızı açın, 1973'teki cinayetleri işlemiş olabilirsiniz" dediler.

2001 ağustosunda Dedektif Rees, 200. kez "Lütfen ağzınızı açın" demek ve yanağının iç yüzeyinden DNA analizi için örnek almak üzere Joseph Karpen'in küçük bahçesinden içeri girdi. Aslında cinayetlerden 1 ay sonra, 13 ekim 1973'te, başka bir polis memuru aynı bahçeye girmiş, kriko üzerinde dört lastiği sökük beyaz bir Austin 1100 görmüştü. Joseph, lastikleri tamir ettirecek parası olmadığından bir aydır bu halde beklediğini söylemişti. Halbuki 3 ekim günü M4 Karayolu üzerinde durdurulan araçların arasında bu Austin'in de olduğu, trafik denetleme raporlarında kayıtlıydı. Zamanımızda olduğu gibi, elde edilen her türlü bilginin mutlaka elektronik ortama kaydedildiği ve her polis karakolundan

ulaşılabildiği bir sistemleri olmadığından, Joseph'in yalan söylediğini anlayamadılar.

Her neyse, kaldığım yerden sürdüreyim. Rees kapıyı çaldı, ama tatsız bir sürprizle karşılaştı. Joseph'in boşandığı karısı Christine evdeydi. Kocası 12 yıl önce akciğer kanserinden ölmüş, dedesinin mezarı üzerine gömülmüş, birkaç yıl önce ölen üvey babası onun üzerine defnedilmişti. Rees, örnek almak üzere başka bir adrese gitti.

DNA analiz sonuçları, üç polisin hayallerinin sonu oldu. Elde edilen hiçbir profil kızlardan elde edileni tutmadı. Magnum Operasyonu'na son verildi.

Dünyada ilk defa hırsız oğuldan, katil babaya

Ekim 2001'de, Adli Bilimler Servisi'nin 1 200 uzmanından biri olan Dr. Jonathan Whitaker'in aklına bir şey geldi. Mademki DNA bilgisinin yarısı anneden, diğer yarısı babadan alınıyordu, İngiliz Ulusal DNA Veri Tabanı'nda, katilin DNA bilgisinin yarısını taşıyan bir çocuğu olabilirdi. Çocuk bulunursa, babaya ulaşılabilirdi. Bilgisayarın başına oturdu, 2 milyona yakın profil arasından, saldırganınkine benzeyenleri önce 22 000'e, daha sonra 100'e indirdi. Yaptığı iş daha önce dünyanın hiçbir yerinde yapılmış değildi. Ekranda sıralanan adlar arasında, oto hırsızı Paul Karpen'i gördü. Baba adı Joseph'ti.

Polis Rees, ölü Joseph Karpen'in evine tekrar gitti ve karısını DNA için örnek vermeye ikna etti. Dr. Jonathan Whitaker, annenin ve hırsız oğulun DNA profilinden yola çıkarak dolaylı biçimde Joseph'in profilini elde etti. Üç kızın üzerinde bulunan sperm lekeleri, istatistiksel olarak Joseph Karpen'e aitti. Magnum Operasyonu'nun emekliliği yaklaşan

polisleri, bu “istatistik” sözünden hiç hoşlanmadılar. Ne yapıp edip, o mezarı açtıracak, ölen kızların yakınlarına, “İşte çocuklarınızın katili bu adam” diyeceklerdi.

Suçunu kanıtlamak için mezardan çıkartılan ilk katil

Aradan beş ay geçti. İçişleri Bakanlığı, mezarın açılmasına izin verdi. 15 mayıs 2002’de adli arkeologlar, adli diş hekimleri, patologlar, DNA uzmanları ve polislerden oluşan ekip, Port Talbot kasabası yakınlarındaki Goytre Kabristanı’nda, Joseph Karpen’in bulunduğu mezarın üzerine gerilmiş büyük mavi çadırdan içeriye girdiler ve saat 14.55’te toprağı kazmaya başladılar. Bu ilkbahar günü başlayan şiddetli yağmur ve çakan şimşeklere rağmen işlerini sürdürdüler. Üç tabutu da, yakınlardaki morga götürdüklerinde güneş çoktan batmıştı.

Joseph’in dişleri ile vücudunun en uzun ve kalın kemiği olan iki uyluk kemiğinden birini aldılar. (İskeletten DNA analizi yapılırken, bunlar en uygun örneklerdir.) Dr. Jonathan Whitaker’in elde ettiği DNA profili, mezardaki kişinin üç kızı öldürmüş olduğunun kesin kanıtıydı.

Faili meçhul dosyaların kapanmadığı, delillerin atılmadığı bir ülkede görev yapan amir Paul Bethell sözünü tutmuş, mezarda da olsa katilin kim olduğunu bulabilmişti.

Fransız Chardonnay’nin Babası Bir Hırvat mı?

Akıl almaz çelişkilerle dolu bir dünyada yaşıyoruz.

Bir yanda Tokyo restoranlarında şişesi 4 000 dolara Kaliforniya şarabı sipariş edenler, diğer yanda Avrupa’nın ortasında yarım litresine 60 sent verip, içinde ne olduğunu bile bilmediği kaçak votkayı içenler. Bunların arasında bir yerlerde, beyazların kraliçesi Chardonnay üzümünün babasının kim olduğunu merak edenler de var. Bu yazım, hepsi için.

Yeni yılın gelişini, bir kadeh alkollü içecekle kutlamayı planlamayanlardan olabilirsiniz. Ancak (Allah korusun), o gece ölür, cesediniz de bir morgun buzdolabı dışında bir yerlerde kalır ve çürürse, vücudunuzda üreyen bazı bakteriler, pek çok kadeh şampanyaya eşdeğer alkol sentezleyecektir. Yok ille de bir şey içerseniz, dikkat edin. Şampanyanın daha çabuk sarhoş ettiği, bira dışındaki diğer tüm içkilere, kadınların erkeklere oranla daha direçsiz olduğu bilimsel olarak kanıtlanmıştır.

Alkol boru hattı

1991’de, Litvanya, Sovyetler Birliği’nden ayrıldığında, gümrük memurlarının işi bir hayli arttı. 2004 mayısında Avrupa Birliği’ne üye olunca, gözlerini kırpamaz oldular. Çünkü, sigara ve içkiye uygulanan vergi yükseldi, bunun sonucunda, komşu Rusya ve Belarus’tan karayolu

ve demiryoluyla Vilnius pazarlarına, oradan da diğer birlik ülkelerine sigara ve içki kaçırılmaya başlandı.

Gümrüklerin teknik donanımı arttıkça, kaçakçıların kullandığı yöntemlere yenileri eklendi. Örneğin, topraklarının yüzde 72'sini oluşturan, 22 000 kollu 930 km uzunluğundaki, şarkılara, şiirlere konu olmuş Neman Nehri'nin, Litvanya ile Rusya ve Belarus arasındaki sınırı oluşturan 110 kilometrelik bölümünün pek çok noktasından, hemen her gece şnorkelli balıkadamlar suya giriyor ve birbirlerine iple bağlı, siyah naylon poşetlere sarılı, 10-15 koli halinde paketlenmiş binlerce paket Rus sigarasını, bir ucundan çekerek karşı kıyıya geçiriyor ve tekrar geri yüzüyorlardı. Avrupa Birliği'nin yardımıyla, şimdi Litvanya, nehir kıyısı boyunca sensörler yerleştiriyor.

Ancak gerek Litvanya, gerekse Estonya, Letonya ve Belarus sınırlarında görevli memurları en çok uğraştıran konu, alkol boru hatları. Kaçak olarak imal edilen votka (ve içerisindeki pek çok zehirli madde), plastik borular içerisinde karayollarını ve tarlaları geçip, ırmakları, gölleri aşarak evlerin ya da hurdaya çıkmış görünümünü verilen minibüslerin içerisindeki 1,5 tona varan sarnıçlara ulaşıyor. Buralarda şişelendikten sonra da, yarım litresinin 60 sente satılacağı pazarlara. Yılda birkaç kez, uzunluğu 3 km'yi bulabilen ve petrol ya da gaz yerine alkollü içki pompalayan bu boru hatlarından biri ortaya çıkartılıyor. Talinn Gümrüğü'ne göre, böyle bir boru hattı günde 3 ton votka pompalayabiliyor.

Kaçak içkinin kaynağı genellikle Rusya. 2000 yılında, alkol bağımlılığını ve alkole bağlı şiddeti azaltmayı amaçlayarak yüzde 40'a çıkartılan vergiler, tıpkı Amerika Birleşik Devletleri'nin 1920'den 1933'e kadar süren içki yasağındaki gibi, ne alkol içenlerin sayısını, ne de alkole bağlı suçları azaltabildi.

Buna karşılık, Ruslar, temizlik malzemesinden banyo köpüğüne, içinde alkol olan her şeyi içmeye ve kaçak içki imaline başladılar. Üstelik bir de Al Capone benzeri alkol mafyası ortaya çıktı. Geçen yıl, çoğu kaçak içki nedeniyle, 40 000 Rus alkol nedeniyle öldü.

Üzümlere babalık tayini

Bir yılda yaklaşık 230 milyon hektolitre şarap içen dünya vatandaşlarının çoğu, bazı şarapların kökeniyle ilgili yıllardır süregelen hararetli tartışmaların DNA analizleriyle çözüldüğünden ve bunun sayesinde bağcılığın çağ atladığından haberdar değildir.

Binlerce yıldır gerçekleştirilen üzüm yetiştiriciliği, artık moleküler genetik analizlerin ışığında yürütülmekte. Dünyada ilk asma ehlileştirme çalışmalarının, Çayönü Bölgesi'nde yapıldığı da aynı yöntemler kullanılarak kanıtlandı.

1993'te, Avustralyalı genetikçi Mark Thomas sayesinde, bir suçun aydınlatılmasında ya da soybağları ve göç yollarının incelenmesinde kullanılan DNA analizlerinin, üzümlere ve şaraplara da uygulanabileceğini öğrendik.

Meğer, insanın ana rahmine düşmesinden başlayıp, toprağa karışmasından binlerce yıl sonrasına kadar, her zerresindeki DNA'nın değişmezliği gibi, bir bağın üzümlerinin sap, yaprak, tane, çekirdek, kabuk gibi kısımlarının ve tabii bu üzümlerden elde edilen şarabın DNA'sı aynı özellikleri taşırmış. Meğerse, dünya genelindeki üretim alanı 45 000 hektarı bulan beyaz üzüm Müller Thurgau'nun babası, iddia edildiği gibi Silvaner değil de, Madeleine Royale'miş. Meğer, Kaliforniya'nın üstün nitelikli kırmızı Zinfandel'i ile Dalmaçya kıyılarının yok olmaya yüz

tutmuş Crljenak Kastelanski üzümünün DNA'ları aynıymış. Avustralya ve Yeni Dünya'da Shiraz olarak bilinen kırmızı üzüm Syrah'ın ebeveynleri, Mondeuse Blanche ile Dureza'ymış.

Kötü tohum Gouais Blanc

En şaşırtıcı sonucu veren akrabalık incelemelerinden biri, 1997 yılında Kaliforniya Üniversitesi genetikçilerinden Carole Meredith ve asistanı Bowers tarafından yayımlandı. XVII. yüzyıldan bu yana Fransa'da yetiştirilen ve dünyanın en iyi kırmızı şarabının elde edildiği üzüm olarak kabul edilen Cabernet Sauvignon, bir diğer Fransız üzümü Cabernet Franc'a morfolojik açıdan çok benzediğinden, aralarında yakın bir akrabalığın olduğu tahmin edilirdi. Meredith, bunu genetik olarak kanıtladı. Ancak en büyük sürpriz, ünlü kırmızı Cabernet Sauvignon'un diğer ebeveyninin, beyaz şarap üretilen Sauvignon Blanc olmasıydı.

Kuzeydoğu Fransa'da yetiştirilen 322 üzüm çeşidinin DNA analizleri, bunlardan 16'sının ebeveynlerinin, Pinot ve Gouais Blanc olduğunu gösterdi. "Ne önemi var" diyebilirsiniz ama, bu 16 çocuk arasında Chardonnay de varsa işin rengi değişir. Çünkü "beyazların kraliçesi" olarak ün yapmış Chardonnay'nin anasının, Pinot gibi çok değerli üzüm olması doğal. Ancak babasının, Heunisch weiss'a benzemesi nedeniyle Avrupa'nın doğusundan bir yerlerden geldiği düşünülen ve lezzetsiz olması nedeniyle tarihin değişik zamanlarında defalarca ekimi yasaklanmış ve hâlâ yasaklı olan Gouais Blanc olabileceği hayal bile edilemezdi.

III. yüzyılda hüküm sürmüş Roma İmparatoru Marcus Aurelius Probus, işgal ettiği topraklarda asma ziraatini geliştirmesiyle bilinir. Demek ki, anavatanı Dalmaçya'dan alarak, Asteriks ile Hopdediks'in

memleketine getirdiği hediye, asırlar sonra onların torunlarının torunlarına milyar eurolar kazandıracak Gouais Blanc’mış.

Şarap sahteciliğine karşı “akıllı etiketler”

İşin içine milyar eurolar girince, uluslararası şarap endüstrisi de, ortaya çıkan şarap hırsızlığı ve sahteciliğiyle durmadan mücadele ediyor. Özel mantar mühürlerinin imalatına, şişelerin lazerle ya da Chateauneuf-du-Pape’ta olduğu gibi büyük kabartma armalarla işaretlenmesi gibi güvenlik önlemlerine milyonlarca dolar harcanıyor.

Avustralya şaraplarının başlıca müşterisi olan İngilizler, şişesine 100 YTL ödedikleri Eileen Hardy Shiraz marka kırmızı şarabın sahtelerinden şikayetçi olmaya başlayınca, şarap yine şarapla korunmaya başlandı. Avustralya’nın güneyindeki 125 yıllık Hardys McLaren Vale bağlarının üzümlerinden elde edilen DNA, özel bir mürekkebe eklendi ve şişelerin boynuna sarılan etiketlerin yazıları bununla basıldı. Elde taşınan bir tarayıcı, etiketin yansıttığı özel ışığı ölçebiliyor ve gerekirse etikette şarap DNA’sının varlığı araştırılıyor. 1998 yılı ürünü Eileen Hardy Shiraz, DNA etiket teknolojisiyle korunan ilk şarap olma özelliğini taşıyor.

Bir diğer güvenlik teknolojisi, II. Dünya Savaşı’nda uçakların dost mu düşman mı olduklarını saptamakta kullanılan RFID (radio frequency identification), radyo frekanslı kimliklendirme.

Şarap şişelerinin etiketleri, küçük bir silikon çip üzerindeki entegre devreyle esnek bir anten içeriyor ve bir RFID okuyucusunun elektromanyetik etki alanına girdiğinde sinyal üreterek, bilgi

gönderiyorlar. Böylelikle, sahtecilik önlenmeye çalışılıyor. Belki tüketiciler ellerinde bir okuyucuyla dolaşmayacaklar ama, şişesi 3-4 000 dolarlık Gravely Meadow ya da Screaming Eagle gibi Kaliforniya şaraplarını bulunduran restoranlar ve şarap mağazalarının işine yarayacağı açık.

Konuşan etiket, sahtecilikle mücadelede son çözümlerden bir diğeri. Bir mikroçiple radyo anteni içeren plastik etikete, özel bir yazıcıyla istenilen sesi kaydetmek ve etikete yaklaştırılan bir okuyucuyla bunları dinlemek mümkün. Bu sistem, görme özürlülerin doz, yan etki gibi bilgileri dinleyebilmeleri için, ilaç kutularında da kullanılıyor.

Şarabın “parmak izi”

Şarap sahteciliğiyle mücadelenin bir diğer yolu, şarapların izotop imzalarını, bir anlamda “parmak izlerini” incelemek. Avrupa Birliği Komisyonu’nun Şarap, Alkol ve Alkollü İçecekler Ofisi (BEVABS), bu izlerin yer aldığı bir veri tabanını oluşturmaya çalışıyor. İzotop imzasının araştırılma nedeni basit. Çünkü kayalarda bulunan bazı elementlerin dayanıklı izotoplarının birbirine oranı, yani izotop imzası, bu kayaların ufalanmasıyla meydana gelen toprakta, bu topraktan geçen sularda, bu su ve toprakla yetişen bitkilerde, bu bitkileri yiyen hayvanlarda ve bu bitkiler ile hayvanları yiyen insanlarda aynen tekrarlanır. Nasıl insanların dişlerindeki ve kemiklerindeki stronsiyum 87 izotopunun 86’ya oranı (87 Sr/86 Sr), onun erken çocukluk dönemini ve son yıllarını geçirdiği coğrafya hakkında bilgi veriyorsa, şarapların da hangi bağın üzümünden yapıldığı bu veri tabanı sayesinde bulunabilecek.

Geçtiğimiz hafta içtiniz mi?

Bu soruya doğru cevap vermek zorundasınız. Çünkü artık yalan söylediğinizi gösterecek biyokimyasal analizler var. Kanda, idrarda hatta saçta bulunan etil glukuronid, fosfatidil etanol, yağ asidi etil esterleri gibi "alkol işaretleri", günler, hatta haftalar önce içki içip içmediğinizi gösterebiliyor. Dünyanın pek çok laboratuvarında yürütülen, bu arada 90'ların sonunda İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nde bir tez çerçevesinde bizim de katkıda bulunduğumuz araştırmalar sayesinde, bu analizler, yakın bir gelecekte, işverenlerin, alkol bağımlılığını tedavi eden hekimlerin ve emniyet birimlerinin talep ettiği testler arasına gireceğe benzer. Elbette önemli olan, ölçümlerin ve yorumların güvenilirliği. Tüm analitik sorunlar halledilmeden uygulama başlarsa, çok sayıda kişinin haksız yere canı yanabilir.

Söz, kanda alkol tayininden açılmışken yıllar önce başımdan geçen iki olayı hatırladım. 80'li yılların başında Adli Tıp Kurumu olarak, Taksim Meydanı'na park ettiğimiz beyaz minibüs içerisinde, Türkiye'de ilk kez, alkol üfleme gereçlerini kullanmaya, trafik kazaları sonrasında da kanda alkol tayini yaparak emniyete yardımcı olmaya başlamıştık. Polisin hastane ve dispanserlerden aldırarak kuruma getirdiği kanlarda sıklıkla alkol çıkar, sürücüler ise ısrarla alkol almadıklarını ifade ederdi. Meğerse, kanı alanlar, iğnenin batacağı yeri alkollü pamukla siler, alkol de buharlaşarak enjektöre dolan kana karışırmış. Nerede hata yapıldığını çözmek, birkaç ayımızı almıştı.

Toprağı bol olsun, babam Prof. Dr. Şemsi Gök, kurumdan çıkan her raporu inceler, onay imzasını öyle atardı (bir yılda çıkan rapor sayısı 70 000 dolayındaydı!). Bir ölü kanı için verdiğimiz, oldukça yüksek alkollü raporu gördüğünde ortalığı ayağa kaldırmıştı. Meğer, ölen İstanbul camilerinden birinin imamıymış. Defalarca çalışıldığı halde hep aynı sonuç çıkıyordu. Yan yana dizili duran kan tüplerinin, ağzı iyi kapatılmadığında, bunların birindeki yüksek alkolün, buharlaşarak

diğerlerine bulaştığını, bu olayla çözmüştük. Ülkemizde adli toksikoloji 25 yılda nerelerden nereye geldi. Ne demeli, geçmiş zaman olur ki, hayali cihan değer.

“CSI”, Seks, Yalanlar ve Larvalar

Ölüler üzerinde çoğalan böcekler ile ölüm zamanı arasındaki ilişkiyi bilmeyenler, açık arazide bulunan bir cesedin, battaniyeye sarılı olduğu dikkate alınmadığında, bunun ölüm zamanıyla ilgili bir hataya neden olabileceğini, CSI adlı televizyon dizisinin “Seks, Yalanlar ve Larvalar” bölümüyle öğrendi. CSI’nın, mesleğimiz, adli bilimlere katkısını övmekle bitiremem.

Ancak ne yazık ki, gösterildiği ülkelerde, yargılamaları neredeyse kilitleyen bir yan etkisi oldu: çünkü reyting rekorları kıran dizinin, sadece bir dizi olduğunu unutan hâkim, savcı, avukat, mağdur, sanık, polis ve daha niceleri, seyrettikleri her şeyin gerçek olduğunu sanıyor.

CSI sendromu Anthony Zuiker’in yarattığı, her hafta 200’ün üzerinde televizyon kanalında gösterilen ve CBS kanalı’yla yapılan sözleşmeye göre, en azından ABD’de 2008 ağustosuna kadar yayınlanacak olan CSI (Crime Scene Investigation - Olay Yeri İnceleme), CSI:Miami ve CSI:New York dizileri, yaşanmış soruşturmaların yanı sıra, tamamen hayal ürünü olan cinayetlere de dayanmakta.

Aralık 2005 itibarıyla sayısı 235’i bulan bölümlerden, örneğin “Seks, Yalanlar ve Larvalar”, Honolulu Chaminade Üniversitesi’nden adli entomolog Lee Goff’un 80’li yıllarda başından geçmiş ve Soruşturmaya Bir Sinek adlı kitabında yer alan bir olay. (Larvaların gelişiminden yola çıkarak, sadece ölümden sonra geçen zaman değil, cesedin yer

değiştirdiği, ölenin zehirlendiği, hatta böceğin mide içeriğinin DNA analizinden, ölünün kimliği bile belirlenebilir.) Dizinin, “Kan Damlası” ve “Sen Kimsin?” başlığını taşıyan bölümleri de, CSI senaristlerine teknik danışmanlık yapmadan önce Las Vegas polis teşkilatının olay yeri inceleme biriminde görevli olan Elisabeth Devin’in, bizzat delil topladığı cinayetlerle ilgili.

Ancak dizide, gerçekle hayal birbirine öylesine kaynaştırılıyor ki, kimi seyirci kriminalistik, yani adli bilim uygulamalarıyla ilgili olmadık beklentilere kapılıyor. “CSI sendromu” olarak adlandırılan davranışlar sergiliyor ve gerçek hayatta suçlar benzer şekilde ve benzeri hızda aydınlatılmadığında reaksiyon gösteriyor.

Müdürler Hummer kullanmaz Gerçek hayatta suçlar, 43 dakikada çözülmez, delillerin incelenmesi bazen günler, aylar hatta daha uzun zaman alır. Her olay yerinde parmak izi ya da DNA elde edilecek kan lekesi bulunmaz. Bulunsa bile, milyonlarca kişinin parmak izleri ya da DNA bilgisini içeren veri tabanlarında aranması saniyeler içerisinde tamamlanmaz (kasım 2005 itibarıyla, FBI’nın denetimindeki Ulusal DNA Veri Tabanı CODIS’teki profil sayısı, 2 900 000’e yaklaştı. İngiltere’nin DNA bankasındaki profil sayısı ise 3 milyonu çoktan geçti.) Ve en önemlisi, sahibinin fotoğrafı, o sırada oturduğu adres ve telefon numarası bilgisayar monitöründe belirlenmez.

Dünya genelinde, irili ufaklı binlerce polis, jandarma, şerif, kriminal laboratuvarı suç delillerini inceler. Ancak hepsinin, her delili inceleyecek olanağı ve uzman personeli bulunmaz. Bu incelemeler için gerekli

teknolojilere sahip en yakınındaki laboratuvara, hatta ABD, İngiltere gibi kimi ülkelerde üniversite ve özel laboratuvarlara başvururlar.

Dizide kullanılan gereçler çok pahalıdır. Her kriminal laboratuvarın böyle olanakları bulunmaz. Bazı gereçleri eksik, bazıları arızalıdır. İşte, tam da bu nedenle, üyeleri arasında bulunduğum Amerikan Kriminal Laboratuvar Yöneticileri Derneği, CSI yapımcılarına büyük destek vermiş, ellerindeki dosyaları teslim etmiş ve laboratuvarlarının kapılarını olabildiğince açmıştır. Hedeflenen, bir sonraki bütçeden laboratuvarlara daha fazla pay alabilmekti. Halbuki her şey bumerang gibi geri tepti. Çünkü politikacılar, bütün kriminal laboratuvar müdürlerinin dizi yüzünden Hummer kullandığını sandılar.

CSI**'ın doğruları** Geleneksel polisiyelerde, adli bilimlerin pek yeri yoktur. Genellikle, suçlar, tanıklarla yapılan görüşmeler ve şüphelilerin sorgusundan yola çıkarak aydınlatılır. Deliller laboratuvara teslim edilir, sonuçlar telefonla alınır.Seyirci, tezgâhlarda olan biteni görmez.

Buna karşılık, CSI dizilerinin her bölümü, adli bilimlerin en az birkaç alanında gerçekleştirilen çalışmalara dayanıyor.Kahramanların faili bulabilmesi, mutlaka olay yerinden, ayrıca mağdur ve şüpheliler üzerinden toplanan delillerin laboratuvarda incelenmesini gerektiriyor. Seyirci, on binlerce dolarlık gereçlerin ne işe yaradığını ve nasıl kullanıldığını izliyor.(Belirtmekte yarar var, dizideki her gereç gerçek, çalışır durumda ve en son model.) CSI, delillerin toplanmasında da, gerçek yaşamda kullanılmakta olan teknolojilere geniş biçimde yer veriyor. DNA profili elde etmek üzere, yerde, duvarda ve topraktaki kan lekelerinin eldesi, yıkanmış ya da silinmiş olması nedeniyle çıplak göze

görünmeyen kanın, luminol adlı bir kimyasal maddeyle görünürleştirilmesi (luminol, alyuvarların hemoglobiniyle birleştiğinde, 5 saniye içerisinde fluoresans ışıma yayar ve bir uyku ilacı olan luminalle uzaktan yakından ilgisi yoktur), yine çıplak gözle görünmeyen parmak izlerinin farklı renkteki tozlarla görünür hale getirilmesi, el üzerindeki barut artıklarından ateş edilip edilmediğinin anlaşılması, kovan ile silahın karşılaştırılması, laboratuvarda defalarca tekrarlanan, alışılagelmiş uygulamalardır.

Aktörlerin olay yerindeki dikkatli ve hiçbir ayrıntıyı atlamamak üzere gösterdiği gayretler de, gerçek yaşamda olay yeri inceleme personelinin çalışma biçimini yansıtır.

Yaradan kalıp alınamıyor CSI'da yer alan inceleme tekniklerinin büyük bölümü gerçek hayattakilerle özdeş olmakla birlikte, kimileri henüz kullanılmamaktadır. Her ne kadar, gerek dizinin yapımcısı, gerekse oyuncular, dizide sadece gerçekleri yansıttıklarını iddia etseler de, CSI'ın bu alandaki danışmanı Elisabeth Devin bile, dizinin yaratıcılarının, zaman zaman yanlış ya da abartılmış bilimsel yöntemleri kullanmalarını engelleyemediğini söylüyor.

CSI, henüz kullanılmayan ya da güvenilir olmayan olay yeri inceleme teknikleri, laboratuvar yöntemleri ve ifade alma teknikleriyle soruşturmaları yürütüyor, suçları aydınlatıyor, suçluyu buluyor ve mahkûm ettiriyor. Örneğin bölümlerden birinde ("35K OBO") adlı bölümünde, kahramanımız Warrick, otopsi masasındaki cesedin yarası içerisine silikon karışımı dökerek, cinayette kullanılan bıçağın tam bir kalıbını çıkartıyor. İnsan vücudunun anatomisi yara kalıplarının

çıkartılmasına olanak vermez. Şimdilik sadece ısırık izleri, lastik, ayak ve ayakkabıların bıraktığı izlerin kalıbı alınıyor.

Gerek “Sessizliğin Sesi” adlı bölümde, sağır bir şüphelinin yalan söyleyip söylemediğini anlamakta kullanılani Iowalı Psikiyatr Lawrence Farwell’in geliştirdiği “beyin izi” gereci, gerekse bir bebeğin kaçırılışını konu eden “Yavaş Yavaş”ta, 911 telefon numarasını arayan kişinin söylediklerini sınamakta kullanılan “stresölçer”, güvenilir olmadığı defalarca kanıtlanmış yöntemlerdir.

Midedeki sosisin markasına bakılmaz Lisenin erkekler tuvaletinde, sırtından kurşunlanmış şekilde bulunan öğrencinin katili aranırken (Bully for You) tuvaletinin havası özel bir makineyle toplanıyor ve gaz kromatografisiyle inceleniyor. Kahramanlarımız bu olay yerinde esrar ve puro içildiğini, sakız çiğnendiğini saptadıkları gibi, daha ilerde şüphelinin suçlamasında delil olarak kullanacakları, “Chanteuse” marka kadın parfümünü de buluyorlar. Bölüm, ilk kez ekim 2001’de yayınlandı. O tarihte, bir çözeltinin bileşenleri kolayca incelenmekle birlikte, havanın analizi henüz yapılamıyordu ve elde taşınacak kadar küçük boyda, gaz kromatografisi ile yüzey akustik dalga teknolojisine dayalı “e-burunlar” daha deney aşamasındaydı. Aradan geçen dört yıla rağmen, bu yönlü bir inceleme, olay yerlerindeki rutin uygulamalar arasına girmedi. Hatta, itfaiyecilerin kâbusu, otel odalarındaki yanlış alarmın sorumlusu sigara dumanını, yangın dumanından ayıracak e-burunlu dedektörler bile ancak 2006’nın sonuna doğru piyasaya sürülecek.

Bir diğer örnek,24 kasım 2005'te CBS'te gösterilen "Köpek Köpeği Yer" adlı bölümde, Hodges'ın, çöplükte bulduğu kurbanın midesindeki sosis kalıntıları inceleniyor. İncelemede sosislerin markası ve bunlardan birinin üzerindeki logodan hangi büfeden alındığı saptanıyor. Böyle bir şey teknik olarak mümkün. Ancak rutinde kullanılmayan incelemeler, bir suçun aydınlatılmasında ayrıntının ne denli önemli olduğu ve ipuçlarının nerelerde gizlenebileceği konusunda, hepimize ders verse de, seyircinin profesyonellerden beklentisini olmadık bir yüksekliğe çekiyor.

Adalet, beş kişiyle tecelli etmez Hemen şunu belirtmek gerekir ki, CSI dizisinde olay yeri inceleme uzmanlarına biçilen rol, gerçek hayatı yansıtmıyor. Bu personelin büyük bir bölümü, normalde tutuklama yapamadığı gibi, şüphelilerin ifadesini de alamaz. Onlar delilleri toplar ve olay yerinin, kroki çizerek, fotoğraf ve film çekerek dokümantasyonunu yaparlar. CSI'daki kahramanlar ise, en az üç ayrı profesyonel ekibin işlevini üstlenmiş şekilde çalışmalarını sürdürüyorlar. Delil topluyor, bunları laboratuvarda inceliyor ve elde ettikleri bulgulara dayanarak soruşturmayı yürütüyorlar. Halbuki gerçek yaşamda olay yerinden delil toplayanlar, bunları mümkün olan en kısa zamanda laboratuvara teslimle yükümlüdür ve görevleri bununla sonlanır. Gerçek yaşamda, bir olayın aydınlatılmasında payı olan tüm meslek sahipleri, bir elin beş parmağı gibi birlikte düşünmez ve hareket etmezler. Savcı, kriminal laboratuvar çalışanı, olay yeri ekibi, adli tıp uzmanı ve daha niceleri, aynı masa etrafına oturtulabildiği gün, olayların çözümündeki başarı, CSI'dakine ulaşabilir düşüncesindeyim.

Mesleğe talep çok arttı Kısacası dizi, her ne kadar zaman zaman henüz yapamadıklarımızı yapabiliyormuş gibi gösterse de, geniş kitlelere mesleğimizin cazibesini aktarabilmiş olması açısından önemli bir bir misyonu yerine getiriyor. Bilimsel delillerin önemini tekrar tekrar vurgulayarak, genç kuşakların özellikle fen dallarına ilgi göstermesini sağlıyor.

Dizi, ülkemizde gösterilmeye başladıktan sonra, üniversitelerimizin adli bilimler lisansüstü programlarına başvurularda da artış gözlendi. Aldığım elektronik mesajların büyük bir bölümü, bir adli bilim uzmanı olmak için hangi fakülteye girmek gerektiğini soran ortaöğretim öğrencilerinden geliyor. Gerçi CSI dizisine paralel olarak, Discovery Channel'in Tıbbi Dedektifleri ve benzerlerinin etkisini, ayrıca medyamızın bu alandaki çalışmalarımızı iletmedeki desteğini de küçümsememek gerekir, ama birebir iletişim içerisinde olduğum, Polonya, İsviçre, İngiltere, Kanada ve ABD üniversitelerindeki benzeri eğitimleri sunanlar da, kendi ülkelerinde CSI'ın etkisini gözlemliyorlar. Üstelik dizi, sadece mesleğe özendirmekle kalmıyor olay yeri inceleme ekiplerinde ya da kriminal laboratuvarlarda çalışanlara, mesleğe adım atan genç polislere, ayrıca bir olay yeri incelemesinin gerçek yönetici ve yönlendiricisi olan savcılara, nasıl düşünülmesi gerektiği ve elde maddi olanaklar bulunduğu takdirde neler yapılabileceği konusunda bilgi veriyor.

Hem iyi, hem kötü CSI dizilerinin yaratıcısı Anthony E. Zuiker, dramatik bir etki elde etmek üzere kimi zaman abarttığını kabul etmekle birlikte, gerçekleri yansıtabilmek için gayret ettiğini belirtiyor ve CSI sendromunun, ortaya çıktığı her ülkede, daha kaliteli bir adalet hizmeti verilmesini zorlayacağına inanıyor. Ancak her olayda, "şak diye" bulunabilecek delil olmadığı gibi,

delillerin “ha deyince” incelenmesi diye bir şey de yok. Şu sıralar Amerikalı savcılar, jüri üyelerine, önce CSI seyredip seyretmediğini soruyor. Seyredenlere, gördüklerinin bir bölümünün gerçeği yansıtmadığını anlatmak için ter döküyorlar. Dedektifler, olay yeri inceleme birimindekilere, neden yeterince delil toplanmadı diye kızıyor. Olay yeri inceleme birimi, kriminal laboratuvara, neden aldığım kalıptan, ayakkabının numarasını ve modelini bulamadın diye çatıyor. Kriminal daire başkanları yılda birkaç kez, ellerindeki gerecin daha yeni bir modelini almakta ısrar eden ve alınmadığı takdirde iş yapmayacağını bildiren kriminalistlerle boğuşuyor. (ABD kriminallerinde çalışanlar, ellerindeki teknik olanağı ya da talep edilen incelemeyle ilgili eğitimlerini yetersiz bulursa, çalışmama hakkına sahiptir.) Kısacası “bir deli kuyuya bir taş atar, bin akıllı çıkaramaz” denir ya, işte CSI ortalığı böylesine karıştırdı.

Napolyon, Arsenik ve “Rickettsia Prowazekii”

23 haziran 1812 sabahı, büyük ordu, Litvanya’nın Neman Nehri’ni geçerek uzun yürüyüşüne başladı. Eylülde Moskova’daydılar.

Ne bir insan, ne bir dilim ekmek, sadece alevler içinde bir kent. 19 ekimde Korsikalı komutan geri dönme emri verdi. 690 000 askerden 35 000 Neman Nehri’ni ve sadece 3 000 evini yeniden görebildi. 200 000 atın, hiçbiri geri dönemedi. Tarih, dizanteri, pnömoni, ateş, soğuk ve açlıktan öldüklerini yazdı. 2005 sonlarında bilim, katiller arasına Rickettsia prowazekii**’yi ekledi. Komutan, 9 yıl sonra öldü. Nedeni hâlâ bilinmiyor.**

Kepçeye takılan kafatasları

2001 sonbaharında, Litvanya’nın başkenti Vilnius’un kuzeyinde, Kızıl Ordu’nun devasa garnizonundan geriye sadece birkaç sarı tuğlalı kışlanın kaldığı mahallede, telefon ve elektrik direkleri dikiliyor, kanalizasyon ve su boruları döşeniyordu. Birden, 8 metre kadar derinlikten çamur, taş, su yerine, tibya, femur ve kafatasları çıkmaya başladı. Bir anda hayat durdu.

İlk kazıda, metrekareye yedi kişi düşecek sıkışıklıkta, 717 kişinin kemiklerine ulaşıldı. Önce, XVII. yüzyılda veba salgınından ölenler, 40’lı, 50’li yıllarda Naziler ya da komünistlerce infaz edilenler, hatta KGB’nin öldürdüğü Litvanyalı direnişçiler oldukları sanıldı. Ancak, aralardaki elbise parçalarından, düğme ve paralardan Napolyon’un, 1812 sonlarında Moskova Seferi’nden geri çekilen askerleri olduğu anlaşıldı. Sadece Fransızların değil, İtalyan, Flaman, Leh, Bavyeralı ve daha nice ülkenin üniformaları ve işaretleri bulundu.

2002 martında ve eylülünde, antropolog Olivier Dutour ile Rimantas Jankauskas önderliğinde, Marsilya ve Vilnius üniversitelerinden 15 uzman, aynı hat üzerinde kazmaya devam ettiler. 50 kadın (büyük bir olasılıkla kantinci ve çamaşırcılar), 6 at ve beşi 50'nin üstünde, kalanı 15-25 yaşları arasında, çoğunun boyu 1.80 m.'den uzun, 3 269 erkek iskeleti çıkarttılar. Aralarındaki uzaklık ve pozisyonlarından, "V" şeklindeki siperlere aynı zamanda gömüldükleri (ya da burada öldükleri) ve ölü katılığı (rigor mortis) başlamadan önce donduklarını anladılar (aralık 1812'de, Vilnius'ta hava -39 dereceydi). Hiçbirinde şarapnel, kurşun ve süngü yarası bulamadılar. Bazılarının kafatasında ilerlemiş frengi bulguları saptadılar.

İskeletler, 2003 yazında Vilnius'taki ünlü Antakalnis Mezarlığı'na askeri törenle gömüldü. Kazılar hâlâ sürüyor ve 20 000 kadar iskelet bulunacağı düşünülüyor. Kepçe birkaç metre sağı ya da solu kazsaydı, bugün üzerlerinde bir park ya da yol olacaktı.

Siper ateşi ve tifüs

Marsilya'daki Akdeniz Üniversitesi'nden Dr. Didier Raoult ve ekibini ilgilendiren ne kemikler, ne de kafataslarıydı. Onlar riketsiyaların, yani kene, pire, bitlerin hücreleri içinde yaşayan ve insana geçtiklerinde tifüs, benekli ateş, siper ateşi gibi hastalıklara yol açan parazitlerin peşindeydi. Napolyon'un askerlerini, bunlardan biri öldürmüş olabilirdi.

2 kilo toprak ve 35 askerin 72 sağlam dişini onlar aldı. Toprakta elektron mikroskobuyla 5 adet Pediculus humanus humanus buldular, yani vücut biti. DNA incelemesiyle, bunlardan üçünün, siper ateşine yol açan Bartonella quintana parazitini taşıdığını buldular. Dişleri yukarıdan aşağıya tam ortadan kestiler, pulpalarını çıkarttılar (pulpa, damarlar, kan

hücreleri ve bağ dokularını barındıran yumuşak dokudur, kandaki parazitler buraya da geçer). 7 askerin pulpasında, Bartonella quintana'nın DNA'sını, üç askerinkinde, epidemik tifüse yol açan Rickettsia prowazekii'nin DNA'sını saptadılar.

Paleomikrobiyoloji alanındaki bu önemli çalışma yayımlandı. Böylelikle, Napolyon'un büyük Avrupa ordusunun açlık ve soğuktan kırıldığını bilen dünya, askerin neredeyse üçte birinin (35 askerden 10'unda parazit bulunduğundan), bitle geçen ölümcül hastalıklara tutulduğunu, bunun 200 yıllık diş pulpalarından anlaşıldığını ve tarihin DNA'yla baştan yazıldığını öğrenmiş oldu.

İmparatorun ölümü

Napolyon Bonapart'ın, 1815'te, Brüksel'in 10 kilometre kadar güneydoğusundaki Waterloo'da İngilizlere yenilinceye kadar, 1 milyona yakın askeri öldü. Bu genç insanların ölüm nedeni az çok belli olmakla birlikte, komutanlarının son altı yılını geçirdiği, Afrika'nın 2 000 kilometre batısındaki, St. Helen Adası'nda neden öldüğü hâlâ kesinlik kazanmadı.

Bu konuda, hekim hatasından tutun da, arsenikli saç kremi ya da şaraba kadar pek çok teori bulunmakla birlikte bunları iki grupta toplamak mümkün. İlki, otopsi raporunda da yazıldığı şekliyle babası Carlo, kız kardeşi Caroline ve erkek kardeşi Lucien gibi, mide kanserinden öldüğü. Diğeri, arsenikten zehirlendiği.

Tartışmalar sadece bununla kalmıyor, Paris'te, Les Invalides'in kubbesi altında yatanın, o olmadığına ve İngilizlerin cenazeyi kaçırdığına

inananlar olduğu gibi, adadan kaçtığı ve bir benzerinin (örneğin teğmen Pierrre Robeaud) yerini aldığını uman romantikler de var.

Otopsiye gore mide kanseri

St. Helen’e geldikten 5 yıl sonra, mide ağrısı, karın ağrısı, iştahsızlık, bulantı, hıçkırık, ara sıra yükselen ateş, ishal, kabızlık ve terleme şikâyetleri başladı. 3 mayıs 1821’de, İngiliz doktorlar, bağırsağını boşaltmak amacıyla normalin 5 katı kalomel (cıva klorür) verdiler. 5-6 saat sonra, siyah renkte şiddetli kusma, katran rengi dışkı, nabızda hızlanma ve ağır bir terleme gözlendi. 2 gün sonra öldü. Ertesi gün, özel doktoru, , 29 yaşındaki anatomi ve patoloji uzmanı Korsikalı Francesco Antommarchi, 8’i hekim 17 kişi önünde gerçekleştirdiği otopside, mide çıkışına yakın yerdeki deliği ve midenin büyük bölümünü kaplayan kitleyi gördü. Ölüm nedenini, “mide kanseri” olarak kaydetti (kullanılan otopsi takımları, Moskova seferinde de Napolyon’un yanındaydı, ölürse otopsi yapılmasını, sonucun oğluna bildirilmesini, kalbinin karısı Marie Louise’e teslim edlmesini vasiyet etmişti). İngilizler cesedin tahnitine izin vermedi. En içte demir, ortada kurşun ve en dışta maun, içiçe geçmiş üç tabutla gömüldü. 51 yaşındaydı.

Tabuttaki başkası olabilir mi?

Yıllar sonra düşmanlıklar unutuldu. İngilizler, cenazenin Paris’e götürülmesine izin verdiler. 16 ekim 1840 günü saat 11.00’de, mezarı

açıldı. Fransızlar, imparatorlarının yüzünü görmek istediler. Cenaze bozulmamıştı. Yarı karanlıkta, iki dakika gibi kısa bir sürede teşhis ettiler.

İlk gömülme ile mezarın açılmasını yaşayanların anıları karşılaştırıldığında ortaya gariplikler çıktı. İçiçe geçmiş üç değil, dört tabut vardı. Göğsüne takılı nişanlardan biri yoktu. Otopsi sırasında çıkartılan kalbi ile midesinin korunduğu kurşun kavanozlar, tabutun köşelerine yerleştirildiği halde, şimdi bacakları arasındaydı. Ayaklarının üzerindeki ünlü çift köşeli şapkanın yeri değişmişti. Üstelik herkesçe bilinen, otopsi tutanağına da geçmiş çürük dişleri gitmiş, yerine 3 beyaz diş gelmişti. Ayrıca, ya Napolyon'un boyu uzamış ya da tabut çekmişti. Çünkü, tabut ile ayakları arasında bir karışlık boşluk varken, şimdi ayakları tabuta değiyordu.

Hepsini bir şekilde açıklamak mümkün olsa da, Paris'e getirilerek, önce St. Jerome Kilisesi'ne, 1861'de de, yapımı tamamlanan Les Invalides'deki kırmızı mermer lahtin altına, iç içe yerleştirilen 6 tabutla gömülenin Napolyon olmadığına ilişkin kuşkuların nedeni, işte bu farklar.

DNA analizine izin yok

Mezar açılırken, Dr. R. Guillard, yüz derisinden bir parça almıştı. Bu parça şimdi Les Invalides Müzesi'nde, 5673 numara ile sergileniyor. Eğer gerçekten Napolyon'a aitse, kız kardeşi Caroline Murat'ın soyundan gelen kadınlarla aynı mitokondriyal DNA özelliklerini taşıması gerek. (Mitokondriyal DNA, sadece anneden çocuklarına aktarılır ve ana tarafından akraba tüm bireylerde aynı özelliği taşır.)

İtalya'da Caroline'in soyundan gelen kadınlar var ve avukat Bruno Roy-Henry, bu kadınlardan birini ikna etmiş durumda. Ancak kanımca,

müzedeki deri parçası o kadar önemli değil. Lahit açılabilse, orada yatanın Napolyon mu, yoksa kimilerinin ileri sürdüğü gibi hizmetkârı Jean Baptiste Cipriani mi olduğu anlaşılır. Ama en önemlisi, değişik incelemeler yapılarak, ölüm nedeni kesinlik kazanır. Ancak Fransa Savunma Bakanlığı, bırakın incelemeleri, deri parçasının bile DNA analizine izin vermiyor.

Kanıt pantolonlar

Basel Üniversitesi'nden Alessandro Lugli ve ekibinin, 2005 mart bulgularına göre, ölümün sırrı, 1815-1821 arasında giydiği 12 pantolonda gizli. Pantolonların bel çevresini ölçen ve yaşayan mide kanserli hastaların bel çevreleriyle karşılaştıran Lugli, Napolyon'un bel çevresinin altı ayda 110 santimden 98'e düştüğünü, buna göre ciddi biçimde kilo kaybetmiş olduğunu öne sürüyor. Tıpkı, inceledikleri mide kanseri hastalarının 6 ayda 11-15 kilo zayıflaması gibi.

Ekim 2005'te, İskoçya'nın kırsal kesimindeki küçük bir kulübede, 6 haziran 1821 tarihli belgeler bulundu. Otopside hazır bulunan İngiliz hekimlerden biri tarafından kaleme alınmış, Napolyon'un hastalığını, çektiği acıyı, ölümünü, otopsi sırasında midesi ile kalbine ilişkin gözlemleri ve cenazesini anlatan notlardı bunlar ve mide kanseri tanısını desteklemekteydi. Notlar, adı gizlenen bir koleksiyoncuya 550 sterline satıldı. (Müzayedelerde alıcı bulan sadece bunlar değil. 1977'de ünlü Amerikalı üroloji profesörü Dr. John Lattimer, Napolyon'un penisinden bir parça diye, kavanoz içerisindeki üzüm tanesine benzeyen et parçasına binlerce dolar ödemişti.)

Saçlardaki arsenik

Her 15-20 yılda bir, elindeki saçın Napolyon'a ait olduğunu iddia edenler çıkar. Örneğin 22 aralık 2005'te, internetteki e-Bay.ca açık artırma sitesinde, telin tanesi 52 dolara satıldı.

İlk analizi yapan İsveçli dişhekimi Sten Forshufvud, daha sonra FBI da dahil olmak üzere, farklı laboratuvarlar, 1815-1821 arasında alındığını belgeledikleri saç tellerinde arsenik aradılar ve her zaman buldular. Hele Strasbourg Üniversitesi'nden Pascal Kintz'in 2001'de 5 tel saçta, normalin 38 katı arsenik bulmasıyla, zehirlenme görüşünün taraftarı arttı.

Önceleri, İngiliz işbirlikçisi hizmetkârların ya da karısının Napolyon'un metresi olmasını kıskanan Kont Montholon'un, yemeğine arsenik kattığı sanıldıysa da, St. Helen'e gelmeden çok önceki yıllara ait saçlarda da arsenik bulununca, işler karıştı. Hatta, 2003 şubatında Münih Teknik Üniversitesi'nden Lin ve Henkelmann, nötron aktivasyon tekniğiyle 2 saç telinde, arseniğin yanı sıra krom, antimon ve çinko buldular.

2005 ekiminde, Fransız Ulusal Eğitim, Araştırma ve Teknoloji Bakanlığı'ndan Pierre Chevallier ve arkadaşları da, sinkotron indüklü X-ışını fluoresans analiziyle sadece arsenik değil, bir insanı rahatça öldürecek düzeyde, başka zehirli metaller de saptadı.

Saçtaki arsenik nereden geliyor

Aslında, kronik arsenik zehirlenmesine bağlı karakteristik belirtiler Napolyon'da gözlenmedi. Tırnakların düşmesi, böbrek yetmezliği, idrar tutulması, damar genişlemesine bağlı kızarıklık, karaciğerde yağlanma,

deride lekeler, el ve ayak derisinde kalınlaşma, midenin iç yüzeyinde koyu kırmızı nokta şeklinde kanamalar, tırnaklarında beyaz Mees çizgileri ya da nörolojik semptomlar yoktu. Vücut kıllarında genel bir azalma, her ne kadar arsenik zehirlenmesine özgü bir bulguysa da, Napolyon'da bulunduğu bilinen bir hormonal kusurdan da kaynaklanabilir. O zaman, saçta bulunan ve yıllar önce ölmesini gerektirecek düzeyde arsenik ve diğer metaller nereden geliyor?

Israrla aksini iddia edenler olmakla birlikte, saçtaki arsenik düzeyinin belirlenmesinde kullanılan yöntemler, kan yoluyla saça ulaşan arsenik ile dış çevreden doğrudan saça giren arseniği birbirinden ayıramıyor. Üstelik, saçların Napolyon'a ait olup olmadıkları bile kesin değil.

Bu durumda yapılması gerekenler basit. İlki, DNA testiyle saçların Napolyon'a ait olduğunu kanıtlamak. İkincisi, St. Helen Adası'nda onunla aynı dönemde yaşayanların saçlarında arsenik aramak.

İlle de spekülasyonlara son verilmek istenirse (ki hiç gerektiğini sanmıyorum), 117 büyük Fransız askerinin kalbi, külü ya da kemiklerinin istirahatgâhı Les Invalides'deki iç içe geçmiş altı tabutu açmak.

Karanlık Ruhlar Arasında Küçük Bir Gezinti

11 haziran 1981 akşamı, Issei Sagawa, Japon geleneklerine göre döşenmiş Paris'teki dairesinde, teybin sesini açtı.

Almanca şiir okuyan bir kadın sesi duyuldu. Halının üzerine bağdaş kurdu. Önündeki cam tabaktan aldığı şeyi yavaşça ağzına götürdü. Uzun uzun çiğnedi, "Mısıryağı damlatılmış, ton balıklı suşi tadında" diye geçirdi içinden. Dinlediği, Sorbonne Üniversitesi doktora öğrencisi, Hollanda asıllı Renee Hartevelt'in sesiydi. Yediği de onun sol göğsü.

Hafta içi, karanlık bastığında Boulogne Ormanı pek kalabalık olmaz. Issei Sagawa iki valizle taksiden indiğinde, kendisini gören olmadı. İçindekileri, küçük köprüden suya atmaya niyetliydi. Az ötede kendisine doğru birilerinin gelmekte olduğunu sandı, vazgeçti, eve döndü.

Ertesi gün, oradan geçmekte olan bir adam, sanki kapağı açık gibi duran iki valiz gördüğünde öğleden sonra 3 olmak üzereydi. Merak edip yaklaştı. Bir kadın kolu dışarı sarkmıştı. Birkaç saat sonra, 20'lerindeki genç ve güzel kadının parçaları Paris Adli Tıp Enstitüsü'nün morg masasındaydı. Dedektif Roger Robillard ve Komiser Jacques Poinas, kimliğini ve ev adresini süratle belirlediler. Uzunca bir süredir Japon Issei Sagawa'yla birlikte olduğunu öğrendiler ve 13 haziran gecesi, Sagawa'nın apartman dairesinin ziline bastılar.

Sevmek, yemektir

Issei Sagawa, aslında yakışıklı bir Japon erkeği. Bir ayağı hafif aksıyor. Ama onu asıl rahatsız eden sesinin inceliği. Belki de bu nedenle karşı cinsle ilişkilerinde biraz çekingen. Çocukken bir rüya görmüş. Kardeşiyle birlikte bir tencerede kaynatılıyormuş. Daha sonra birisi onları yemiş. O rüyadan sonra, insan yemeyle ilgili fantezileri olmuş. İriyarı, sarışın, beyaz tenli kuzeyli kadınları yemeyi hayal ediyor ve bunun sevgisinin büyüklüğünü kanıtlayabileceği tek yöntem olduğuna inanıyor.

Sagawa'nın bu konudaki ilk deneyimi başarısızlıkla sonuçlandı. Japonya'dayken, kendisine anadilini öğreten Alman kızın apartmanına pencereden girdiğinde, kız uyanıp bağırdı. Bir süre psikiyatrik tedavi gördü. Dedikodular başlayınca babası, Kurita Su Endüstrileri Şirketi'nin sahibi Akira Sagawa, onu Paris'e gönderdi.

Yemeğe değil, yenmeye davet

Sagawa 1981'de, Sorbonne Üniversitesi'nde öğrenciyken, 25 yaşındaki Renee Hartevelt'le tanıştı. Renee, sarı saçlı, beyaz tenli, tek başına yaşayan, Hollandalı bir kadındı. 3 dil biliyor ve Fransız edebiyatı doktorası yapmayı umuyordu. Sagawa, ondan Almanca öğretmesini istedi. Genç kadın kabul etti. Kısa zamanda arkadaş oldular. Birlikte konserlere, sergilere gittiler. Bir gün Sagawa onu yemeğe davet etti. Almanca bir şiir söylemesini istedi. Ayrıldığında, oturduğu yerleri kokladı. Tekrar yemeğe davet etti. Aynı şiiri okumasını, bu kez teybe almak istediğini söyledi. Renee, 11 haziran 1981'de Sagawa'nın apartmanına son kez girdi.

Sagawa ile Renee, Japon usulü çay içmek üzere yere oturdular. Çayın içerisine biraz viski koydular. Sagawa, onu sevdiğini ve birlikte olmak istediğini söyledi. Renee karşı çıktı. İlişkilerinin sadece entelektüel düzeyde kalmasını istedi. Şiiri okurken, Sagawa onu 22 kalibrelik bir

tüfekle ensesinden vurdu. Önce sol göğsünün ucunu, daha sonra burnunu kesti ve her ikisini de yedi. Ertesi gün yemeğe devam etti. Kimi parçaları kızarttı, hardala batırdı. Bir yandan da, şiir söyleyen sesini dinledi. Cesedin üzerinde sinekler uçuşmaya başlayınca, bedenden kalanları bir valize doldurdu. Devamını biliyorsunuz. 13 haziran 1981'de tutuklandığında, buzdolabının her yerinde Renee Hartevelt'in eti bulundu.

Ünlü ve zengin bir yıldız

Sagawa, 3 psikiyatri uzmanının "tedavi edilemez antropofaji" (kanibalizm, etoburların kendi türünü yemesi) tanısı üzerine, 4 yıl Paris'teki Paul Guiraud Hastanesi'nde kaldı. Babasının çabalarıyla Tokyo'daki Matsuzawa Hastanesi'ne nakledildi. Başhekim Dr. Tsuguo Kanego'nun, "ceza ehliyetine sahiptir" raporu üzerine cezaevine kondu. 12 ağustos 1986'da serbest kaldı.

Renee Hartevelt'i nasıl yediğini en ufak ayrıntısına kadar anlattığı In the Fog (Sisin İçinde) adlı romanı 200 000 sattı. Kanibalizmle ilgili bir antolojinin editörlüğünü ve bir gazetenin köşe yazarlığını yaptı. Deneyimlerini TV kanallarında anlattı. Kadın bedenleri üzerine yatarak çıplak pozlar verdi. Porno filimlerde oynadı. Rolling Stones, "Too Much Blood" adlı şarkısında onun öyküsünü anlattı.

"Gurme" dergisine kapak

Sarışın, güzel Hollandalı'yı haşlayarak, kızartarak, ketçap, hardal ve soya sosuna daldırarak yiyen Sagawa, bir Japon gurme dergisine kapak

bile oldu.

İnsan etinin tadını merak edenler ara sıra ülkemizde de çıkıyor. 20 aralık 2002'de, Zeytinburnu'nda 82 yaşındaki Özbek asıllı Rabia Nezari'yi ısırarak yaraladığı, 10 şubat 2003'te aynı bölgede 80 yaşındaki Fatma Şenel'i çeşitli yerlerinden ısırarak öldürdüğü, 10 haziran 2003'te Bakırköy Sahil Yolu'nda 60 yaşındaki Amerikalı Shirley L.Fox'un sağ gözkapağını ısırıp yaraladığı iddiasıyla yargılanan tiner bağımlısı genç, bunlardan biri. Gencin aleyhinde kullanılan delillerin, neden ısırma yerlerinde bıraktığı tükürüğün DNA profili değil de, ölenin vücudundaki ısırık izleri ile kendisinden alınan "şahit" diş izlerinin bilgisayar ortamındaki karşılaştırılması olduğuna hâlâ akıl erdiremem. "Isırık izi meselesi" üzerinde özellikle durmak ve karşılaştırılmaların delil niteliğini tartışmak gerekmekle birlikte, tekrar birilerinin suşi zevkine dönmek zorundayım.

Şimdilerde, "Medya beni kanibalizmin babası yaptı, ben de bundan çok memnunum" diyen Issei Sagawa, genellikle kadın kalçalarını çizdiği tablolar yapıp satıyor ve artık beyaz tenli, sarışın, iriyarı, Batılı bir kadın tarafından yenmek istediğini söylüyor. Aslında, internetten meraklısını kolayca bulabilir. Tıpkı bilgisayar mühendisi Bernd Jürgen Brandes ya da müzik öğretmeni Joe Ritzkowsky gibi.

İnternette bir kanibal

43 yaşındaki bilgisayar teknisyeni Berlinli Armin Meiwes, 12 yaşından bu yana hayal ettiği yemeği internette buldu. 2001 başlarında, çok sayıda üyesi olan ve kanibalizmin tartışıldığı bir söyleşi odasına, "Franky" takma adıyla "18-30 yaşlarında genç erkek aranıyor – kasaplık" diye gönderdiği mesaja cevap veren 430 kişi arasındaki, 41 yaşındaki

bilgisayar mühendisi Bernd Jürgen Brandes'le uzunca bir süre yazıştı ve ona neler yapmak istediğini açıkça anlattı. Jürgen'in özel bazı taleplerinde ve uygulamanın ayrıntılarında anlaştılar. 9 mart 2001'de Rothenbug Tren İstasyonu'nda buluştular. Grimm Kardeşler'in masallarındakini andıran, büyük ve bakımsız bir bahçe içindeki, 2 katlı garip evin çatı katına çıktılar. Jürgen, yanında getirdiği 2 kutu uyku ilacını ve bir şişe "Schnaps"ın tamamını içtikten sonra, Meiwes malum parçayı kesti, flambe etti ve birlikte yediler. Meiwes, her şeyi video kameraya çekti ve "Bir dahaki sefere Riesling değil, belki bir Pomeral içmeli" diye düşündü. Sabaha karşı, Jürgen kan kaybından öldü. Meiwes, kurbanının boğazını keserek yemeğe devam etti. Kalanını siyah poşetlere sararak buzdolabına dizdi. Kemikleri bahçeye gömdü.

Kasaplık erkek aranıyor

9 temmuz 2001'de, Avusturyalı bir üniversite öğrencisi, tesadüfen girdiği bir söyleşi odasında, "Franky" takma adlı birisinin, "kasaplık genç erkek" aradığını okudu. Nasıl birisi olduğunu merak etti. Anlattıklarından, bu konuda deneyimi olduğunu fark etti. Wiesbaden'deki Federal Kriminal Dairesi'ni (Bundeskriminalamt) aradı. Birkaç saat sonra "Franky", polis olduğunu anlamadığı birisiyle yazışmaya başladı. 2 ay sonra, aynı teklifi ona yaptı. 22 aralıkta evi aranıyordu. 16 bilgisayar, 200'e yakın sürücü ve 300 kadar video kaset ile buzdolabında siyah poşetler içerisinde dondurulmuş et parçalarına, tavandan sarkan kasap çengellerine ve boy sırasına göre dizilmiş bıçaklara el koydular. Cinayete ilişkin kanıt bulamadıklarından ayrılmak zorunda kaldılar. Ertesi sabah Armin Meiwes, akıl sormak için avukatı Harald Ermel'i aradı. Ermel, teslim olmasını önerdi. İkna edemeyince, polisi kendisi aradı.

İnsan yemeğe 8,5 yıl

Kassel Eyalet Mahkemesi, bilirkişi raporlarına ve Meiwes'in çektiği 2,5 saatlik video kaydına dayanarak, akıl hastası olmadığına karar verdi. Alman Ceza Kanunu'nun 212. maddesini (Totschlag) uyguladı ve 8,5 yıl hapse mahkûm etti.

Federal Mahkeme, bu kararı 22 nisan 2005'te bozdu. Nedeni, hükmün kurulmasında, cinayetin "cinsel doyum saikiyle" işlendiğinin göz önünde tutulmaması ve müebbet hapis cezası öngören 211. madde (Mord) yerine, 212. maddenin uygulanmasıydı. 12 ocak 2006'da, Armin Meiwes'in yargılanmasına yeniden başlandı. Meiwes, daha öne olduğu gibi, cinayet işlemediğini, her şeyin mağdurun rızasıyla gerçekleştiğini iddia ettiyse de, bir yandan olaylar sırasında çektiği video kasetleri seyreden, diğer yandan psikiyatri uzmanlarının taze insan etine ilişkin fantezilerinin sürdüğü ve yeniden aynı eylemlerde bulunabileceğine ilişkin bilirkişi raporlarını göz önüne alan mahkeme, 8,5 yıllık hapis cezasını müebbete çevirdi.

Filmler, şarkılar yapıldı

Armin Meiwes'ın cinayeti, yazar, yönetmen ve müzisyenlere ilham kaynağı oldu: ocak 2005'te, gazeteci Lois Jones, kurbanın yakınları ve cezaevinde Meiwes'le gerçekleştirdiği söyleşilere dayanan "Cannibal"i yayımladı. Eşcinsellerle ilgili sosyal ve politik filmleri olan Alman yönetmen Rosa von Praunheim, Kuzey Ren-Vestfalya Film Enstitüsü'nden 20 000 euro destek alarak Dein Herz in meinem Hirn (Beynimdeki Kalbin) adlı filmi tamamladı. Hıristiyan Demokratların büyük muhalefetine rağmen, eylül 2005'te Montreal Festivali'nde ilk gösterimini yaptı. Yönetmen Martin Weis'ın, Kelebek: Bir Grimm Aşk Öyküsü adlı filmi, 9 mart 2005'te Almanya'da gösterime girecekken,

Meiwes’in itirazı üzerine durduruldu. Alman rock grubu Rammstein’ın “Mein Teil” (Parçam - argoda Penisim) adlı şarkısı, 6 şubat 2006’da yapılan 48. Grammy Ödülleri’nde, en iyi metal performans dalında aday oldu. MTV parçanın video klibini gece 23.00’ten once yayınlayamıyor.

Kopya kanibal

2005 başlarında ressam Ralf Meyer de, vatandaşı Armin Meiwes’dan etkilenerek, eşcinsellerin üye olduğu bir internet sitesine “30’larında, kızartmaya uygun zayıf erkek” ilanı vererek bulduğu 33 yaşındaki müzik öğretmeni Joe Ritzkowsky ile Berlin’in güneyinde Neukoelln’deki evinde buluştu. İlişki sırasında ensesine tornovida saplayarak öldürdü, parçaladı. Yiyebildiği kadarını yedi, iç organlarını tuzladı ve depoladı. Gerisini kedilerine verdi. Sonra pişman olup, polisi aradı. Berlin savcısı, 15 yıl hapis talebinde bulunduysa da, 105 sayfalık bilirkişi raporu üzerine akıl hastası olduğu kabul edildi ve 13 yıl boyunca güvenlik tedbirine hükmolundu. Henüz romanını yazan, şarkısını besteleyen kimse çıkmadı.

Kanibalik sitelerde 1 milyon meraklı

Internet’teki parçalanmış ve yenmiş insan fotoğraflarının büyük bir bölümü, aslında gerçeği yansıtmıyor ve photoshop benzeri yazılımlarla yaratılıyor. Ancak aralarında Japon Sagawa’nın ya da Alman Meiwes’inkiler gibi gerçeklerinin de bulunabileceğinden hareketle, fotoğraf yükleyen ve bunları indirenlerin IP adresleri, tıpkı küçük çocuklara ait fotoğrafları paylaşan ya da uyuşturucu ve bomba yapımını

öğreten siteleri ziyaret edenlerinki gibi saptanıyor, gerektiğinde sadece o bilgisayara özgü olan ve bir ikincisi bulunmayan IP adresinden, bilgisayarın bulunduğu yer belirleniyor ve arama izni çıkartılarak el konuyor.

Türkiye, 1 temmuz 2004'te yürürlüğe giren Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi'yle bunun ek protokolünü imzalamamış olsa da, bu konuda yeni Türk Ceza Kanunu ile Ceza Muhakemesi Kanunu'muzda kısmen de olsa, düzenlemeler bulunuyor. Bu suçlara ilişkin delil elde etme, bunları saklama, değerlendirme ve yargıya sunma konusunda uzmanlaşan kolluk personeli ve savcılarımızın sayısı da hızla artıyor.

Interpol verilerine göre, internetteki cinsel içerikli kanibalik sitelerde, hayallerini paylaşan 1 milyona yakın kişi var. Alman Federal Kriminal Dairesi de, 204 Alman'ın yenmek üzere öldürülmeye talip olduğunu, 13 kişinin böyle bir eylemi seyretmek, 29 kişinin de insan yemek istediğini bildiriyor.

İnsan Kokusunun Önlenemez Yükselişi

Caddeler gübre, avlular idrar, odalar küf, bacalar kükürt, mezbahalar kan, insanlar ter, ağızlar çürük diş kokardı. İyi kötü, yeryüzünün ne kadar kokusu varsa hepsini algılayabilen, ama kendi kokusu olmayan adam, genç ve güzel kızları öldürdü, yağlarından hazırladığı kokuları süründü ve böylece "insan" olmak istedi.

Patrick Süskind, Koku adlı romanında, kokusu olmayan insanın çaresizliğini anlatır. Aslında her insan kokar ve iyi eğitimli bir köpek (bazen şaşırsa da), tek yumurta ikizlerini kokularından ayırt edebilir. İnsan kokusunu delil olarak kullanmak ve şüphelileri bununla yargı önüne çıkartmak isteyenlerin sayısı, her geçen gün artıyor. Halbuki köpeklerin, kokuyu oluşturan 450 kadar bileşenden hangisi ya da hangilerini değerlendirdiği bile, henüz kesinleşmiş değil. Bütün gayretlere karşın, insan yapımı hiçbir gerecin, bir biyolojik dedektör olan köpek burnunun duyarlılığına ulaşamadığı günümüzde, köpeğin kuyruk sallaması, havlaması ya da yere yatmasının delil niteliğini mutlaka tartışmak gerek.

Kaçakların, kayıpların izini sürmede ise, köpekler yüzyıllardır kullanılır. Kendilerine koklatılan eşyayı giyeni; tütün, sabun, parfüm, yağmur, rüzgâr, egzoz gazı, yangın dumanı ve başka insanların varlığından etkilenmeksizin bulabileceği, defalarca kanıtlanmıştır. Suç yerinden ya da suç aletinden elde edilen kokunun, kime ait olduğunun köpeğe buldurulması (osmoloji) ve bunun mahkemelerde delil olarak kullanılması ise oldukça yenidir.

Osmolojinin soruşturmalarda kullanılması 1970’lerde, Macaristan’da, 2 Fransız köpek eğitimcisinin, 4 köpeği 5 ay boyunca eğitmesiyle başladı, daha sonra hızlı biçimde yayıldı. 2004 yılında FBI’dan Rex A. Stockham, eğitimli köpeklerin, patlamış bomba artıkları ya da olay yerinde bulunan boş kovanlar üzerindeki insan kokusunu algılayabildiğini kanıtlayınca, çok daha ileri bir boyuta ulaştı.

Henüz standardı yok

İnsan kokusundan kimlik tespiti, kokunun tıpkı parmak izi ve DNA gibi kişiye özgü ve değişmez olduğunun kabulüne, ayrıca eğitimli köpeklerin bu biyometrik özelliği ayırt edebileceğine dayanır. Her iki varsayım, henüz bilimsel olarak kanıtlanmamış olduğu halde, insan kokusu Belçika, Hollanda, Polonya, Almanya ve ABD gibi pek çok ülkede teşhiste kullanılmakta ve “usulüne uygun biçimde” uygulandığı takdirde, köpeğin davranışı delil olarak kabul görmektedir. “Usulüne uygun biçim”in ne olduğu, Europol’ün ve Interpol’ün bu alandaki çalışma gruplarında, 1999’dan bu yana hâlâ tartışılmaktadır.

Köpeklerin nasıl eğitilip, nasıl sınanacağının, olay yerinden, suç aletleri üzerinden, şüphelilerden koku örneklerinin nasıl alınacağının, kaç tane köpeğin, hangi koşullarda bunları koklayacağının henüz standardı yoktur. Bir uygulamanın standardı yoksa, “adaletin tecelli”sinden bahsedilemez.

Bazı ülkeler, suç aletini köpeğe doğrudan koklatırken, kimileri suç aletine yaklaştırılan koku toplama gereçlerini (STU, scent transfer unit) kullanmayı şart koşuyor.

Bazı ülkeler, şüphelinin yanı sıra en az 5 kişiye, 10 dakika tutturulan paslanmaz çelik çubukları, hacmi, sıcaklığı, nem oranı belli kapalı bir odada yan yana diziyor, evvelce suç aleti üzerindeki koku sunulmuş köpeği tek başına bu odaya bırakıyor ve çubuklar arasından, bu kokuyu taşıyan olup olmadığını bulması isteniyor. Bu sırada, hayvanın tüm hareketleri, mahkemede gösterilmek üzere videoya kaydediliyor.

Bazı ülkelerse, şüphelinin yanına birkaç kişi (en iyi senaryoda onunla aynı cinsiyet, yaş ve ırktan) diziyor ve tasmasından tutulan köpeğin, aralarında gezdirilmesiyle yetiniyor. Sadece bu farklar yüzünden, birçok ülkede “köpek teşhis etti” diyerek çok kişinin canının yandığı ve yanmakta olduğu açıktır.

Türkiye’de neler oluyor?

Ülkemizde polis ve jandarma teşkilatları, ayrıca silahlı kuvvetler içerisinde, 1990’lardan bu yana uyuşturucu, patlayıcı, silah, canlı insan ve ceset aramak için köpekler eğitiliyor ve başarılı biçimde kullanılıyor. Bu alanlarda, köpekleri ve eğitimcileri eğiten özel şirketler de var. Türkiye’de henüz, olay yeri ya da suç aleti üzerindeki insan kokusundan yola çıkarak, suçluyu suçsuzdan ayırabilen köpekler yok. Ancak Avrupa Birliği’ne uyum sırasında, bu konu gündeme gelebilir.

Toplum olarak yeni teknolojilere açığız ve çok büyük faydalarını da görmekteyiz. Ancak, suçla mücadeleyle ilgili yeni yöntem ve teknolojilerin transferinde (ki TÜBİTAK’ın ve üniversitelerin büyük gayretlerine rağmen, ne yazık ki hâlâ büyük ölçüde transfer etmekteyiz), kimi zaman acele etmekteyiz. Köpeklerin, suçluları kokularından teşhisi çok cazip gelse de, çok sayıda denetlenemez hata kaynağını da barındırdığından (örneğin, köpeklerin oyun oynamak, yemek yemek için

yalan söyleyebildiği kanıtlanmıştır), yavaş hareket edilmesi ve yakın bir gelecekte piyasaya çıkacağına inandığım, onların yerini tutabilecek “elektronik burunlar”ın beklenmesi gerektiğini düşünüyorum.

Narkotik köpekleri bağımlı değildir

Narkotik köpeklerinin, bağımlılıkları nedeniyle, maddelerin saklandığı yeri buldukları sanılır. Aslında, köpeklerin uyuşturucuya karşı hiçbir ilgileri yoktur. Sadece uyuşturucuyu bulurlarsa, keyif aldıkları bir oyuna, sevdikleri oyuncağa ya da yemeğe kavuşacaklarını bilirler. Uyuşturucu kokusuyla bu nesne ya da eylemi bağdaştıracakları biçimde eğitilirler.

Örneğin, hiçbir koku kalmayacak biçimde yıkanmış havlunun bir ucundan eğitimcinin, diğer ucundan köpeğin çekiştirmesiyle oynanan oyun, havluya sarılı uyuşturucuyla sürdürülürse, köpek havlu çekiştirmeyi onun kokusuyla bağdaştırır. Kısa sürede, o kokunun yerini bulursa, oyun oynayacağını öğrenir. Eğitim ilerledikçe, havlunun içine farklı uyuşturucular saklanır. Bomba dedektörü köpekler de aynı şekilde eğitilir. Havlunun içine uyuşturucu yerine, bomba imalatında kullanılan değişik kimyasallar saklanır. Hatta artık bu maddelerin kendisi değil, onlar gibi kokan yapay çözeltiler kullanılıyor.

Kadavra köpeklerinin eğitimi için, “su altındaki kadavra”, “az çürümüş” ya da “çok çürümüş kadavra” kokuları bile var.

Bir narkotik köpeği ile bomba dedektörü olarak kullanılan köpeğin arasındaki en temel fark, aradıklarını bulduklarındaki davranış biçimidir. Biri, kazıp, eşeleyebilir, diğeri kendine ve çevresine zarar vermemek için yere yatıp, hareketsiz beklemelidir. Bir polis köpeğine hem bomba, hem de uyuşturucu aratılmamasının başlıca nedeni budur.

Kısacası, narkotik köpekleri bağımlı değildir. Bununla birlikte zaman zaman, polis köpeklerinin başına görev başında öldürülmekten tutun da, zehirlenmeye varıncaya dek pek çok üzücü olay gelir. İngiltere'deki bir uyuşturucu operasyonu sırasında, Springer Spaniel cinsi Jazz adlı polis köpeğinin naylon poşete sarılı eroin paketine dişlerini geçirmesi nedeniyle, ağzına bulaşan eroinden hastanelik olması bunun son örneklerinden biridir.

Neden K-9 deniyor?

Güvenlik personeline yardımcı olan köpeklere K-9 dendiğini belki duymuş ve neden bu şekilde adlandırıldıklarını merak etmişsinizdir. K-9, İngilizce "kiy-nayn" şeklinde okunur ve ses olarak, köpek, kurt, tilki, çakal ailesinin adı olan "canine"ı çağrıştırır.

Birçok ülkede, K-9 denince, akla hemen Alman çoban köpeklerinin gelmesinin nedeni, onların yüzyılı aşkın bir süredir polis ve asker tarafından kullanılması, ayrıca televizyon dizileri ve sinema filmlerinde polis köpeği rolünün genellikle onlara verilmesindendir. Halbuki bilimsel araştırmalar, her cins köpeğin, belli eğitimlerden geçirildikten sonra, belli bir amaca yönelik polis köpeği olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

Örneğin, kuş gribi korkusu nedeniyle hemen her havaalanında valizleri, çantaları koklayarak tüy, yumurta ve kanatlı hayvan eti arayanlar, kısa bacaklı, uzun ve düşük kulaklı, hatta üzerine polis üniforması giydirilmiş, cana yakın küçük av köpekleridir.

İnsan kokusunda ne var?

İnsan teri hakkında çok şey biliyoruz da, koku için aynı şey söylenemez. Kokunun nasıl oluştuğu ve nasıl yayıldığı farklı teorilerle açıklanıyor. Bunlardan biri “sal teorisi”. Cilt yüzeyinde bulunan 2 milyar kadar hücrenin, her gün yaklaşık otuzda birinin döküldüğü, yüzlerce organik bileşenin birer minik sal gibi hayal edilen bu hücrelere “bindiği” ve vücudun etrafını saran yarım santim kalınlığındaki sıcak hava tabakasıyla dakikada 40 metre ilerleyerek, etrafa yayıldığı kabul ediliyor. Köpekler, büyük bir olasılıkla salların üzerindeki yüzlerce organik bileşenin hem neler olduklarını, hem de birbirlerine oranını saptayabiliyor.

İnsan kokusunun bir bölümü, genetik olarak belirleniyor ve yaşam boyu hiçbir biçimde değişmiyor. Bir bölümü, beslenme ve hastalıklardan etkileniyor. Bir bölümü de, vücuda sürülen kolonya, parfüm ve losyon ya da tütün, kükürt, çamaşırsuyu benzeri dış etkenlerin kokuları.

Köpekler, insanlardan farklı olarak, dış etkenlerin kokusunu “beyin ardı” edebiliyor ve vücudun neresinden alınırsa alınsın, kalıtımsal ve beslenme kaynaklı bileşenleri ayırabiliyor.

Sara nöbetlerini önceden fark edebilen köpekler olduğunu biliyorduk. Amerikalı Michael McCulloch ile Polonyalı Tadeusz Jezierski’nin, 2006 martında Cancer Therapies adlı dergide yayımlanan araştırmasıyla erken dönem akciğer ve meme kanserli kişileri de saptayabildiklerini öğrendik

Köpeklerin bu yetenekleri, yeni Ceza Muhakemesi Kanunu’muz çerçevesinden değerlendirildiğindeyse, ilginç tartışmalara yol açabilir. Koku incelemesi; 81. Madde’de belirtilen parmak izi, ses ve görüntü kaydı gibi fizik kimliğin tespitine yönelik bir uygulama mıdır, yoksa 79. Madde’de bahsedilen moleküler genetik bir inceleme mi? Bana göre, becerebildikleri iş, elimizdeki olanakların çok ötesinde moleküler genetik bir analizdir. Hal böyle olunca, 79. Madde’nin uygulanması aklıma daha

çok yatıyor. O zaman, koklayabilmeleri için hâkim kararının yanı sıra, bilirkişi olarak görevlendirilmeleri gerekiyor. Ayrıca, yasak moleküler genetik analizler (örneğin hastalık tanısı) yapmamaları için de önlemler alınmalı.

Bıçaktaki koku

Günümüzde hukukçular, olay yeri ve suç aletleri üzerindeki kokuyu delil olarak kabul eden ve etmeyenler olarak ikiye ayrılıyor. Köpeklerin suçluyu kokusundan bulması, sıkı biçimde denetlenen koşullarda uygulanabildiği takdirde, hüküm kurmaya yetmese de, soruşturmayı yönlendirme açısından değer taşıyabilir.

23 eylül 1999'da Hollanda'nın Deventer Kasabası'nda 60 yaşında bir kadının, kendi evinde, elle boğma ve bıçakla yaralama sonucu öldürülmesi, buna iyi bir örnektir. Olay yerinde ele geçen bıçakta, ne ölenin kanı, ne de katilin parmak izi ya da DNA analizi yapılabilecek biyolojik kalıntı bulundu. Özel eğitimli bir köpek, bıçaktaki kokuyu, şüpheliyle eşleştirdi. Arnhem Mahkemesi, köpeğin davranışını delil olarak kabul etti ve sadece buna dayanarak, 22 aralık 2000'de, sanığı 12 yıl hapse mahkûm etti. Hollanda Yüksek Mahkemesi bıçağın yeniden incelenmesini istedi ve Ulusal Adli Bilimler Enstitüsü'nden Dr. Ate Kloosterman'ı bilirkişi olarak tayin etti. Bilirkişi, bıçakta kan bulunmadığını, buna karşılık 2 kişinin DNA profilinin elde edildiğini, ancak bunların ne mağdur, ne de şüpheliyi tuttuğunu bildirince karar bozuldu. Dava, Hertogenbosch Mahkemesi'nde yeniden görülmeye başlandı. Savcılık, bıçağın cinayette kullanıldığını DNA analiziyle kanıtlayamadığından, bıçağı ve üzerindeki kokuyu delil olmaktan çıkartmak zorunda kaldı. Dr. Kloosterman, mağdurun üzerindeki

gömleğin yakasında, şüphelinin DNA’sını tutan kan lekeleri bulduğunu bildirince, 9 şubat 2004’te yeniden mahkûmiyet kararı verildi.

Bu sonuç, koku delili taraftarı olan çevrelerce, köpeğin üstün yeteneği ve bıçaktaki kokuda yanılmadığı şeklinde değerlendirdi. Mağdurun gömleğindeki şüpheliye ait kanın, neden dört yıl önce bulunamadığı konusu ise, ne yazık ki pek önemsenmedi.

Biyoterör, Komplo Teorisi Değil, Gerçeğin Ta Kendisidir

İnsan, hayvan ve bitkilere, biyolojik silahlarla yapılan saldırılar henüz zamanında fark edilemiyor, fark edilse bile failin kim olduğunu bulmaya yönelik olay yeri incelemesinin nasıl yapılacağı, delillerinin nasıl toplanıp, nasıl analizleneceği tam bilinemiyor.

Ulusal güvenlik açısından açık ve yakın bir tehlike olarak kabul edilmesi gereken biyoterörle mücadele, salgınlardaki hastalık etkeninin teşhisi dışında, bu etkenin biyolojik bir silah olabileceğini varsayarak, hastalığın görüldüğü mihrakların her birini, adli anlamda birer “olay yeri” olarak kabul edip, “delil teslim zincirine” uygun biçimde delil toplamak ve etkenin DNA profilini elde etmekle mümkündür. Ülkemizde de süratle, Milli Güvenlik Kurulu’nca belirlenen biyolojik terörle mücadeleye yönelik ulusal stratejiler doğrultusunda bir biyogüvenlik merkezinin ve buna bağlı bir “biyo-forensik” laboratuvarının kurulması şarttır.

Sarin gazından önce 15 kez denedi ama kimseyi öldüremedi

Binlerce müridi arasında astrofizik ve genetik mühendislerinin de bulunduğu Aum Shinrikyo Tarikatı, Tokyo Narita Uluslararası Havaalanı, Yokosuka Deniz Üssü ve İmparatorluk Sarayı da dahil olmak üzere, Japonya’nın değişik yerlerine, 8 kez Bacillus anthracis, 7 kez Clostridium botulinum püskürttü. Ne şarbona bağlı yüksek ateş ve ölüm görüldü, ne de

botulizme bağlı felç ve ölüme rastlandı. Bu nedenle, biyoterör saldırıları fark edilmedi. Tarikatın gurusu Shoko Asahara, 15 kez deneyip, kimseyi öldüremediğine çok sinirlendi ve mart 1995'te Tokyo metrosuna, bir kimyasal silah olan sarin gazıyla (Halepçe Katliamı'nda 5 000 kişinin ölümüne neden olan gaz) saldırı emri verdi. 12 kişi öldü, 5 000'den fazla kişi yaralandı. Halbuki, Tokyo polisi bu olaydan 2 yıl önce, tarikatın biyolojik silah ürettiğini kanıtlayacak delili toplamıştı. Ancak onun delil olduğunun farkında değildi.

Pis kokan ne anlayamadılar

Havanın hafif yağmurlu, gökyüzünün bulutlu, rüzgârın saniyede 4 metre estiği, sıcaklığın 17 derece olduğu 1 temmuz 1993 sabahı, Tokyo'nun doğusundaki Kameido Koto-ward Mahallesi'nde oturan 118 kişi, tarikatın merkezi olan 8 katlı binanın tepesinden çıkan dumandan ve çevreye yayılan pis kokudan şikâyetçi oldular. Savcılık, arama izni vermedi. Polis binaya giremedi, sadece çevresini incelemekle yetinmek zorunda kaldı. Mahalleli, binanın cephesinde jelatin benzeri, yağlı, gri-siyah sıvıyı fark etti. Polis, sıvıdan yarım çay bardağı kadar toplayıp, gitti. Kriminal laboratuvar ne olduğunu saptayamadı. "İleriki bir tarihte yeniden incelenebilir" düşüncesiyle, buzdolabına koydu. Halbuki sıvı, tarikatın kimyagerleri ve mikrobiyologları tarafından bodrum katında kazanlarda hazırlanmış, çatı katına pompalanmış, oradan da 24 saat boyunca çevreye püskürtülmüştü ve Bacillus anthracis içeriyordu. Amaç, şarbon hastalığı yaymaktı. 7 000 kişinin oturduğu bölgede hiç kimse bu hastalıktan ölmedi. Pis koku da, unutulup gitti.

7 yıl buzdolabında kalan delil

Sarin saldırısını engelleyebilecek en önemli delil, buzdolabındaki yağlı sıvı, ele geçtikten ancak 7 yıl sonra, Kuzey Arizona Üniversitesi'nden biyokimya profesörü Dr. Paul Keim'ın laboratuvarına gönderilerek, inceletildi. Bacillus anthracis içerdiği kanıtlandı. Mahallelinin neden ölmediği de aydınlandı. Püskürtme iyi yapılmamıştı, hava koşulları uygun değildi, sıvı yeterli sayıda basil içermiyordu. Ama başarısızlığın temel nedeni, DNA analiziyle anlaşıldı. Tarikatın mikrobiyologları, hayvanları şarbondan koruyan "Sterne" tipi aşıyı çoğaltmışlardı. Bu tip aşı, insanları hasta etmezdi. Aum Shinrikyo mikrobiyologları bunu bilmeyecek kadar cahil miydiler, yoksa bu, imalat koşullarını, sıvının bodrumdan çatıya çıkartılmasını ve havaya püskürtme tekniğini sınadıkları bir ön çalışma mıydı? Bu soruların cevabı bilinmiyor. Masum insanları neden öldürmek istedikleri de anlaşılamadı. Kimse ölmemiş olsa da, şarbon hastalığını yaymak üzere planlanmış ilk biyoterör olayı, budur.

10 yıl süren dava

1995'te, Aum Shinrikyo tarikatı üyeleri, Tokyo metrosu eylemini gerçekleştirmekten yargı önüne çıktılar. Shoko Asahara, 27 şubat 2004'te ölüm cezasına çarptırıldı. Avukatı, akıl hastası olduğunda ısrar etti. Üst mahkeme, 20 ağustos 2005'te psikiyatrik açıdan yeniden muayenesine karar verdi. 12 ocak 2006'da Tokyo polisi, Shoko Asahara'nın eylemleri nasıl planladığını, tarikat üyelerini nasıl eğittiğini gösterir yüzlerce video kaseti nihayet ele geçirdiğini ve ay sonu görülecek celsede, Asahara'nın aleyhine yeni deliller olarak mahkemeye sunacağını bildirdi. 16 eylül

2006’da Asahara’nın ölüm cezası kesinleşti. Tarikat “Alef” adıyla, başka bir liderle ve 2 000’i aşmayan müridiyle faaliyetlerini sürdürüyor.

Gerçek bir tıbbi dedektif

Dr. Paul Keim, Japon polisinin kendisine gönderdiği buzdolabındaki yağlı sıvı ile ilgili bulgularını yayımladıktan 1 yıl sonra, 2 ekim 2001’de, Maureen Stevens, 63 yaşındaki, fotoğraf editörü kocası Robert Stevens’i, ateş, bulantı ve şuur kaybı nedeniyle acil servise götürdü. Menenjit tedavisine başlandı. Beyin-omurilik sıvısıyla hazırlanan preparatta gördüklerine pek anlam veremeyen laborant, mikrobiyoloji ve bulaşıcı hastalıklar uzmanı Dr. Larry Bush’un incelemesini istedi. Komplo teorileriyle tanınan, “Başkan Kennedy öyle değil, böyle öldürüldü” diye fikirler yürüten, “Nal seslerini duyunca at değil, zebra geldiğini düşünür” diye dalga geçilen, son zamanlarda aklını biyolojik silahlara takmış Dr. Bush, mikroskoba gözünü dayadı ve yüzyıl boyunca sadece 18 kişide görüldüğünden, kolay kolay akla gelmeyecek bir hastalıktan şüphelendi. Gördükleri, şarbon basili olabilirdi.

Şarbon tanısı değişik laboratuvarlarda teyit edildi. Dr. Larry Bush, hastayı kurtaramadı, ama Bacillus anthracis’in, mektup içinde geldiğini ve açıldığında solunum yoluyla vücuda girdiğini, hatta ölenin evindeki bilgisayar klavyesine bile bulaştığını saptadı. Alınabilen önlemler sayesinde, şarbonlu biyoterör, Amerika’da sadece 5 kişiyi öldürebildi.

Mektupları kim gönderdi?

Şarbonlu mektupların medya ileri gelenleri ve çalışanlarına, ayrıca iki senatöre, 11 Eylül 2001 saldırılarından sadece birkaç hafta sonra gönderilmesi, içlerindeki notlarda, “Amerika’ya ölüm, İsrail’e ölüm, Allah büyüktür” gibi cümlelerin yer alması nedeniyle, El Kaide bağlantılı olduğu sanıldı. Ancak kanıtlanamadı.

FBI, bilgi verecek olana 2,5 milyon dolar ödül vereceğini ilan etti. Amerikan Mikrobiyoloji Derneği’nin 40 000 üyesine “Aranızdan bir veya birkaçı mektupları göndereni tanıyor, yardım edin” diye e-posta gönderdi. Şarbonlu mektup korkusu bütün dünyayı, bu arada ülkemizi de sardı. Bir süre, göndericisini tanımadığımız her mektup ve paketi, eldiven ve maskeyle açtık. Bütün önlemlerde olduğu gibi, panik geçince, eldiveni de maskeyi de, bir kenara attık.

Mikrobun parmak izi aranıyor

Şarbonlu mektupları da Arizona Üniversitesi’nden Dr. Paul Keim inceledi. Bu kez, Japonya’daki, hastalık oluşturmayan “Sterne” tipinden farklı olarak, ölümcül “Ames” tipini buldu. FBI ve CIA, dünyanın dört bir yanında “Ames” tipini elinde bulunduran mikrobiyoloji laboratuvarlarını ve buralarda son 20 yıldır çalışanları soruşturdu. Ancak kesin bir sonuca varamadılar. Çünkü “Ames” demek, failin kan grubunun A Rh pozitif olduğunu bilmeye benziyor. Halbuki aynı kan grubundan çok sayıda insan var. “Fail bu insan” diyebilmek, sadece DNA profiliyle mümkün.

2004 sonlarına doğru Arizonalı araştırıcılar, “İnsanları öldüren, bu laboratuvardaki Ames” diyebilmenin tek yolu olan, Bacillus anthracis’in DNA profilini elde etmeyi başardılar. Henüz, mektuplardaki ve şarbondan ölenlerin vücudundaki Bacillus anthracis’in DNA profili ile dünyanın

değişik yerlerinden gönderilen “Ames” lerin hiçbirinin profili tutmadı. Katil “Ames”, kim bilir kimin buzdolabında?

Ofis bakterileri neden inceleniyor?

Geçtiğimiz aylarda Hürriyet Pazar’da, çıkan “Çalışma Çevreniz ve Masanız Ne Kadar Temiz?” başlıklı yazıda, Arizona Üniversitesi’nden Dr. Charles Gerba’nın hijyen amacıyla ofis masalarındaki bakterileri incelediği belirtiliyordu. Halbuki bu tip çalışmaların arkasında, çok daha farklı bir neden var.

Gerba’yla aynı üniversitede çalışan, Dr. Paul Keim ve onlarca araştırıcı, Amerika’nın dört bir yanından toplanan bakteri ve virüsleri, DNA parmak izlerini incelemek üzere depoluyor. İlk hedef, biyoterörizme karşı ulusal bir “DNA bankası” oluşturmak. Bankayı, insanlarla ilgili adli amaçlı DNA bankasının “fikir babası” FBI’dan Bruce Budowle kuruyor (90’lardan beri tanıdığım Bruce, 2003’te Türkiye’ye gelerek bir biyoterör konferansı vermişti). İkinci hedef, bu bankayı uluslararası hale getirmek. Biyolojik silah listelerinde yer alan bakteri ve virüslerin parmak izlerini içerecek bu banka, ordunun Maryland’daki Fort Detrick tesislerinde kurulan “biyo-forensik” laboratuvarlarında tutulacak ve bir salgınla karşılaşıldığında, hastalığın dünyanın hangi noktasından kaynaklandığı bulunabilecek. Tıpkı cinayette kullanılan silahın üzerindeki parmak izlerinin ya da DNA profillerinin, veri tabanlarında aranarak, failin bulunması gibi.

Tabii bu çalışmalar sadece biyoterörle mücadeleye yaramıyor. 26 ocak 2006’ta, Pittsburgh Üniversitesi’nden biyokimya profesörü Dr. Andrea Gambotto, kuş gribinin ölümcül H5N1 virüsünün DNA profiline

dayanarak elde ettiği aşının, fare ve tavukları koruduğunu ve çok yakında insanlarda deneyeceğini duyurdu.

Biyoterör hızla artıyor

Hastalık yapıcı bakteri, virüs, mantar ve parazitler, ayrıca canlı organizmalar tarafından sentezlenen zehir etkili toksinler; insan, hayvan ve bitkileri yok etmek üzere biyolojik silah olarak kullanılıyor. 1900-1990 arasındaki 90 yıl içerisinde, polis kayıtlarına geçen ve faili bulunan, biyolojik nitelikte bir silahla işlenmiş suç sayısı 30'dan azken, 1990'dan sonra bu sayı altıya katlanarak, 200'e yaklaştı. Görünürdeki bu ciddi artışın temel nedeni, geçen yüzyılda salmonella, difteri, kolera, tifüs gibi hastalıklardan ölenlerin, cinayete kurban gittiğinin akla gelmemesi ve soruşturmaların bu yönde yürütülmemiş olmasıdır.

Önümüzdeki 20 yıl içerisinde, bunun çok üzerinde bir artış bekleniyor. Özellikle biyoteknoloji ve nanoteknolojideki ilerlemelerle, geleceğin açık-kapalı birçok savaşında genomik araştırmalara dayalı yeni kuşak biyolojik silahlar kullanılacağını (belki de artık kullanılmakta olduğunu) öngörmek, kesinlikle "komplo teorisi" olarak değerlendirilmemeli. Nasıl mı?

"Aptamer" adı verilen, kısa nükleik asit zincirleri kullanılarak, nefes almamız ya da hareket etmemiz için yaşamsal önemi olan, bazı hücre reseptörleri etkisiz hale getirilebilir.

Hücrelerin belirli işlevlerini etkileyecek, DNA'yı değiştirip, parçalayacak, hastalıklara karşı direnci ortadan kaldıracak nanopartikül boyutlarında "moleküler zehirler" kullanılabilir.

Hastalık yapıcı etkenler, daha ölümcül, daha bulaşıcı ve bilinen tedavilere dirençli hale getirilebilir.

Belirli genetik özellikleri taşıyan kişilere karşı “genetik silahlar” üretilebilir. Böylece, milyonlarca kişi arasında sadece bu özellikleri taşıyanlar tanınabilir ve sadece onlara zarar verilebilir. Ülkemizi ziyaret eden kimi önemli kişilerin, idrar ve dışkılarının dahi paketlenerek götürülmesinin nedenini, şimdi daha iyi anladığınızdan hiç kuşkum yok.

Neredeyse Kusursuz Bir Cinayet

7 eylül 1978 sabahı hava biraz kapalı, biraz yağmurluydu. Ünlü yazar Georgi İvanov Markov, yeşil Citroen'ini, Londra'nın Waterloo Köprüsü'nün güney ayağındaki park yerine bıraktı.

Merdivenleri çıktı, durağa yürüdü ve kendisini karşı kıyıdaki, Bulgarca haber spikeri olarak çalıştığı BBC binasına götürecek, kırmızı, iki katlı otobüsü beklemeye başladı. Birden, sağ baldırında garip bir sızı hissetti. Etrafa bakındı. İriyarı, 40 yaşlarında, siyah pardösülü birinin, yerden şemsiyesini kaldırmakta olduğunu gördü. Adam, homurtulu bir sesle anlaşılmaz bir şeyler söyledi ve geçmekte olan bir taksiye binerek trafiğin içinde kayboldu. "Yabancı olsa gerek" diye düşündü Markov ve 4 gün sonra öldü.

Sadece Tanrı bilir

Georgi Markov'un pantolonundaki küçük bir madeni para büyüklüğündeki kan lekesi ile baldırındaki topluiğne başı kadar deliği ilk gören, kendi gibi radyo spikeri, Teo Lirkoff oldu. Önemsemeyerek, işlerinin başına döndüler. 5-6 saat sonra Markov biraz halsizleşti. "Eve gitsem iyi olacak, erken yatarsam sabaha bir şeyim kalmaz" diye düşündü. Ama hiç de öyle olmadı. Gece boyunca ateşi yükselmeye, karnı ağrımaya, göğsü sıkışmaya, midesi fena halde bulanmaya başladı.

Sahneye koyduğu, Todor Jivkov'un Bulgaristan'da uyguladığı komünist rejimi eleştiren tiyatro oyunu yüzünden, 1969'da Bulgaristan'ı terk etmek zorunda kalıp, bir süre Avrupa'nın değişik ülkelerinde

dolaştıktan sonra Londra’ya yerleştiğinde tanışıp evlendiği Annabel, sabahın ilk ışıklarıyla birlikte bir ambulans çağırdı ve onu St. James Hastanesi’ne götürdü.

Acildeki nöbetini henüz devretmemiş olan Dr. Bernard Riley, kalp atışlarını normalin üzerinde, tansiyonunu normal, lenf bezlerini şiş buldu. Hastanın baldırındaki el ayası büyüklüğündeki kızarıklığa, onun ortasındaki 2 milimetre çapındaki deliğe baktı. Deliğin olduğu yer biraz sertti. Kızarık bölgenin röntgenini çektirdi. Bir şey göremedi. Raporuna (G.O.K.) diye not düştü, yani God Only Knows (sadece Tanrı bilir).

Kusursuz cinayet olabilirdi

Hastaneye yatan Markov’un durumu giderek kötüleşti. 48 saat sonra tansiyonu düşmeye, nabzı dakikada 160 kez atmaya başlayınca yoğun bakıma kaldırıldı. Ertesi gün idrarı tutuldu. Lökositleri, bir milimetreküp kanda 33 000’e çıktı (alyuvarların normal değeri 4 000-10 000’dir) ve kan kusmaya başladı. Tıraş olurken kazaen kestiği yanağının mikrop kaptığı, bunun da septisemiye (virüs ya da bakterilerin yol açtığı kan zehirlenmesi) yol açtığında karar kıldılar.

Georgi İvanov Markov, hastanede yattığı günler boyunca, DS’nin (Durzhavna Sigurnost, Bulgar Gizli Servisi) kendisini öldürmeye çalıştığını sayıkladı, durdu. Aslında haklıydı.

BBC World Service, Radio Free Europe ve Deutsche Welle radyolarındaki spikerliği sırasında, Bulgaristan’da olanları defalarca çok ağır biçimde eleştirmiş, hatta iki kez saldırıya uğramış, kıl payı kurtulmuştu. DS’nin, KGB (Komitet Gosudarstvennoy Bezopasnosti, Sovyet Gizli Servisi) desteğinde muhalifleri ortadan kaldırmaya çalıştığı

herkesçe biliniyordu. Ara ara şuurunu kaybettiğinden, her siyasi mültecinin görebileceği türden hayaller sanıldı ve söyledikleri hiç önemsenmedi.

11 eylül pazartesi sabahı, istemdışı hareketler yapmaya başladı, kollarına takılı serumları çekip çıkartmaya çalıştı. Kalbi durdu. Bütün çabalara rağmen, 10.40'ta öldü.

Markov, sürgünde ünlü bir yazar değil, sıradan biri olaydı, öyküsü burada biter, ölümü kusursuz cinayetlerin arasında yerini alırdı. Ancak öyle olmadı, otopsi yapıldı.

Bacaktaki metal bilye

St. George Tıp Fakültesi morgunda, patolog Dr. Rufus Crompton'un, lenf bezlerinde, mide ve bağırsakta, karaciğer, böbrek ve dalakta gördüğü değişiklikler, hastanede konan septisemi tanısını destekledi. Ancak bu duruma yol açan nedeni, o da saptayamadı. Markov'un sağ baldırındaki yarayı, etrafını keserek çıkarttı. Karşılaştırma yapılabilsin diye, sol baldırının aynı yerinden, aynı büyüklükte bir parça kesti. Dokuların her ikisini ayrı ayrı kaplara koydu, mühürledi ve incelenmek üzere polisin kriminal laboratuvarına gönderdi.

Laboratuvar müdürü, ölenin kimliği nedeniyle Scotland Yard'ın Terörle Mücadele Dairesi Başkanı James Nevill'i arayarak bilgi verdi. Nevill, hastane dosyası ve eldeki dokuların süratle, Wilshire, Porton Down'daki Savunma Bakanlığı, Savunma Bilimleri ve Teknolojileri Laboratuvarı'na teslimini emretti.

Doku parçalarının incelenmesiyle görevlendirilen Dr. David Gall ve Dr. Dennis Swanson'un uzmanlık alanı, biyolojik ve kimyasal silahlardı. Dr. Gall, parçaya mikroskopla baktığında, deliğin ortasından, iğne ucu gibi bir cismin dışarıya çıktığını gördü.

"Anlaşılan, Dr. Rufus Crompton parçayı kestikten sonra, bana yardımcı olmak için, deliği işaretlemiş" diye düşündü. Elindeki ufak, düz kenarlı bıçağın ucuyla, çıkıntıya hafifçe dokundu. Georgi İvanov Markov'u septisemiden öldüren cinayet silahı, tezgâhın üzerine yuvarlanıverdi.

Ölüm nedenini domuz deneyiyle buldular

Gall ve Swanson, yaradan çıkan, çapı 2 milimetreyi bulmayan metal bilyenin içerisine nasıl bir zehir konmuş olabileceğini günlerce tartıştılar. Tıp Bilimleri Bölümü Başkanı Dr. Frank Beswick'in aklına, yıllar önce rastladığı bir hasta geldi. Keneotu tohumlarını yemiş, Markov'taki gibi, bir virüs ya da bakterinin yol açtığı kan zehirlenmesi sanılacak bulguları göstermiş ve birkaç gün içinde ölmüştü. Bu tohumlarda risin olduğunu biliyorlardı. Risinle zehirlenen insanın otopsi bulguları hakkındaysa, hiçbir bilgileri yoktu. Hayvan deneyi yapmaya karar verdiler.

Bir domuza risin enjekte ettiler. 6 saat sonra Markov'a benzer semptomlar gösterdi. Günün sonunda öldü. Otopsisini yaptılar, Markov'unkine benzer organ değişiklikleri gözlediler. Bilyedeki zehirin risin olduğuna daha fazla inandılar. Sıra, bilyenin vücuda nasıl girdiğini anlamaya gelmişti. Bilyeyi, geldiği yere, polis kriminal laboratuvarına gönderdiler.

Bilyedeki zehir

Bilye, elektron mikroskobuyla incelendi. Çapı 1,52 milimetreydi, yani 10-15 saç teli kadar. İçinden birbirini dik kesen iki kanal geçiyordu. Bu kanalların içine, bir tuz tanesinden daha fazla madde konamazdı. Kimya dairesi, bilyenin içinde risin bulamadı. Büyük bölümü, Bulgar yazarın kanına karışmıştı çünkü. Karışmamış olsaydı bile, 70'li yılların teknolojisiyle bu kadar az miktarda risinin bulunması mümkün değildi. Markov'un 5 litre kanına karışmış risinin bulunabilmesiyse, hayal bile edilemezdi.

Bilyenin, yüzde 90'ı platin, yüzde 10'u iridyumdu. Daha sonraki yıllarda, vücudun bu orandaki platin-iridyum alaşımını yabancı cisim olarak algılamadığı ve Markov cinayetinde bu nedenle tercih edildiği anlaşıldı. Bilye halen, dünyanın en eski suç müzesine sahip olan Scotland Yard'da sergileniyor.

Cinayet silahı şemsiyeler

Vladimir Kostov, Paris'te yaşayan başka bir komünizm karşıtı yazardı. Markov'un Londra'da öldüğünü öğrenir öğrenmez Scotland Yard'a başvurdu. 3-4 hafta önce bir metro istasyonundan çıkarken aniden sırtına bir ağrı saplanmış, arkasına dönüp baktığında elinde ufak bir çantayla uzaklaşan birini görmüştü. Sırtındaki kızarıklık ve iğne ucu kadar deliği gören doktor, "arı sokması" demişti. Kostov, ertesi sabah ateşlenmekle birlikte, şikayetleri 3-4 gün sonra kaybolmuştu.

İngilizler, Kostov'un sırtından tıpatıp aynı özellikte bir bilye çıkarttılar. Şans yüzlerine güldü. Bu kez bilyenin içindeki risini

bulabildiler. Aslında şans Kostov'a gülmüştü. Bilye, yağlı bir bölgeye saplanmış, yağ delikleri tıkamış, risin bilyeden çıkamamıştı.

Polis tutanaklarına geçen küçük bir ayrıntı sayesinde, zehirli bilyelerin, sıkıştırılmış bir gazın itici gücünden yararlanarak fırlatıldığı sonucuna varıldı. Kostov, sırtındaki ağrıyı hissettiği anda, gaz kaçağını andırır bir ses duymuştu.

Köprülerin altından çok sular aktı. Soğuk Savaş bitti. 1989'da Jivkov hükümeti çöktü. Haziran 1990'da yapılan genel seçimlerle, Bulgaristan demokratikleşme sürecine girdi. İçişleri Bakanlığı'nın kitli odalarının birinde çok sayıda şemsiye bulundu. Şemsiyelerin içinde de, bilye fırlatmaya yarayan düzenek.

Yakaladılar, sorguladılar, serbest bıraktılar

90'ların başında, Jivkov döneminin tüm gizli arşivleri açıldı. Waterloo Köprüsü'ndeki şemsiyeli katilin ve ona emir verenin kim olduğu araştırıldı. Hiçbir delil bulunamadı.

İstihbarat teşkilatının önceki başkanı Vladimir Todorov'un, konuyla ilgili 10 cilt tutan, 4 000 sayfaya yakın bilgi ve belgeyi imha ettiği anlaşıldı. 16 ay hapse mahkûm edildi. Cinayet emrini verdiği ve daha sonra olayları örtbas ettiği iddia edilen, zamanın İçişleri Bakanı Müsteşarı General Stoyan Savov, yargı önüne çıkacağı günün hemen öncesinde intihar etti. Olayla ilgili olduğu sanılan bir gizli servis çalışanı, otomobil kazasında öldü.

Ellerinde kesin delil olmamakla birlikte 1993 şubatında Bulgar yetkililer, İngiliz polisine, İtalyan kökenli Danimarka vatandaşı Francesco

Guilino’nun Markov’un katili olabileceğini bildirdiler. Guilino, Kopenhag’da tutuklandı. Danimarkalı, İngiliz ve Bulgar polisler tarafından sorgulandı. 1970’te Bulgar sınırında uyuşturucu kaçakçılığından yakalandığı ve hemen ardından gizli servis için “Piccadilly” kod adıyla çalışmaya başladığı ortaya çıktı. Cinayetle bağlantısı kurulamadı, serbest bırakıldı. Guilino evini sattı, Danimarka’yı terk etti, izini kaybettirdi.

İz peşinde gazeteci

Markov cinayetinden tam 27 yıl sonra, 2005 ortalarında, Bulgaristan’ın günlük gazetesi Drevnik’te, Hristo Hristov imzalı, gizli servise ait belgelerin fotoğraflarının da yer aldığı bir haber yayımlandı. Hristov, üst düzey bürokratlarca gerçekliği onaylanan bu belgelere dayanarak, “Waterloo Köprüsü’ndeki şemsiyeli adam, kesinlikle Francesco Guilino” diyordu. Francesco’nun yaşayıp yaşamadığını, yaşıyorsa nerede olduğunu bilen yoktu. Zaten üç yıl daha ortaya çıkmadığı takdirde, yakalansa bile zamanaşımı nedeniyle herhalde tutuklanamayacaktı.

Risinin kısa öyküsü

Keneotu (Ricinus communis) bitkisinin, açık kahve üzerine koyu kahve lekeli tohumları, keneye benzer. Bu tohumlardan hintyağı elde edilir. Hintyağı da, sabundan hidrolik yağına, boyadan mürekkebe, müshilden parfüme kadar pek çok yerde kullanılır.

Zanzibariensis, carmencita, impala, sanguineus ve gibsonii gibi güzel adlı türleri olan bu bitkinin tohumlarında, hiç de güzel olmayan, kobra yılanı zehirinden iki kat, siyanürden 6 000 kat daha öldürücü, protein yapılı bir toksin bulunur: Risin.

Tohumları çiğnemeden yutana bir şey olmaz da, 8-10 tanesini iyi çiğneyip yutmak, ölmeye yeter (köpeğin 11, horozun 80 tohum yemesi gerek!). Kanına bir tuz tanesi kadar saf risin enjekte edilen kişinin, 8-10 saat içinde ateşi çıkar, midesi bulanır, 4 güne kalmaz Bulgar yazar gibi kaybedilir.

Havadaki risini soluyanın sonu da, bundan farksızdır. Çünkü risin, hücrelerin protein sentezini durdurur. Protein sentezi duran hücre ölür. Hücre ölünce, insan da ölür.

I. Dünya Savaşı'nda risini silah olarak kullanmayı planlayanlar (şarapnellerin etrafına sürmek ya da havaya püskürtmek gibi) oldu. Bundan esinlenen Agatha Christie, 1929'da yazdığı bir kısa hikâyede, risinle işlenen bir cinayeti, İngiliz dedektif çift Tommy ve Tuppence'e çözdürdü.

II. Dünya Savaşı'nda risin bombası kullanılmak istendi. Ünlü yazar Aleksandr Soljenitsin'in ateşini yükseltmek ve kusturmaktan öteye gidemeyen zehir, büyük bir olasılıkla pek saf olmayan risindi.

Unutuldu sanılan risin, son yıllarda yeniden gündeme geldi. Sırasıyla Afganistan, Amerika, Fransa ve İngiltere'de bazı mekânlarda bulunan ve ortalığı ayağa kaldıran beyaz tozların bazıları gerçekten risindi, bazıları değil.

70'lerde kanda risin varlığını saptayacak yöntemler yoktu, ama artık var (Enzim immunoassay tekniğiyle risin antikorları saptanıyor). Panzehiri ise, hâlâ yok. Buna karşılık 2005 ortalarından bu yana, piyasada

aşısı bulunuyor. Ayrıca havada, suda, eşyaların üzerinde risin arayan biyosensörler de yapıldı. Böylece, şarbon ya da botulizm toksini kadar revaçta olmasa da, risinle adam öldürmeye kalkışacaklara karşı önlem almaya çalışılıyor.

İnsan Sadece Bir Kere Ölür

Saniyede dört kişinin doğduğu, iki kişinin öldüğü dünyamızda, insanın kendi doğumuyla ilgili bir düzenleme yapabilmesi mümkün değil.Ölüm sonrasında olacaklar her ne kadar inanç, kültür, ekonomik durum ve yasalara bağlı olsa da, bir yanda sıradan bir tabutla gömülmekten sıkılanlar ve bundan yararlanarak para kazananlar, diğer yanda gömülecek mezar bulamayanlar var. Unutmayın, yaşam rastlantı, ölüm kesindir ve Moliere'in dediği gibi, insan sadece bir kere ölür.

Pazara kadar değil, mezara kadar

27 kasım 2005 pazar günü, Philadelphia Eagles ile Green Bay Packers'in Amerikan futbol maçına dakikalar kala, adamın biri sahaya daldı, elinde naylon poşet, ardında beyaz bir toz bulutu bırakarak koşmaya başladı. 50 metre kadar sonra diz çöktü, haç çıkarttı ve yüzükoyun yere uzandı. Birkaç güvenlik personeli yanı başında bitiverdi ve apar topar dışarı çıkartıldı. Maç, Eagles'in 19-14 üstünlüğüyle sonlandı. Ama, etrafa saçılan beyaz tozu tartışmaktan, binlerce Amerikalının pazarı da zehir oldu.

"Zehir" demem aslında lafın gelişi. Meğerse, bar sahibi Arizonalı Christopher Noteboom, koyu bir Eagles taraftarı olan annesinin son isteğini yerine getirmiş, sevgili takımı maça çıkmadan hemen önce, küllerini sahaya savurmuş. Gerçi Noteboom, "hakkı olmayan yere tecavüz"den 27 aralıkta para cezasına çarptırıldı ama olsun, annesi, Eagles'in ve Lincoln Stadı'nın sonsuza kadar bir parçası kalacaktı.

”Pazara kadar değil, mezara kadar” demekle yetinmeyip, öldükten sonra küllerini takımlarının stadına serptirmenin meraklısı çok. Bunların başında İngilizler geliyor. En büyük sorun da, yeni bir stat inşa edildiğinde yaşanıyor. Eski stattaki küller, kimi zaman bir alışveriş merkezinin altında kalıveriyor.

Hijyenik, kokusuz bir ceset

Bazı ülkelerde, gömülmek ya da yakılmak dışında başka seçenekler de var. Örneğin İsveç firması Promessa Organic AB, mezar yeri sıkıntısının ve çevre kirliliğinin her geçen gün arttığı dünyamızda, kalıntıları ortadan kaldırmada işe yarayacak yeni bir yöntem geliştirmiş. Ceset önce donduruluyor, daha sonra sıvı azota daldırılarak, kırılgan hale getiriliyor. Ses dalgalarıyla organik bir toza dönüştürülen gövde, vakum altında kurutuluyor. “Hijyenik ve kokusuz” olduğu iddia edilen son ürün, mısır nişastasından yapılmış bir kaba aktarılıyor ve fazla derin olmayacak şekilde toprağa gömülüyor. En geç 6 ayda, iyi bir gübreye dönüşüyorsunuz. Firma, en sevdiğiniz ağacı üzerinize dikmeyi, böylelikle sizi hızla ekolojik döngüye katmayı öneriyor.

Cesetle poz vermek

Plastinasyon, vücudun tüm sıvısının boşaltıldığı ve bunun yerine sıvı polimer enjekte edildiği bir yöntem. Özel gazlar püskürtülüp, ısıtıldıktan sonra “sabit” hale geliyor, “temiz, kokusuz ve kalıcı” oluyorsunuz. Beden şeffaflaştığından ve istenen “poz” verdirilebildiğinden, eğitime çok

elverişli. Bu nedenle, 40 ülkede 400 kadar üniversite, formaldehidle korunan kadavralar yerine, plastinasyon uygulanmış cesetleri tercih ediyor.

Heidelbergli anatomi uzmanı Gunther von Hagens, plastinasyonu ilk bulan kişi ve patenti ona ait. Koruma altına aldığı cesetlerini ilk kez 1995'te Japonya'da sergilemiş. Daha sonra, 12 ülkenin 25 kentinde, 17 milyon kişi onları izlemiş. 2006 şubatında cesetlerinin bir bölümünü Toronto'da, bir bölümünü Philadelphia'da "Beden Dünyaları" adıyla sergiledi. Eğer öldükten sonra bedeninizin bu şekilde sergilenmesini isterseniz, Von Hagens'e başvurabilir, üstelik hangi pozu almak istediğinizi de bildirebilirsiniz.

Kuşlara yem, balıklara yuva olmak

Hindistan'ın Parsi Zerdüştleri ve Tibet Budistleri, bedenlerini akbabalara yem etmeyi seçiyorlar. Çevre temizliği konusunda olağanüstü titiz olan Zerdüştler, ölü bir bedenin toprağın ve ateşin saflığını kirleteceğine inandıklarından cenazelerini, tepelik bir yere inşa ettikleri "Sessizlik Kuleleri"nin üzerine bırakıyorlar. Son yıllarda akbabaların sayısı bir hayli azaldığından, Parsiler, cenaze törenlerini geleneklerine uygun biçimde sürdürememekten şikâyetçiler.

Batı ülkelerinde ölen Parsiler, kuşlara yem olamıyor. Yakınları, sevdiklerini yakmak ve küllerini nehre, göle, havaya savurmak ya da küçük bir kapta muhafaza etmekle yetinmek zorundalar. (Bir Parsi olan Queens rock grubunun ünlü solisti Freddy Mercury –gerçek adı Farrokh Bulsara– Londra'nın Kensal Green Mezarlığı'nın krematoryumunda yakıldı. Küllerin Cenevre Gölü'ne serpildiği söylenirse de kesin değildir.)

Tibetli Budistlerin yöntemi biraz farklı. Onlar, ölülerini parçalıyor, daha sonra kuşlara, hatta kimi zaman vahşi köpeklere terk ediyorlar. Parası olanlar, cenazelerini bu törenlerin yapıldığı üç tapınaktan birine götürebiliyor. Olmayanlar ise, yakın bir yerdeki kayalıkları bu amaçla kullanıyor.

Halbuki bundan 3 000 yıl önce Çin'in güneyinde yaşayanlar, sevdiklerinin kurda kuşa yem olmasından çok korkmuş ve cesetleri tek parça ağaçtan oydukları tabutlara yerleştirip, dik yamaçlara asmışlar. Bu tabutlardan 300 kadarı, Wuyi Dağları'nda hâlâ asılı duruyor.

Eternal Reefs firması ise, balıklarla birlikte uyuyabilmeniz için, küllerinizi yapay bir mercan kayalığının parçası haline getirebiliyor. Şirketin, 11 Eylül saldırısında ölenlerin günümüz DNA teknolojisiyle kimliklendirilemeyen 9 726 parça kemiğini küle dönüştürme ve New York açıklarında bir mercan kayalığı yapma fikri kabul görmedi. (Kalıntılar, New York Adli Tabipliği'nde tutuluyor. Küçük, yanmış kemik parçacıklarından DNA eldesinde kullanılabilecek yeni bir teknik geliştirildiğinde, yeniden çalışılacak ve daha önce 1 585 kişiye ait 19 916 parçada yapıldığı gibi, ailelere teslim edilecekler.)

Uzayın derinliklerinde yok olun

Space Services, Houston'da bir şirket. Uzaya, uyduyla kül fırlatıyor. Bir gram kül olarak, sadece dünyanın yörüngesine kadar gitmek isterseniz maliyeti 1 000 YTL. Ay'a ya da daha derinliklere ulaşmak için 10 katını gözden çıkartmanız gerek. 2006 sonlarında Kaliforniya'daki Vandenberg Hava Üssü'nden fırlatılacak Falcon 1 roketinin 180 kadar "yolcusu" arasında, Uzay Yolu dizisinin "ışınlama"dan sorumlu mühendisi "Scotty", James Doohan da olacak.

Şubat 2005'te canına kıyan, Amerikalı yazar Hunter S. Thompson'un son arzusu, tam güneş batarken gökyüzüne saçılmaktı. 2005 yazında, Aspen, Colorado'daki çiftliğinde bu isteği yerine geldi. Tüm masraflarını arkadaşı aktör Johnny Depp'in üstlendiği cenaze töreninde, külleri, havai fişekler içerisinde havaya karıştı.

Pırlanta bir yüzük olmak

Küllerinizdeki karbonu, 24 hafta kadar süren bir işlemle "sertifikalı, yüksek kaliteli" bir pırlantaya dönüştürenler de var. Müşteri sayısı bine ulaşan LifeGem, taşın büyüklüğüne göre, 3 000-25 000 YTL alıyor. Özel kesim ve montür isterseniz, biraz daha fazla para ödemeniz gerekecek. Böylece, sevdiğinizin boynunda bir kolye, parmağında bir yüzük olarak hatırlanmaya devam edersiniz. Küllerinizin tamamından, her biri 1 kıratlık (0,2 gram) 50 pırlanta yapılabiliyor. Eldeki hiçbir yöntem, pırlantanın sizin küllerinizden olduğunu kanıtlayamadığından, LifeGem şirketinin söylediklerini bugüne değin sınayan olmadı.

Kim canlı gömülmek ister?

"Toprak boğar. Bana otopsi yaptırmaya söz verin. Canlı gömülmek istemiyorum." Bunlar, besteci Frederic Chopin'in son sözleri. XVIII. ve XIX.. yüzyıllarda, Chopin gibi, canlı gömülmekten korkan çoktu. Güvenli tabutların ortak noktası, "ölü"nün dış dünyayla iletişimini sağlayabilmekti. Bazılarının içindeki ip, kilisenin çanına, bazılarınınki bir işaret fişeğine bağlıydı. Diğer ucu da müteveffanın bacağına ya da koluna. (Zaman

zaman, ölü dirilmediği halde, çanın neden çaldığını, sizi daha fazla rahatsız etmemek için yazmıyorum).

Bazı tabutlara kürek, merdiven, yeterince yiyecek ve içecek kondu ve elbette toprağın üzerine ulaşan bir havalandırma borusu. Güvenli tabutlar günümüzde de var. İtalyan Fabrizio Caselli'nin geliştirdiği modelde bir alarm sistemi, çift yönlü mikrofon, el feneri, oksijen tankı, kalp vurum detektörü, bir de kalp stimülatörü bulunuyor.

Canlı gömülmekten korkmayan ve tıpkı bundan 1 000 yıl önce, güneşe tapan Meksikalı Toltek savaşçılarının erkekliğe adım atma törenlerinde yaşadıklarına benzer heyecanları tatmak isteyenler de var. Amerika, İngiltere ve Avustralya'da, meraklısına "şaman" öğretmenler rehberliğinde kendi mezarı kazdırılıp, içinde 8-10 saat geçirmesi sağlanıyor.

Yerimiz kalmadı, sakın ölmeyin

Vic Fearn, sıradışı tabutlar imal eden bir şirket. Uçak, uçurtma, kızak, gitar, tirbuşon, bale ayakkabısı ve daha nice akla hayale gelmeyecek biçimde tabutlarla, insanları son yolculuklarında mutlu etmeye çalışıyor.

Geniş topraklı ülkelerdeki tabut imalatçıları, boyu "XX-large", içi kadife kaplı, dışı çelik, bronz, bakır, fiberglas ya da beton tabutları "Sevdiklerinizi rahat ettirin, onları toprak, su ve havanın zararlı etkilerinden koruyun" diye pazarlayadursun, Güney Afrika'da, bırakın rahat etmeyi, artık enine yatmak bile mümkün değil. AIDS'e bağlı ölümler arttığından, tabutlar dikine yerleştiriliyor. Japonya'da ise, neredeyse mezar yeri kalmadığından, cenazelerin yakılması tavsiye ediliyor.

Fransa’nın Akdeniz kıyısındaki 5 449 kişi nüfuslu Le Lavandou’nun belediye reisi Gil Bernardi ise daha ileri giderek, eski mezarlıkta yer kalmadığını, yeni mezarlık inşaatının mahkeme kararıyla durdurulduğunu, bu mesele halledilinceye kadar kimsenin ölmemesini emretti! Haberlere göre, belediye reisinin emrine, evsiz bir gariban dışında herkes uymuş.

Kremasyon nedir?

Müslümanlara ve Yahudilere yasak olan kremasyon (yaklaşık 1 000-1 200 derece sıcaklıkta cesedin en az 70 dakika yakılması), Hıristiyanlar’ın büyük bir bölümü için mümkün, Hindu ve Budistler için, bazı istisnalar dışında, zorunlu bir sondur. Ingrid Bergman, Steve Mc Queen, Rock Hudson, Kurt Cobain, Walt Disney, Alfred Hitchcock, Albert Einstein (beyni çıkartıldıktan sonra), Prenses Margaret küle dönüşmeyi seçen ünlülerden sadece birkaçı. İnsan bedenindeki olağanüstü değerli moleküllerin doğal döngüye katılmasını ve yeni canlara yapıtaşı olmasını engelleyen bu işlemi daha “çevre dostu” bulanlar, ciddi bir yanılgı içindeler. Krematoryumların bacalarından gökyüzüne karışan sadece su buharı ve karbondioksit gazı olmayıp, aralarında azot oksit, kükürt dioksit, cıva (sadece İsveç’te, 1 yılda yakılanların diş dolgularından gökyüzüne yükselen cıva, iki tona yakın), hidrojen fluorür, hidrojen klorür, furan ve dioksin gibi, çevreyi kirleten pek çok bileşik yer alır. Geride kalan 2-3 kg külde (yaşa, cinsiyete, ağırlığa göre değişir) başlıca kalsiyum, çinko, demir, fosfor, potasyum, silis bulunur.

Kül mü kum mu?

Zaman zaman, krematoryumlarda teslim edilen küllerde sahtekârlık yapanlar da olur. Georgia'daki Tri-State krematoryum skandalı bunlardan biri. 2002'de, bazıları bahçeye gömülmüş, bazıları yakındaki ormana atılmış 344 ceset bulundu. Bunlardan teşhis edilebilen 200'ünün ailelerine haber verildi. "Kül" niyetine teslim aldıkları örneklerde yapılan emisyon spektroskopi analizinde fosfor bulunamadı. Böylelikle kemik olmadıkları ortaya çıktı. Ailelelere kemik külü yerine, talaş, alçı tozu ya da kum veren şirketin sahibi Ray Brent Marsh, ömür boyu hapse mahkûm edildi. Kemik külü olduğunu anlamak kolay da, kimin külleri olduğuna gelince, iş farklı. Çünkü modern krematoryumlarda, beden sadece yakılmakla kalmıyor, işlem sonunda kalan küçük kemik ve diş kalıntıları öğütülerek, ince bir toz haline getiriliyor. Bu tozda DNA analizi henüz başarılamıyor. Öğütme öncesi kalıntılarda ise, tıpkı yanmış cesetlerdeki gibi DNA analiziyle kimliğin ve babalığın saptanması mümkün. Öte yandan, kremasyon iznini uzman bir hekim vermediğinde, sonradan ortaya çıkan bir cinayet ya da intihar iddiasının (ağır metal zehirlenmesi gibi bazı istisnalar dışında) araştırılması hayal bile edilemez.

Amerika’da Bir Türk’ün Ölüm Sessizliği

10 şubat 2006. Portland, Oregon’da bir duruşma salonu, salonda 20-30 kişi. İri yapılı, açık mavi cezaevi giysili bir adam ayakta, yargıcı dinliyor. KGW televizyonunun internet üzerindeki yayınından, neredeyse ifadesiz yüzünü ve donuk bakışlarını izliyorum.

Yargıç, o sabah imzalanan bir pazarlığın ayrıntılarını okuyor. “Dava görülürse, jüri sana idam cezası verebilir. Bu nedenle, ömür boyu hapse razı olmuşsun, doğru mu?” diye soruyor “Evet efendim” diyor adam. “37 yıl sonra şartlı tahliye edilirsen, seni Amerikan vatandaşlığına almayız. Anlıyor musun?” diye soruyor Yargıç Keith Meisenheimer. Memleketinden 10 000 kilometre ötede, 32 yaşındaki bir Türk “Evet efendim” diyor. Nedenini hâlâ açıklayamıyorum, ama içim sızlıyor.

Top koşturmayı, bilgisayarları ve Türk yemekleri pişirmeyi seven Deniz Çınar Aydıner, Amerika’nın Pasifik Okyanusu kıyısındaki Oregon Eyaleti’ndeki Portland’a 1997’de geldi. 4 aylık bir İngilizce kursunu tamamladıktan sonra, Portland Katolik Üniversitesi Elektrik Mühendisliği bölümünde okumaya başladı. Önce kampusun kuzeybatısında, tuğla cepheli 8 katlı Mehling Kız Yurdu’nun hemen bitişiğindeki Villa Maria Erkek Yurdu’nda, daha sonra okulun hemen karşısında, arkadaşlarıyla birlikte kiraladığı bir evde kaldı. Derslerinde pek başarı gösteremeyen Aydıner, aynı üniversitede okuyan Pamela Betz’le yakın arkadaş oldu. Pam, 2002 mayısında diplomasını aldı. 3 yıl süren, herkesin tanık olduğu mutlu beraberliklerini, 2003 ocağında evlenerek sürdürdüler ve genç çift, kampusta güvenlik görevlisi olarak çalışan iki arkadaşlarıyla birlikte, North Oberlin Sokağı’ndaki bir eve taşındı.

Erkek arkadaşı olmayan kız

Portland Üniversitesi kampusunun tüm yurtları, yaz gelince tamamen boşalır ve zaman zaman fakültelerin düzenlediği bilimsel toplantılara katılan delegelerin konaklamasında kullanılır. 2001 yazında da, yurtları bu amaçla kullanmak isteyen rektörlük, misafirlerin kayıt işlemleri ve yerleştirilmesinde gönüllü olarak çalışacak bina sorumluları aradı. Mehling Kız Yurdu'nun 217 numaralı odasında kalan, Catherine Mary Helene Johnson, eğitim 12 mayısta bittiği halde, o yaz ailesinin yanına gitmedi ve kendi yurdunda, bir diğer kız öğrenciyle birlikte 8 katlı, 375 odalı binanın sorumlusu olarak çalışmaya başladı. Arkadaşlarının, kısaca "Kate" dediği 21 yaşında, koyu Katolik genç kız, yardımseverliği, Honda otomobili, klarineti, siyah Labrador köpeği, İspanyol yemeklerine olan düşkünlüğü ve her zaman gülümseyen yüzüyle tanınırdı. Yıllar sonra Deniz'le evlenecek Pam gibi, müzik bölümü son sınıf öğrencisiydi ve bir erkekle yakın arkadaşlığına kimse tanık olmamıştı.

Delegeler, yurt binalarına 29 mayıs salı öğleden sonra yerleşmeye başlayacaktı. Salı sabahı Kate ortalıkta yoktu. Pazar akşamı, yurt binasına 50 metre kadar uzaklıktaki kampus yemekhanesinde, diğer bina sorumlularıyla birlikte yediği akşam yemeğinden bu yana, onu gören olmamıştı. Durumu garipseyen diğer bina sorumlusu, kredi kartı benzeri, plastik elektronik kartla önce dış kapıyı açtı, 2. kata çıkan her iki merdivene eşit uzaklıkta, koridorun tam ortasındaki 217 numaralı odanın kapısını çaldı. Ses gelmedi. Kapı kitliydi. Güvenliğe haber verdi. Öğlene doğru kapıyı açtılar. Kate, yerdeki yorganın üzerinde, sırtüstü, çırılçıplak yatıyordu. Portland polisini aradılar.

DNA var; parmak izi yok

Soruşturmayı yürüten dedektif Jon Rhodes'in olay yeri inceleme ekibi, eldeki her türlü teknolojiyi kullanarak genç kızın odasında ve binanın genelinde 5 gün boyunca delil topladı. Basına hiçbir bilgi verilmedi. İki gün sonra, otopsiyi yapan adli tıp uzmanı Dr. Nikolas Hartshorne, Kate'in ailesine kısa bir bilgi notuyla ölüm nedenini bildirdi. Elle boğma ve ırza geçme. Alışılagelmişin aksine, basına yine bilgi verilmedi.

Üç ay sonra polis, cinayetin gerçekleştiği sırada kampusta bulunanlardan, DNA analizi yapmak üzere, yanak içinden örnek almaya başladı. "Demek, mağdurun üzerinde ya da odada faile ait bir biyolojik delil bulunmuş" diye düşündü, Portlandlılar. Daha sonraları, genç kızın sağ bileği ve yastık kılıfı üzerinde faile ait biyolojik delil bulunduğu ortaya çıktı.

Dedektif Jon Rhodes, her iki el bileğinde "tren rayı" benzeri izler görmüş, bunu kelepçe izine benzetmişti. Odada kelepçe bulunamadı. "Parmak izi bulundu mu?" diye soranlara, "Hem evet, hem de hayır" diye cevap verdi polis. "Demek parmak izi var ama, veri tabanında yok. Anlaşılan saldırgan evvelce suç işlememiş" diye konuştu Portlandlılar. Daha sonra, karşılaştırmaya elverişli parmak izi bulunamadığı anlaşıldı.

Aralık ayına gelindiğinde, DNA için örnek verenlerin sayısı 200'ü bulmuştu. Polis, elinde elektronik dış kapı kartı bulunanları tarıyordu. Bu durum, "Demek ki, ya kartla ya da Kate'le birlikte içeri girmiş şeklinde yorumlandı. Kate'in nasıl ve neden öldürüldüğüne dair hiçbir bilgi edinmek mümkün değildi. Bölük pörçük, oradan buradan sızanlardan, kapalı kapılar ardında değişik senaryolar yazıldı. Kimse konuşamıyordu. Rektör David Tayson, 23 ağustosta, tüm öğrencilere ve çalışanlara bir elektronik posta göndererek, konuşma yasağı getirmiş, her nerede ve kiminle olursa olsun, konuşanı okuldan atmak ve işine son vermekle tehdit etmişti çünkü.

Psikolojik profil tutmuyor

Aralık sonlarına doğru, polisin saldırganın psikolojik profilini belirlemek üzere FBI'dan yardım talep ettiği ortaya çıktı. Bir basın toplantısı düzenlendi ve katilin kadınlardan nefret eden, aşağılayan, üzerilerinde baskı kurmaya çalışan, kısa süreli, başarısız ilişkiler yaşamış, içine kapanık, kız ya da erkek arkadaş sayısı az, olanlarla da özel hayatına ait ayrıntıları kesinlikle paylaşmayan biri olduğu açıklandı. Ayrıca, Kate cinayetiyle ilgili haberleri yakından izleyen ve olanlar hakkında kızı sorumlu tutar biçimde yorumlar yapanlara dikkat edilmesi gerektiği bildirildi. (Açıklanan profil, evvelce rastlanmış birçok seri katili, özellikle de kolej yatakhanelerinde kız öğrencilere saldıran, 1974-78 arasında 30'un üzerinde kıza tecavüz edip, sonra da bunların çoğunu elle boğarak öldüren ve 1989'da idam edilen Theodore "Ted" Bundy'nin davranış biçimini anımsatıyor. Açıklanan bu profilin hiçbir ayrıntısının, Kate'i öldürmekle suçlanan ve pazarlık sonrası, yargılanmadan ömür boyu hapse mahkûm edilen Türk'ün özelliklerini tutmadığını da belirtmekte fayda var. Esasen, FBI'ın ünlü profilleme biriminin her zaman katillerle ilgili doğru varsayımlarda bulunamadığı, bunun da suçluyu yakalamada zaman kaybına yol açtığı bilinen bir gerçektir.)

DNA sırası Aydıner'de

Aradan aylar geçti. Polis, DNA örneği alınacak kişilerin kapsamını genişlettikçe genişletti. Sayıları 400'ü geçtiğinde, sıra Kate'in "arkadaşlarının arkadaşları"na gelmişti. 16 ocak 2003 günü, dedektif Shirley Parsons, Deniz Aydıner'i telefonla aradı ve bazı sorular yöneltti. Aydıner, öldürülen kızı tanıdığını, ancak ilişkilerinin arkadaşlık seviyesinde olmadığını, ortak arkadaşları bulunduğunu, yurttaki odasının

numarasını bilmediğini, mezun olmadan önce karısının aynı yurtta kaldığını, Kate'in ölü bulunmasından bir gün önce, bir kız arkadaşının yurdun başka bir katındaki odasını boşaltmasına yardım ettiğini söyledi. Kate'i en son ne zaman gördüğü sorusunu, "Aynı günün akşamı, evimin sokağındaki Twilight Room Tavernası'nda" diye yanıtladı. 3 şubatta Deniz Aydıner, birçok arkadaşı gibi, DNA örneği vermek üzere polis merkezine gitti.

Tutuklanmaya vize

Mart başlarında, Deniz bir tanıdığıyla birlikte ailesini görmek üzere Türkiye'ye geldi. Mart sonunda Amerika'ya dönmek istedi. Öğrenci vizesi yenilenmeyince aldığı 6 aylık bir iş vizesi vardı. Onun da süresi dolmuştu. Seattle Havaalanı polisi, ülkeye girmesine izin vermeyince, memlekete döndü.

Bir yandan kendisi, diğer yandan karısı Pam, Ankara ve Atina'daki ABD büyükelçiliklerine başvurarak vize talebinde bulundular. Hatta Pam, 2003 ağustosunda, Senatör Gordon Smith'ten bile yardım etmesini istedi. Deniz, bir türlü Amerika vizesi alamıyordu. Kasım gibi, işler birdenbire yoluna girdi. Eşi, elçiliğe giderse vize verileceğini haber verdi.

Deniz Aydıner, vizeyi aldı. 16 ocak 2004'te, Lufthansa Havayolları'yla Almanya üzerinden Portland'a uçtu. Uçaktan iner inmez, havaalanı polisince sorguya alındı. 5 saat boyunca ifade verdi. Yıllar önce, Kate'in öldürüldüğü odadan delil toplayan dedektif Jon Rhodes ve ekibi, aynı dakikalarda cinayet zanlısı Deniz Aydıner'in evini arıyordu.

Gazeteler, dedektif Rhodes'in, evde bir kelepçe (nerede bulduğu açıklanmadı, aynı evde Deniz ve karısı dışında, kampusta güvenlik

görevlisi olarak çalışan iki kişi daha oturuyor), Deniz ile Pamela'nın yatağının altında porno resimler olan bir dergi (Deniz 10 aydır evde oturmuyor), kalorifer tesisatlarına ulaşılan dar bölümde internet'ten indirilmiş pornografik resimlerin yer aldığı bir dosya bulduğunu yazdı. Evvelce sabıkası bulunmayan Deniz, aynı gün tutuklandı ve Multnomah Tutukevi'ne kondu.

Bir türlü verilmeyen vizeye, nasıl olup da aniden hak kazandığının hikmeti basit. Deniz, Amerika'dan ayrıldıktan aylar sonra, 3 haziran 2003'te, Clackamas Oregon'daki Polis Adli Bilimler Laboratuvarı uzmanı Terry Coons, Kate'in sağ bileği ve yastık üzerinden elde edilen biyolojik delillerin DNA'sının ona ait olduğunu buldu. Ancak Deniz, Amerika'dan ayrılmış Türkiye'ye gitmişti. Geri dönemiyordu, çünkü vizesini yenileyemiyordu. Kasım'da tutuklama emri çıkartıldı.

Portland polisi, Ankara ve Atina büyükelçilikleri, federal göçmenlik ve gümrük yetkilileriyle yaptığı işbirliği sonunda, Deniz Aydıner'in tutuklanabilmesi için "kamuoyu yararı için af" kapsamında vize verilmesini sağladı. Avukatı Stephen A. Houze, bunun uluslararası hukuka ve iki ülke arasındaki antlaşmalara aykırı olduğunu iddia ettiyse de, yetkililer, "Aydıner, Amerika'ya dönmek istiyordu, biz sadece önündeki engelleri kaldırdık" dediler. Polis laboratuvarı, serbest dolaşan bir şüpheliyle ilgili DNA analizini, günler hatta saatler yerine, 4 ayda sonuçlandırmasaydı, Amerikan gazetelerinin bile "tuzak" diye nitelendirdiği (örneğin, Portland Tribune, 20 ocak 2004) bu gelişmelerin hiçbiri yaşanmayacaktı.

Deniz Aydıner'in can pazarlığı

Oregon Eyaleti Ceza Yasası'na göre, Deniz Aydıner, tasarlayarak, canavarca hisle, işkence ederek, kendisini savunamayacak durumda bulunan Catherine Mary Helene Johnson'a cinsel saldırıda bulunmak, sapkın ilişkiye zorlamak, öldürmek ve delilleri ortadan kaldırmakla suçlandı. Ayrıca, cinayetten 2 ay kadar önce, aynı binanın 130, 138 ve 330 numaralı öğrenci odalarında gerçekleşen hırsızlıklardan da sorumlu tutuldu.

Pazarlığı kabul etmeyip suçsuz olduğunu iddia ettiği takdirde, 19 suçtan ayrı ayrı yargılanacağı ve yargılama sonunda 12 kişilik jüriye sorulacak üç soruya da "evet" cevabının alınması durumunda, idam cezasının verilmek zorunda olduğu, birine "hayır" denmesi ya da oybirliğinin bulunmaması durumunda idam yetkisinin yargıçta olduğu açıklandı. Buna karşılık, pazarlığı onaylaması durumunda, müebbet hapisle cezalandırılacağı, 37 yıl sonra denetimli serbestlik tedbirine hükmedilebileceği anlatıldı. Hiçbir zaman Kate'i öldürdüğünü kabul etmemiş olan Deniz Aydıner, bu teklifi kabul etti. Duruşma salonunda, hemen arkasında oturan Kate'in annesi, 15 dakika kadar süren konuşmasını "Bu rıza yetmez, günün birinde onu öldürdüğünü itiraf etmen için dua ediyorum" diye tamamlarken, Deniz'in yüzünde en ufak bir kımıldama olmadı.

Avukatla görüştüm

Portland polisi ve savcılığınca yürütülen soruşturmanın alışılmadık gizliliği öylesine garipsendi ki, The Oregonian gazetesi, 2004 şubatında Yargıç Julie Frantz'a resmen başvurarak, bilgi edinme hakkının ihlalini dile getirdi. (Ayrıca, son pazarlık yüzünden, kamuoyunun adli dosyayla ilgili hiçbir bilgi edinmesi mümkün değil.) Bu gizliliği yadırgadığımdan,

Deniz’in mahkûmiyetinden hemen sonra, Amerikan yargı sistemi, olay yerinden delil toplamadan başlayarak, her türlü bilirkişi raporunu ve özellikle DNA analizlerindeki kaliteyi sorgulayabilme imkânı verdiğinden, Avukat Houze’yi aradım. Houze bu aşamada, Deniz Aydıner’in Türkiye’de tutuklanıp, yargılanması yerine, bir şekilde Amerika’ya gelmesinin sağlanmasının çok daha önemli olduğunu ve bir üst mahkemeye bu çerçevede itiraz etmeyi düşündüğünü söyledi.

Clery Yasası

Lehigh Üniversitesi’nin birinci sınıf öğrencisi, 19 yaşındaki Jeanne Ann Clery, 5 nisan 1986 tarihinde yurttaki odasında uyuduğu sırada cinsel saldırıya uğradı ve öldürüldü. Genç kızın ailesi, son üç yılda üniversite kampüsü içerisinde 38 kişinin cinsel saldırıya uğradığını, yönetimin bunları gizlediğini öğrendiğinde, diğer mağdur ve yakınlarıyla birlikte Amerika genelinde bir kampanya başlattılar. Bu gayetler sayesinde 1992’de çıkartılan “Clery Yasası”, kampüslerde işlenen suçların toplumla paylaşılmasını zorunlu kıldı. Eğitim Bakanlığı’nın resmi verilerine göre, kampüs içerisinde 66 öğrencinin öldürüldüğü, 8 214’ünün yaralandığı ve 3 704’ünün zorla ırzına geçildiği 2003 yılında bu yasaya, kolej ve üniversite civarında oturan, bir cinsel suçtan hüküm giymişlerin kimlik bilgileri ve ev adreslerinin de verilme zorunluluğu eklendi.

Kıldan Tüyden Deliller

Adana’da tecavüz edilmek istenerek öldürülen 13 yaşındaki Sultan Gümüş’ün katil zanlısı olarak eniştesi A.D.’nin tutuklanmasında, ceketinin üzerindeki halı tüylerinin, olay yerindeki halının tüylerine benzemesi de delil olarak kullanıldı.

Bu durum, 18 şubat 2006 tarihli Hürriyet’te “Enişteyi DNA’dan önce halının tüyü tutuklattı” başlığı ile yer aldı. Ne ölçüde doğrudur bilmiyorum ama, enişte, “Bizim evde de aynı halıdan var” demiş. Hemen şunu ifade edelim ki, hiçbir delil, DNA’nın yerini tutamaz. Zaten, gerek küçük kızın ellerinin bağlandığı çamaşır ipinde, gerekse ağzının bağlandığı eşarpta, ayrıca vücudu üzerinde katilin DNA’sının bulunacağından hiç kuşkum yok. Ancak, halı tüyünü (lif) okur okumaz, Atlanta’da bulunduğum günlerde Georgia Eyaleti Kriminal Laboratuvarı’nın gündeminde yer alan, hâlâ tartışılan ve kriminalistik derslerimizde “lif delilleri” kapsamında anlattığımız Wayne Williams davasını anımsadım.

22 mayıs 1981 gecesi, polis memurları Freddie Jacobs ile Bob Campbell, Atlanta’nın Fulton ve Cobb kasabaları arasından akıp giden Chattahoochee Nehri’nin üzerindeki James Jackson Parkway Köprüsü’nün, biri kuzey, diğeri güney ayağında pusuya yattılar. Muscokee Kızılderilileri’nin dilinde “Boyalı Kaya” demek olan Chattahoochee Nehri üzerinde o gece olacakların, çeyrek asır sürecek tartışmalara yol açacağını nereden bilebilirlerdi ki.

Otopsiler eksik, lifler aynı

Her iki polis memurunun bu göreve gönderilmelerinin nedeni basitti. 1979-81 arasında, Atlanta'da 29 zenci erkek çocuk öldürülmüştü. Soruşturmayı yürütenler, adli tıp raporlarına göre, bir bölümü "muhtemelen boğularak" ölen, diğerlerinin ölüm nedeni saptanamayan ve Atlanta varoşlarında, yol kenarına atılmış olarak bulunan bu çocukların giysileri üzerinde, birbirine benzer lifler fark edince, cinayetlerin bir seri katil işi olduğunu düşünmüşlerdi.

Georgia Kriminal Laboratuvarı'ndan Larry Peterson lifleri incelediğinde, bir bölümünün sarı-yeşil naylon halı lifi, diğerlerinin menekşe renkte asetat lifleri olduğu saptadı. Bu bulgular, yerel gazetelerde yer aldıktan birkaç ay sonra, 1981 nisanında, Chattahoochee Nehri'nden 21 yaşındaki zenci Jimmy Lee Payne'in cesedi çıktı. Üzerinde sadece kırmızı bir şort vardı.

Fulton adli tabibi, önce ölüm nedenini belirleyemedi, daha sonra "muhtemelen ağzın kapatılmasıyla havasızlıktan ölüm" şeklinde rapor verdi. Anlaşılan Payne, öldürüldükten sonra suya atılmıştı. Kırmızı şortunda iki adet menekşe renkte asetat lif, üç adet sarı-yeşil naylon halı lifi, bir adet mavi-yeşil rayon lif ve yedi adet köpek kılı bulundu.

Polise göre, katil, liflerle ilgili haberleri okuduktan sonra yöntem değiştirmiş, delilleri yok etmek üzere cesedi soymuş ve nehre atmıştı. İşte, memurlar, muhtemelen suya atılacak bir sonraki cesedi beklemek üzere, köprü ayaklarına gönderilmişlerdi.

Sudan çıkan cesedin saçındaki lif

Nitekim, beklenen oldu. Memur Jacobs, köprüye yaklaşan bir aracın farlarını gördü. Az sonra, memur Campbell telsizle aradı ve beyaz renkte bir Chevrolet'nin köprü üzerinde yavaşladığını, hemen ardından suya düşen ağırca bir cismin çıkarttığı sesi duyduğunu bildirdi. Campbell, bir kilometre kadar ötede devriye gezen FBI ajanı Greg Gilliland'ı aradı. Gilliland, karşı yönden gelen 70 model beyaz Chevrolet steyşını durdurdu. Direksiyondaki amatör fotoğrafçı, müzik yapımcısı 23 yaşındaki siyahi Wayne Williams'ın yaşamöyküsü, işte böyle değişti.

Köprüden o saatte neden geçtiğini doğru dürüst anlatamadı. Suya attığının çöp olduğunu yineleyip durdu. Aracı bir saat aranıp da şüpheli bir şey bulunamayınca, o gece serbest bırakıldı.

Ancak, olaydan iki gün sonra, nehirden bir siyahın cesedi daha çıktı. 21 yaşındaki Nathaniel Cater çırılçıplaktı. Otopsi sonucu, yine "muhtemelen ağzın kapatılmasıyla havasızlıktan ölüm"dü. Ölüm zamanı saptanamadı. Saçları arasında, öncekilere benzer bir adet sarı-yeşil halı lifi, iki menekşe renkte asetat lif, dört de köpek kılı bulundu. Polis, bunun üzerine 2 haziranda Williams'ın evini aradı. Yerdeki, duvardan duvara döşeli sarı-yeşil halıyı ve Alman çoban köpeğini görür görmez, Williams'ı tutukladı.

Lifler, evdeki halının

Georgia Kriminal'in lif incelemesini, Williams'ı 29 çocuk ve 2 erişkin zenci cinayetinden mahkûm ettirebilecek güçte bulmayan iddia makamı, elinde ne varsa FBI laboratuvarlarına gönderdi. FBI, 25 yıl önce, liflerin ve saç tellerinin sınıflandırılmasında kullanılan en ileri teknolojiye sahipti. Uzman Harold Deadman, gerek cesetlerden, gerekse şüphelinin evinden ve aracından toplanan yüzlerce lifi, stereobinoküler, polarize ve fluoresans

mikroskoplarıyla, ayrıca mikrospektrofotometreyle, hatta bazılarını elektron mikroskobuyla inceledi, fiziksel ve kimyasal özelliklerini karşılaştırdı. Bu incelemelerin bir bölümü, daha sonra Kanada polis teşkilatından Barry Gaudette tarafından da tekrarlandı. Sarı-yeşil liflerin, 1967-1974 arasında Boston'daki Wellman Inc. şirketi tarafından imal edilen lifler olduğu, 1970-71 arasında bu liflerden satın alan firmalar arasında West Point Pepperell halı firmasının da bulunduğu, lifleri sarı-yeşile boyayıp dokuduğu halıları, "Luxaire-İngiliz Zeytini" markasıyla, Georgia dahil 10 eyalette satışa sunduğu saptandı.

İmal edilen "Luxaire-İngiliz Zeytini" halının, 10 eyalette eşit miktarda satıldığını varsayan bilirkişi Harold Deadman, eyaletlerin yüzölçümünü ve buralardaki ev sayısını göz önünde tutarak bir hesap yaptı ve bu halının döşeli olduğu her 7 792 evden sadece birinde, Williams'ın evindeki halı ile aynı özelliklerin görülebileceğini ileri sürdü. Bir başka deyişle, sudan çıkartılan Cater'in saçındaki sarı-yeşil lif, yüzde 99'9998 olasılıkla Williams'ın halısına aitti.

Haksız yere suçlanma ihtimali 24 milyonda bir

Harold Deadman'a göre, sudan çıkan diğer cesedin kırmızı şortundaki mavi-yeşil rayon lifin özellikleri, Chevrolet aracın döşemesinin liflerini tutuyordu. Yeniden bir istatistik hesap yaptı. Her 3 828 taban döşemesinden birinin, ölenin üzerindeki lifin fiziksel özelliklerini taşıyacağını, buna göre, şorttaki lifin, Williams'ın aracındaki döşemeden gelme olasılığının yüzde 99,9997 olduğunu hesapladı. Üstelik, General Motors'dan aldığı bilgiye göre, Atlanta bölgesindeki 2 milyonun üzerindeki araçtan sadece 620'sinin böyle bir döşemesi vardı.

Chevrolet’de menekşe lifler de bulundu. Bunlar, bir yandan Williams’ın evindeki battaniyeyi, diğer yandan ölenlerin bazılarının giysileri üzerindeki menekşe asetat liflerini tutuyordu. FBI, cesetler üzerindeki köpek kıllarını da mikroskobik olarak inceledi ve Williams’ın köpeğine ait olabileceklerini ileri sürdü. Her şey bir arada değerlendirildiğinde, Williams’ın suçsuz olma ihtimali, 24 milyonda birdi. Atlanta ve civarında bu kadar insan oturmadığına göre, katil Williams’tı. Savcının içi rahat etmişti. Sadece sudan çıkanların değil, yol kenarında bulunanlardan 10 küçük zencinin üzerindeki liflerin de, kâh Williams’ın evindeki, kâh aracındaki liflerle örtüştüğü hesaba katılırsa, katilin Williams’tan başkasının olamayacağı apaçık ortadaydı.

Ömür boyu hapis, kapanan 22 dosya

1982 şubatında Williams’ın yargılanmasına başlandı. FBI elemanı Harold Deadman, lif delillerinin istatistiğini, sıradan vatandaşlardan oluşan 12 kişilik jüriye anlatırken, doğal olarak bir hayli zorlandı. Jüriyi, gösterdiği 350 fotoğraf ve 40 grafiğe rağmen, Williams’ın sadece sudan çıkartılan iki erişkinin katili olduğuna ikna edebildi. Savunma tarafı, mali olanaksızlıklar nedeniyle liflerden anlayan bir adli bilimciden yardım alamadı. Bu nedenle, ne kullanılan yöntemleri, ne de istatistik hesapları masaya yatırabildi. Suçsuz olduğunda ısrar eden Williams, 27 şubat 1982’de iki kez ömür boyu hapse mahkûm edildi.

Atlanta polisi, karardan hemen sonra, 29 küçük zenciden 22’sinin katilini aramaktan vazgeçtiğini ve soruşturma dosyalarını kapattığını ilan etti. Bu bir anlamda, Williams’ın kanıtlanamamış olsa da, çocukları öldürdüğünün kabulüydü.

Liflerden başka hiçbir bilimsel delil bulunmayan Wayne Williams dava dosyasında, dikkatimi çeken çok sayıda gariplik var.

Eviyle aracındaki halı ve battaniye liflerinin, ayrıca köpek kıllarının mağdurlar üzerinde bulunması, buna karşılık ölenlerden hiçbirinin saçına ya da giysisinin lifine, sanığın aracı ya da evinde rastlanmaması, tuhaf. Halbuki, transfer karşılıklı olur.

Olay yeri inceleme birimi, ölenlerin üzerinden, bunların dışında onlarca başka tip lif de toplamış. Kriminal laboratuvar bunları, sanığa ait mekânlardan –yer yer elektrik süpürgesiyle– toplanan yüzlerce lifle karşılaştırmış ve benzerlerini bulamamış. Williams'ın lehine olan bu sonucun jüriden saklanmış olması, dikkatimi çeken ikinci gariplik.

Williams'ın homoseksüel olduğuna dair iddialar var. Halbuki mağdurlara ait otopsi raporlarının hiçbirinde, cinsel saldırıyı gösterir bir iz ya da emare kayıtlı değil.

25 yıl sonra polis-avukat işbirliği

Louis Graham, cinayetler sırasında polis şefi yardımcısıydı. Şimdi, Atlanta'da bir polis şefi. 6 mayıs 2005'te, yani olaylardan 25 yıl sonra, kendi sorumluluk bölgesinde ölü bulunan 5 küçük zencinin soruşturma dosyasının yeniden açılmasını emretti ve avukat Michael Lee Jackson'un bunları incelemesine izin verdi.

Avukat, "Williams'ı gördüm" diye ifade veren 15 yaşındaki bir tanığın, o tarihte ıslahevinde olduğunu, ayrıca sudan çıkartılan Cater ile Williams'ın sokakta elele dolaştıkları yönünde ifade veren 4 tanığın yalan söylediğini saptadı.

Küçük zencileri öldüren Ku Klux Klan mı?

Avukat, geçen yaz, mahkeme kararı olmaksızın kaydedilen telefon görüşmelerinin yer aldığı “8100 sayılı dosya”nın savunmadan saklandığını, incelendiği takdirde, zenci çocuk cinayetlerinin Ku Klux Klan (KKK) örgütünce işlendiğinin ortaya çıkacağını, Atlanta’da bir beyaz-siyah çatışmasına engel olmak amacıyla bu durumun örtbas edildiğini ileri sürerek, yeniden muhakeme izni istedi.

8 şubat 2006 günü, Bölge Hâkimi Beverly Martin, açıklanmayan telefon konuşmalarının, çocuk cinayetleriyle ilgili olduğunu, Williams’ın ise sadece sudan çıkan 2 yetişkinin öldürülmesinden sorumlu tutulduğunu öne sürdü ve yeniden yargılama izni vermedi. Ayrıca yeterince lif delili bulunduğunu, muhafaza altındaki köpek kılları ile Williams’ın Alman çoban köpeğine ait kılların, 25 yıl önce yapılamayan, bugün ise mümkün olan, DNA analizlerine gerek olmadığını belirtti.

Avukat ile polis şefi, 25 yıldır cezaevinde yatan Williams’ın suçsuz olduğunda ısrarcılar ve TV kanallarını dolaşarak kamuoyu oluşturmaya çalışıyorlar.

Lif delilleri

Yakın temastaki kişilerden birinin üzerindeki kazak, halı, battaniye lifi ya da kedi, köpek kılı, diğerinin üzerine transfer olabilir. Bu nedenle soruşturmacılar, mağdurun üzerinde ve olay yerlerinde kendilerini faile ulaştıracak kıl ve lifleri bulmayı umarlar. Yakalanan şüphelinin üzerinde de, mağdura ait giysinin, olay yerindeki halının, battaniyenin, döşemelik kumaşın lifini, kedi ya da köpeğinin kılını ararlar.

Kedi, köpek kılı karşılaştırılması artık kolay, çünkü DNA analizi yapılabiliyor. Ancak, liflerin karşılaştırılmasında hâlâ sorunlar var. 1998 yılında, Avrupa'nın her dört kriminal laboratuvarından birinin lif karşılaştırmasında hata yaptığı anlaşılınca, dünyanın değişik ülkelerindeki lif uzmanları, bunların toplanmasından başlayarak, incelenmesi ve karşılaştırılmasında uyulacak yöntemleri standardize etmek üzere çalışmaya başladılar. Çalışmalar hâlâ sürüyor.

Ancak karşılaştırılan iki lifin her türlü kimyasal ve fiziksel özelliği birbirine tıpatıp benzese bile, kesin delil olarak kullanılmaları mümkün değil. Çünkü lifler, DNA ya da parmak izi gibi "kişisel özellikler" taşımaz, onların sadece "sınıfsal özelliği" vardır.

Birbirine benzeyen iki lif bulunduğunda, 25 yıl önce FBI'ın Wayne Williams davasında yaptığı gibi, istatistiksel olarak "rastlantısal benzerliğin" hesaplanması gerek. Bu da, o halı ya da kumaştan ne kadar üretildiğini ve nerelere, ne kadar satıldığını bilmekten geçiyor ki, aralarında Türkiye'nin de olduğu pek çok ülke bu noktadan çok uzak.

Alman Bankasında Bir Iraklı

M-RM 115 plakalı siyah Rolls Royce, ağaçlı yoldan yavaşça geçerek iki katlı villanın önüne park ettiğinde, günlerden 14 ocak 2005 cuma, saat 8.50'ydi.

Şoför Andreas Kaplan, "Bir gariplik var" diye düşündü. Yıllardır, hafta içi her gün, aynı saatte, Maximillian Caddesi 14 numaradaki "Carnaval de Venice" modaevine gitmek üzere, kucağında Yorkshire Terrier köpeği Daisy'yle birlikte kendisini kapıda bekleyen patronu, ortalıkta gözükmüyordu. Andreas, araçtan indi, bahçeyi geçti. Kapı aralıktı. İçeri girdi, köpek havlıyordu, üst kata çıktı. Dünyanın en ünlü ve en zengin modacılarından Rudolph Moshammer, altında siyah pantolon, üstünde siyah gömlek, boynunda siyah kablo, merdivenin bittiği yerde, çiçekli halının üzerinde sırtüstü yatmaktaydı. Bir hafta sonra, 10 000'i aşkın Münihli, Mozart'ın Requiem'i eşliğinde cenazenin arkasından yürüdüğünde, katil çoktan yakalanmıştı. Üstelik, Bavyera polisinin elinde ne bir tanık, ne bir şüpheli, hatta otopsi raporu bile olmadan.

Şoför Andreas'ın telefonu üzerine, Münih Grünwald polis karakolunun ekipleri, Robert Koch Caddesi 11 numaradaki villaya geldi. 15 dakika sonra, Almanya'nın ne kadar TV kanalı ve radyo istasyonu varsa, Moshammer cinayetini vermeye başlamış, bir haberci ordusu, villanın her iki yanına gerilen, kırmızı-beyaz çapraz çizgili, üzerinde "Polizei sperrung" yazılı naylon güvenlik şeritlerin öte yanında yerini almıştı.

Ayaklarında mavi galoş, başlarına kadar çıkan beyaz tulumlar içerisindeki olay yeri ekibi, delil toplamaya başlamadan önce, Münih

Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nün cenaze aracını bekledi. Siyah araçtan, siyah paltolu adamlar indi, ayaklarında mavi galoşlar yukarı çıktılar, Moshammer'i koyu lacivert renkte, kocaman bir torbaya koydular. Çelik bir sedye üzerinde, usulca aşağıya indirip, cenaze aracına bindirdiler ve gittiler.

Kablodaki ter

Aynı gün, ölü bulunduğu yerdeki giysileriyle otopsi masasına yatırılan Rudolph Moshammer'in, bir şeyi eksikti: boynundaki siyah kablo. İşte, Bavyera polisinin ününe ün katacak, sadece Almanya'da değil, Avrupa'nın birçok ülkesinde ciddi siyasi gerilimlere neden olacak, hatta Alman Ceza Muhakemesi Yasası'nda değişikliklere yol açacak delil, bu kablonun üzerindeydi ve Moshammer, ceset torbasına yerleştirilmeden önce delil torbasına konmuştu.

Cuma akşama doğru, soruşturmayı yürüten dedektif Harald Pickert, villadan, bahçeden, Moshammer'in bir gece önce kullandığı diğer Rolls Royce'tan ve modacının kent merkezindeki mağazasından toplanan 200'ün üzerindeki delili, Bavyera Kriminal Laboratuvarı uzmanlarına teslim ettirdi. Ve tabii kabloyu da.

Bunların arasında en değerlisinin, kablo olduğu su götürmezdi. Onlar da, işe kablodan başladılar. Orta kısmında Moshammer'in, her iki ucuna doğru bir başka erkeğin DNA'sını buldular. Cumartesi sabaha karşı, 10 DNA bölgesinin bilgisini içeren profili, tüm eyaletlerden gönderilen profillerin bir arada tutulduğu Federal Kriminal Dairesi'ne (Bundeskriminalamt) gönderdiler. Aradan 1 saat geçmemişti ki, umutla beklenen cevap geldi. Katilin DNA profiline veri tabanında rastlanmıştı. Saat 18.30'da polis, Sendling'deki dört katlı binaya girdi ve saçları sıfır

numara kazılı, üzerinde mavi fanila, altında pijamasıyla kapıyı açan 25 yaşındaki Heriş Ali Abdullah'ı tutukladı. Abdullah'ın daha önce işlediği bir suç yoktu. Peki, o zaman DNA profili bankaya nasıl girmişti?

Iraklı'nın DNA'sı bankaya nasıl girdi?

Ali Abdullah, Iraklı'ydı. 2001'de Almanya'ya gelmiş ve sığınma hakkı talep etmişti. Bir yandan iş arıyor, bir yandan Almanca öğrenmeye gayret ediyordu. Ufak tefek işlerden sonra, bir lokantada aşçı olarak çalışmaya başladı. Kumar oynadı. Kaybetti. Borçlarını ve kirasını ödeyemedi. O aralar, mahallesinde gerçekleşen bir cinsel saldırıyı aydınlatacak DNA analizleri yapmak üzere, polis, belli yaş aralığındaki rızası olan erkeklerden örnek almaya başladı. Ali Abdullah da, onlardan biriydi.

Polis önce bir form okutuyor, imzalayanlar DNA sonuçlarının federal veri tabanında muhafazasına izin veriyordu. Ali Abdullah, formu imzaladı. Analizler sonunda, gerçek fail yakalandı. Ancak, rıza gösterdiğinden, yaklaşık yarım milyon profil bulunan bankada kaldı.

13 ocak 2005 perşembe akşamı, Bermuda Bar'da dansöz olan kız arkadaşı Magdalena'dan borç aldığı 900 euronun 800'ünü oyun makinelerinde kaybetti. 5 şişe bira içti. Yürüyerek eve giderken, Münih Tren Garı yakınlarında, bir siyah Rolls Royce önünde duruverdi.

2 000 yerine 200 euro verdi, canından oldu

Kaliforniya Valisi Arnold Schwarzenegger’e, tenor Jose Carreras’a, krallara ve kraliçelere elbiseler, kürkler, çantalar, şapkalar, kravatlar çizmiş ve dikmiş, kabarık simsiyah saçlı, bıyıkları biryantinli, gözleri makyajlı, hem kadınlar hem de erkeklerden –belki de daha fazla erkeklerden– hoşlanan Rudolph Moshammer, 13 ocak 2005 perşembe akşamı, Rolls Royce’una bindi. Okul arkadaşı Angie Opel’le bir İtalyan lokantasındaki keyifli yemekten sonra villasına dönmedi, daha önce defalarca yaptığı gibi, gara yöneldi.

Yol kenarındaki, beyaz yün bereli, esmer yüzlü, uzun boylu genç adamın önünde durdu. Yan camı indirdi. Cinsel ilişki için, 2 000 euro teklif etti. Anlaştılar. Villaya geldiklerinde, Ali Abdullah önce parayı istedi, Moshammer sadece 200 euro çıkartıp verince, tartışmaya başladılar. Moshammer bir ara sırtını döndü. Ali, bir sehpa üzerindeki siyah uzatma kablosunu eline geçirdiği gibi, Moshammer’in boynuna üç kez doladı ve kendine doğru çekti. 1,76 m. boyunda, 119 kilo ağırlığındaki 64 yaşındaki Moshammer, sendeleyip yere düştü. Ali üzerine eğildi, kabloyu sıktı, hiçbir şeye dokunmadı, hızla evden çıktı, durağa kadar yürüdü, ilk gelen tramvaya bindi, eve geldi, saçlarını kazıdı.

Yasa değiştiren dava

Nisan 1998’den itibaren, “tehlikeli suçlar” işleyenlerin DNA profillerini bankalayan Alman Federal Kriminal Dairesi, başta cinsel saldırılar olmak üzere, suçların aydınlatılması amacıyla geniş kitlelerden alınan örneklerin DNA profillerini, olay yerinden elde edilen profiller ile karşılaştırıldıktan sonra imha ettiğini belirtse de, bu, Ali Abdullah örneğinde geçerli olmamıştı. Tutuklanan Abdullah, polisin ve savcının

yaptığı sorgularda, suçunu ikrar etti. Moshammer'i nasıl öldürdüğünü, tercüman aracılığıyla, mahkemeye de anlattı.

Avukatı, Abdullah'ın yeterince Almanca bilmediğini, formda yazılanları anlamadan imzaladığını ve DNA profilinin bankada tutulmasının hukuka aykırı olduğunu ileri sürdüyse de, Münih Mahkemesi yargıcı Manfred Götzl, Iraklıyı, 21 Kasım 2005'te, canavarca duygularla adam öldürmekten ömür boyu hapse mahkum etti. Moshammer'in vasiyeti uyarınca, geride bıraktığı 7 milyon Euro'luk servetinin yarısı, kurduğu kimsesizler vakfına, diğer yarısı şoförü Andreas'a, villası da köpeği Daisy'ye kaldı.

Polise ve savcıya daha geniş yetkiler verilmesini ve bankanın genişletilmesini savunanlar, suçlu olmadığı halde, Ali Abdullah'ın DNA profilinin bankada kalması sayesinde, Moshammer cinayetinin çözülebildiğini her platformda dile getirdiler ve liberallerin bütün karşı çıkışlarına rağmen, Angela Merkel'in başbakan olmasından hemen önce, 1 Kasım 2005'te Ceza Muhakemesi Yasası'nın ilgili maddelerindeki değişiklikleri yürürlüğe sokabildiler.

Bu değişiklikler, Alman polisine, her ne kadar İngiliz meslektaşları kadar olanak getirmese de, önceki kısıtlamaları büyük ölçüde ortadan kaldırdı. Örneğin, olay yerlerinden DNA delillerinin toplanmasında ya da rızası olması durumunda şüpheliden DNA örneklerinin alınmasında, yargıç kararı ön koşul olmaktan çıkartıldı. Halbuki önceki yasa, her koşulda yargıç kararı gerektiriyordu. Ayrıca yargıç, kişinin tekrar suç işleyeceğine inandığı takdirde, suç, araç boyası çizmek gibi hafif bir eylem olsa bile, DNA profili bankada tutulacak. Önceki düzenleme, sadece adam öldürme, cinsel saldırı gibi ağır suçlarda profilin korunmasına izin veriyordu.

Bankaya giren çok, çıkan yok

Adam öldürme, ırza geçme gibi suçları işleyenlerin, daha önce oto boyası çizme, ufak hırsızlıklar gibi mala karşı basit suçları işlemiş olduklarını defalarca kanıtlayan İngiliz DNA bankası, 3 milyona varan kaydıyla, dünyanın ilk kurulan ve en büyük veri tabanı olma özelliğini taşıyor.

Banka sayesinde, İngiliz polisi, haftada 1500'e yakın olayı aydınlattığı gibi, tutukladığı kişinin yıllar önce işlenmiş başka bir suçun faili olduğunu da kanıtlıyor. Yasal olarak tüm şüphelilerin ve mahkumların bilgisini bankada tutabilen ve bunları hiçbir zaman silmeyen İngilizler, sadece DNA verilerini değil, biyolojik örnekleri de sürekli muhafaza hakkına sahipler.

90'ların sonunda, İngiltere'den sonra Avrupa'nın diğer ülkelerinde de birbiri ardı sıra DNA bankaları kuruldu. Muhafazakârlar ile liberaller arasındaki tartışmalarda, kim baskın olduysa, bankalar da o yönde şekillendi. Ancak Fransa gibi, insan hakları, kişisel bilgilerin gizliliği ve etik kaygıları güvenliğin önünde tutan ülkeler bile, giderek sertleşmeye ve bankaya girişi kolaylaştırmaya, çıkışı zorlaştırmaya başladı.

Avusturya, Hırvatistan, Slovenya, İsviçre, tıpkı İngiltere gibi, her şüphelinin DNA'sını bankada saklıyor.

Fransa, Almanya, Belçika, Hollanda, Danimarka, İsveç, suçun niteliğine göre, mahkûm edilenin bilgisini 5-40 yıl boyunca bankada tutuyor.

Norveç, Hırvatistan ve İngiltere bir kere bankaya giren bilgiyi, hiçbir zaman silmiyor.

Fransa, DNA analizine gönüllü olmayana hapis ya da ağır para cezası veriyor. Üstelik, yasalarında 2003 yılında yaptığı bir değişiklikle, polisin

örnek alabilmesi için gereken savcılık kararını da kaldırdı.

Bizim bankamız nerede?

Almanya'nın Plüm kentinde imzalanan antlaşmayla Belçika, Almanya, İspanya, Fransa, Hollanda, Lüksemburg ve Avusturya, 27 mayıs 2005'ten itibaren birbirlerinin sadece parmak izi veri tabanlarına değil, DNA bankalarına da doğrudan ulaşabilir oldular. 3 yıl sonunda yapılacak bir değerlendirmeden sonra, tüm Avrupa Birliği ülkeleri bu işbirliğine katılacak. Bu bir anlamda, Avrupa genelinde artık tek bir bankaya doğru gidildiğini gösteriyor.

Suçla mücadelenin başarısı için, her Avrupalı'nın DNA profilini bankada saklamak gerektiğini savunanların sayısı giderek artıyor. Analizlerin şu andaki yapım zorluğu ve maliyeti gözönünde tutulduğunda, bunun yakın bir gelecekte mümkün olamayacağını sananlar aslında aldanıyor. Polis memurlarının, olay yerindeki saç telinin DNA profilini, avuç içine sığan gereçler kullanarak, dakikalar içerisinde sonuçlandıracağı ve el bilgisayarıyla bankayı sorgulayabileceği günler çok yakın.

Peki, "suçla mücadelenin bu en önemli olanağından benim polisim, benim jandarmam nasıl yararlanıyor?" diye sorarsanız, cevabı yeni Ceza Muhakemesi Yasa'mızda yazılı: DNA analizi için örnek almak, sadece üst sınırı iki yıldan daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda mümkün. Bu bilgiler, "kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının kesinleşmesi hallerinde, Cumhuriyet Savcısı'nın huzurunda derhal yok edilmek" zorunda.

Yıllardır DNA bankasının gerekliliğini savunmuş bir kişi olarak, yaşanmakta olan belirsizliklere kısmen de olsa bir açıklık gelmesinden memnunum. Çünkü yasa, bankaya izin veriyor. Ancak bankanın kimin kontrolünde olduğunu, veri tabanına bilgi giriş ve çıkışının nasıl güvence altına alındığını, jandarma, polis, Adli Tıp Kurumu ve üniversitelerde elde edilen profillerin, ulusal bir bankada ne şekilde birleştirildiğini anlayabilmiş değilim. Ayrıca, uygulamaya ilişkin önemli ayrıntıların yönetmeliklere bırakılmış olması da, Avrupa yasalarındakilerle çelişiyor. Diğer taraftan, yasadan önce DNA analizi için alınmış olan biyolojik örnekler ve elde edilen profillerle ilgili nasıl bir düzenleme yapıldığı toplumla paylaşılmalı.

İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'ndeki bazı öğretim üyeleriyle birlikte, 2000'lerin başında hazırladığım taslağa benzer şekilde, sadece DNA analizlerini, bankaları ve bunların denetimini düzenleyen özel bir yasanın çıkartılması gerektiğinde ısrar ediyorum.

Bu Dünyada Kadın Olmak

Münih’te, Alte Pinakothek Müzesi’nin 2. katının tam orta yerindeki 7 numaralı salonda, ünlü Flaman ressam Peter Paul Rubens’in, 400 yıl kadar önce yaptığı tablolar sergilenir.

Bunların arasında 2x2 metre boyutlarındaki, 2 kadın, 2 erkek, 2 melek, 2 de atın resmedildiği paha biçilmez eser, ilk bakışta at üzerindeki iki yakışıklı erkeğin, iki sarışın çıplak kadına binicilik dersi verme gayreti gibi algılanıyor. Aslında anlatılan, Argoslu Kral Leukippos’un kızları Hilaeira ve Phoibe’nin, tam evlenecekleri günde, Kastor ve Pollux adlı ikizler tarafından, tecavüz edilmek üzere kaçırılışı. Erkeklerin dünyasında, bir erkek ressam, kadına yönelik şiddetin asırlardır süregelen en acımasız biçimlerinden birini, küçük melekler yardımıyla gerçekleştirilen hoş bir olay gibi sunuyor. 400 yılda fazla bir şey değiştiğine inanmıyorum.

Uluslararası sözleşmeler, ulusal yasalar, eğitimler ve kampanyalara rağmen, kadına yönelik şiddet, bir salgın gibi yayılıyor. Hastalanan, sakat kalan, ölen kadınların ekonomiye verdiği zarar tırmanıyor. Dayaktan ırza geçmeye, çocuk yaşta evlendirmekten, sünnete kadar değişik şekillere bürünen şiddetin resmi sayıları, buzdağının sadece görünen kısmı, çünkü Türkiye de dahil olmak üzere, dünyanın dört bir yanında, özellikle aile içi şiddetin ve cinsel saldırıların mağduru kadınlar, gelenek, korku ya da utanç nedeniyle polise başvurmuyorlar. Kimi zaman başvursalar bile, bir işe yaramadığı gibi, bazı ülkelerde, gereken kanıtları sunamadıklarından, kendileri suçlu durumuna düşüyor.

Cinsel saldırılarda delil

Neyse ki, ülkemizde artık cinsel saldırılarla karşılaşan kadınlar, başlarına gelen bu durumun kendi kabahatleri olmadığının bilincindeler. 7 aylık bebeden 70 yaşındakine, kadın-erkek ayrımı gözetilmeksizin uygulanabilen cinsel saldırılar hakkında, polislerin, savcıların, hâkimlerin, hekimlerin önyargıları ve yanlış inanışları da, ülkenin dört bir yanında gerçekleştirilen eğitimler sayesinde yavaş yavaş azalıyor.

Yıllar önce, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nden Prof. Dr. Fatih Yavuz ve Dr. Belma Gölge, profesyonellerin, cinsel saldırıya uğramış kadınlara bakış açısını gözler önüne serdiklerinde, ne kadar büyük bir tepkiyle karşılaştıklarını hatırlıyorum. Aslında, Türkiye'de ilk kez o enstitü çatısı altında gerçekleştirilen pek çok tez çalışmasına (ensest gibi, genetik işaretler gibi) önce karşı çıkılmış, daha sonra kabullenilmiş ve diğer üniversitelerde de araştırma konusu edilmiştir.

Cinsel saldırılarda, hele yabancı biri tarafından gerçekleştirilmişse, yaşanan en önemli sorun, eylemin delillendirilmesidir. Bu suçun mağduru olanların, üzerlerindeki hiçbir eşyayı çıkartmadan, ellerini, vücudunu yıkamadan, ağzını çalkalamadan, idrar yapmadan, yaparsa bir kapta toplayarak (uyutucu - uyuşturucu madde verilmiş olabilir), hatta saçını bile taramadan muayene edilebilmesi ve usulüne uygun biçimde delil toplanması şarttır. Saldırıya uğrayanlara verilecek tıbbi desteğin, gebeliği ve başta HIV/AIDS olmak üzere, cinsel yolla bulaşan hastalıkları önleyecek biçimde genişletilmesi ihmal edilmemelidir. Tecavüze uğramış kadının, gebe kaldığının anlaşılması üzerine güvenlik birimlerine başvurulduğu ve failin kim olduğunun bulunabilmesi için çocuğu doğurmasının beklendiği günlerin tarihe gömülmüş olmasını diliyorum. Günümüzde, kürtaj materyalinden bile DNA analizi yapılabiliyor ve gebeliğe neden olanın profili elde edilebiliyor.

8 Mart’ta neler oldu?

8 Mart 2006, Alaska’dan Zambiya’ya kadar her yerde, ancak değişik biçimlerde yaşanan, bir başka Dünya Kadınlar Günü’ydü.

Uzakdoğu’nun kadınları, genellikle özgürlük ve eşitlik için sokaklardaydılar. Muhafazakâr Japonya’da, neredeyse hiçbir toplantı yapılmadı. On binler yorgundu. Bir gün önce, imparatorluğa bir kadının getirilmesine olanak veren yeni yasa tasarısını protesto etmişlerdi. Sekreterine “Seni biraz yorgun görüyorum, dün gece geç yattın herhalde” diyen işadamını, cinsel tacizden yargılatabilen Amerikan kadınları ise (yeni TCK Madde 105’e göre, artık ülkemizde de mümkün), kürtaj hakkı için yürüdüler.

Son yıllarda çok önemli, ancak hâlâ yeterli olmayan yasal düzenlemelerin gerçekleşmesini sağlayan ülkemiz kadın örgütlerinin gündeminde, töre cinayetleri ve bir de –Birleşmiş Milletler’in bu yılki teması olması nedeniyle– kadınların karar verme sürecine katılımı, dolayısıyla kota meselesi vardı. Siyaset, iş hayatı ve evlerinde sorunlarını çözmüş olduklarını sanan Avrupalı kadınlar ise, 8 Mart’ı pek önemsemedi.

Afrikalı kadınlar, bu yıl “Hakuna Matata” (Swahili dilinde “sorun yok”) yerine, “Maisha Yetu” (bizim hayatımız) diye seslendiler. Milyonlarca kadının ve doğan bebeklerin hayatını söndüren ve cinsel saldırılarla yayılan AIDS’in tedavisi için ilaç istediler.

Erkek egemen Asya’nın kent ve köylerinden binlerce kadın 8 Mart Dünya Kadınlar Günü’nde, özgürlük, eşit haklar ve ayırımcı yasalara son verilmesi için meydanlara indiler.

Pakistan’ın Multan kentinde 5 000 kadın, kardeşinin daha yüksek kast mensubu bir kadınla ilişkisi nedeniyle, köy meclisince çok sayıda erkek tarafından tecavüz cezasına çarptırılmış Mukhtar Mai önderliğinde, kadın hakları için yürüdüler. İslamabad’da ve Karaçi’de binlerce kadın, cinsel

saldırıların kanıtlanması için, 4 erkeğin (ya da 3 erkek ve 2 kadının) tanıklığını şart koşan yasanın kaldırılmasını ve her yıl binlerce kadının ölümüne neden olan namus cinayetleriyle mücadeleyi talep ettiler.

Batılı işçi kadınların, bundan bir asır önce, daha fazla ücret, daha iyi çalışma koşulları ve oy verme hakkını elde etmek üzere seslerini yükselttikleri gün olan 8 Mart, Rusya ve Sovyet rejiminde yaşamış pek çok ülkede, bu yıl da, Anneler ve Sevgililer Günleri'nin bir karışımı şeklinde kutlandı. Erkekler, annelerine, eşlerine, sevgililerine çiçekler vererek, onları ne kadar sevip saydıklarını ifade ettiler. Halbuki kadına yönelik şiddet, her yerde. Sadece "şiddet"in biçimi ve algılanışı değişik.

Kadınlar Günü'nde Paşakapısı Kadın Cezaevi'nde

Her ne kadar, ara ara "suç patlaması" şeklindeki haberlere rastlansa da, İnterpol'e göre Türkiye, nüfusa oranlandığında, suç sayısının düşük olduğu ülkelerden biridir. Bunlar arasında kadınlarımızın payı yüzde 7'dir ve pek çok ülkenin gerisindedir. Örneğin İsrail, Fransa, Yunanistan ve Macaristan'da tüm suçların yüzde 14'ünü, Portekiz, İsveç, Avusturya, ABD ve Almanya'da yüzde 20'sini kadınlar işlemekteler. Ancak ne yazık ki, son 30 yılda, kadın nüfusumuz içerisindeki suçlu sayısı –kadın nüfusundan çok daha hızlı biçimde– arttığı gibi, suça itilen 18 yaşından küçük kızlarımızın sayısı, erkek çocuklarımızdan çok daha hızlı biçimde yükseldi.

8 Mart 2006'da Paşakapısı'ndaydım. Tutuklu ve hükümlü kadınlar, Üsküdar kaymakamı, savcısı, belediye reisi, bazı sivil toplum örgütlerinin üyeleri, siyasiler, cezaevinin müdürü, savcısı, psikologları, koruma memurları, hep birlikte türküler, şarkılar söyledik, anılar ve umutlar paylaştık. Birkaç saat boyunca, aynı havayı soluyan yüzlerce kadından,

çok sayıda “içerdekiler” ile az sayıda “dışardakiler”i birbirinden ayıran, bana göre incecik bir çizgiydi. Dışarıdaki kadınlar, “şiddet döngüsü”nden kendimizi kurtarabilmiş, bir başka deyişle, karşılaştığımız fiziksel, duygusal ya da ekonomik şiddetle başa çıkabilecek koruyucu faktörleri yakalayabilmiştik. Bir kez suç işleyenin, yeniden suç işleme olasılığının yüksekliğinden hareketle, içerideki kadınlarımızı, koruyucu faktörlerle donatarak topluma kazandırmak zorundayız.

Yrd. Doç. Dr. Neylan Ziyalar’la birlikte Türkiye’de mahkûm kadınlarla gerçekleştirdiğimiz araştırmalar, dünyadaki benzeri çalışmaları destekler şekilde, çocuklukta karşılaşılan fiziksel ve duygusal şiddetin, kadınları, erkeklerden daha fazla suça ittiğini gösteriyor. Cezaevlerinde uygulananan, topluma yeniden kazandırma çabalarında, kadın ve erkekler arasındaki bu fark, göz önünde tutulmalıdır.

Şiddet her yerde

Avrupa Konseyi ve Dünya Bankası raporları, 16-44 yaş arası kadınların başlıca sakatlanma ve ölüm nedeninin şiddet olduğunu öne sürüyor.

Hindistan’da her gün 14, ABD’de 3 kadın, eşi ya da erkek arkadaşı tarafından öldürülüyor.

Dünya Sağlık Örgütü; İngiltere, Avustralya, Kanada, İsrail, Güney Afrika ve ABD’de öldürülen kadınların katillerinin yarısının, birlikte yaşadıkları erkekler olduğunu açıklıyor.

İsveç’te her 10 kadından 7’si, Botswana’da 6’sı şiddete uğruyor.

Yeryüzünde her 3 kadından 1’i, tanıdığı bir erkek tarafından dövüldüğünü, cinsel ilişkiye zorlandığını ya da bir başka biçimde istismara uğradığını bildiriyor.

Hollanda’da her yıl 200 000 kadın, eşinin şiddetiyle karşılaşıyor.

Moldova’da 16-19 yaşları arasındaki her 3 genç kızdan 1’i, cinsel şiddet mağduru.

Dominik Cumhuriyeti’nde, şiddet uygulayanların yarısı, eşler ya da eski eşler.

Gürcistan’da her 2 aileden 1’inde şiddet yaşanıyor.

Ortadoğu ve Körfez ülkelerinde, çoğu Asyalı 1,2 milyon kadın evlerde hizmetçi olarak çalışıyor. Kuveyt’te kaçmasınlar diye pasaport ve kimlikleri ellerinden alınan kadınlar, dayak yemekten ve cinsel tacizden şikâyetçiler.

Bangladeş’in asidi

Asit, tabancadan ya da bıçaktan ucuz. Bulması kolay, üstelik uzaktan fırlatılabiliyor. Bıraktığı iz de kalıcı. Böylelikle aynaya her baktığında, yaptığı hatayı hatırlayacak. “Hata”, örneğin evlenme teklifini reddetmektir, cinsel ilişkiyi istememektir. Burası Bangladeş. Kadınların yüzüne asit fırlatmanın önüne geçebilmek için, 2002’de özel bir yasa çıkartmışlar. Her türlü asit ve yakıcı maddenin alım satımını denetim altına almaya çalışmışlar. Asit fırlatanlara ağır cezalar koymuşlar. Faydası yok. Erkekler, kadınların yüzüne asit fırlatıyor. Dünya Kadınlar Günü’nde, binlerce erkek ve kadın, omuz omuza asit şiddetine son vermek için yürüdü.

Hindistan’ın ateşi

Erkek evlenmeden önce, kızın babasıyla uzun bir pazarlığa oturuyor. Hayır, bizdeki gibi ödeyeceği başlık parası için değil, alacağı drahoma için. Evlendikten sonra, aldığı parayı az buluyor, daha fazlasını istemeye başlıyor. Ödenmezse, anası, babası, kardeşleriyle birlikte gelini önce dövüyor, sonra yakıyor. Her gün bu şekilde yakılanların sayısı resmi istatistiklere göre 5 kadın. Bir o kadarı, kayıtlara “Mutfakta elbisesi tutuştu, kaza oldu, yandı” diye geçiyor. Burası Hindistan.

Erkek çocuk tercihi

Asya ülkeleri başta, dünyanın pek çok yerinde erkek çocukların tercih edilmesi, kadınları çok etkiliyor. Bunun sonucunda, özellikle Hindistan ve Çin’de, daha ana karnındayken kız çocuklarının öldürülmesi yaygın. Genel olarak, doğan kızlar, beslenme, sağlık, eğitim gibi temel ihtiyaçlardan yoksun bırakılıyorlar. Hindistan’da doğum öncesi cinsiyet tespiti yapan laboratuvarlara her yerde rastlanıyor. “Şimdi 38 dolar ödemek, daha sonra evlendirmek için 3 800 dolar ödemekten iyidir” şeklinde kampanya yapan bu kliniklerin kapısında, kadınlar toplanıp protesto eylemleri yapsa da, her gün yeni bir klinik açılıyor. Bombay’daki büyük hastanelerin birinde yapılan bir araştırmada, düşük nedeniyle başvuran hamilelerin yüzde 95,5’inin kız bebek taşıması, bu durumun somut bir kanıtı.

Kadınların sünneti

Sayıları tam olarak bilinmiyor. Ancak sünnet olmuş kadınların sayısı 100 milyonu aşıyor. Her yıl buna, annelerin tüm karşı koymalarına rağmen, 2 milyon kız bebek ekleniyor. Bazıları uygulama sırasında kaptığı mikroptan ölüyor. Kalanı ömür boyu bu travmayla yaşıyor. Burası Afrika, burası Asya, hatta Avrupa ya da Amerika. Gelenekler, göç edilen uygar ülkelerde, yasak olsa bile, insanların yakasını bırakmıyor. Kanada, kız çocuklarını sünnet ettirmemek için ülkelerinden kaçan annelere sığınma hakkı veriyor.

Yıldızın Karanlık Ölümü

İlki 16 yaşında olmak üzere, üç kez evlenmişti. Yves Montand, Robert Mitchum, Frank Sinatra ve adı bilinen, bilinmeyen pek çok erkeğin yanı sıra, Adalet Bakanı Robert Kennedy ve en önemlisi ağabeyi Başkan John F. Kennedy'yle de ilişkisi oldu.

5 ağustos 1962 günü ölü bulundu. Olay yeri incelemesindeki gariplikler, ölüm zamanıyla ilgili çelişkiler, otopside alınan örneklerin kaybolması, yıllar sonra ortaya çıkan teyp bantları yüzünden, yüzyılın en güzel kadınının, resmi kayıtlardakinin aksine intihar etmediği, "çok şey bildiği" için öldürüldüğü iddia ediliyor. 44 yıl öncesinin görevli savcı ve adli tıp uzmanı "Sugeçirmez tabutla gömüldü, açalım" dese de, her ikisi de 80'lik olan bu ustalara pek kulak asan yok.

Polis memuru Jack Clemmons, telefonu açtığında sabah 04.30'du. Bir erkek sesi, "Ben Dr. Engleberg, Marilyn Monroe öldü" dedi. Yarım saat sonra, Memur Clemmons, Helena Caddesi üzerinde, 12 305 kapı numaralı evden içeriye girdi ve gördüklerini, sorduklarını, duyduklarını, düşündüklerini elindeki küçük not defterine kaydetmeye başladı. Aradan bunca yıl geçmesine rağmen, ünlü yıldızın ölüm nedeninin hâlâ tartışılmasına, başta bu defterde yazılanlar neden oldu. Olay yerine ilk giren polis memurunun kaydettikleri –ve gördüğü ya da öğrendiği halde bilerek ya da bilmeyerek kaydetmedikleri– soruşturmanın yürütülmesi açısından hayati bir önem taşır. Memur Clemmons'unkiler de öyleydi.

Sabaha karşı çamaşır yıkandı

Not defterine göre, Marilyn'le birlikte evi paylaşan yardımcısı Bayan Murray, sabahın o saatinde çamaşır yıkıyordu. Clemmons, patronunu ölü bulan bu kişiye, daha polis bile gelmeden neden çamaşır yıkadığını sormamış. "Cesedi ne zaman, nasıl buldunuz?" sorusuna verdiği cevap şöyle: "Gece yarısına doğru, Marilyn'in yatak odasının kapısı altından sızan ışığı gördüm. Meraklanıp, kapıya vurdum, ses gelmeyince açmak istedim, kilitli olduğundan açamadım ve Dr. Greenson'u aradım."

Halbuki evin her yerinde, duvardan duvara kalın tüylü halı döşeli. Yatak odasının kapısı, ışık sızdırmıyor. Lambanın söndürülmediği, sadece bahçeden görülebilirdi. Bayan Murray, bahçeye çıktığından söz etmiyor. Ayrıca evin hiçbir kapısında, anahtarla kilitlenebilecek bir düzenek yok.

Polise 4 saat sonra bildirildi

Memur Clemmons odaya girdiğinde, ayakta duran iki erkekle karşılaşıyor. Yatakta, üzeri çarşafla örtülü bir ceset. Pencerenin camı kırık, halının üzerinde cam kırıkları. Bunun dışında hiçbir gariplik yok.

Oda, sanki yeni temizlik yapılmışçasına tertipli. Yatağın sağ tarafındaki sehpanın üzerinde yan yana, düzenli biçimde dizilmiş boş ilaç kutuları var.

Erkeklerden biri, kendisine telefon ederek, ölümü haber veren Dr. Engleberg. Yıllardır, yıldızın genel sağlık durumu ile ilgilenen bir hekim. Diğeri Dr. Ralph Greenson. Dr. Greenson, psikiyatri uzmanı. Yıldızla hemen her gün, en az bir saat görüşüyor. Hatta Marilyn, ona yakın olmak için kısa bir süre önce bu eve taşınmış. Reçeteye tabii Nembutal

(pentobarbital) ve kloral hidrat adlı ilaçları o veriyor. Gerektiği zaman, gerektiği dozda almasına yardımcı olmak üzere, Bayan Murray'ı yıldızın evinde işe sokan da o: "Haberi alır almaz eve geldim, oda kapısı kilitliydi, bahçeye çıktım, pencereden içeriye baktım, hareketsiz yatmakta olan Marilyn'i gördüm, camı kırarak içeriye girdim."

Sehpanın üzerindeki ilaç kutularını gösteriyor. "Bunların tamamını almış olmalı" diyor. "Geceyarısı buraya geldiğinize göre, neden polisi 4 saat sonra aradınız, bu arada ne yaptınız" şeklindeki soruya, "Bağlı bulunduğu film stüdyosunun halkla ilişkiler sorumlusunu arayarak, izin almaya çalıştım" diye cevap veriyor. "Başka bir şey yaptınız mı?" sorusuna, her iki doktor omuz silkerek, "Hayır" diyorlar.

Bardak yok

Polis memuru Clemmons, Marilyn'in ilaçları almak üzere su içtiği bardağı aradığını, ancak bulamadığını kaydetmiş. Hatta, bardağı doktorlarla birlikte aradığını, sadece yatak odasını değil, içerisindeki banyoyu da incelediğini yazmış. Banyodaki tesisat henüz tamamlanmadığından, su akmıyor. Kendisinden sonra eve gelen olay yeri inceleme ekibinin çektiği fotoğraflar incelendiğinde, yatağın sağında, yerde bir bardağın olduğu görülüyor. Bu bardağı üç kişinin neden bulamadığı bir yana, olay yeri inceleme ekibinin neden el koymadığı anlaşılamıyor.

Hazır olda bir ceset

Memur Clemmons, çarşafı kaldırdığında gördüklerini şöyle yazmış: “Yüzükoyun, başı düz biçimde yastığa gömülü, her iki kolu, bedeninin yanında, biri tamamen bedene yapışık, diğeri biraz bükülü şekilde, her iki bacağı düz ve birbirine yapışık durumda, tıpkı hazır olda asker gibi, çıplak. Yastıkta kusmuk, ağız etrafında köpük yok. Zehirlenmiş bir kişinin böylesine düzgün biçimde ölmesi garip.”

Gerçekten morfin, kokain, barbitürat ve organikfosforlu bileşiklerle zehirlenmelerde, akciğer ödemine bağlı olarak, genellikle ağız etrafında köpük bulunur. Gerek cesedin bulunuş pozisyonu, gerekse yastık ve çarşafın temizliğine ilişkin gözlemler, ilaç kutularının düzenli biçimde yan yana dizilişi, doktorlardan birinin veya her ikisinin Bayan Murray’la birlikte, polis gelmeden önce bu odada bazı faaliyetlerde bulunduğunu, cesedin yerini değiştirdiklerini, belki de bu nedenle çamaşır yıkandığını düşündürüyor.

Ölüm zamanı kesin değil

Guy Hockett, cenazeyi Los Angeles adli tabipliğine götürmek üzere geldiğinde, saat sabah 5.40’tı. O da, gördüklerini ve yaptıklarını not etti. Yatağın sağ tarafındaki sehpanın üzerinde duran 8 ilaç kutusunu aldı. Cesedin kolunu bükmeye çalıştı. Dirençle karşılaştı. “Ölü sertliği başlamış” diye yazdı. Buna dayanarak, en az altı saat önce öldüğü hesaplandı. Yani bir önceki gün, 21.30-23.30 arasında. Ne ilginçtir ki, memur Clemmons’un not defterinde, aldığı ifadelerle ters düşer biçimde, ölüm zamanı 3.50 olarak kayıtlı.

Ceset neden çevrildi?

Otopsiyi, Dr. Thomas Noguchi yaptı. Japon asıllı doktor, 1951'de Nippon Tıp Fakültesi'nden mezun olmuş, 61'de Los Angeles Adli Tabipliği'nde başkan yardımcısı olarak çalışmaya başlamıştı. Teknisyen Lionel Grandison ve Savcı John W. Miner'le birlikte, ellerinde birer büyüteç, iğne deliği aradılar. Bulamadılar. Yüzde, boyunda, göğüste, kolların üst kısmında ve karnın sağ tarafındaki ölü morlukları, cesedin yataktaki yüzükoyun pozisyonunu destekliyor (ölümden sonra kan, kalbin çekim kuvvetinden kurtulur ve cesedin duruşuna göre, yerçekimine uyacak biçimde toplanır). Ancak, kolların ve bacakların yatağa temas etmeyen "arka ve alt kısımlarındaki bölgelerde, parmakla basıldığında kaybolan morluklar" da var. Son 40 yılda Noguchi'ye, bedenin hem ön hem de arka yüzündeki morlukların nedeni sorulup durdu. Hiçbir zaman yorumlamadı. Böylelikle ölümü izleyen 4-8 saat içerisinde, cenazenin çevrildiği kuşkusu sürüp gitti.

İç organlar atıldı

Dr. Noguchi, otopside ölüm nedenini belirleyecek bir bulguya rastlamayınca, zaten düşünülen ilaç zehirlenmesini kanıtlamak üzere, midedeki yarım çay bardağından az sıvıda, yemek borusunda, ince bağırsaklarda, polarize mikroskopla ilaç kristalleri aradı, ama bulamadı. Alkol ve barbitürat analizi için kan aldı. Karaciğer, böbrek, mide ve içeriği, idrar ve bağırsakları, ileri toksikolojik analiz için muhafaza edilmek üzere laboratuvara gönderdi.

Toksikolog Raymond Abernath, 100 mililitre kanda 4,5 miligram (ölüm dozunun 3 katı) pentobarbital ve 8 miligram kloral hidrat (ölüm dozuna yakın) buldu. Karaciğerde de pentobarbital vardı. Buna göre

Marilyn, 55-60 kapsül Nembutal ve en az 17-18 adet kloral hidrat yutmuş olmalı.

Aynı hesabı Noguchi de yapmış olmalı ki, bu kadar çok sayıda ilaç almış genç kadının sindirim sisteminde, bütün gayretlerine rağmen, bir tek kristal dahi bulamayışına şaştı. Toksikolojiyle ilgili her profesyonel gibi, ilaçların ağız yoluyla değil, enjeksiyon ya da rektal yolla verilmiş olabileceğini düşündü ve laboratuvara gönderdiği mide sıvısı, idrar ve organlarda analize devam edilmesini istedi. Abernath'ın cevabına daha da şaştı: "Analizler tamamlandığından, örneklerin tamamı imha edilmiştir."

Doğru konuşanı dokuz köyden kovarlar

Dr. Noguchi, otopsi raporunun sonuç bölümüne daktiloyla yazılmış olan "ilaçla intihar"ın önüne, el yazısıyla "muhtemelen" sözcüğünü ekledi. Sadece Marilyn'in değil, William Holden, Natalie Wood, Robert Kennedy, Janis Joplin, John Belushi, Sharon Tate gibi ünlülerin de otopsilerini yapan, "yıldızların son doktoru", bu "muhtemel" sözcüğünde olduğu gibi, daha pek çok ölümle ilgili olarak, söylenmemesi gerekenleri söyledi. Robert Kennedy suikastında, tanıklar karşıdan ateş edildiğini beyan ettikleri halde, sağ kulak arkasında kurşun giriş deliği bulunduğunu bildirmesi bunlardan biridir. Gazetecilere fazla bilgi vermesi, 1967'de getirildiği Los Angeles Adli Tabipliği Başkanlığı'ndan 82'de alınmasına yol açtı. Quincy adlı ünlü diziye ilham kaynağı olan doktoru tanıdığımda, Kaliforniya Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yapmaktaydı. 99'da emekli oldu ama, hiç susmadı.

Doktor Noguchi, artık 79 yaşında. Marilyn Monroe'nun vücudunda beraberce iğne deliği aradığı, Kaliforniya Üniversitesi Psikiyatri ve Hukuk Enstitüsü'nün kurucusu emekli savcı John W. Miner ise 86.

Yüzyılın en güzel kadınını, bütün çıplaklığıyla son kez görmüş olan bu iki tanık, intihar ettiğine inanmıyorlar. Kendileri de ölmeden, gerçeğin ortaya çıkmasını istiyor ve mezarın açılması için uğraşıyorlar.

Savcının, buna inanmak için başka nedenleri de var. Yıldızın ölümünden sonra yürüttüğü soruşturma sırasında, Psikiyatr Dr. Ralph Greenson'un da ifadesini almış. Greenson, hiçbir zaman açıklamaması kaydıyla, hastasının konuşmalarını kaydettiği teyp bantlarını dinletmiş. Savcı, neredeyse tamamını not aldığı bu konuşmaları, 35 yıl bekledikten sonra açıkladı. Duyduklarına göre, Başkan'a taparcasına bağlı, Shakespeare oynamak üzere ders almak isteyen, uzun uzun geleceğe ait planlarını anlatan kadının, cinsellikle ilgili sorunları, alkole ve sakinleştirici ilaçlara düşkünlüğü vardı ama, ölmeye hiç niyeti yoktu.

Marilyn Monroe'yu kim öldürmek isteyebilir?

Ölümünden birkaç gün önce psikiyatrına "Artık her şeyi anlatacağım" diyen Marilyn'in, Kennedy kardeşlerle ilişkisini bilmeyen yoktu. Hele başkanın 19 mayıs 1962'de, Madison Square Garden'de, 15 000 kişiyle birlikte kutladığı 45. yaş gününde, 2 500 taş işli, ten rengindeki elbiseyle (bedenine yapışması için fermuarı yoktu, üzerinde dikilmişti, 1999'da 1,9 milyon dolara satıldı!), en iç gıcıklayıcı sesiyle okuduğu Happy Birthday Mr. President şarkısından sonra, Kennedy'nin ayağa kalkıp, "Böylesine tatlı bir doğum günü kutlamasından sonra, artık başkanlığı bırakabilirim" demesi, aralarındaki samimiyeti saklamadıklarının bir işareti oldu. Güzel kadının başına bir şey geldiği takdirde, ölümünden John ya da Robert Kennedy'nin sorumlu tutulacağı açıktı. Bir yandan bildiklerini söylemesini engellemek, diğer yandan çıkacak skandallarla Kennedy kardeşlerin siyasi pozisyonlarını sarsmak, hatta bir yıl önce Domuzlar

Körfezi’ne, Fidel Castro’yu devirmek amacıyla girişilen ancak fiyaskoyla sonuçlanan çıkarmanın intikamını almak amacıyla, CIA, FBI, mafya ya da bir başka yapının öldürmüş olması mümkün görülüyor. Başkan John Kennedy, Marilyn’den bir yıl, kardeşi Adalet Bakanı Robert Kennedy ise altı yıl sonra öldürüldü. Her ikisinin de ölümü aydınlatılamadı.

Eşcinsel Cinayetleri

Paris’in ilk “Beyaz Gece”siydi. 2002’den başlayarak, ekimin ilk cumartesisini pazara bağlayan gece, rengârenk aydınlatılan sokaklarda dans edilecek, müzelere, tiyatrolara, konserlere gidilecek ve kimse uyumayacaktı.

Saat sabah 02.30’a geliyordu. Beyaz Gece’nin fikir babası Fas kökenli Belediye Başkanı Bertrand Delanoe, belediye binasında, sabaha kadar sürecek eğlencelere katılan halkın arasında, büyük bir keyifle dolaşıyordu. Aniden, karnına bir bıçak saplandı. 39 yaşındaki Cezayirli Azedine Berkane hemen yakalandı. Başkan, seçimlerden önce bir TV programında eşcinsel olduğunu ilan etmişti. Azedine, eşcinsellerden nefret ettiğini, onu bu nedenle öldürmek istediğini söyledi. Başkan ölmedi. 12 ocak 2004’te, saldırganın akıl hastası olduğuna karar verildi ve bir psikiyatri kliniğine gönderildi. Beyaz Geceler sürüyor. Eşcinsellere yönelik nefret de devam ediyor. Yapılan araştırmalar, “Cinsel ilişki teklif ettiği için öldürdüm” ya da “Baştaki pazarlığa uymadı” savunmasının, gerçeği her zaman yansıtmadığını ve cinayetlerin ardında nefretin yatabileceğini de gösteriyor. Baki Koşar, Cevat Tuksavul, Emre Kuytu, Aziz Çabuk, Deniz Tüney, Ekrem Yılmaz, Özdemir Hunca, Zeki Ercan ve daha nicelerini öldürten, nicelerine saldırtan da, belki açıklanan nedenler değil de, eşcinsel nefretiydi.

Eşcinsellere yönelik şiddetin nedenlerini inceleyen kriminolojik çalışmalar, yeni sayılır. Bu gecikmenin nedeni, insanlık tarihi kadar eski olmasına ve zaman zaman değişik topluluklar içerisinde yaygın biçimde kabul görmesine rağmen, eşcinselliğin bir hastalık, hatta istenirse

vazgeçilebilir bir cinsel sapkınlık olarak değerlendirilmesi ve öldürülenlere de neredeyse “hak etti” denmesidir.

Nazi Almanya’sında ve işgal edilen ülkelerde on binlerce eşcinselin toplanması, yakalarına pembe üçgen dikilerek işaretlenmesi (lezbiyenlere siyah üçgen), kısırlaştırılması, Dr. Carl Vaernet gibileri tarafından testislerine hormon enjeksiyonuyla tedavi edilmeye çalışılması, bir eşcinsel geni bulabilmek amacıyla deneyler yapılması, konsantrasyon kamplarında yakılmaları, tek başına Hitler’in hezeyanlarının bir sonucu olarak görülemez.

Almanya’nın en ünlü adli tıp hocalarının 70’lerde yayımlanan ders kitaplarında, eşcinsellik; zoofili (hayvanlarla cinsel birliktelik) ve nekrofilinin (ölülerle cinsel birliktelik) yer aldığı, cinsel sapmalar bölümü içerisinde işlenir; kısırlaştırma, eşcinselliğin tedavi yöntemleri arasında sayılırdı.

Bu bakış açısı yalnız Almanya’ya da özgü değildi. Fransız ekolünden gelen, babam Prof. Dr. Şemsi Gök’ün kitabında da, eşcinsellik seksüel sapıklılar arasında yer alır (aynı bölümde, “tenasüli tersliklerin başta geleni” olarak tanımladığı mastürbasyon da bulunuyor). Son 10-15 yıldır değişmeye başlasa da, yüzyılların önyargıları kolay yıkılmıyor.

Neden öldürüyorlar?

Eşcinsel Sivil Toplum Girişimi (LAMBDA), Baki Koşar’ın öldürülmesine, “Eşcinsel cinayetleri politiktir” diyerek, katillerin tek kişi olmadığını, cinayetin ardında eşcinsellerden nefret eden herkesin bulunduğunu anlatmaya çalıştı. Haklılar, ancak eşcinsel cinayetlerinin farklı nedenleri de var.

Çok sayıda cinayeti inceleyenlere göre katiller, mağdurun davranışlarını, cinsel bir teklif gibi yorumlayan ve bu yüzden kendilerini savunanlar, kendilerini eşcinselliğin kesinlikle kabul edilmediği sosyal normların bekçisi sananlar, canlarının sıkıntısını şiddet içerikli heyecanlarla gidermeye çalışanlar ve arkadaşlarına erkekliklerini ve heteroseksüelliklerini kanıtlamaya çalışanlar şeklinde sınıflanıyor. Buna, HIV/AIDS yayılmasından eşcinselleri sorumlu tutan yanlış inanışı da eklemek gerek.

Öte yandan, birlikte yaşadığı kişilerce de öldürülebileceklerini göz ardı etmemek gerekir. İki erkek ya da iki kadın arasında yaşanan ilişki, tıpkı bir kadın ile bir erkek arasındaki gibi, her türlü çatışmayı, örneğin kıskançlığı barındırır ve cinayetin nedeni sadece bu bile olabilir.

Nasıl öldürülüyorlar?

Öldüresiye dövülen, 40-50 kez bıçaklanan eşcinsellerin sayısı az değil. Çoktan ölmüş olduğu halde dövülmeye, bıçaklanmaya devam edildiği biliniyor. Arkadan bağlı eller, elle, iple, kabloyla, bezle boğma, cinsel organı kesme, karakteristik bulgular arasında.

Polis ve adli tıp uzmanları, iki erkek arasındaki şiddetin aşırılığına ve boyna, göğse, karna yönelik saldırıların tercihine dikkat çekerler. Yüze, boğaza doğru saldırma, ağız bölgesinin homoseksüel ilişkideki önemine bağlanır. Çünkü, anal ilişkinin, eşcinsel erkeklerin tercih ettikleri bir davranış olduğu sanılsa da, aslında fellasyo, yani ağız-cinsel organ temasının, daha yaygın olduğu biliniyor.

İşte bu nedenle, kadınlara yönelik saldırılarda, boğaz, göğüs ve genital bölgenin hedeflendiği durumlarda, akla hemen, cinayetin cinsel motifli

olduğunun gelmesine benzer şekilde, erkeklerin boğazına yönelik saldırılarda da benzeri bir gerekçe düşünülmeli.

Bununla birlikte, eşcinsel cinayetlerinde aşırı şiddet gözlenmesi, hiç kuşkusuz gerek kurban, gerekse mağdurun erkek olması ve biyolojik olarak daha fazla fiziksel güç ile donatılmış olmalarından kaynaklanır.

Nasıl savunuyorlar?

Eşcinseller, tıpkı heteroseksüeller gibi, her sosyal sınıf, meslek, ırk ve etnik grup içinde yer alır, her inanç ve politik görüşe sahiptir. Kadın-erkek ilişkisindeki bir tek eylem dışında, onları heteroseksüellerden ayıran hiçbir fark yoktur. Bu nedenle, toplum içerisinde şiddete yol açan her türlü çatışmanın tarafı olmalarını doğal karşılamak gerek.

Ancak, eşcinsel cinayetleri, genellikle “eşcinsel olmayanın, olanı öldürmesi” şeklinde değerlendirilir. Bunun nedeni katilin savunma biçimidir.

Örneğin, yaşlı eşcinsel erkekleri öldüren gençler, genellikle “başlangıçtaki pazarlıkta yer almayan eylemlere zorlanma, erkekliği ile alay edilme” gibi gerekçeleri öne sürerler. Birçok örnekte doğru olabilir ama, onlara karşı nefretin yoğun, öldürülmeyi “hak ettikleri” inanışının yaygın, gençler arasında işsizliğin yüksek olduğu, kolay ve hızlı para kazanmanın özendirildiği ülkelerde, bu söylem doğru olmasa da kolayca kabul görür. Farklı silahlar kullanılan, beden üzerinde işkence izleri bulunan, genital organların, ağız ve boynun hedeflendiği saldırılarda ise, böyle bir iddianın doğruluğu söz konusu bile olamaz. Ender rastlanan psikiyatrik bir rahatsızlığa dayandırılan “İlişki teklifinde bulunduğunu

sandım, kendimi kaybettim” savunması, eşcinsellere karşı önyargıların, ayırımcılığın, nefretin yoğun olduğu topluluklarda sıklıkla kullanılır oldu.

“Bana eşcinsel dediği için onu öldürdüm” ise, özellikle ülkemizde dile getirilen, akla yatkın bulunduğundan yeterince sorgulanmayan bir diğer gerekçedir.

Şablonlaşan savunmalar, birisini öldüren eşcinseller için de geçerli. Onlar genellikle, can güvenliklerinin tehdit edildiğini ve kendilerini korumak zorunda kaldıkları için cinayeti işlediklerini ileri sürerler. Eşcinselliğin toplum tarafından rahatça kabullenildiği ve insanların damgalanmaktan çekinmediği ülkelerde, cinayet işleyenlerin, aslında eşcinsel olmadıkları halde, kendilerini savunmak üzere bu gerekçeyi kullandıklarına da rastlanıyor.

Nasıl önlenir?

Çağdaş bir toplumda ırk, din, etnik kökene dayalı ayırımcılık yüzünden ya da birisinin sakat, akıl hastası, sokak çocuğu, ihtiyar diye öldürülmesine tahammül edilemediği gibi, cinsel yönelim ve kimliğe dayalı ayırımcılığın da yeri olamaz.

Eşcinsel, biseksüel, transseksüel ve transvesti cinayetlerinin önlenmesi, bunların ardındaki homofobik ve transfobik motiflerinin ortaya çıkartılmasına, delillendirilmesine ve faillerin ağır biçimde cezalandırılmasına bağlıdır.

Soruşturmalar açısından bakıldığında, eşcinsellerin bedenlerinde, anal ilişkinin iz ya da belirtisinin bulunacağı önyargısından kurtulmak şarttır. Okunan bir kitabın, taşınan bir mendil renginin bile çok şey ifade ettiği bu

kültürü iyi bilmeden, belki failin kim olduğu bulunur ama, cinayetlerin, hele kadın eşcinsellere karşı işlenenlerin önünü alacak bilgi edinilemez.

Her suçun önlenmesinde olduğu gibi, burada da, fail, mağdur ve olay yeri hakkındaki ayrıntılar, veri tabanlarında tutulmalıdır.

Emniyet teşkilatımız içerisinde, eşcinsel cinayetleri artık ayrı bir birim tarafından değerlendiriliyor. Bu birim, elindeki verileri analizleyip, risk ve koruyucu faktörleri belirleyerek toplumla paylaştığında, cinsel yönelimlerini hiçbir zaman bilemeyeceğimiz, ancak kesinlikle saygı duymak zorunda olduğumuz vatandaşlarımızın can ve mal güvenliğini de sağlamış olacağız.

Eşcinsellerle ilgili yasalar

Aynı cinsiyetten iki kişi arasındaki birliktelikle ilgili yasalar, ülkeden ülkeye çok büyük farklılıklar gösteriyor. Bir yanda İspanya, Belçika, Hollanda, Kanada gibi evlenmelerine izin verenler, Lübnan gibi 1 yıl, Malezya gibi 20 yıl hapsedenler, diğer yanda İran, Yemen, Suudi Arabistan, Nijerya gibi idamla cezalandıranlar var.

Avrupa ülkelerinin hiçbirinde, 18 yaşından büyüklerin eşcinselliğini yasaklayan bir düzenleme olmadığı gibi, cinsel yönelimlere dayalı ayırımcılık, ayrı bir suç olarak tanımlanır. Bunun temel nedeni Avrupa Parlamentosu'nun 2004 yılında aldığı karar.

Bazı ülkelerde, birisini eşcinsellikle itham etmek bile suç. Örneğin, Finlandiya Parlamentosu üyesi Tony Halme, Cumhurbaşkanı Tarja Halonen'e lezbiyen deyince, çok zor günler yaşadı. (Eşcinsel milletvekillerine kendilerini açığa çıkartmadıkları ve cinsel yönelim

ayırımcılığına karşı mücadele etmedikleri için sitem eden Halonen, ocak 2006'da ikinci kez cumhurbaşkanı seçildi.)

Azerbaycan'da da tıpkı ülkemiz gibi, iki erişkin erkek ya da kadının birlikteliğini cezalandıran bir yasa maddesi bulunmuyor.

Birleşmiş Milletler ise, cinsel yönelime dayalı ayırımcılıkla ilgili karar tasarısında bir türlü anlaşamıyor. Hatta 2006 başında, genel sekreteri Kürşat Kahramanoğlu olan, 400'ün üzerindeki sivil toplum örgütünün temsilcisinin bulunduğu Uluslararası Gay ve Lezbiyenler Birliği'nin gözlemci statüsünü iptal etti. Mısır, İslam Konferansı Örgütü, İran, Sudan ve Amerika Birleşik Devletleri bu iptali destekledi. Yapılan oylamada Türkiye'nin çekimser kalmasıysa sevindirici.

Kadınca **ve** Hülya **dergilerinin raporları**

Türkiye'de 10 yıl arayla, ilki 1992'de Kadınca, ikincisi 2002'de Hülya dergisi okurları arasında aynı anket yapıldı. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nden Doç. Dr. Ümit Sayın tarafından hazırlanan ankette, eşcinsellikle ilgili bir soru da var. Aradan geçen 10 yıla, dergilerin okur profilindeki farklılıklara rağmen, bu sorunun yanıtları hayret verici biçimde birbirine yakın. 706 Kadınca okurunun yüzde 68,6'sı, 530 Hülya okurunun yüzde 70'i, kendi hemcinsiyle cinsel birlikteliği kesinlikle reddediyor. Buna karşılık ankete cevap verenlerin yüzde 14 kadarının, yaşam boyu en az bir eşcinsel deneyimi var.

Bütün hatalarına rağmen, bu sayılar, eşcinsel deneyimi olan kadın sayısının hiç de az olmadığını, hatta ünlü Kinsey Raporu'nda, Amerikan kadınları için belirlenen yüzdenin de üzerinde olduğunu gösteriyor. Türkiye'deki sayının yüksekliği, 10 yılda neden bir değişiklik

göstermediği, mutlaka ayrıca tartışılmalı. İstanbul Üniversitesi'nden Prof. Dr. Şahika Yüksel de eşcinsel oranının yüzde 10-15 arasında olduğunu söylüyor.

Mutlak değerlerle ilgili kesin bilgilerimiz olmamakla birlikte, öldürülen kadın eşcinsel sayısının, erkeklerden daha az olduğu kabul ediliyor. Örneğin FBI'ın Amerika için verdiği 2004 suç istatistiklerinde bu sayılar, 910 ve 230.

Kadınların, kadınları öldürmesinde, canavarca duyguların daha az görülebileceği düşünülebilir. 90'lı yıllarda Indiana'da, 12 yaşındaki küçük Shanda Renee Sharer'in, yaşları 14-17 arasında değişen dört kız tarafından boğulması, bıçaklanması, başına demirle vurulması, anüsüne bıçak sokulması ve henüz canlıyken üzerine gaz dökülerek yakılması, lezbiyen cinayetlerinin ne kadar beklenmedik özellikler taşıyabileceğini göstermesi bakımından önem taşır. Ayrıca, sadece eşcinselleri hedef alan seri katillerin de olduğunu unutmamak gerek.

Katil İşi Bilince, Bilim Gelişir

“Halıda kırmızı lekeler, bıçakta kırmızı lekeler.

Ah Doktor Buck Ruxton, karını öldürdün.

Dadı seni gördü, söylerim diye korkuttu.

Ah Doktor Buck Ruxton, onu da öldürdün.”

Doktor Buck Ruxton’a göre cinayetler kusursuzdu. 12 mayıs 1936’da asıldı. Aslında, pek hata yapmış sayılmazdı. Sadece soruşturmayı yürütenlerin dikkat ve yaratıcılığını hesaba katmamıştı. Hayalet ve efsane öykülerine alışık İskoçyalı çocuklar, hâlâ onun şarkısını söylüyorlar.

Yıl 1935. Eylülün 29’u. Pazar. İskoçya. Lancaster’in 200 km kadar kuzeyinde, nehir kıyısında küçük bir kasaba. Moffat karakolu. Köprüden geçerken aşağıya bakan kadınlar, paketler gördüklerini, birinden insan koluna benzer bir şeyin çıktığını anlattılar.

Gün boyunca, izcilerin yardımıyla bölgeyi tarayan Moffat polisi, bez ve gazete parçalarına sarılı irili ufaklı onlarca paket buldu. Ertesi gün, 15 km kadar güneyde gazeteye sarılı bir sol ayak, bir hafta sonra daha güneyde dirsekten kesili bir sağ kol. 19 eylülde taşan nehir, kolu buralara kadar sürüklemiş olmalıydı. Hepsini Edinburgh Üniversitesi’ne gönderdiler. İşte, adli bilimcilerin tarihine altın harflerle yazılacak soruşturma böyle başladı.

Üç göğüs artı bir rahim eşittir iki kadın Edinburgh Üniversitesi anatomi hocası Prof. Dr. James Couper Brash, adli tıp kürsüsünden Prof. Dr. Sydney Smith'e haber verdi. O da, Glasgow Üniversitesi'nde görev yapan meslektaşı Prof. John Glaister'i aradı.

Paketleri açan üç uzman, bir konuda hemen anlaştılar. Bu insanları kim parçalamışsa, anatomi bilgisi çok yüksekti, ayrıca çok sabırlıydı. Onları bu hale getirmek için en az sekiz saat çalışmış olmalıydı.

Ellerinde, saçları yüzülmüş iki insan başı vardı. "Baş"tan ziyade "kafatası" demek daha doğru olurdu. Birinin gözleri oyulmuş, diğerinin bazı dişleri sökülmüştü. Ayrıca burnu, kulakları, dudakları, dili yoktu. Dıştan bakıldığında, birinin kadın olduğu belliydi, diğerini önce erkek sandılar. Gazeteler manşetlerini "Biri kadın, diğeri erkek, tanınmaz halde iki ceset" diye attılar. Dr. Brash, mikroskopla incelediği et parçaları arasında 3 kadın göğsü, bir de rahim bulunca, öldürülenlerin 2 kadın olduğu anlaşıldı. Adsız kadınların birine No1, diğerine No2 dediler.

Genci kısa, yaşlısı uzun

No1'in kafatasının dikişleri (sütürleri) kapanmamıştı. Demek ki, yaşı 30'un altındaydı. Epifizleri (uzun kemiklerin uç kısımları olan, boy uzamasında etkili kemikleşme noktalarının yerleştiği alan) tam olarak kaynamamıştı. Demek ki 18-25 arasında bir yerlerdeydi. Akıl dişlerinin hiçbiri çıkmamıştı. Buna göre, 18-21 arasında olmalıydı. Gövdeye ait hiçbir parça yoktu ama eldeki kemiklere göre, boyu 1,45 m civarında olmalıydı.

No2’nin kafatası sütürleri 35-55 yaş arasında olduğunu gösterdi. Epifizlerin kaynama durumuna göre, en az 25 yaşında olmalıydı. Belkemiği ve sağ kalçasında osteoartrit geliştiğine göre, 35-45 arası bir yerlerdeydi. No2’nin iskeletine ait tüm parçalar bulunduğundan, boyu kolayca hesaplandı: 1,57 m.

Delil 1: Gazetenin tarihi Bedenlerin her ikisi, ileri derecede çürümüştü. Çürümüş cesetlerde ölüm zamanının belirlenmesi güçtür. Hele bundan 70 yıl önce.

Üç ünlü uzman uğraşadursun, Moffat Karakolu’nun dikkatli bir polis memuru, ölüm zamanını hesaplayıverdi. Parçalardan biri gazeteye sarılmıştı. Açık hava, nem, ayrıca içindeki et parçaları yüzünden gazete parçalanmış, mürekkep akmıştı ama 15 eylül tarihli Sunday Graphic olduğu anlaşılıyordu. Güzellik yarışmasında birinci olan kızın fotoğrafı görülüyordu. Memur gazeteyi aradı. Fotoğrafın sadece Lancaster’de, yani karakolun 200 km güneyinde, abonelerin evlerine teslim edilen özel bir ekte basıldığını öğrendi. Böylece bir taşla iki kuş vurdu. Cinayetler, 15 eylül ile nehrin taştığı 19 eylül arasında işlenmişti. Katil, Lancasterliydi ve Sunday Graphic abonesiydi. Hocalar, doktor olma ihtimalinden bahsetmişlerdi. Lancaster’de biri 35-40, diğeri 20 yaşlarında iki kadınla oturan tek bir doktor vardı: Buck Ruxton. Karısı 34, çocukların dadısı 20 yaşındaydı. Lancaster Savcısı gazeteyi, katilin mesleği ve kadınların yaş ve boyuyla ilgili verileri tutuklamaya yeterli görmese de, evinin aranmasına izin verdi.

Delil 2: Parmak izinin fotoğrafı Profesörler, ellerindeki parçalarla insana benzer bir şeyler oluşturmaya çalışırken, el parmaklarının hemen tamamının, birinci boğumlarından kesildiğini fark ettiler. Katil, parmak izinin alınmasını engellemeye çalışmıştı. Belki, Glasgow polis teşkilatında hem parmak izi uzmanı, hem de fotoğrafçı olarak görev yapan memur Bertie Hammond olmasaydı, engelleyebilirdi de. Hammond, kısa boylu genç olan kadının sağ başparmağının tam olarak kesilemediğini fark etti ve fotoğrafını çekti. Defalarca büyüttüğü bu fotoğraftaki maynuşyaları (parmak izindeki küçük ayrıntılar, minutia), dadının odasındaki antika tabak ve vazonun üzerindeki izlerle karşılaştırdı. 16 ayrıntının tam olarak birbiri ile örtüştüğünü gördü. Cesetlerden biri dadı Mary Rogeston'a aitti. 12 ekim 1935 gecesi doktor, dadıyı öldürmekten tutuklandı.

Delil 3: Kafatasının fotoğrafı Ruxton, anatomi uzmanı Dr. Brash'ın dehasını, fotoğrafçılığa merakını, kafataslarının kimliklendirilmesinde yepyeni bir yöntem deneyeceğini, bu yöntemin Wilton Marion Krogman ve Mehmet Yaşar İşcan gibi dünyaca ünlü iki ustanın kaleme aldığı The Human Skeleton in Forensic Medicine adlı kitapta "bugüne değin gerçekleştirilen en başarılı kafatası-fotoğraf karşılaştırması" olarak adlandırılacak kadar yankı uyandıracağını nereden bilebilirdi. (Adli ve fizik antropolojinin kurucularından Krogman, 1987'de öldü. Prof. Dr. Mehmet Yaşar İşcan, halen İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nde çalışıyor. Dr. Brash ile Dr. Glaister'in 1937'de yayımladığı "Buck Ruxton Davası'nın Adli Tıbbi Yönleri" ise tazeliğini hâlâ korumakta.) Dr. Brash, katilin karısına ait iki portre fotoğrafını, gerçek boyutlarına kadar büyüttü, elindeki iki

kafatasının da, portrelerin çekildiği açı ve uzaklıktan fotoğraflarını çekti. Bunları üst üste yerleştirdiğinde, No2'ye ait kafatası ile portrelerin tam olarak örtüştüğünü saptadı. No2, kesinlikle Bayan Isabella Buxton'du. Bu delille doktor, sadece dadıyı değil, karısını da öldürmekle suçlandı. (Basit gibi zannedilmekle birlikte, gerek portrenin gerçek boyutlara büyütülmesi, gerekse kafatası fotoğraflarının aynı açı ve uzaklıktan çekilmesi çok zahmetli bir iştir. Prof. İşcan, 80'li yıllarda iki video kamera kullanarak ve görüntüleri bilgisayar ekranına aktararak yöntemi geliştirmiş, bu da Amerikan mahkemelerince delil olarak kabul edilmiştir.) **Delil 4: Ayaklar**

Nehir kıyısından toplanan paketlerden iki sol ayak çıktı. Moffat polisi, sağ ayakları hiçbir zaman bulamadı. Anatomist Dr. Brash, o güne değin hiç bilinmeyen bir başka yöntem daha denedi. Ayakların, jelatin-gliserin karışımıyla kalıbını çıkarttı. No1'in ayağı, Dadı Mary'ye ait bir ayakkabının sol tekine, No2'ninki de, Isabella'nın bir ayakkabısının sol tekine tam olarak uydu.

Delil 5: Böcekler

Paketlerdeki et parçalarının üzerinde, çürümüş et, balık ya da çöp ve dışkıya konan, metalik mavi renkte, büyük sinekler (Calliphoridae) uçuşuyordu. Glasgow Üniversitesi'nden Dr. Alexander Mearns bu sineklere ait her ayrıntıyı bilirdi. Ne zaman yumurtlayacaklarını, kurtların ne zaman çıktığını, ne zaman şekil değiştirdiklerini, soğuğun bu süreye etkisini vb... O güne kadar hiç denenmemiş bir yöntem uyguladı ve bu bilgilere dayanarak ölüm zamanını hesapladı. 16 eylül 1935. Ruxton çifte

cinayeti, ölüm zamanının belirlenmesinde entomolojinin kullanıldığı ilk olaydır.

Kıskanç koca

Genç adam doktor olmak istiyordu. 1927'de Hindistan'dan kalkıp İngiltere'ye gelmişti. Edinburgh Tıp Fakültesi'nden mezun olduğunda, önce adını değiştirdi. Bukhtyar Rustomji Rantanji Hakim olarak, bu memlekette doktorluk yapamazdı. Dr. Buck Ruxton oldu. Sonra esmer güzeli Isabella Kerr'le evlendi ve Lancaster'e taşındı.

1935'te, Dayton Caddesi 2 numaralı büyük evde 6 kişiydiler. Doktor, güzel Isabella, üç çocukları ve bakıcı Mary Jane Rogeston. Lancasterliler doktoru çok sevdiler. Diş çeker, evlerde narkoz vererek ameliyatlar yapar, sezaryenle doğurtur, canlar kurtarırdı. (İdamını engellemek için on bine yakın imza toplandı!) Karısını çok kıskanması dışında hiç bir kusuru yoktu. Nasıl kıskanmasın ki, bazı hafta sonları nereye gittiğini bilen yoktu. Doktor, bazı geceler o kadar çok bağırırdı ki, sesi sokaktan geçenlerce bile duyulurdu. Hatta bir seferinde eve polis bile geldi. "Memur Bey, eğer o adamı bulursam, her ikisini öldüreceğim" diye haykıran doktoru zor sakinleştirdiler.

Eylül ayında bir cumartesiydi. Doktor karısını takip etti. 20'lerindeki genç bir adamla buluştuğunu gördü. Edinburgh'ta bir otele girdiler. Otel kayıtlarını görünce çok şaştı. Gerçek adlarını vererek iki ayrı oda tutmuşlardı. Bir önemi yoktu. Karısının kendisini aldattığı kesindi. Isabella eve döndüğünde, günlerden pazartesi olmuştu. Çarşamba öğle üzeri doktor, Lancaster polisine başvurdu. Karısı ile Dadı Mary'nin iki gündür ortalıkta olmadıklarını, hiç bir giysilerini evde bulamadığından kaçmış olabileceklerini, aranmalarını istedi. Delilleri yoketmek için o

kadar uğraşmıştı ki, “Onları bulmaları mümkün değil” diye düşündü. Giysileri yakarken bacadan çıkan siyah dumanların dikkati çekeceğini ve Sunday Graphic ekinin sadece Lancaster abonelerine dağıtıldığını hesaba katmamıştı.

İşi bilen bir katil

Aslında Dr. Ruxton, parmakları kesmenin ötesinde, cesetlerin kimlik tespitini olanaksız kılacak başka şeyler de yapmıştı. No 1’in gözlerini oymuştu. Dadının bir gözü şaşıydı da ondan. Sağ kolunun, karnının ve sağ başparmağının derisini yüzmüştü. Dadının sağ kolunda doğuştan bir leke, karnında apandisit ameliyatı izi, sağ başparmağının avuçla birleştiği yerde derin bir kesik izi vardı da ondan. No 2’nin, yani karısı Isabella’nın – doktora esmer güzeli gibi gelse de– büyük ve ayrık dişleri, irice bir burnu, dizlerinden ayaklarına dümdüz inen bacakları vardı. Bazı dişlerini sökmesi, burnunu kesmesi, her iki bacağının etlerini kemiğe kadar sıyırması bundandı.

Doktor, sadece kimlik tespitinin yapılmasını değil, ölüm nedeninin de anlaşılamaması için önlem almıştı. Kulakların arkası, ağzın çevresi, çene ve alındaki derileri yüzmesinin nedeni, boğmanın başlıca dış bulgularından olan peteşilerin (toplu iğne başı büyüklüğündeki, üzeri düz, yuvarlakça kanama noktacıklarının) görülmesini engellemekti. Otopside, karısının hyoit kemiğinin kırıldığı ortaya çıktı. Doktor, onları elleriyle boğduğunu itiraf etti.

70 yıl sonra kemiklerle neler yapılıyor?

Ölümden kısa bir süre sonra yüz tanınmaz hale gelir. Geride “bir çuval kemik, bir tutam saç” kalırsa, hele bunlar birden fazla kişiye aitse, kimliklendirme daha da güçleşir. Cinsiyet, ırk, yaş ve boyun belirlenmesinde, ölümün nasıl gerçekleştiğinin aydınlatılmasında, Dr. Brash’ın kullandığı anatomik yaklaşım önemini koruyor ve sürekli gelişiyor. Örneğin yaş tayini için, bulunursa, kaburga kemiklerine ya da enine kesilmiş dişlerin iç içe geçmiş halkalarına (tıpkı ağaç gibi) daha fazla güveniliyor. Adli antropolojiye ülkemiz bilim insanlarının da önemli katkıları var.

Dr. Brash’ın kafataslarını fotoğrafla karşılaştırmada kullandığı ve onu günlerce uğraştıran yöntem, yerini dakikalar içinde sonlanan bilgisayar destekli teknolojilere terk etti. Artık taşınabilir lazer tarama gereçleriyle kafatasının üç boyutlu görüntüsü, daha olay yerinde bilgisayarlara aktarılabiliyor.

Kemiklerden elde edilen DNA’nın, amelogenin bölgesinin incelenmesiyle cinsiyet yüzde yüze yakın doğrulukla belirlenir oldu. Kaybolanlardan geriye bir diş fırçası ya da saç teli kalmışsa, bunların DNA’sı ile kemiklerin DNA’sı karşılaştırılarak ya da akrabalar varsa, dolaylı biçimde kemiklerin kime ait olduğu anlaşılıyor. Ülkemizde kemiklerden DNA eldesinde, ne yazık ki hâlâ sorunlar yaşanmaktadır.

Öte yandan göz içi sıvısındaki potasyum ve hipoksantin düzeyleri ya da diş ve kemiklerdeki aspartik asidin D ve L şekillerinin birbirine oranı ile ölüm zamanındaki hata payı, saatlere indi.

Çocuklar Öldürünce

2006’nın ilk aylarında gazete okuyan, televizyon seyredenler, birdenbire öğrencilerin okul içi ya da çevresinde birbirini yaralamaya, hatta öldürmeye başladığını ve bunun dalga dalga ülke geneline yayılmakta olduğunu sandılar.

Aslında okulda şiddet yeni bir olgu değil. Zincir, bıçak, hatta ateşli silahla okula gelen öğrencilerin bulunduğunu, bahçede bira, esrar içildiğini, çetelerin oluştuğunu, kayıtlara “kız yüzünden” diye geçirilen, ancak gerçek nedeni bu olmayan çatışmaları hem yetkililer biliyor, hem de bu alanda çalışan, bizim gibi akademisyenler yıllardır farkındalar.

Okullarda şiddetin istatistiksel anlamda artıp artmadığını tartışacak değilim. Esasen, resmi kayıtlarda yer almayan “kara sayıların” fazlalığı nedeniyle, bunu yapmak zaten mümkün değil. Sadece şiddetin (bu kavramın neleri kapsadığına bağlı olarak) dünyanın her okulunun her sınıfında görülebileceğini, kamuoyunun ve siyasilerin ilgisinin, medyanın ilgisine ve yansıtma biçimine bağlı olarak, bir inip bir çıktığını, bir öğrencinin öldürülmesi ya da intiharında doruğa çıktığını belirtmek isterim. Tıpkı 2002’de Erfurt Almanya’da 18 öğrencinin katliamından ya da Japonya’daki akran zorbalığına bağlı “Ijime” intiharlarından sonra yaşandığı gibi. Bir süre sonra ortalık durulur. Şiddet sürdüğü halde ilgi kaybolur, ta bir sonraki ölüme kadar. Umarım basınımız okuldaki şiddete ilgisini yitirmez ve sadece olayları sansasyonel biçimde yansıtıp, günah keçileri aramakla yetinmez.

Şiddetin sorumlusu kim?

Bir Meclis araştırma komisyonu kurduracak boyutlarda, faili ya da mağduru öğrenci olan saldırı haberleriyle çalkalandığımız şu günlerde, okullarda yaşanan şiddetten sorumlu tutulanlar arasında, çocuklarına ilgi göstermeyen ya da şiddet uygulayan aileler, yeterli önlemleri alamayan okul yönetimleri, güvenliği sağlayamayan emniyet güçleri, bilgisayar oyunları ya da Kurtlar Vadisi gibi diziler de var.

Öğrencinin iletişim becerilerinin gelişmediği, şiddetten başka çatışma çözme yöntemi bilmediği, stresle başa çıkamadığı, problemini çözemediği sıralanan nedenler arasında. Bunlara gençlerin alkol, uçucu madde, uyuşturucu madde kullanmasını, her türlü istismarını, kesici-delici, ateşli silahlara ulaşabilmesinin kolaylığını, okulların altyapı eksikliğini, sınıfların kalabalıklığını, ders kitaplarından ayıklanamayan cinsiyet ayırımcılığını, göç, yoksulluk, yeni ceza yasası ve daha nice parametreyi eklemek mümkün.

Kısacası, dünyanın her yerinde geçerli olan ve etkileri bilimsel araştırmalarla defalarca kanıtlanmış, kişinin kendisinden, ailesinden, arkadaşlarından, okuldan, toplumdan kaynaklanan ne kadar etken varsa, hepsi sayılıyor. Takdir edersiniz ki, bu “risk faktörleri”nin bir bölümünü “sıfırlamak” mümkün olamaz. Bu durumda, okulda şiddeti azaltmak için ne yapmalı?

Yolun çok başındayız

Her suç tipiyle mücadelede olduğu gibi, önce “okulda şiddet” kavramından ne anladığımızda uzlaşmalıyız. Çünkü “şiddet” bir algıdır. Okullarda hangi davranışların kabul edilebileceği, hangilerinin

reddedileceği; kültüre, toplum değerlerine ve sosyal normlara göre değişip farklılaştığından, dünyanın her ülkesinde geçerli, bilimsel bir tanımı yoktur. Örneğin falaka, geçmişte kabul edilebilir bir disiplin uygulaması olduğu halde, şimdi bir öğretmenin cetvelle ele vurması ya da kulak çekmesi bile "şiddet" olarak kabul edilir. Okulda şiddeti, dar anlamda, bir öğrenci ya da öğretmenin beden gücü ya da sopa, bıçak, silah gibi bir alet kullanarak verdiği fiziksel zarar biçimde tanımlayabilir ya da çerçevesini, laf atma, sataşma, lakap takmayı dahi içerecek biçimde genişletebilirsiniz.

Kriminologlar, "İyi tanımlanmış bir problem, yarısı çözülmüş bir problemdir" der. Ülkemizde henüz "okulda şiddet" kavramında anlaşabilmiş değiliz. Bu nedenle daha yolun çok başındayız.

"SARA" modelini işletemiyoruz

Tıpkı diğer tüm suç tipleriyle mücadelede olduğu gibi, okuldaki şiddeti önlemenin başarısı, fail, mağdur ve olay yerine ilişkin güvenilir bilgi toplanmasına, bu verilerden yola çıkarak durumun analizine, bu analize dayanarak bir cevap verilmesine ve verilen cevabın işe yarayıp yaramadığının ölçümüne dayanır. Uluslararası literatürde SARA (Scanning, Analysis, Responce, Assessment) olarak bilinen ve mücadele stratejilerinin temelini oluşturan bu sürecin hiçbir aşamasını işletemiyoruz.

Bir yandan "okulda şiddet"in neleri kapsadığında anlaşamamak, diğer yandan mağdur olanların, değişik nedenlerle okul yönetimine ya da emniyet birimlerine başvurmadaki çekingenliği nedeniyle oluşan "kara sayıların" fazlalığı, şiddetin gerçek boyutunu ve nereden gelip, nereye gittiğimizi görmemizi engelliyor.

Fail, mağdur ve olay yeriyle ilgili gerekli ayrıntıları toplayamıyoruz, bu nedenle “suç üçgeni”ni kıramıyoruz. Suç işlenmeden önlem alamadığımızdan, işlendikten sonra bir cevap vermeye çalışıyor, verilen cevabın işe yarayıp yaramadığını, maliyetini, verimliliğini objektif kriterlerle izleyemiyoruz.

Bizi neler bekliyor?

Akla gelen ilk çözüm, şiddetin yüksek olduğu okullarda, özel güvenlik önlemlerinin alınması. Yılbaşından bu yana, ardı ardına medyaya yansıyan şiddet olayları, hatta ölümler, Türkiye’de de, okulların önüne MOBESE kameralarının yerleştirilmesi, kapı girişlerine metal detektör lerin konması hatta okul içerisinde polislerin görevlendirilmesi gibi önlemlere yol açıyor.

Medya, konuya duyarlılığını sürdürürse, ülke genelinde yaşanacak panik, büyük bir olasılıkla, tuvaletler dahil olmak üzere okul binalarının her yerinin kapalı devre televizyon kameraları ile izlenmesini, giriş kapılarında elektronik kimlik kartlarının kullanılmasını, sınıfların metal ve narkotik detektörü köpekler ile taranmasını, servis araçlarının hatta öğrencilerin GPRS ile uzaktan izlenmesini, şiddete eğilimli çocukların belirlenerek, ayrı sınıflarda özel eğitimler uygulanmasını gündeme getirecek. Bütün bunlar, özellikle Amerika’daki okullarda yaygın olarak başvurulan yöntemler.

Konuyu tartışma fırsatını bulduğum kişiler arasında, suç işleme riski yüksek ya da evvelce suç işlemiş çocukların kent dışındaki etrafı duvarlarla çevrili yatılı okullara gönderilmesini, hatta okula devam etmeyen, üstelik bali ya da tiner kullananların, sokaklardan, tıpkı başıboş kedi ve köpekler gibi toplanarak, gözden uzak bir mekâna

yerleştirilmesini önerenler dahi var. “Okulda şiddeti önleyeceğiz” derken, bizi nasıl bir kâbusun beklediğini düşürmek bile istemiyorum.

Şiddet, intihar gibi bulaşıcı mı?

24 mart 1998 günü saat 12.35’te Arkansas’ın bir okulunda yangın alarmı çalmaya başladı. Öğrenciler, bunun her zamanki gibi bir tatbikat olduğunu düşünerek, bahçeye koştular. Birden, silah sesleri duyulmaya başladı. Saat 12.39’u gösterdiğinde, sayıları 15’i bulan öğrenci ve öğretmen, bir kan gölü içinde yerde yatıyordu. 4 öğrenci ve 1 öğretmen öldü. Ateş edenler çelik yelek giymişti. Uzunca bir süredir planladıkları katliama, çalıntı bir minibüs, 10 tüfek ve tabanca, çok sayıda mermiyle gelmişlerdi. Biri 11, diğeri 13 yaşındaydı.

Bu olay, ABD’de bir yıl içinde yaşanan 7. okul katliamıydı. Ertesi yıl 20 nisanda, tam Hitler’in doğum gününde, sporcularla azınlıklardan hoşlanmadığı bilinen “Trençkot Mafyası”na üye, biri 17, diğeri 18 yaşında iki öğrenci, 4 tüfek ve 30 kadar bombayla Colorado’daki Columbine Lisesi’ni bastı. 14 öğrenci ve bir öğretmeni öldürdükten, 27 öğrenciyi yaraladıktan sonra, intihar ettiler.

Yerel ve ulusal TV kanallarının hemen her haber bülteninde, okullardaki şiddet dile getirildi. Saatler süren açık oturumlarda nedenleri ve çözüm önerileri tartışıldı. Gazeteler, okulda şiddetle başa çıkabilmek için kampanyalar düzenlediler.

Ülke genelinde öğrenciler ve aileler öylesine korktu ki, devamsızlıklar nedeniyle eğitim durma noktasına geldi. Çok kısa bir süre içerisinde Columbine okulunda yaşananların kopyaları ortaya çıktı.

Kanada’da 14 yaşında bir erkek öğrenci, 0.22 kalibrelik bir tüfekle okulu bastı. 17 yaşında bir öğrenciyi öldürdü, diğerini ağır yaraladı. Oklahoma, Fort Gibson Lisesi’nin 2. sınıfının en başarılı öğrencisi sınıf arkadaşlarının beşini ağır yaraladı.

İntihar haberleriyle birlikte, özellikle 18 yaşından küçüklerin intiharında artış görüldüğü, haberi izleyen 6. günde tepe noktasına ulaştığı, 10. günden sonra azaldığı bilinir. Kısacası, intihar bulaşır.

Aynı durumun şiddet için de geçerli olup olmadığını söyleyecek yeterli veri yok. Ancak, 20 nisan 1999’daki Columbine Lisesi katliamından sonra gözlenenleri dikkatle değerlendirmekte fayda var.

Olayın ardından, okul müdürleri, polis ve medya, öğrenci ya da öğretmen öldürüleceğini belirten tehditler almaya başladı. 20 nisan öncesinde, benzeri tehditler yılda 1-2’yi geçmezken, Columbine saldırısını izleyen 50 gün içerisinde, sadece Pennsylvania okulları 354 kez tehdit edildi. Yarısı (yüzde 56), olayı izleyen ilk 10 gün içerisinde gerçekleşti. Haftasonu ve tatillerde azaldı. Eğitim düzeyi düşük mahallelerdeki okullar, daha fazla tehdit edildi.

Penn State Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniği’den Dr. Spencer Kostinsky ve arkadaşları 2001 yılında yayımanan araştırmalarında, katliamın medyada yer alma sıklığı ve biçimi ile tehditler arasında doğrudan ilişki bulunduğunu açıkladılar ve intihar haberlerinin verilişindeki duyarlılığın gösterilmesini istediler. Belki ders almamız gerekir diye aktarmak istedim.

Suçluluk ve genetik

1920’i yıllarda ikizlerin incelenmesiyle başlayan çalışmalar, 1961’de Dr. Avery A. Sandberg’in, 44 yaşında, 1,83 m boyunda bir erkekte, Jacob ya da “süper erkek” adı verilen bir sendromu bulmasıyla, farklı bir boyuta taşındı.

İnsanın 23 çift kromozomundan biri, cinsiyeti belirler. Kız çocukları, anneden ve babadan birer X kromozumu alır, erkek çocuklar ise anneden X, babadan Y kromozomunu alırlar. Jacob sendromlu erkekler, babalarından bir yerine, iki Y alarak, XYY özelliği gösterirler. Bu sendroma cezaevlerinde ve yüksek güvenlikli akıl hastanelerindeki erkeklerde sıklıkla rastlanması, ayrıca 8 hemşireyi öldüren Richard Speck adlı bir mahkumun da XYY olması üzerine, şiddete yol açan genetik kusurun bulunduğu sanıldı. Daha sonraki yıllarda, yaklaşık her bin erkekten birinin XYY sendromu gösterdiği ve şiddetle ilişkisinin sanıldığı kadar güçlü olmadığı ortaya çıktı.

Şiddetten sorumlu bir DNA bölgesine yönelik arayışlar bütün hızıyla sürüyor. Son aday, monoaminoksidaz A (MAO-A) adlı enzimi kodlayan gen. Genin L ve H tipleri var. L-tipi gen taşıyanların MAO-A’sı, stresle karşılaşıldığında salgılanan serotonin, norepinefrin ve dopamini parçalamakta gecikiyor, kişi zor sakinleşiyor. 2006 martında nörobilimci Andreas Meyer-Lindenberg, manyetik rezonans görüntüleme tekniği yardımıyla, L-tipi kişilerde, duyguları ve tepkileri denetleyen beyin bölgesinin daha küçük, ayrıca şiddetten sorumlu beyin bölgesinin daha aktif olduğunu kanıtladı.

Şiddet genini arayan çalışmalar, ister istemez şu soruları akla getiriyor. Yeni doğanda bazı kalıtımsal hastalıklar taranır. Acaba gelecekte bunlara L-tipi MAO-A ya da bulunacak bir başka genin taranması eklenir mi? L-tipi MAO-A taşıyan çocuklara ne yapılır? Ya da bu genin varlığı, okul bahçesinde arkadaşını bıçaklayarak öldüreni savunacak bir delil olarak kullanılabilir mi?

Fotoğraf Çok, Bakan Yok

Manken hanımlarımızın açık, gizli çekilmiş fotoğraflarından ya da gazetelerin arka sayfa güzellerinden söz etmediğimi hemen fark etmişsinizdir.

Onların tek karesinin bile, bakanı çok olur. Benim fotoğraflarım, ülkemizdeki uyuşturucu madde kullanımıyla ilgili olanlar. Bugüne kadar çekilmiş, üstelik gayet net çıkmış, hatta panoramik özellikte niceleri olduğu halde, neden dikkate alınmadıklarını, neden her fırsatta yeniden deklanşöre basıldığını ve neden hâlâ uyuşturucuyla mücadelede ulusal bir politika ve strateji belgemizin olmadığını anlayamıyorum.

Okullardaki şiddetin öne çıktığı günlerde, TBMM Başkanı Sayın Bülent Arınç liderliğinde İçişleri, Milli Eğitim, Sağlık ile Kadın ve Gençlikten Sorumlu Devlet Bakanlıkları'nın görev aldığı "Sağlıklı Gençlik, Sağlıklı Gelecek" sloganlı bir kampanya başladı. 26 mart 2006 tarihli gazetelerden, kampanya çerçevesinde Sağlık Bakanlığı'nın okullarda uyuşturucu taraması için harekete geçtiğini, sorunun boyutunu saptamak üzere bir anket çalışması yapacağını, bu anket sayesinde gençliğin madde kullanımına ilişkin fotoğrafının çıkarılmak istendiğini öğrendim.

Halbuki elde Türkiye Cumhuriyeti, İngiltere ve İrlanda hükümetlerinin mali desteği ile 5 bakanlık, 6 üniversite ve Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi'nden toplam 121 kişinin ayrıca Adana, Ankara, Diyarbakır, İzmir, İstanbul ve Samsun emniyet birimlerinde görevli onlarca personelin, bu illerde seçilen okullardaki çok sayıda öğretmenin bir yıldan uzun bir süre çalışarak çektiği gayet net bir fotoğraf var.

GAP-Türkiye'ye harcanan emek

Bu fotoğrafın adı, "Türkiye'de Madde Kullanımı Üzerine Ulusal Değerlendirme Çalışması". Birleşmiş Milletler'e üye ülkelerde madde kullanım durumunu izleyecek, sürdürülebilir bir kapasite oluşturmayı hedefleyen "Küresel Değerlendirme Programı"nın (Global Assessment Project, GAP) bir parçası olarak yürütülmüştü. 2003 yılında, BM tarafından "Türkiye'de Sağlık Hizmetleri, Eğitim ve Toplumsal Girişimle Madde Kullanımının Önlenmesi" adıyla Türkçe ve İngilizce olarak yayınmlandı.

Bu fotoğrafın çekilmesinde çalışanların harcadıkları ve toplamı onbinlerce saati bulan emek nereye gitti? Sadece binlerce öğrenciden değil, öğretmenler, sağlık ve sosyal hizmet görevlileri, eczacılar, doktorlar, polisler, jandarmalar, muhtarlar, garsonlar, barmenler, kafe sahipleri, korumalar, taksi sürücüleri, seks işçileri, eşcinseller, madde kullanıcıları, hatta tutuklu ve hükümlülerle yüz yüze görüşerek elde ettiğimiz bilgiler nereye gitti? Fotoğrafı çekmekle kalmayıp, sonuçları değerlendirerek ülkemizdeki uyuşturucu madde bağımlılığı ile mücadelede yapılması gerekenleri de sıralamıştık. Önerilerimizi kim, ne zaman, nasıl dikkate aldı? İstanbul, Adana, Diyarbakır ve Samsun illerinin koordinatörü olarak bu soruları sormak en doğal hakkım.

BM'nin internet sitesinde yayımlanmakta olan "GAP-Türkiye"nin öğrencilerle ilgili bulguları, Avrupa Birliği'nin Uyuşturucu İzleme Merkezi EMCCDA'nın 2005 raporunda yer aldı. Dünya, Türkiye ile diğer ülkelerdeki gençliğin durumunu bu verilere bakarak karşılaştırıyor, yorumluyor. Benim ülkemde ise, taş taş üzerine koyarak bina inşa edileceğine, "4 yıl önce ve sadece 8 ilde yapıldığı" ileri sürülerek eskidiği iddia ediliyor, rafa kaldırılıyor.

Bu ve benzeri fotoğrafları, büyük bir olasılıkla görmediniz, bazılarının ayrıntılarını anlatmak istiyorum. Önce GAP-Türkiye'nin öğrenci ayağıyla

başlayalım. Daha sonra, 80’lerden bu yana çektiğimiz bazı başka fotoğraflardan söz edeceğim.

1987 doğumlu 6 149 öğrenci

16 yaşındaki gençler arasında alkol, tütün ve madde kullanımına ilişkin bilgi edinmek amacıyla, Avrupa Konseyi Pompidou Grubu ile İsveç Alkol ve Diğer Maddeler Bilgi Konseyi’nin her dört yılda bir gerçekleştirdiği ESPAD (The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs) Avrupa Alkol ve Diğer Uyuşturucular Okul Araştırması’nın ilki, 1995’te yapıldı. Türkiye, 26 ülkenin yer aldığı ESPAD 95’e, Psikiyatr Dr. Ümit Yazman’ın koordinatörlüğünde elde edilen İstanbul verileriyle katıldı.

Organizasyon sorunları yüzünden, 30 ülkenin dahil olduğu ESPAD 99’da yer alamadık. GAP-Türkiye Programı’yla ilgili çalışmalarımız sürerken, ESPAD 2003 düzenlendi. Bu fırsattan yararlandık ve Türkiye’nin, 28’i Avrupa’da olan 35 ülkenin, 100 000’in üzerindeki öğrencisinin fotoğrafında yer almasını sağladık. Böylelikle, 10 yıl aradan sonra, aynı teknikle veri toplanması ve aynı şekilde analizlenmesi sayesinde, gençliğimizi yeniden dünyadaki diğer akranlarıyla karşılaştırabiliyoruz.

İlk aşamada, 6 büyük kentteki okul sayısı, devlet, özel ve meslek okulu şeklinde, okul türüne göre tabakalandırıldı. Her bir tabakadaki okul sayısına oranla, 167 sınıftan, 1987 doğumlu 3 472 erkek ve 2 677 kız öğrenci olacak şekilde, her okul ve sınıftan rastgele seçim yapıldı. 16 yaş grubundaki bu öğrenciler, üç araştırıcının Türkçe’ye çevirdiği, sonra yeniden İngilizce’ye çevrilerek sınanan, geçerlilik ve güvenilirliği saptanan ve Milli Eğitim Bakanlığı’nca onaylanan ESPAD anketini,

adlarını yazmadıkları cevap anahtarının üzerinde, uygun seçeneği işaretleyerek yanıtladılar.

Cinsel deneyim sansürlendi

Optik veri okuyucularından alınan sonuçların istatistiksel analizinden anlaşıldığına göre:

– öğrencilerin yarısının sigara ve alkol deneyimi var;

– yüzde 13'ü en az 40 adet sigara ve yüzde 7'si en az 40 kadeh içki içmiş;

– erkeklerin yüzde 6'sı ve kızların yüzde 2'si esrarı, öğrencilerin yüzde 4'ü uçucu maddeleri denemiş;

– neredeyse tamamı kokain, eroin, esrar ya da sakinleştiriciler hakkında bilgi sahibi;

– erkeklerin yüzde 9'u, kızların yüzde 5'i bu maddelerden herhangi birini denemek istiyor;

– neredeyse tamamı, bu maddeleri bir ya da iki kez kulanmanın pek tehlikeli olmadığına inanıyor;

– her üç öğrenciden biri, keyfi olarak okula gitmediği günlerin bulunduğunu belirtiyor;

– sadece yüzde 4'ü aldığı notların, ortanın üzerinde veya yüksek olduğunu söylüyor;

– yüzde 2’si sonradan pişmanlık duydukları cinsel ilişkiler içine girdiklerini, bunların yarısı da bu sorunları madde kullanımı sonucunda yaşadıklarını belirtiyorlar.

Yeri gelmişken, ilk cinsel deneyimin yaşandığı yaş ile ilgili bulgularımızın her nedense sansürlendiğini ve resmi rapordan çıkartıldığını da belirtmekte fayda var.

Avrupa fotoğrafında Türkiye

ESPAD 2003, 1987 doğumlular arasında esrar deneyimi en yüksek ülkenin Çek Cumhuriyeti (yüzde 44) olduğunu gösterdi. Yüz öğrenciden 10’u ya da daha azının yaşam boyu en az bir kez esrar kullandığı ülkeler, İsveç, Norveç, Romanya, Türkiye ve Yunanistan. Almanya, İtalya, Hollanda, Slovakya ve Slovenya’da bu oran yüzde 25-28 arasında. 28 ülke arasında, kız çocuklarının erkeklere oranla daha fazla esrar kullandığı bir tek ülke var, İrlanda. İrlandalı her 10 öğrenciden 6’sı esrara ulaşmanın çok kolay olduğunu söylüyor.

Eroin konusunda durum değişik. Listenin başında bu kez yüzde 4 ile İtalya var. Bunu, ne yazık ki arasında bizim de bulunduğumuz, her 100 öğrenciden 2’sinin deneyimi olan Portekiz, Polonya, Belçika, Fransa grubu izliyor.

Avrupa öğrencileri arasında Ecstasy kullanımı, amfetaminden daha fazla. Yaşam boyu Ecstasy kullanımının yüzde 2 ve daha düşük olduğu ülkeler Danimarka, Yunanistan, Litvanya, Malta, Finlandiya, İsveç, Romanya ve Türkiye. En yükseği yüzde 8 ile Çek Cumhuriyeti.

40’tan fazla sigara içen öğrencilerimizin oranı açısından, ESPAD 2003’e katılan 35 ülkenin sonuncusuyuz. Aynı şey 40 kadehten fazla alkol içenler için de geçerli.

Bütün bu veriler, öğrencilerimizin sigara, alkol kullanımı ve uyuşturucu madde bağımlılığı açısından henüz Avrupalı akranlarının pek çoğunun gerisinde olduğunu gösteriyor. İstatistiklere göre, 10-15 yıl önce onlar, bizim bugünkü durumumuzdaydı. Yol yakınken elimizdeki fırsatı çok iyi değerlendirmemiz, sadece fotoğraf çekmekle yetinmeyip, başarılı olduğu bilimsel olarak kanıtlanmış önleyici eğitimleri, ilköğretimin birinci sınıfından başlayarak tüm ders müfredatı içerisine bir an önce yaymalıyız.

Sultanbeyli fotoğrafı

1999 yılında, İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü ile İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Müdürlüğü arasında uyuşturucu madde, şiddet ve suçun önlenmesi eğitimi amacıyla yapılacak işbirliğinin protokolünü imzalayanlardan biriyim. Aynı protokolü, 16 temmuz 2002’de, üç yıl daha sürecek biçimde uzattık. Pilot çalışmayı Sultanbeyli Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürü Aydoğdu Mimir’le birlikte yürütmemiz istendi. 14 ilköğretim okulunun 171 öğretmenini ve 29 100 öğrencisini kapsayan projenin birinci basamağında öğretmenlere bir anket uyguladık ve okul-aile ilişkisini araştırdık. 12 temmuz 1999 tarihli 1. Basamak Gelişme Raporu’mda yer alan bazı sonuçları sizinle paylaşmak istiyorum:

– öğretmenlerin yüzde 90’ı, ailelerin okula desteğinin hiç olmadığı ya da yetersiz olduğunu,

– yüzde 74’ü, ihtiyaç halinde bile velilere ulaşamadıklarını,

– yüzde 85’i, velilerin çocuklarının eğitimine ilgisinin az ya da hiç olmadığını,

– yüzde 90’ı, velilerin çocuklarının ev ödevlerine karşı ilgisiz olup, yardımının bulunmadığını belirttiler.

Raporun son satırı ise şöyle: “Tespit edilen tüm bu hususlar, pilot uygulamanın yapıldığı ilçe bazında, ailenin uygulanacak program içerisindeki konumunu ‘risk faktörü’ olarak belirlemiştir.” 1999’da Sultanbeyli’de çekilen bu fotoğraf, çok büyük bir istisna olabilir. Ancak aile “risk faktörü” olmaktan çıkartılıp, “koruyucu faktör” haline dönüşmediği sürece, okullarda uyuşturucu, şiddet ve suçun önüne geçmenin de hemen hemen imkansız olduğu bir gerçektir.

Sultanbeyli projesinin ikinci basamağında eğitimcilerin eğitimine geçtik, daha sonra öğrencilere “Sağlıklı Yaşam Becerileri” adlı, tarafımızca geliştirilen, isimlerini yazmadıkları bir anket uyguladık. Akran zorbalığı nedeniyle okula gitmeye korkanlar, okulun kapısının önünde yasadışı madde satın alabilenler, tedavi gerektirecek kadar yaralananların yer aldığı çok net bir fotoğraf, bir arşivde duruyor.

Cezaevi fotoğrafları

80’li yılların sonuydu. İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı’nın talebi üzerine, Adalet Bakanlığı Kimyasal Tahliller İhtisas Dairesi’nin başkanı olarak, ekibimle birlikte Sağmalcılar Cezaevi’nde uyuşturucu madde analizi yapmak üzere görevlendirildik. Cezaevinin doktoruyla görüştüm. İdrar alınacak mahkûmları kendisinin seçmesini istedim. Alınan örneklerin yarıdan fazlasında yasadışı bir maddeye rastladık. Bu fotoğraf da bir yerlere kondu. İşlenen suç ne olursa olsun, cezaevlerine konan

kişilerin idrarında yasadışı madde aranması gerektiğini ve zaman zaman rastlantısal olarak örnek alınarak analizlerin tekrarlanması gerektiğini hep söylüyoruz.

2003 yılında danışmanlığını yaptığım Savcı Yener Yavuz'un "Uyuşturucu Madde Suçu Nedeniyle Türkiye Cezaevlerinde Bulunan Mahkûmların Profili" adlı yüksek lisans tezinin bulguları haklılığımızı destekliyor. Çok sayıda kişi suç işlediği sırada bir madde etkisi altında olduğunu belirtiyor. Bu kişiler cezaevine konduğunda herhangi bir test yapılmış değil.

Bağımlılık, tedavi edilmesi gereken bir hastalıktır. Biz bu kişleri saptayamazsak, gazetelere yansıyan durumların önüne geçilemez ve İzmir Buca Cezaevi'nin 9 yıllık hekimi gibi, birileri mahkûmlara uyuşturucu satar. Ayrıca, yeni bağımlılar ortaya çıkar.

GAP-Türkiye araştırması sırasında görüştüğümüz damar içi yolla uyuşturcu kullananların üçte biri, enjeksiyon malzemelerini paylaştıklarını bildirdiler. Cezaevlerinde damar içi yolla uyuşturucu kullanan varsa, bu paylaşımın HIV/AIDS yayılmasına götüreceği açıktır.

Bollywood Bombacısının Beyni

Hint polisinin eline düşerseniz eğer, önce yalan makinesine bağlanacağınızı, gerekirse damarınıza bir madde verildikten sonra sorgulanacağınızı, ayrıca beyninizin haritasının çıkartılacağını unutmayın. Bütün bunlar, elbette mahkeme kararı ve uzman hekimlerin gözetiminde yapılıyor. 10 yıldan bu yana elde edilen sonuçlar ise küçümsenir gibi değil.

12 milyonluk Bombay'ın adı henüz Mumbai olmamıştı. Bombay-Hollywood alaşımından türetilen "Bollywood" sinema endüstrisinin kalbi kent, 12 mart 1993 günü, saat 13.30'da, 28 katlı borsa binasının bodrumundan gelen sesle sarsıldı. Garajdaki otomobillerden birinin altına yerleştirilen bomba, 50 kişinin hayatına mal oldu. Kentin farklı yerlerindeki patlamalar 15.30'a dek sürdü. 257 kişi öldü, binin üzerinde yaralanan oldu. Otomobil, motosiklet, bavul içerisine yerleştirilen, uzaktan kumandalı RDX tipi bombalarla gerçekleştirilen 40'a yakın saldırının hedefi, borsanın yanı sıra, çarşılar, Air-India Havayolları'nın kent içindeki pek çok ofisi, resmi binalar, Bombay Üniversitesi, 2 hastane ve 3 oteldi.

Polise göre, terör eylemlerinin nedeni, 6 aralık 1992'de Hindistan'ın kuzeyinde 13 milyon Müslüman'ın yaşadığı Uttar Pradeş Eyaleti'ndeki XVI. yüzyıldan kalan Babri Mescidi'nin, Hindu milliyetçilerce saldırıya uğramasının ardından çıkan ayaklanmalarda, çoğunluğu Müslüman 2 000 kadar kişinin ölümünün intikamını almaktı.

İki gün sonra, bir tren istasyonu yakınlarında, patlamamış iki bomba bulundu. Pakistan'dan getirildikleri ve Amerikan malı patlama

düzenekleri içerdikleri belirlendi. Hindistan, Ceyşi Muhammed ve Leşkeri Tayyibe adlı iki İslami örgütü patlamalardan sorumlu tuttu.

Nisan ayı geldiğinde 88 kişi tutuklanmıştı. Haziran 1995'te yargılamalar başladı. Patlamalardan bu yana 13 yıl geçti. 635 tanıklı, çoğunluğu Müslüman yüzlerce kişinin hâlâ tutuklu olduğu, on binlerce sayfalık ifade tutanaklarının, antiterör yasası çerçevesinde oluşturulan özel bir TADA Mahkemesi'ne kamyonlarla taşındığı duruşmalar sürüyor ve henüz kimse hüküm giymiş değil.

Abu Salem, suçlananlar arasında yer alıyor. Savcı Ujjwal Nikam, onu olayın planlayıcılarından ve El Kaide bağlantılı Davud İbrahim'in sağ kolu olmakla suçluyor. İddianamede yer alan delillerin en ilginci, Salem'in beyin haritasına ilişkin bilirkişi raporu.

Mafyadan teröristliğe

1968'te Hindistan'ın Uttar Pradeş Eyaleti'ndeki Sarai Mir köyünde doğan Abu Salem, avukat babasını bir trafik kazasında kaybettikten sonra, eğitimini sürdüremedi. Açtığı tamirci dükkânı iş yapmayınca, önce Delhi'de, daha sonra Bombay'da taksi şoförü olarak çalışmaya başladı. İşte, Bollywood mafyası liderlerinden Davud İbrahim'i böylece tanıdı. Kısa zamanda örgüt içinde yükseldi ve Davud'un en yakınlarından biri oldu.

Bombay terör eylemlerine patlayıcı ve silah temin etmekten arandığı sırada, Dubai'ye kaçtı. 2001'de tutuklandı. Hindistan, o tarihte aleyhinde yeterli delil sunamayınca, kefaletle serbest bırakıldı. Plastik ameliyatla yüzünü değiştirdi. Sevgilisi, eski bir Bollywood artisti Monica Bedi'yle birlikte önce Amerika Birleşik Devletleri'ne, daha sonra Portekiz'e kaçtı.

Eylül 2002'de Lizbon polisi, Abu Salem ve Monica'yı sahte pasaport taşımaktan tutukladı. Monica 2 yıl, Salem 4,5 yıl hapse mahkûm edildi. Hindistan, sadece Bombay bombacısı olarak değil, aralarında işadamı Pradeep Jain ve Bollywood müzik prodüktörü Gulshan Kumar'ın da bulunduğu 50 kadar kişiyi öldürmekten, ayrıca şantaj, gasp, prodüktör ve artist kaçırma ve alıkoyma suçlarından da aradığı ve hakkında kırmızı bülten çıkarttığı Salem'in iadesini istedi.

Hindistan Başbakanı Lal Krishna Advani'nin güvence vermesi üzerine, 2003 eylülünde ölüm cezasına mahkûm edilmemek kaydıyla iade edildi. Aralık 2005'te, Hindistan Merkezi İstihbarat Teşkilatı ve Mumbai Terörle Mücadele Şubesi'nin elemanlarınca sorguya alındı. Avukatı Ashok Sarogi, Lizbon Mahkemesi iade kararının sorgulanmak değil, yargılanmak kaydıyla alındığını ileri sürerek, sorguya itiraz ettiyse de, başarılı olamadı. Abu Salem, 2006 martında ilk kez hâkim karşısına çıktı.

Bangalore bilirkişi raporu

Abu Salem, Hâkim P.V. Bavkar'ın kararı üzerine, 28 aralık 2005 günü İçişleri Bakanlığı, Adli Bilim Genel Müdürlüğü, Bangalore Laboratuvarı'nda önce poligrafa, yani yalan makinesine bağlandı. Adli psikolog Dr. S. Malini, sorduğu sorulara, Salem'in "evet-hayır" şeklinde verdiği yanıtlar sırasındaki kan basıncında artma, terleme ve kalp vurum sayısındaki artışta gözlediği değişiklikler üzerine, yalan söyleyip söylemediğinin anlaşılması için beyin haritasının çıkartılmasına ve damarından "gerçeklik serumu" verilerek sorgunun sürdürülmesi gerektiğine karar verdi. Ertesi gün beyin haritası elde edildi, 30 aralıkta da Curzon Devlet Hastanesi'ne götürüldü.

Psikolog Malini, Mumbai polisi, terörle mücadele uzmanları, savcı ve avukatın da yer aldığı heyetin görüp dinleyebileceği şekilde, camlı duvarla ayrılmış bir ameliyathanede, anesteziyoloji profesörü Srikanta Murthy'nin damar içine verdiği maddenin 4 saat etkisinde kalan Abu Salem, birçok cinayetle doğrudan bağlantılı olduğunu ve patlayıcı temin ettiğini ikrar etti. Elde edilen tüm verileri değerlendiren bilirkişi raporu, video bant kayıtlarıyla birlikte savcılığa gönderildi.

Avukat, madde etkisi altında alınan ikrarların hukuka aykırılığını, ayrıca beyin haritalarına güvenilemeyeceğini öne sürerek üst mahkemeye itiraz etti.

Bu sorgu teknikleri, Hindistan mahkemeleri tarafından kabul görüyor. Örneğin, son olarak 19 mart 2006'da bir Mumbai mahkemesi, Abhishek Kasliwal adlı bir tecavüz sanığıyla ilgili olarak Bangalore Laboratuvarı'ndan verilen beyin haritası sonuçlarını delil olarak kabul etti.

Abu Salem'in hayatı film

Abu Salem, yapımcısı Mahesh Bhatt olan ve 2006 başında vizyona giren, onun hayatını konu eden Gangster adlı filmin, kendisini halk düşmanı bir terörist olarak göstermesinin başta kamuoyunu, ayrıca yargıçları etkileyeceğini ileri sürerek, yasaklanması için mahkemeye başvurdu. 18 nisan 2006'da ilgili mahkeme, bu talebini reddetti. Bunun üzerine, gerçek yaşamöyküsünün film yapılması için, hem avukatı hem de bir film prodüktörü olan Ashok Sarogi'yle anlaştı. Gazeteler, kendisini ve birlikte olduğu kadınları oynayacak artistleri bile belirlediğini, yıl sonunda gerçek yaşamöyküsünün sinemalarda gösterilmeye başlayacağını yazdılar.

Beyin haritaları, poligrafi ve narko-analiz

Beyin haritaları, nörobilimin araştırma ve klinik uygulama alanlarından biridir. Beyne ait görüntülerin ve verilerin eldesinde, yapısal ve işlevsel manyetik rezonans görüntüleme (MRI), 128 elektrot bağlanarak çekilen EEG, pozitron emisyon tomografisi gibi, cerrahi nitelikte olmayan teknikler kullanılır. Böylelikle beynin anatomisi, fizyolojisi, kan dolaşımı ve işlevleriyle ilgili haritalar elde edilir. Bellek, öğrenme, yaşlanma, uyuşturucuların etkisi, şizofreni, otizm ve depresyon, beyin haritalarıyla açıklanmaya çalışılıyor.

2000 yılında Pensilvanya Üniversitesi'nden Psikiyatr Daniel Langleben, işlevsel MRI tekniğini kullanarak, yalan söylendiğinde beynin "anterior cingulate cortex" bölgesindeki oksijen tüketiminin arttığını gösterdi. Harvard'dan Psikolog Stephen Kosslyn gibi araştırıcılar, beyin haritalarının terörle mücadelede kullanılmasının sakıncalarını sıralasalar da, beyin haritaları özellikle istihbarat teşkilatlarının umut bağladığı bir veri haline dönüştü.

Hindistan'ın Merkezi İstihbarat Teşkilatı ve ülkenin dört bir yanındaki polisler, gerekli gördüklerinde, mahkeme kararı alarak, Adli Bilim Genel Müdürlüğü'nün bir laboratuvarında, şüphelileri yalan makinesine bağlatıyor, beyin haritalarını çıkartıyor ve narko-analiz uygulatıyorlar. Nitekim Abu Salem'i yalan makinesine bağlayan ve beyin haritasını çıkartan Bangalore Laboratuvarı'nın poligraf konusundaki deneyimi 10 yıldan fazla, diğerlerini yaklaşık 7 yıldan bu yana uyguluyor.

Poligraf sonuçları, dünyanın pek çok ülkesinde mahkemece delil olarak kabul görmemekle birlikte, bir sorgu tekniği olarak yaygın biçimde kullanılıyor. Hindistan'da ise delil değeri var.

Başarı oranı yüzde 98

Narko-analiz ise, belli bir kimyasal maddenin damar içi yolla verilmesiyle şüphelinin trans durumuna geçirilmesi ya da hipnoz oluşturulmasına dayanıyor. Bu duruma ulaşıldığında, şüpheliye işlediği iddia edilen suçla ilgili bilgiler soruluyor. Son 5 yılda, 150 kadar narko-analiz gerçekleştirdiğini bildiğimiz Bangalore Laboratuvarı'nın müdürü Dr. B.M. Mohan'a göre, narko-analizler ülke genelinde aynı standartlarda yapılıyor ve başarı oranı yaklaşık yüzde 98. Narko-analiz uygulaması öncesi, sadece lojistik destek sağladığını belirten pek çok teröristin, analiz sırasında, bu maddeleri hangi ülkelerden ne şekilde Hindistan'a soktuklarını dahi açıkladıklarını, böylelikle gerçek planlayıcılar olduğunu anladıklarını, ifade ediyor.

Ülke genelindeki tüm adli bilim laboratuvarlarının bağlı olduğu Genel Müdür Dr. M.S. Rao, Delhi dışında olduğundan, yardımcısı Dr. S.L. Vaya'yla telefonda görüştüm. Gandhinagar Laboratuvarı'nda beyin haritalama tekniğini yerleştirmekte olduklarını belirtti. Hatta bu konuda bilimsel araştırma yapmak isteyen psikolog ve fizyologlar aradıklarını, başvuruların yakında sonlanacağını, 1,5 yıl boyunca gerçekleştirilecek tüm sorgulara katılacak bu kişilere, ayda 20 000 rupi (590 YTL) maaş ödeyeceklerini ekledi.

Polis-akademisyen işbirliği ve şeffaflığın boyutu konusunda, ders alınması gerekir diye düşünüyorum. Yeri gelmişken, 2004 yılında Psikolog Malini ile Vaya'nın, narko-analiz ve beyin haritacılığına katkıları nedeniyle, başbakan tarafından ödüllendirildiklerini kaydetmekte yarar var. Bu da, devletin adli bilim laboratuvarı çalışanlarına verdiği desteğe bir örnek.

20 yıldır şu mesleğin içindeyim, ülkemiz hükümetlerinin bir tek kriminal laboratuvar çalışanına, bir tek ödül verdiğini hatırlamıyorum.

Önleyici adli bilimler

Önümüzdeki yıllar, adli bilimlerin geleneksel rolünden sıyrılıp, suçun aydınlatılmasında ve suçlunun kim olduğunun bulunmasından ziyade, suçun önlenmesinde kullanılacağı yıllar olacak. Dünyanın neredeyse her ülkesinde artan şiddet ve terörün geride bıraktığı sayısız ölü ve yaralı, suçun daha işlenmeden engellenebilmesini hepimizin tek hedefi haline getirdi.

Canlı bombaların önceden fark edilebilmesi ve hedefine ulaşmadan durdurulabilmesi konusunda araştırma yapan ya da en azından fikir üretenlerin sayısı henüz pek fazla olmamakla birlikte, Hindistan hükümeti, terörle mücadelede, öldürücü olmayan mikrodalga ve elektromanyetik silahlarla ilgileniyor. Önceki kuşak bilim adamlarının direnciyle karşılaşsalar bile, beyin haritacılığı deneyimlerine dayanarak, uzaktan kumandalı, düşük frekanslı, taşınabilir elektromanyetik radyasyon gereçleriyle, bir intihar bombacısının kontrol edilebileceğini ve hedefine ulaşmadan beyninde hasarların oluşturulabileceğini, böylelikle eylemden caydırılabileceğini ileri sürüyorlar. Yeter ki, bombacının üzerinde taşıdığı malzeme, hedefe yeterli bir uzaklıkta saptanabilsin.

Başta Bangalore Laboratuvarı olmak üzere, uygulanan narko-analiz ve beyin haritalama tekniğiyle ulaşılan sonuçlar öylesine çarpıcı ki, sorguda poligrafı, yani yalan makinesini zaten kullanmakta olan ülkelerin, (mahkemelere delil olarak sunmasalar bile) yakın bir gelecekte, bu tekniklerden de yararlanacağı (büyük bir olasılıkla zaten gizlice yararlanıyorlardır) açık.

Ancak, Hintli yetkililer, gerek narko-analizin, gerekse beyin haritacılığının, önleyici bir yöntem olarak da değerlendirilebileceği ve bu yolla, terör suçlusu olma potansiyeli görülen kişilerden, daha ortada hiç suç yokken, ileriye yönelik bir eylem planı hakkında bilgi edinilebileceğinde ısrarcılar. En işlevsel önleyici yöntemlerin başında

gelen DNA bankalarını insan haklarına aykırı bulanlar ya da caydırıcılığı tartışılmaz kapalı devre televizyon kameralarını özel hayata müdahale kabul edenlerin ilgi alanı, her nedense Türkiye’nin doğu sınırında bitiyor ve örneğin Hindistan’da gündelik uygulamalar arasına giren insan bilincini denetlemeye yönelik bu uygulamalarla hiç ilgilenmiyorlar.

Olay Yeri: İnternet

Bir bilgisayar, bir internet bağlantısı ve bir de kredi kartı. Milyonların hayatını değiştiren bu üçlü, kimilerininkini değiştirmekle kalmadı, sonlandırdı. “Sonlandırdı” derken, kumar oynayıp iflas edenlerden, çocuk pornografisiyle uğraşıp hapse girenlerden değil, gerçekten ölenlerden söz ediyorum.

17 yaşında, çok başarılı bir öğrenciydi. İnternet üzerinden kredi kartıyla satın aldığı futbolcu fotoğraflarının koleksiyonunu yapardı. Bir sabah uyanmadı. Kanında oksikodon bulundu. Bağımlılık yapan bu ağrı kesici ilacın reçetesini, hiçbir zaman yüzünü görmediği bir doktor yazmış, nerede olduğunu bilmediği bir internet eczanesi evine postalamıştı. 16 mart 2005’te, eczanenin sahibi Teksaslı Clayton H. Fuchs, 38 000 sahte reçete düzenlemek, uyuşturucu içeren ilaçları internet üzerinden pazarlamak ve kara para aklamaktan 20 yıl hapse mahkûm oldu. Gencin ölümünden sorumlu tutulmadı.

Fuchs’un, uyuşturucu içeren ilaçları internet üzerinden satan tek eczane olduğu sanılmasın. Sahipleri belirsiz, nerede olduğu bilinmeyen irili ufaklı bin kadar eczanenin benzeri faaliyetler içinde olduğu düşünülüyor. 29 nisan 2006 günü, hastayı görmeden reçete yazan ve oksikodon satan Fuchs’un eczanesinin internet adresine girdim. Ne gariptir ki site hâlâ çalışıyor ve hâlâ oksikodon da dahil olmak üzere, pek çok bağımlılık yapan ilacın, reçete gerekmeksizin, kolayca satın alınabileceği yasadışı e-eczanelere link veriyor. Nice insanın sağlığını tehdit eden, hatta ölüme bile yol açan bu eczaneler, çığ gibi artıyor. Cirosu en yükseklerden biri “X-Press Eczanesi”.

Dolar milyoneri “eczacı”

Okuldan ayrılıp “X-Press Eczanesi”ni açtığında 22 yaşındaydı. AOL internet sağlayıcısı üzerinden, farklı IP adresleri ve 10 kadar farklı ad kullanarak, birkaç aylık bir sürede, 1.13 milyar e-posta göndermiş, cinsel güç artırıcıdan, saç çıkartana kadar çeşitli ilaçların yanı sıra, bir yılda sadece hidrokodon’dan 22 bin kutu satmış ve 20 milyon dolar kazanmıştı. Yanında çalıştırdığı iki doktor, bir tek hastayı bile görmeden 72 000 sanal reçete düzenlemişti.

”Eczacı” Christopher William Smith’in işlettiği, kameralarla korunan, metal detektörlerden geçilerek girilen, cep telefonlarının çekmediği, olağanüstü güvenlik önlemleri alınmış “sanal eczane”nin yeri, 2003’te aranmaya başlandı, 2005 ağustosunda ancak bulundu.

Milyonlarca dolar değerindeki ev, otomobil (2006 Mercedes Benz S65, 2004 Lamborghini Murcielago, 2005 Mercedes Benz C55A, 2001 Ferrari, 2001 BMW M5 Sedan, 2004 Mercedes Maybach, 2005 Jeep Wrangler, 2004 Cadillac DeVille Limousine, 2003 Chevrolet Tahoe, 2001 Hummer H1 vs. vs.) ve nakit paraya el kondu.

Bir Virginia mahkemesi, Smith’i, reklam yapmak üzere e-posta gönderdiği her gün için 25 000, toplam 5,3 milyon dolar para cezasına, ayrıca bunları gönderdiği internet sağlayıcısına 287 000 dolar tazminat ödemeye mahkûm etti. Ceza davası sürüyor, ömür boyu hapsi talep ediliyor. Onun yüzünden kaç kişinin bağımlı olduğu, kaç kişinin doz aşımından öldüğü bilinmiyor.

Öte yandan bazı kişiler, genetik olarak ilaçları zehirsizleştirmede güçlükler yaşarlar. Sitokrom P450 adlı enzimlerindeki özellikler nedeniyle, oksikodon ve benzerlerinden fazla miktarda almasalar bile ölebilirler. Bu nedenle, hekim denetiminden uzak X-Press Eczanesi’nin verdiği zarar, tahminlerin de ötesinde olsa gerek.

E-eczaneler hızla artıyor

Hacmi 2,5 trilyon doları bulan internet ticareti içinde, eczanelerin payı çok yüksek olmayabilir. Ancak konuya halk sağlığı açısından bakıldığında, üyesi bulunduğum Birleşmiş Milletler Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu'nun son 5 yılda defalarca dikkat çekmesine karşın, ülkelerarası işbirliğindeki eksiklikler ve yasal düzenleme farklılıkları nedeniyle, e-eczaneler, ciddi bir tehdit oluşturmaya başlamıştır.

Bildiğiniz gibi, bazı ilaçların satın alınabilmesi için doktor reçetesi gerekir. İçerisinde kontrol edilen uyutucu-uyuşturucu-uyarıcı madde bulunanlar için ise, özel reçeteler gerekir. Tıpkı ülkemizdeki yeşil ve kırmızı reçeteler gibi. Bu reçeteleri her doktor yazamaz. Uluslararası yasalar, bu tür düzenlemeleri gerekli kılar.

Muayene ücretlerinin yüksekliği, hekime ulaşmanın güçlüğü, bazı ilaçların bulunulan ülkede satılmaması, ayrıca ilaç fiyatlarının ülkeden ülkeye değişmesi, 1999'da e-eczanelerin ortaya çıkmasına neden oldu. 99'un haziran ayına gelindiğinde, 10 milyon kadar kişi, interneti kullanarak, büyük bölümü reçete gerektiren ilaçları satın almıştı bile. Günümüzde bu yolla ilaç ve müstahzar alanların sayısı 100 milyonlarla ifade ediliyor.

Yasadışı e-eczaneler var

Aslında, 3 çeşit e-eczane var. Bunlardan bir bölümü geleneksel eczane gibi çalışıyor. Hekimin ya da hastanın kendilerine posta yoluyla ulaştırdığı reçeteyi aldıktan sonra, ilacı verilen adrese gönderiyor.

Diğer bir bölümünde hasta, on-line olarak bir soru formuna şikâyetlerini işaretliyor. Eczane'yle birlikte çalışan bir doktor bu şikâyetleri inceliyor, tanı koyuyor, gereken ilaçların sanal reçetesini yazıyor, e-eczane bu ilaçları hastanın bildirdiği adrese gönderiyor. Bu durumda, hasta ile hekim hiçbir zaman karşı karşıya gelmiyorlar.

Bir üçüncü grup e-eczane ise, reçete talep etmeksizin, ilaçları verilen adrese postalıyor.

İlk grupta yer alanlar, bulundukları ülkenin Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılıyor ya da meslek örgütlerince sertifikalandırılıyor. (2005 şubatına kadar ABD'de sertifikalandırılan e-eczane sayısının sadece 13 olduğunu belirtmekte fayda var.) Diğer iki gruptaki yüzlercesi ise, hiçbir biçimde denetlenemiyor.

İlaç bağımlılığı tehlikesi

E-eczaneler yüzünden, tedavi amaçlı olmayan, "ilaç kötüye kullanımı" giderek artıyor. Sadece ilaç bağımlıların sayısı, kokain, marihuana, uçucu ve eroin bağımlıları toplamının neredeyse iki katı.

Son 5 yılda dünya genelinde, ilaca bağımlı olanların sayısındaki artış, esrar bağımlılarındaki artışın 2, kokainin 5, eroinin 60 katına ulaştı ve ne yazık ki tüketicilerin önemli bir bölümü 18 yaşından küçük. Kısacası, yasadışı uyuşturucu bağımlılığı, yerini hızlı bir biçimde bağımlılık yapan ilaçlara bırakıyor ve reçete istemeyen yasadışı e-eczaneler bunu kolaylaştıran ve körükleyen bir ortam yaratıyor.

Bu eczaneler ile başka sorunlar da yaşanıyor. Paralel ilaç piyasalarında, ünlü firmaların çok satan ilaçlarının sahtelerini

pazarlayanlar olduğu gibi, aynı etkin maddeyi içerdiğini iddia eden, aslında etmeyen, markasız ilaçlar da satılıyor.

Siber-polis ve uluslararası işbirliği gerekli

Bir anda açılıp, bir anda kapanan, hangi ülkede bile bulunduğu zor saptanan e-eczanelerle mücadele, bu alanda uzmanlaşan siber-polislerin yetişmesini gerektiriyor. Halen soruşturması sürdüğünden ayrıntılarını veremediğim, ancak biri Tayland'da diğeri İspanya'da yerleşik iki Avrupalının, Asya'daki bir ülkede bulunan bir internet sağlayıcısı üzerinden pazarladıkları Balkan menşeili tabletlerin ücretlerinin yatırılması için, müşterilerine verdikleri banka hesaplarının bunların tamamen dışında iki farklı ülkede bulunması, tabletleri de bir başka ülkeden postalamaları, olayın karmaşıklığını ve ülkelerarası işbirliğine ne denli ihtiyaç olduğunu göstermesi açısından, güzel bir örnektir.

Ruhsat aranmalı

Pakistan'da bulunan doktorsuz, eczacısız e-eczanelerin, Avrupalı ve Amerikalı müşterilere, reçetesiz biçimde Roche Valium, Wyeth Ativan, Xanax ve Viagra benzeri ilaçları 200 tabletlik paketler halinde pazarlamasının bir türlü engellenememesi ya da farklı ülkelerde ele geçen milyonlarca sahte Rivotril, Rohypnol ve Stilnox'ların, nerede imal edildiğinin anlaşılamaması gibi durumlar, hep işbirliği eksikliklerinin bir sonucudur. Paralel ilaç piyasasıyla mücadele, uluslararası sözleşmeleri

gerektiriyor. Nitekim Dünya Sağlık Örgütü, 18 şubat 2006 tarihinde yayımladığı Roma Deklarasyonu'nda böyle bir çağrıda bulundu.

İnternet'in denetlenmesinin ve uluslararası işbirliğinin yakın gelecekte sağlanamayacağını göz önüne alarak, eczane sayısının yeterli olduğu ve ayrıca ulaşım güçlüklerinin bulunmadığı ülkelerde, ruhsatsız e-eczanelerin kapatılması gerektiğini düşünüyorum.

IP izleme, yerlerini saptamakta yetersiz

Yasadışı e-eczaneler, gerek reklamlarını yapmada, gerekse müşterileri ile iletişimde internet'i kullanıyorlar.

Ancak, işlerini yürüttükleri coğrafi noktayı, bilgisayarlarının IP (internet protokolü) numarasından saptamakta güçlük çekiliyor.

Çünkü IP, kolaylıkla değiştirilebiliyor, hatta çeşitli programlarla gizlenebiliyor. Üstelik, bunun için bilgisayar yazılımlarından anlamak da gerekmiyor.

Bu amaçla üretilen ve çok ucuza satılan programları kolaylıkla elde etmek mümkün.

IP izleme, internet suçlarının aydınlatılması konusunda fazla deneyimi olmayan güvenlik birimlerinin hiç ilgisiz kişilerden şüphelenmesine, bunları mağdur etmesine, soruşturmaların çok uzamasına yol açıyor.

Bu arada "eczacı"nın, ilaç satın alanın ad, adres, kredi kartı ve şifre bilgisine de ulaştığını ve bunlarla başkaca yararlar sağlayabileceğini de unutmamak gerek.

FBI verilerine göre, 700 kimlik hırsızından sadece biri yakalanabiliyor.

Ülkelerüstü bir kaçakçılık örgütüne dönüşen ve belki de internet üzerinden uyuşturucu madde pazarlayanlarla işbirliği içinde, hatta belki de aynı kişilerin denetimindeki yasadışı e-eczaneler, bir yandan sağlığa, diğer yandan ekonomiye zarar veriyor.

Kuş gribi zenginleri

Bilindiği gibi Tamiflu, kuş gribi etkeni H5N'nin tedavisinde kullanılan ve Roche firmasınca üretilen bir ilaç. 2005 yılında birdenbire artan Tamiflu talebinden yararlanan bazı kişiler, Tamiflu olduğunu iddia ettikleri bir ilacı internet üzerinden piyasaya sürdüler. İngiliz polisi, bu e-czanelerin web sitelerinin ABD, İngiltere, Kanada, İsviçre, Bahreyn, Singapur, Güney Kıbrıs ve Malta internet sağlayıcıları üzerinde olduğunu saptadı. 18 aralık 2005'te ABD polisi bunların 50 kutusunu San Francisco'da ele geçirdi. Çince ambalajdaki tabletlerde Tamiflu dışında her şey vardı.

Bir anne sesleniyor

"Çocuklarımız için hep kaygılanırız. Sigara ve esrar içeceklerinden, kokain veya diğer bağımlılık yapan maddeleri deneyeceklerinden korkarız. Pornografiden, internette karşılaşacakları kötü insanlardan korkarız. Ama internetten uyuşturucu içeren bir ilacı satın alıp ölebileceği, aklımın ucundan geçmezdi." Sanal ortamda düzenlenen reçeteyle, sanal

ortamda hidrokodon siparişi veren ve eve postayla gelen ilacı kullanarak bir daha uyanmayan öğrenci Ryan Thomas Haight'in annesi, 17 haziran 2004'te, Amerikan Senatosu'nda yaptığı konuşmaya böyle başladı. Bayan Haight'in gayretleriyle oluşan kamuoyu baskısı sayesinde, Sağlık Bakanlığı ve FBI, internet eczanelerini izlemeye aldı, e-eczanelerle ilgili yeni yasalar çıkartıldı, posta daha sıkı denetlenir oldu. Her suç tipiyle mücadelede, işbirliği şarttır. Ancak böylesine sınır tanımayan ve farklı sektörleri kapsayan bir suçla mücadele, öncelikle benzeri yasal düzenlemelerin her ülkede hayata geçirilmesini, ayrıca konuyla ilgili bakanlıklar, ilaç endüstrisi ve meslek odaları arasında bilgi paylaşımı ve işbirliğini gerektiriyor. Toplumu, internet eczanelerinin tehlikeleri açısından aydınlatmaksa, en başta gelen görevimiz olsa gerek.

Öldüren Baş Ağrısı

Tüm zamanların en çok okunan polisiye yazarı Agatha Christie, her iki dünya savaşı sırasında, eczanelerde gönüllü Kızılhaç hemşiresi olarak çalıştığından olsa gerek, zehirlere çok düşkündü.

Nitekim yazdığı 66 roman ve 168 kısa öykünün 70'inde, cinayet aracı olarak zehir kullanması bunu destekler. 50 yıl boyunca yazdıklarında, bilimsel verilere çok yakın bir doğrulukta, arsenik, morfin, klor, striknin ve talyum zehirlenmelerinin belirti ve etkilerini kaleme alan Agatha Christie için, siyanürün özel bir yeri vardı. Tam 13 kişiyi siyanürle öldürdü. Elbette, her seferinde katilin kim olduğu bulundu. Ne yazık ki, gerçekler her zaman romanlara uymuyor.

1982 sonbaharıydı. Chicago'da hava soğuk ve nemliydi. Küçük kızın boğazı ağrıyor, burnu akıyordu. "Top oynarken üşütmüş olmalısın" dedi annesi. Kızına bir kapsül Tylenol verdi ve tekrar yatırdı. Sabah 7'ye doğru, banyodan gelen bir gürültü duydular. Yerde yatan çocuklarını hemen hastaneye götürdüler. 2 saat sonra, küçük Mary Kellerman artık nefes almıyordu. Doktorlar, ani bir kalp yetmezliğinden şüphelendiler. Otopsi bulguları çok daha farklı bir sonuç verdi. Siyanür zehirlenmesi.

Aynı gün öğleden sonra, kentin bir başka yerinde, bu kez postacı Adam Janus'un başı ağrıyordu. Bir kapsül Tylenol aldı. Bir saat geçmemişti ki, tansiyonu düştü, gözbebekleri büyüdü. Northwest Hastanesi aciline girerken, nefes almıyordu. Eve dönen kardeşi ile karısının başı öylesine ağrıyordu ki, "İyi gelir" diyerek, Adam Janus'un Tylenol'lerinden birer tane aldılar. Ambülans yine geldi. Kardeş, sabaha karşı, gelin ertesi gün öldü.

Acil sorumlusu Dr. Thomas Kim, aynı aileden üç kişinin ölümüne, zehirli bir gazın neden olabileceğini düşündü. Rocky Mountain Zehir Merkezi'ni aradı. Dr. John Sullivan, siyanür aranmasını önerdi. Haklıydı. Her üçünün kanında siyanür bulundu.

Dikkatli bir itfaiyeci

Genç itfaiyeci Philip Cappitelli, 30 eylül günü izinliydi. Bir yandan ufak tefek tamir işleriyle uğraşıyor, bir yandan polis radyosunu dinliyordu. Northwest Hastanesi'nde ölen Janus'ların siyanürden zehirlendiklerini duyduğunda, bir gün önceki anonsu hatırladı. Siyanürden zehirlenen küçük Mary'nin ölmeden önce Tylenol aldığı bildirilmişti. Januslar da Tylenol almış olabilirdi. Hemen amirlerini aradı. Birkaç saat sonra, Chicago polisi, her iki evde el konan Tylenol'lerin bazı kapsüllerinde asetaminofen yerine siyanür bulunduğunu açıkladı. Hem de bir kişiyi değil, onlarcasını öldürecek kadar. İtfaiyeci Philip Cappitelli'nin, 10 milyonluk Chicago'nun polis radyosu anonsları arasındaki bağlantıyı kuran dikkati olmasaydı, kim bilir daha kaç kişi siyanürlü Tylenol'lerin kurbanı olacaktı. İtfaiyeci daha sonra polis oldu. Halen Chicago'da görevli.

Birkaç saat içinde, Johnson&Johnson firması, piyasa değeri 125 milyon dolara varan 31 milyon Tylenol kutusunu toplamaya başlamış, Amerika'nın bütün doktor, hastane ve ilaç depolarına ulaşarak durumu bildirmiş, ücretsiz bir başvuru hattı oluşturmuştu bile. Sokaklarda megafonlarla Tylenol'lerin kesinlikle kullanılmaması anons ediliyordu. Buna rağmen, dört çocuk annesi Mary Reiner'in, United Airlines Havayolu şirketi hostesi Paula Prince'in ve Mary McFarland'ın birer Tylenol alması engellenemedi. Kurban sayısı yediyi bulduğunda, ulusal

radyo ve televizyon kanalları durmaksızın tehlikeyi haber veriyordu. Amerika'nın dört bir yanındaki milyonlar panikteydi.

Binlerce Tylenol şişesinde siyanür arandığı halde (özel bir kimyasalla ıslatılan küçük bir kâğıt parçası, şişenin içine tutuluyor, siyanür buharı varsa maviye dönüyordu), Chicago dışında siyanürlü Tylenol'e rastlanmadı, başka ölen de olmadı.

Siyanürlü ilaçların seri numaralarından, Johnson&Johnson'un her iki fabrikasında, 4 ayrı partide imal edildikleri ve zehrin fabrika içerisinde konmadığı saptandı. Anlaşılan katil, birkaç aylık bir süre içinde Chicago'nun 5 ayrı yerinden satın aldığı Tylenol'lerin içindeki bazı kapsülleri açmış, içlerine siyanür doldurmuş ve kutuları yeniden raflara yerleştirmişti.

Tylenol tekrar şampiyon

Ülke genelinde yaşanan panik, beraberinde Chicago olayının kopyalarını da getirdi. Birkaç ay içinde, ürünün açılıp içine zararlı şeyler katıldığı iddiasıyla 270 soruşturma açıldı. Bunların üçte birinin gerçek olduğu ortaya çıktı. Binlerce kişi, aldıkları gıda ya da ilaçtan sonra ortaya çıkan baş ağrısı ya da bulantı şikâyetlerini, zehirlenmeye bağlayıp hastanelere koştu.

Jerry Della Femina gibi pazarlama guruları, bundan böyle dünyanın hiçbir yerinde Tylenol markasıyla ilaç satılamayacağını iddia ettilerse de, Johnson&Johnson, 11 kasım 1982'de Tylenol'ü –şişe kapaklarını, açıldıklarında anlaşılacak biçimde değiştirerek– yeniden piyasaya sürdü. Başarılı kriz yönetimi, reklam kampanyaları ve medyanın desteği sayesinde, bir ay geçmeden, cinayetler öncesindeki pazar payının yüzde

90’ını yeniden yakaladı. 1983 mayısında çıkan Tylenol Yasası’yla kapsül şeklinde satışa sunulan bütün ilaç kapaklarına, açıldıklarında anlaşılacak biçimde imal zorunluluğu kondu.

Seri katil bulunamıyor

Amerika genelinde Tylenol teröristinin peşine düşen polis, birkaç hafta sonra ilk şüpheliyi sorguya çekti. Şüphelenmek için haklı nedenleri vardı. Kimyacı olduğu halde, ecza depolarından satış noktalarına Tylenol dağıtımı yapan bir şirkette teslimat elemanı olarak çalışıyordu ve siyanürlü ilaçların satın alındığı yerlere de Tylenol götürmüştü. Evi arandı. Değişik silahların yanı sıra, Tayland’a bir uçak gidiş bileti ve bir de kitap buldular. Kitabın adı, daha da şüphe çekiciydi: Zehirli Kapsülle Cinayet. Ancak kimyacının, Tylenol cinayetleriyle ilgisi kanıtlanamadı. Ruhsatsız silah bulundurmaktan 6 000 dolar para cezasına çarptırıldı.

Cinayetlerden hemen sonra, Johnson&Johnson firması, New York’tan postalanan ve Tylenol cinayetlerine son vermek için 1 milyon dolar fidye isteyen imzasız bir mektup aldı. Polis, kâğıdın üzerindeki parmak izlerinin, yaşlı bir kişiyi öldürmekten ve mücevher hırsızlığından aranan Kansaslı muhasebeci James W. Lewis’e ait olduğunu öne sürdü.

Kuzeyden güneye tüm eyaletlerin polis birimlerine, gazete bayii ve kütüphenelerine Lewis ile karısının fotoğrafları asılarak aranmaya başlandı. Kısa bir süre sonra New York Halk Kütüphanesi’nden bir memur, Lewis’in binada olduğunu haber verince, yakalandı. Chicago polisi belge inceleme birimine göre, mektuptaki el yazısı Lewis’e aitti. Aynı günlerde Başkan Ronald Reagan’a postalanan ve vergileri indirmezse Tylenol’lere siyanür katacağını bildiren tehdit mektubundaki yazının da, Lewis’in elinin bir ürünü olduğu ortaya çıktı. Lewis, aylardır

karısıyla birlikte New York’ta bir otelde kaldığını ve kenti hiç terk etmediğini kanıtlayabildi. Savcı Jeremy D. Margolis bu nedenle, onu cinayetlerden sorumlu tutamadı. Diğer suçlarından 20 yıla mahkûm edildi. 13 yıl yattıktan sonra 1995’te şartlı tahliye edildi.

Kriminal profil yetersiz

Bu arada FBI’ın efsanevi kriminal profilleme uzmanı John Douglas, Tylenol teröristinin kişiliği, davranış ve yaşam biçimine ilişkin bir rapor hazırlamıştı. Faili, 20-30 yaş arasında, beyaz, erkek, kurbanları tanımadığından aşk, kıskançlık, nefret motifli olmayan, muhtemelen toplumun geneline kin duyan, düzenden şikâyetçi, bu nedenle tehdit mektupları yazmış ya da yazacak, okulda, işinde başarısız ve siyanüre ulaşabilecek mesleğe sahip bir kişi olarak tanımladı.

Chicago polisi, soruşturmayı bu profile göre yönlendirdi. Katil bir türlü bulunamayınca, başarısızlığın faturası, dünyanın pek çok polis teşkilatına benzeri birimler kurmuş, onlarca profilci yetiştirmiş, birçok seri katili bu sayede yakalatabilmiş FBI’ın profilleme birimine kesildi. Yanlış profil nedeniyle, polisin gerçek faili elinden kaçırdığı inancı yaygınlaştı.

Kimilerine göre, katil, başka suçlardan mahkûm edilen, ancak cinayetlerle bağlantısı kanıtlanamayan Lewis’ti. O hapse girdikten sonra Tylenol cinayetlerinin de arkasının kesilmesi, buna bağlandı.

Aradan 4 yıl geçti. 1986’da kabus yeniden başladı. New York’ta, üstelik kapağı yeni yasaya göre açıldığında anlaşılır biçimde imal edilmiş bir şişeden 2 Tylenol kapsülü alan Bayan Diane Elsroth siyanürden zehirlenip ölünce, herkesin aklına iki olasılık geldi. Ya Chicago katili

yakalanamamış ve tekrar harekete geçmiş ya da onun kopyaları ortaya çıkmıştı. Tylenol katili ya da katilleri hâlâ aranıyor.

Bu sefer siyanürlü Excedrin

1986 haziranında ülkenin kuzeybatısında Seattle'de, Bristol-Myers ilaç firmasının Excedrin (asetaminofen içeren ve reçetesiz satılan ağrı kesici) adlı ilacından bir kapsül yutan Sue Snow, aniden öldü. Otopsiyi yapan Dr. Janet Miller, acıbadem kokusundan kuşkulandı. Haklıydı. Sue Snow siyanürle zehirlenmişti. (Yeri gelmişken belirtelim, insanların yüzde 40 kadarı, genetik nedenlerle, siyanürün acıbadem kokusunu alamaz). Bu kez, ülke genelinde ilaç toplatma sırası Bristol-Myers'teydi.

Polis önce Sue'nun kocası Paul'den şüphelendi. Yalan makinesi testinden geçince serbest bırakıldı.

Ertesi gün Stella Nickell adlı bir kadın, polisi aradı, evlerinde iki kutu Excedrin olduğunu, 12 gün önce aniden ölen ve yapılan otopside kalp yetmezliğinden öldüğü sonucuna varılan kocasının, bu ilaçtan zehirlenmiş olabileceğini anlattı. Gerek ölenin hastanede hâlâ bulunan kan örneğinde, gerekse evindeki her iki kutu Excedrin'de siyanür bulundu. Bu durum, soruşturmada görevli 60 polisten biri, 43 yaşındaki deneyimli dedektif Jack Cusack'ın şüphesini çekti. Washington, Oregon, Idaho ve Alaska eyaletlerinden toplanan 740 000 Excedrin kutusundan sadece beşi siyanürlüydü ve ne gariptir ki bunların ikisi Nickell'lerin evindeydi. Kocasının özel bir yaşam sigortası vardı. Kazaen ölürse, eşine 175 000 dolar ödenecekti. Acaba bu para için kocasını öldürmeyi hedefleyen Stella Nickell, duruma bir seri cinayet süsü mü vermek istemişti!

Dedektif Cusack, bu varsayımlarını bir bilirkişi raporuyla birleştirince, Stella Nickell'i tutuklattı. Bilirkişi, FBI'ın kimya-toksikoloji birimi yöneticisi Roger Martz'dı.

Katilin akvaryumu var

Martz, Nickell'lerin evindeki ilaç kapsüllerinde, potasyum siyanürün beyazlığı arasında, 2-3 adet yeşil renkte kristale rastladı. Bunların, akvaryumlarda üreyen su yosunlarını temizlemekte kullanılan, Aquarium Pharmaceuticals firmasının ürettiği Algae Destroyer olduğunu buldu. Raporunda potasyum siyanürün, boşalmış bir Algae Destroyer kabı içerisinde muhafaza edilmiş olduğunu kaydetti. Bu rapordan yola çıkan Dedektif Cusack, şüpheli Stella Nickell'in sadece bir akvaryumunun olduğunu değil, cinayetlerden hemen önce akvaryum malzemeleri satan Sandy Scott'un dükkânından Algae Destroyer satın aldığını da saptadı. 18 kasım 1986'da, Stella, yalan makinesi testinden geçemedi. Katil olduğu bunlarla kanıtlanamadı ama tutukluluğu sürdü.

İki ay kadar sonra Stella'nın kızı Dedektif Cusack'a yeni bir bilgi verdi. Üvey babasını öldürmeyi planlayan annesinin, bu amaçla halk kütüphanesinde siyanürle ilgili araştırmalar yaptığını söyledi.

FBI, Seattle halk kütüphanelerinden birinde, Stella'nın adına çıkartılmış bir okur kartına ulaştı. Okuduklarının arasında Öldüren Hasat adlı bir kitap dikkati çekti. Zehirli sebzeler, meyveler, meyve çekirdeklerini konu eden kitabın, siyanür zehirlenmelerinin anlatıldığı sayfalarında, Stella'nın çok sayıda parmak izine rastlandı.

İki cinayetten 90 yıl aldı

Bu tür kitapları, evinde beslediği hayvanları tehlikelerden korumak için okuduğunu ileri sürse de, Stella Nickell, 9 aralık 1987'de, hem kocasını hem de Sue Snow'u öldürmekten 90 yıl hapse mahkûm edildi. 2018'den önce denetimli serbestliğe hükmedilemeyecek.

Stella Nickell Davası, adalet tarihine, ambalajlı bir ürünün içerisine zehir konarak işlenen ilk cinayet davası olarak geçti. Laboratuvarında bir süre incelemelerde bulunduğum meslektaşım Roger Martz, yeşil kristalleri görmeseydi eğer ya da gördüğü halde ne olduklarını saptayamasaydı, büyük bir olasılıkla Tylenol cinayetleri gibi, kusursuz cinayetler arasında yer alacaktı.

Aradan 20 yıl geçti. Stella Nickell, hâlâ suçsuz olduğunu iddia ediyor. Emekli polis, özel dedektif Al Farr, onun bu iddiasını kanıtlamaya çalışıyor.

Kuş, Kaplumbağa ve Köpekbalığı Dedektifleri

Çarli, başbakanın papağanı mıydı?

Adamın birinin, Çarli adında, çok ihtiyar, çok akıllı, çok konuşkan bir papağanı varmış... Yazacak şeyim kalmadı da fıkra anlatıyorum sanmayın sakın. Anlatacaklarım gerçek ve İngilizleri uzunca süre meşgul etmiş bir olay:

2004 yılı başlarına doğru, mavi, sarı “ara” türü 104 yaşındaki papağanın sahibi Peter Oram, kuş üreticisi olan kayınpederinin, Çarli’yi 1937’de İngiltere başbakanı Winston Churchill’e sattığını, 1965’de, ölümünden sonra geri aldığını iddia etti. Çarli ne zaman ağzını açsa –ki bunu çok sık yapıyor– Churchill’in sesini taklit ederek Hitler’e ve Nazilere açık saçık küfürler ediyor. Kuşçuya göre, bunları Churchill’den başkası öğretmiş olamaz. Churchill’ın kızı ise, babasının bir Afrika gri papağanı olduğunu, hiç bir zaman “ara” sı bulunmadığını, üstelik papağanına terbiyesiz sözcükler öğretmeyecek kadar nazik bir kişi olduğunu söylüyor. Peter Oram, papağanın konuşma özellikleri ile Churchill’in kayda alınmış sesini karşılaştıracak, adli fonetik konusunda uzman bir bilirkişi bulabilirse, belki de iddiasını kanıtlayabilecek.

Konuşacak papağanı bulmak kolay

Sizin de kuşlara merakınız olabilir. Hatta bir muhabbet kuşu ya da papağan alıp, konuşturmak isteyebilirsiniz. Kanaryanın da iyi ötenini almak en doğal hakkınız. Ancak unutmayın ki, yıllarca kuşlarını konuşturmaya çalışmış ve “merhaba” bile dedirtememiş olanların sayısı çoktur. O zaman, konuşacak ya da iyi ötecek bir kuş almaya dikkat etmelisiniz.

Bazı türlerin erkeğinin, bazılarının ise dişisinin konuşmaya daha yatkın olduğu biliniyor. Afrika gri papağının erkeği, dişisinden daha konuşkan. Kanaryaların da genellikle erkeği ötüyor. Buna karşılık, Amazon papağanlarının dişisi konuşuyor. O halde alacağınız kuşun cinsiyeti önem taşıyor ve ne yazık ki kuşların dişi mi yoksa erkek mi olduğunu, dışarıdan bakıp da belirlemek her zaman mümkün değil.

Her ne kadar “muhabbet kuşunun erkeği, gagasının üzerindeki mavi rengin varlığından anlaşılır” dense de, en güvenilir yöntem DNA analizidir. Tıpkı insan kan lekesinin kadına mı, yoksa erkeğe mi ait olduğu DNA analizi ile nasıl anlaşılırsa, kuşların cinsiyeti de kanlarının, hatta göğüs kısımlarından (kanat ya da kuyruktan değil) yavaşça kopartılan 2-3 tüyden yapılan DNA analiziyle anlaşılır. İnsanlarda doğacak çocuğun cinsiyetini baba, kuşlarda anne belirler.

Eşine sadık sadece kazlar

Kuşlarda DNA analizi deyince, babalık tayininden de söz etmek gerek. Malum, kuşlar, canlılar arasında tek eşliliğin, sadakatin, kutsal evliliğin sembolü olarak gösterilirler. Halbuki gerçekler hiç de öyle değil. Kaliforniya Bilimler Akademisi’nden Luis Baptista, binlerce kuşta ve bunların yavrularında DNA analiziyle biyolojik babayı araştırmış. Bulgularına göre, ötücü kuşların yüzde 70-80’i tek eşli gibi gözüküyorsa

da, olanak bulduklarında gerek erkeği, gerekse dişisi çapkınlık yapıyor. Hatta kuşların dişileri, erkeklerden daha fazla eş değiştiriyor. Kanatlılar arasında eşlerine en sadık olanlar ise kazlar ve kuğular.

Tüyden deliller

Soyları tükenmekte olan bazı hayvan ve bitkiler özel yasalarla korunuyorlar. Sayısı az, müşterisi çok olan her meta gibi, bunların da kaçakçılığı yapılıyor. İnterpol'e göre, elde edilen yasadışı gelir, uyuşturucu kaçakçılığından az, ancak silah kaçakçılığından daha fazla.

Korunan canlıların arasında birçok kuş türü de var. Canlı ya da ölü, avlanması yasak olan kuşların kaçakçılığını ortaya çıkartmak amacıyla alınan önlemler arasında, gemiler, konteynerler, kara ve hava taşıtları içerisinde bulunan tüyler, yumurta ve yumurta kalıntılarının DNA incelemesi ve bunların hangi türe ait olduklarının saptanması da yer alıyor.

Benzer şekilde, bir olay yerinde bulunan tüy, kemik, pençe, gaga ve diğer kuş kalıntıları kimi zaman çok değerli deliller oluşturur. Bu sayede, avcılıkla ilgili yasal düzenlemelere karşı gelenler, örneğin avlanması tamamen yasak olan belirli kuş türlerini avlayanlar yakalanabilir. Yasak mevsimde ördek avladığından şüphelenilen kişinin teknesinde, üzerinde sadece tüy ve taze kan olan bıçaktan başka bir suç delili bulunmadığını varsayın. Bu tüy ve kanın, ördek türüne ait DNA markerleri (işaretleri) içerdiği saptanırsa, avcı aleyhinde çok güçlü bir delil elde edilir. DNA işaretleri tür içinde değişmez, türler arasında farklılık gösterir. Yani her ördeğin DNA işareti aynı, buna karşılık kaz, kuğu ve ördeğinki birbirinden tamamen farklıdır.

Pek çok kuş türü sınırlı bir coğrafi alan içerisinde ve ancak belirli mekânlarda yaşamını sürdürür. Cinayet mahallinden farklı bir yere taşınan cesetlerin yakınında ya da üzerinde bulunan kuş tüylerinden yola çıkarak, gerçek suç mahalli hakkında bilgi edinmek mümkündür.

50 000 dolara kokain kuryesi kuşlar

Interpol verilerine göre, son 30 yılda ülkemizden yüz bin şahin ve beş yüz bin şahin yumurtası kaçırıldı. İyi eğitilmiş bir şahinin 5 000 ila 50 000 dolar arasında alıcı bulduğu düşünülürse, bilim adamı, diplomat ya da turist kisvesi altında, lüks otolarla Kayseri'nin Sultansazlığı civarında neden dolaşıldığı anlam kazanır. Bu bölgede 2005 eylülünde, ara sıra olduğu gibi, gene yangın çıktı. Yangının çıkış nedeni "Kırık cam şişelerinin taban bölümleri güneş ışıklarını, kuru ot ve sazlara mercek gibi yansıtarak yangına sebep olmuştur. Bölgede yapılan incelemelerde yangına sebep olan cam şişe parçaları bulunmuştur."şeklinde açıklandı. Umarım ele geçen cam parçaları, piknikçilerin aşka gelip, şişe kırdığı şeklinde yorumlanmadı ve yangın çıkartmak amacıyla kasten oraya yerleştirildiği varsayılarak, şüpheliler bulunduğu takdirde, kimin eliyle kırıldığını kanıtlayabilmek üzere, kriminal laboratuvarlara gönderilerek inceletildi.

Öte yandan, şahin peşinde olanların her zaman Karacaoğlan misali, "Ben bir şahan olsam sen bir balaban, alsam cırnağıma çıksam yola ben" diyerek masum türküler söylemediğini, eğitimli şahinlerin Güney Amerika'da kokain ve Batı Asya'da eroin kuryeliği yaptığını da unutmamak gerek.

Her kuşun eti yenmez

İtalyan yemek mönülerinde, avlanması yasak kuş etlerini içeren yemek çeşitlerinin artmasıyla birlikte, Macaristan, Slovenya ve İtalya gümrüklerinde yakalanan ölü kuşların sayısı da giderek arttı. Bir süre önce, İtalyan avcıların Macaristan'da vurduğu 11 600 ölü kuşun bulunduğu bir kamyon Macar sınırından geçerken yakalandı. Artık ülkelerin polis, jandarma ve gümrükçüleri kuş dedektifliği de yapmasını öğreniyorlar.

Kuşların ikramı sadece Avrupa'da bir sorun oluşturmuyor. 17 ocak 2003 akşamı, Hindistan'ın tüm devlet memurlarının alımından ve yerleştirilmesinden sorumu Yönetim Bakanlığı genel müdürlerinden Priyanabrata Patnaik'in, Bhubhaneswar Kulübü'nde verilen doğum günü partisine katılan yüzlerce bürokrat, politikacı, işadamı ve gazeteciye, ana yemek olarak, nesli tükenmekte olan su kuşları ikram edildiği ortaya çıkınca kıyamet koptu ve genel müdür soruşturmalardan kurtulamadı.

Kaplumbağaların DNA bankası

Kuşlar gibi, tüm yasaklamalara rağmen sofralardan kurtulamayan canlı türlerinden biri de, bilimsel adları Caretta caretta olan, iribaş deniz kaplumbağalarıdır. Dünyada milyonlarca yıldır yaşayan 8 tür deniz kaplumbağasından biri olan Caretta caretta'lar, Akdeniz'de düzenli olarak yuva yaparlar. Sayıları giderek azaldığından, bütün yuvalama, beslenme, göç ve kışlama yerleri, ülkemizin de taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle koruma altındadır. O kadar ki, bu kaplumbağaları cansız bile olsalar bulundurmak, yumurtaları boş dahi olsa alıkoymak suçtur.

Ele geçen et ya da yumurtaların Caretta caretta'ya mı, yoksa başka bir türe mi ait olduğunu gösterecek en güvenilir delil, DNA analizidir. İstanbul Üniversitesi'nin Adli Tıp ve Deniz Bilimleri Enstitüleri'nden bir grup araştırıcı, Dalyan ile Anamur arasındaki kıyı şeridindeki 89 yuvada, 266 ölü yavru Caretta'ya ait ilk DNA bulgularımızı, 2003 eylülünde İstanbul'da düzenlediğimiz 3.Avrupa Adli Bilimler Akademisi toplantısında sunmuştuk. Yaban yaşamında adli bilimler, bu kongrede ilk kez "Wildlife Forensics" başlığıyla bağımsız oturumlarda tartışıldı. Daha önce ne Avrupa, ne de 50 yıldır yapılmakta olan Amerikan Adli Bilimler Akademisi toplantılarında yaban adli bilimleri için ayrı oturumlar düzenlenmemişti. Caretta'ların da tıpkı insanlar gibi DNA profilleri var. Nasıl dünya üzerindeki her insanın DNA profili, sadece ona özgü ve (tek yumurta ikizi hariç) ikinci bir kişide yoksa, Caretta'larınki de öyle. Çalışmalarımız DNA düzeyinde birey idantifikasyonu ve soy analizleriyle sürüyor. Bu yapılanlar ne işe yarar, diye soracak olursanız, küçük bir örnek vereyim. Elindeki yumurtaların tatlı sukaplumbağası yumurtası olduğunu iddia eden bir kaçakçının, doğru söylemediğini, hatta bu yumurtaları hangi kıyı noktamızdaki Caretta yuvasından çaldığını ispata yarar.

Japonların balina merakı

Geçen yıl dünya genelinde köpekbalığı saldırısına uğrayan insan sayısı sadece 55. Buna karşılık, insanların öldürdüğü köpekbalığı sayısı ise milyonlarca. Çünkü zengin Asyalılar, dünyanın en pahalı deniz ürünlerinden biri olan köpekbalığı yüzgecini, kilosu 750 dolar bile olsa almak ve kıkırdağının çorbasını içmek istiyorlar. Köpekbalıklarının üç türü koruma altında ve avlanmaları yasak. Ele geçen kurutulmuş

yüzgeçlerin hangi türe ait olduğunu sadece DNA analiziyle anlamak mümkün.

Japonların ise, balina ve yunus eti merakı yüzünden başları dertte. Batılılar onların bu damak zevklerini “barbarlık” olarak nitelendiriyor, eninde sonunda balık pazarına düşeceğini bildiğinden, bilimsel araştırma amaçlı balina avlanmasına bile şiddetle karşı çıkıyorlar.

Japonlar, her ne kadar bu baskıyı, kültür emperyalizmi olarak nitelendirseler de, artık uluslararası sözleşmelere uymak zorundalar. Bu amaçla, denizlerindeki tüm balina ve yunus türlerinin gerek çekirdek, gerekse mitokondriyal DNA’larını inceliyor ve bir veri tabanında topluyorlar. Böylelikle, tezgâhlarda müşteri bekleyen balık etlerinin, soyları tükenmekte olduğundan avlanması yasaklanan balina ya da yunus türlerinin eti olup olmadığını belirleyebilecek ve böylelikle şüphelileri çok sağlam bir delille yargıç önüne çıkartabilecekler.

Yüzbaşı Dreyfus’ü Yakan El Yazısı

Temizlikçi Madam Bastian, 1894 yılının o eylül akşamı da, iki yıldır yaptığı gibi, en son iş olarak Alman Askeri Ataşe Yarbay Maximilien von Schwartzkoppen’in çöp tenekesini ve şöminesini boşalttı, buruşturulmuş, yarısı yanmış, yırtılmış ne varsa, kâğıt poşete doldurdu ve son iki haftadır topladıklarıyla birlikte, Paris’teki Alman Büyükelçiliği ile evi arasındaki yolda, Fransız istihbarat subayına teslim etti.

Bir süredir von Schwartzkoppen’in çöplerinden, İtalyan Askeri Ataşe Alesandro Panizzardi’nin ona yazdığı mektuplar çıkıyordu. Bunlar genellikle, “Sevgili Maximilien” diye başlayan ve “küçük kızın Alexandria’dan öpücükler” şeklinde biten aşk mektuplarıydı ve iki erkeğin arasındaki ilişki, Fransız istihbaratını hiç ama hiç ilgilendirmiyordu. Ancak o akşam farklı bir şey oldu ve von Schwartzkoppen’in attıklarını inceleyen birim, çöpler arasından el yazısı ile kaleme alınmış, “bordro” olarak tanımlanan, resmi bir evrak çıktığını bildirdi.

Yüz yıldır “pardon”

Zaten Von Schwartzkoppen’in orduya ait gizli bilgileri ele geçirmek üzere casusluk yaptığından şüphelenmekteydiler, nihayet ellerine somut bir delil geçmişti. Şimdi iş, içlerindeki vatan hainini bulmaya kalmıştı. Çözüm basitti. Önce bordroda yazılı olanlardan yola çıkarak, bu gizli

bilgilere kimlerin ulaşabileceği bulunacak, daha sonra bu şüphelilerin el yazıları ile bordrodaki el yazısı karşılaştırılacaktı. Kısa sürede bunlar yapıldı ve Alsaslı, 35 yaşındaki Yahudi, Topçu Yüzbaşı Alfred Dreyfus, Fransa'nın devlet sırlarını Almanlara satmakla suçlandı.

Yüzbaşı Dreyfus, askeri mahkemede biri 1894'te, diğeri 1899'da iki kez yargılandı. Her ikisinde de suçlu bulundu. İkinci karardan 10 gün sonra Fransız hükümeti tarafından affedildi. 1906'da sivil bir temyiz mahkemesinde beraat etti, orduya döndü, bir yıl sonra emekliliğini istedi.

Alfred Dreyfus tek bir delille suçlandı. Madam Bastina'nın o eylül akşamı getirdiği, çöpten çıktığı söylenen "bordro"yla. Üzerinden 100 yıl geçtiği halde, yapılan haksızlık yüzünden Fransız ordusu ve devlet başkanı da dahil olmak üzere kendisinden ve ailesinden defalarca özür dilendi. Unutulmayan ve unutturulmayan bu adaletsizliğin tek dayanağı, "bordro"daki el yazısının kesin olarak Alfred Dreyfus'ün elinden çıktığını belirten bilirkişi raporudur.

İlk rapor: Eli ürünü değil

El yazılarının Dreyfus'e ait olabileceğinden ilk şüphelenenler istihbarat birimi çalışanlarıdır. Evvelce bu konuda bir deneyimleri olmadığından Savaş Bakanı General Auguste Mercier bir belge inceleme uzmanının görevlendirilmesini emretti.

"Banque de France" ın el yazısı uzmanı Gobert, 13 ekim 1894 tarihli raporunun sonuç bölümüne şöyle yazdı: "her ne kadar 'y' biçiminde yapılmış 'g' , ayrıca 'fs' şeklinde yazılan 'ss' ler arasında benzerlik var ise de, bordro, şüphelinin eli ürünü değildir."

General Mercier, belgelerin ikinci bir bilirkişiye gönderilmesini istedi. İkinci bilirkişi, Paris Emniyet Müdürlüğü adli kimlik bölümü başkanı ve daha sonraları Avrupa'nın ve Amerika Birleşik Devletleri'nin pek çok polis teşkilatı tarafından kullanılacak "Bertionnage" adlı kimlik tespit sisteminin mucidi Alphonse Bertillon'dan başkası değildi.

Bertillon'un raporu: Kesinlikle onun

Bertillon, bu görev resmen verilmeden önce, zaten bordronun büyütülmüş fotoğrafları ve Dreyfus'ün el yazılarını görmüştü. Bu nedenle, ön raporunu hemen aynı gün verdi ve tam olarak şunları yazdı: "Dreyfus'ün yazılarına benzetmek gayretiyle ve büyük bir titizlikle, başka bir kişinin bordroyu kaleme aldığı ihtimali bir yana bırakıldığı takdirde, bordrodaki el yazısı kesin olarak Alfred Dreyfus'ün eli ürünüdür".

General Mercier, bu sonuca dayanarak Dreyfus'un tutuklanmasını emretti. Alfred Dreyfus, ithamları reddetti, bordroda yazılı beş askeri belgenin üçünden zaten hiç haberi olamayacağını ısrarla tekrarladı, başka el yazısı uzmanı bilirkişilerden de rapor alınmasını talep etti. Bunun üzerine, Bertillon ikinci bir rapor verdi. Bordrodaki el yazısı, Dreyfus'ün kardeşi Mathew Dreyfus ile yengesi Alice'in yazı özelliklerini de taşıyordu. Bilirkişiye göre, Dreyfus bunu kasten yapmıştı. Böylelikle, hem von Schwartzkoppen'in görür görmez yazısını tanımasını sağlayacak, hem de durumun ortaya çıkması halinde, kendi yazısı olduğunu inkâr edebilecekti. 20 ekim tarihli bilirkişi raporunda, harflerin yükseklikleri, açıları, aralarındaki boşluklarla ilgili ölçümlere de yer verdi ve bordroyu, şüphe götürmez biçimde, Dreyfus'ün yazdığını bildirdi.

Binbaşının görüşü: Kuşku yok, onun

Soruşturmayı yürütmekle görevlendirilen Binbaşı Du Paty de Clam, amatör bir belge inceleme uzmanıydı. Zaten bu görev için seçilmesinin nedeni de buydu. Dreyfus'ün tutuklanışının ertesi günü onun ve kayınpederinin evine giderek bordronun pelür kağıtlarının benzerlerini aradı. Bulamadı. Dreyfus'u cezaevinde defalarca ziyaret etti ve oturarak, ayakta, yatarak, eldivenli, eldivensiz, aklına gelen her şekilde yazı örnekleri aldı, bordroda geçen sözcükleri ona tekrar tekrar yazdırarak yeni mukayese örnekleri topladı. Bu sözcüklerle, cezaevinde yazdırdıklarını kesip bir araya getirerek yeni belgeler oluşturdu. Dreyfus'ün sinirlerini bozmak üzere bunları ona gösterdi. Hatta bir seferinde fotoğrafların bulunduğu masanın üzerine bir de tabanca koydu ve Dreyfus'ün, onurlu bir asker gibi intihar edeceğini umdu. Başaramadı. Binbaşıya göre el yazısının Dreyfus'e ait olduğu kuşku götürmezdi. Sinirleri bozulmakla birlikte, Dreyfus bordroyu yazdığını hiç bir zaman kabul etmedi.

Yeni bilirkişiler: Olabilir de, olmayabilir de

General Auguste Mercier, Dreyfus'ün direnci karşısında, "belki bilirkişi yanılmıştır, el yazısı onun değildir" diyerek, başka üç uzmanın görevlendirilmesini istedi. Bunlar Teyssonnières , Charavay ve Pelletier adlı polislerdi. Bertillon'dan elindeki tüm belge ve fotoğrafları bu uzmanlara teslim etmesi söylendi.

Teyssonnières, aslına bakılarak tam olarak benzetilmiş bir el yazısından bahsetti. Dreyfus'un eli ürünü değildi.

Pelletier, bordrodaki el yazısının kasten değiştirme unsurları taşımadığını ve kesinlikle Dreyfus'ün eli ürünü olmadığını bildirdi.

Ünlü bir paleograf (eski yazı uzmanı) olan Charavay, saptadığı farklılıkları, ileride reddetmek üzere Dreyfus'ün yazısını kasten değiştirmesine bağladı. Ona göre el yazısı Dreyfus'e aitti.

Durum değerlendirmesi

İstihbarat birimi çalışanları ile amatör belge inceleme uzmanı binbaşıyı hesaba katmazsak – biz katmıyoruz ama, mahkeme kattı – ortada beş uzman raporunun olduğu görülür. İkisi Dreyfus'un eli ürünü olduğunu söyleyen, üçü olmadığını. Aleyhte rapor verenlerden birinin çok saygın ve dünyaca ünlü Bertillon olması, hiç kuşkusuz mahkemenin kararında çok büyük rol oynadı.

Olanaklarım ölçüsünde "bordro"yu ve Dreyfus'ün el yazılarını inceledim. Bertillon gibi dikkatli birinin atlayamayacağı farklar var. Acaba ön raporunda, yazının başka birine ait olabileceğini belirttiği halde, esas raporda bu olasılıktan neden uzaklaştı ve Dreyfus'un yazısını ileride inkâr etmek üzere kasten değiştirdiği noktasına vardı? Acaba ön rapordan sonra askerler, ünlü polis müdürünün üzerinde baskı mı oluşturdular?

Gerçekler

Dreyfus'ün suçlu bulunduğu ve müebbet hapse mahkûm edildiği ilk davasından iki yıl sonra, Fransız İstihbarat Birimi Başkanı Binbaşı Georges Picquart, bordroyu yazanın Dreyfus değil, Fransız piyade subayı, Binbaşı Marie Charles Esterhazy olduğunu saptadı. Picquart, Cezayir'e tayin edilerek olayın üstü örtülmeye çalışıldıysa da başarılamadı ve

Esterhazy yargılanmak zorunda kaldı. Bir gün süren duruşma sonunda beraat etti.

İstihbarat biriminin yeni başkanı Yarbay Hubert Joseph Henry çevrilen komployu açıklayıp, boğazını kestikten sonra, Esterhazy İngiltere'ye kaçtı ve eylül 1898'de, bordronun Madam Bastian'ın getirdiği çöplerden çıkmadığını, kendisinin yazdığını itiraf etti.

7 ağustos 1899'da Dreyfus, yeniden yargılanmak üzere, Fransa'nın Rennes kentindeki bir okulun dersliğinde kurulan mahkemede, 5 askeri yargıç önüne çıkartıldı. Arada gelişen tüm olaylara rağmen, üç karşı oyla yeniden suçlu bulundu. 10 gün sonra hükümet tarafından affedildiğini zaten biliyorsunuz.

Yüz yıl sonra durum

El yazılarının incelenmesi zordur. Hele ülkemizde yaygın olduğu biçimde, el yazısı karakteristikleri bulunmayan, çiçekli böcekli imzaların incelenmesi daha da zordur. Bu nedenle, bilirkişiler arasında görüş farklılığı, bir yüzyıl önce de vardı, bugün de dünyanın her ülkesinde sürmektedir. Bununla birlikte, "eli ürünü" dediği imzaya, aylar sonra "eli ürünü değildir" diyen bilirkişi dahi bulunduğuna göre, ortada düzeltilmesi gereken sorunlar olduğu açıktır.

Günümüzde, yüz yıl önce hayal bile edilemeyen ileri teknolojiler sayesinde ekleme, çıkartma, silinti, kazıntı, transfer şeklindeki sahtecilikler güvenilir biçimde aydınlatılabiliyorsa da, geleneksel yöntemlerle el yazısı ve imzaların karşılaştırılmasının bilimsel olup olmadığı, başta Amerikan mahkemeleri olmak üzere, ciddi biçimde

tartışılıyor. Çünkü kimi hukukçulara göre, yapılan işin yıldız falı bakmaktan hiç bir farkı yok.

Bu iddiaları çürütmeye çalışan bilimsel araştırmalar alabildiğine sürüyor. İlk kanıtlanması gereken el yazılarının kişiye özgü olduğuydu. Haziran 2005'te, Buffalo Üniversitesi'nde geliştirilen bir yazılımla, 1 500 kişinin kaleme aldığı metinler tarandı. Bilgisayar, satırlar arasındaki uzaklık ya da kâğıdın kenarında bırakılan boşluk gibi 11 yapısal özellik ile harfler, sayılar ve bunların birbiri ile bağlantılarının 512 şeklini taramak üzere programlanmıştı. Bunlar, uluslararası standartlarda inceleme yapan bir bilirkişinin araştırdığı özelliklerdir. Bilgisayar, 1 500 yazının yüzde 96'sının farklı el ürünü olduğunu saptayabildi. Bu bulgu, el yazılarının – parmak izi ya da DNA kadar olmasa bile– kişiye özgü olduğunu gösterir ve yaptığımız işin falcılık olmadığını ispatlayan ilk bilimsel kanıttır. Şimdi sıra, iyi bir taklidi anlamakta kullandığımız parametreleri, bilgisayara öğretmek ve bir kere de onun bunu başarabilmesini sağlamak. Gerçi o zaman el yazısı bilirkişileri işlerinden olabilirler ama, yapılanların usta çırak usulü öğrenilemeyen bilimselliği de kanıtlanmış olur.

Ekaterinburgskaya Tragediya

Ekim Devrimi'nin üzerinden 9 ay geçmişti. 17 temmuz 1918 sabahı, Yakov Yurovskiy komutasında 12 bolşevik, Ural Dağları'nın doğusundaki Ekaterinburg'da bir evde hapis tutulan kişileri kurşuna dizdiler. 300 yıllık Romanov hanedanından geriye kimsenin kalmadığı ilan edildi.

İzleyen yıllarda, katliamdan kurtulduğunu, Çar II. Nikolay'ın kızı Anastasya ya da oğlu Aleks olduğunu iddia edenler çıktı. Romanovlar'ın mezarı bulununca, Ekaterinburg trajedisi aydınlanır sandık. Ilk küreğin vurulmasıyla birlikte, adli bilimciler arasında çıkan DNA savaşları, 15 yıldır sürüyor.

1992 yazında, Rusya Bilim Akademisi Engelhardts Moleküler Biyoloji Enstitüsü'nden Dr. Pavel Ivanov'un beyanatını okuduk. Daha önce polis olan bir film yapımcısı (Geli Ryabov) ile bir jeologun (Dr. Aleksander Avdonin) 10 yıl süren araştırmaları sonucunda, Romanovlar'ın gömülü olduğu yer bulunmuş, Boris Yeltsin'in özel izni üzerine, Ural Devlet Üniversitesi'nden arkeoloji profesörü Dr. Ludmilla Koryakova'yla birlikte, Eekaterinburg yakınlarındaki toplu mezarı açmışlardı.

1993 ortalarında Almanya'da bir kongredeydik. Nefeslerimizi tutmuş, Ivanov'u dinliyorduk. Sağlık Bakanlığı Baş Adli Tabibi Dr. Vladislav Plaksin ve Rusya'ya davet edilen Florida Üniversitesi'nden Dr. William Maples başkanlığındaki Amerikan adli bilim uzmanları (aralarında New York'un ünlü adli tabibi Dr. Michael Baden de vardı), mezardan çıkartılan 950 kadar diş ve kemik parçasının, 5 kadın ve 4 erkek iskeletine ait olduğunu saptamışlardı. Antropolojik incelemelere göre, erkeklerden biri Çar II. Nikolay'dı, diğerleri doktor, aşçı ve uşak. Kadınlar, Çariçe

Aleksandra (anneannesi, İngiltere Kraliçesi Victoria'dır), üç kızı ve dadı Demidova.

Hepimiz birbirimize bakıyorduk. Kemikler gerçekten Romanovlar'a mı aitti? Çar ve ailesinin Rusya dışına kaçırıldığı, beş çocuklu bir köylü ailesinin öldürüldüğü, mezar bulunursa tanınmasınlar diye, cesetlerin parçalanıp, üzerlerine asit döküldüğüne inanan o kadar çok insan vardı ki.

Ayrıca, Çarın oğlu ile dördüncü kızı neredeydi? Yoksa 1920'de Berlin'in bir su kanalına kendini bırakıveren Anna Anderson, 1978'deki ölümüne dek ısrarla iddia ettiği gibi Çarın dünyalar güzeli kızı, Anastasya mıydı? Daha da önemlisi, 1977'de Kanada'da ölen Heino Tammet, gerçekten Romanov tacının tek varisi Aleks olabilir miydi?

Dr. Ivanov, ağır bir Rus aksanıyla sürdürdüğü olağanüstü ilgi çeken ve bütün soru işaretlerine rağmen ayakta alkışlanan bildirisini noktalarken, İngiliz Adli Bilim Hizmetleri'yle anlaştıklarını, kemiklerin DNA analizlerinin Dr. Peter Gill'in laboratuvarında gerçekleştirileceğini ilan etti.

Kemikler İngiliz polis laboratuvarında

Bir BBC ileri geleni, Dr. Pavel İvanov'u Heathrow Havaalanı'nda karşıladı. Hanedan kemiklerini Volvo'sunun bagajında taşımayı uygun görmediğinden, şatafatlı bir cenaze arabası kiralamıştı. Gill ve Ivanov'un, 1994'te ünlü Nature Genetics dergisinde yayımladıkları çekirdek ve mitokondriyal (mt) DNA bulgularına göre, mezardaki 5 kişi birbirinin akrabasıydı ve üçü kız kardeşti. Bilindiği gibi, mt DNA, sadece anneden ve değişikliğe uğramaksızın aktarılan bir moleküldür. Bu nedenle, ana tarafından akraba, kadın olsun, erkek olsun her bireyde aynen bulunur.

İngiltere Kraliçesi Elisabeth’in kocası, Edinburgh Dükü Prens Philip’in büyük anneannesi, İngiltere Kraliçesi Victoria olduğundan, Çariçe2yle ana tarafından akrabaydı. mtDNA’sı, mezardaki erişkin kadını tutuyordu. Ivanov ve Gill, buna dayanarak, Çariçe’nin mezarda olduğunu, üç kızın da onun çocukları olduğunu bildirdiler. Rus hükümeti memnundu. Sürgündeki Ruslar ise, bu sonuca inanmak istemedi. Bilim dünyası da ikiye bölündü. Çar, gerçekten mezarda mıydı? Ana tarafından akrabaları bulunup mtDNA’ları karşılaştırılsa, daha iyi olmaz mıydı? Ayrıca Prens Philip, Çariçe’nin ana tarafından çok uzak bir akrabasıydı. Uğraşılsa, daha yakını bulunabilirdi. Anladık, bunlar bir aileydi, ama Romanovlar mıydı?

mtDNA-16169’daki gariplik

Çarın ana tarafından en yakın akrabası, 1899’da 28 yaşında tüberkülozdan ölen kardeşi Dük Georgiy Romanov’du. Dr. Pavel Ivanov, Sen Petersburg’daki lahtin üzerindeki ağır İtalyan mermeri kaldırtabilmek için, Rus hükümetine iki yıl dil dökmek zorunda kaldı. Bu arada Çar’ın yeğeni Tikon Kulikovskiy’den kan almaya çalıştı. Devrim sonrası amcasının iltica talebini reddeden İngilizlere kızgındı, kan vermedi. Bir Japon müzesinde bulunan ve Çar’a ait olduğu iddia edilen kanlı mendil parçasından (tahta geçmeden önce yaptığı bir Japonya seyahatinde, kılıçlı birinin saldırısına uğramış ve yaralanmıştı) DNA saflaştırmaya çalıştı. Olmadı. Çar’ın iki uzak akrabasından aldığı kan örneklerini İngiltere’ye gönderdi. mtDNA’ları, birbirini tutuyordu. Ancak her ikisinin mtDNA zincirinin 16169. pozisyonunda “timin” nükleotidi olduğu halde, Çar’a ait olduğu sanılan kemiklerin bu pozisyonunda, % 28 oranında “timin”, % 72 oranında “sitozin” nükleotidi bulundu. (Aynı pozisyonda farklı nükleotitlere rastlanmasına, “heteroplazmi” denir.) Yapılan istatistik hesaba göre, Çar, % 98,5 olasılıkla mezardaydı. Rus Ortodoks Kilisesi’ni

bu veriyle ikna etmek mümkün olmadı. Tabii, ne sürgündeki Rusları, ne de bilim dünyasını.

Kemikler Amerikan Ordu Laboratuvarı'nda

Dr. Pavel Ivanov 1994'te, hükümet yetkilileri ve din adamlarının meraklı bakışları altında Çar'ın kardeşi Georgiy Romanov'un mezarını açabildi. Sol femur ve sol tibya kemiğini aldı. Çar'a ait olduğuna inandığı sol femur ve sol tibyayla birlikte bu kez Amerikan ordusunun Rockville'deki DNA laboratuvarına götürdü. (Kore ve Vietnam'da bulunan kalıntıların, ayrıca Kızılderili toplu mezarlarından çıkan kemiklerin mtDNA analizlerini yapmak üzere Binbaşı Dr. Victor Weedn'in kurduğu laboratuvarı, 1996'da ziyaret etmiştim. Bir uzay üssünden farksızdı.)

Georgiy, tıpkı ağabeyi gibi 16169'da heteroplazmikti. Tüm veriler birleştirilerek yapılan hesaplara göre, mezardan çıkan kemiklerin Çar'dan başkasına ait olma ihtimali, 121 milyonda birden daha azdı. Heteroplazmi, adli amaçlı olarak, ilk kez kullanılıyordu. Kalıntılar, Moskova Büyükelçimiz Nabi Şensoy'un da aralarında bulunduğu, 27 ülke diplomatının katıldığı görkemli bir törenle, 17 temmuz 1998'de, Sen Petersburg'daki Aziz Peter ve Paul Kilisesi'ne gömüldü.

Anna Anderson, Çar'ın kızı mı?

1920 yılında, Berlin'in Landwehr kanalına atlayarak intihara kalkışan Anna Andersen, 2 yıl Dalldorf akıl hastanesinde kaldıktan sonra, Çar II.

Nikolay’ın küçük kızı Anastasya olduğunu iddia etmeye başladı. Çariçe’nin erkek kardeşinin tuttuğu özel dedektif, bu kadının Anastasya değil, Polonyalı bir fabrika işçisi Franziska Schanzkowska olduğuna ilişkin ipuçları buldu. Buna rağmen milyonlarca insan, Çar’ın kızı olduğuna inandı. Anna,1938’te bir Alman mahkemesine başvurarak, hanedan mirasını geri almak istedi. 32 yıl süren davada, ne Çar’ın kızı olduğu, ne de olmadığı kanıtlanabildi. Anna,1984’te Amerika’da öldü. Vasiyeti üzerine yakıldı.

Ekaterinburg’daki kemiklerde, Çar’ın kızlarından biri yoktu. Dr. Gill, Anna Anderson’un Anastasya olup olmadığı araştırmak istedi. 1979 yılında Charlottesville, Virginia’da geçirdiği bir bağırsak ameliyatı sırasında 25 santim kadar uzunlukta bağırsağı kesilmiş ve formaldehit içerisine konmuştu. Dr. Gill, Anna Anderson’un mt DNA’sını belirlemek üzere, hastanenin patoloji bölümündeki bağırsağı kullandı. Çar ailesiyle bir akrabalığı yoktu. mtDNA’sını, 1920’de ortadan kaybolan Franziska Schanzkowska’nın kız kardeşinin oğlu Karl Maucher’inkiyle karşılaştırdı. Tam bir uyum saptadı. Berlin kanalına atlayan kadının, Çar’ın kızı değil, Polonyalı bir işçi kız olduğu kesinlik kazandı.

70 yıldır süren, filmlere ve romanlara konu olmuş Anastasya efsanesi de böylece son buldu. (1956 yapımı, Anatole Litvak’ın yönettiği Anastasia filminde, İngrid Bergman ile Yul Brynner oynamış, müziğini, 200’den fazla Hollywood film müziğine imza atmış Alfred Newman bestelemişti. Ailece sinemada seyrettikten 40 yıl sonra bile annemin, evin içinde bir yandan dolaşıp, bir yandan “Anastasia, Anastasia” diye şarkı söylemesi hala kulaklarımdadır.)

Heino Tammet, Çar’ın oğlu mu?

26 haziran 1977’de, Kanada Vancouver’de, Aleksey Heino Tammet-Romanov adlı biri, kesin olarak tanımlanamayan bir kan hastalığından öldü. Milyonlarca Rus, bu kişinin, kemikleri mezardan çıkmayan Çar’ın oğlu olduğuna inandı, hâlâ da inanıyor. Aleksey’in kendinden 35 yaş küşük, üçüncü karısı Sandra, 1993 nisanında, kocasının iki dişini Dr. Pavlov Ivanov’a gönderdi. O da birini Dr. Gill’e teslim etti. Sara, 1995’te dişlerden DNA elde edilebildiğini öğrendi. Ancak bütün uğraşlarına rağmen, ne Ivanov’dan ne de Gill’den daha fazla bilgi elde edemedi. Günün birinde Gill, dünyanın dört bir yanından “Romanovlar’ın akrabasıyım” diyerek postalanan saç ve dişler nedeniyle, ücret almadan gerçekleştirdiği bu araştırmaları sonlandırdığını bildirdi. Bu kez Ivanov, elindeki diğer dişi, Romanov kemiklerini ilk inceleyenlerden olan Dr. William Maples’e gönderdi. Maples de, Berkley Üniversitesi’nden Dr. Mary-Claire King’in laboratuvarına. Aradan 11 yıl geçti. Sandra Romanov hâlâ bir sonuç bekliyor. Tammet-Romanov’un iki oğlu ve torunları Kanada’da yaşamlarını sürdürüyorlar. Eğer Vancouver mezarlığında yatan, gerçekten Çar’ın oğlu Çareviç Aleksey Nikolayeviç ise, Romanovlar’ın soyu sürüyor demektir.

DNA savaşları başlıyor

mtDNA analizlerinin kesin bir kimlikleme yöntemi olmadığı, sadece kişilerin ana tarafından akraba olduklarını gösterdiğini ileri süren bazı araştırıcılar, Ekaterinburg kemiklerini tekrar tekrar incelediler. Örneğin 2001 yılında Moskova Devlet Tıbbi Ağız Bilimleri (Medical Stomatological) Üniversitesi’nden anatomi profesörü Lev Kolesnikov ve ekibi, Romanov ailesinin çok sayıdaki fotoğrafını referans olarak kullandı ve bunlarla aynı açı ve uzaklıktan çekilen kafatası fotoğraflarını, bilgisayar ekranında üst üste getirmeye çalıştı. Dişlerdeki dolguların metal

alaşım oranlarına kadar inceleyen Kolesnikov'a göre, mezardakiler arasında Anastasya var, buna karşılık Çar'ın bir diğer kızı, Mariya yok.

2004 yılında, Stanford Üniversitesi'nden Alec Knight'ın, Rusya Bilim Akademisi'nden genetik uzmanı Lev A. Zhivotovskiy'le birlikte yayımladığı çalışma ortalığı daha da karıştırdı. Çariçe Aleksandra'nın kız kardeşi Düşes Elizabet Feodorovna'nın, 1982'de Kudüs'te açılan mezarından alınan ve bir tahta kutu içinde New York'ta, Ortodoks Filistin Topluluğu'nun lideri, Papaz Anthony Grabbe'nin evinde muhafaza edilen parmağın (yanlış okumadınız, parmağın) mtDNA'sını incelediler. (Düşes, 1918'de Rusya'da ölmüş, ertesi yıl tabutu Mançurya üzerinden Kudüs'e kaçırılmış!). Sonuçlar, İngiliz Peter Gill'in 10 yıl önceki bulgularıyla örtüşmedi. Bu durumda, mezardaki kadın, Çariçe değildi. Hemen ardından Hollanda Leiden Üniversitesi'nden Peter de Knijff, Ekaterinburg'taki cesetlerin aslında Romanovlar'a ait olmadığını, bilim insanlarının siyasete alet edildiğini öne sürdü.

İtham edilenler elbette sessiz kalmadı. DNA analizlerini gerçekleştiren Rus, İngiliz ve Amerikalılar basın toplantıları yaparak kendilerini savundular. Onlara destek olmak üzere Oslo Üniversitesi'nden Erika Hagelberg, parmak deneylerinde yapılan hataları yayımladı. Ardından, Almanya'nın ünlü Max Planck Enstitüsü'nden Dr. Michael Hofreiter, Knight'ı, mtDNA'sını çalıştığı parmağın, Çariçe'nin kız kardeşine ait olduğunu kanıtlamaya davet etti.

Şimdilik durum bu aşamada. 950 diş ve kemik parçası tükeninceye kadar da süreceğe benzer. Naçizane fikrimi sorarsanız, çok ender görülen mtDNA 16169 heteroplazmisi nedeniyle, Çar, mezarda. Ancak, Japonya'daki kanlı mendilin peşine düşmekte fayda var. Günümüz teknolojisiyle, DNA elde etmek mümkün olabilir. Tabii o da, turist çekmek için dahiyane bir buluş değilse!

Çar, Çariçe, Dük, Düşes kargaşası, kimi zaman Fransa’da, kimi zaman İspanya’da oturan Mariya Vladimirovna Romanova’yı, hiç mi hiç ilgilendirmedi. O, Rus hükümetiyle davalık oldu.

25 mayıs 2006’da, Moskova Tverskoy Mahkemesi’ne sunduğu belgelerle, Çar ve ailesinin, Bolşevik hükümetinin emri üzerine infaz edildiklerini kanıtlamaya çalıştıysa da, delil yetersizliğinden başvurusu reddedildi. Sürgündeki imparatorluk ailesinin tüm fertlerini temsil eden avukat German Lukyanov’un karara itirazı bir sonuç vermedi. Böylelikle Mariya Vladimirovna Romanova’nın, Romanovlar’a ait taşınır, taşınmaz ne varsa, hepsini geri alma ve akrabalar arasında paylaştırma hayali de suya düştü.

LABİRENT

ADLİ BİLİMLERİN GİZEMLİ DÜNYASI

Sevil Atasoy

Wolfgang Amadeus Mozart öldü mü, öldürüldü mü?

Öldükten sonra parlanta bir yüzük olup eşinizin parmağında takılı kalmaya ne dersiniz?

Napolyon'un komutasındaki 690 000 Fransız askerinin donarak öldüğü sanılıyordu. Peki DNA sayesinde ortaya çıkan asıl sebep neydi?

Kurbanını bir internet sitesine "30'larında, kızartılabilecek zayıf erkek" ilanı vererek bulan katilden haberiniz var mı?

Marilyn Monroe'nun katili CIA, FBI, mafya ya da başka bir örgüt mü?

Olay yeri incelemenin, adli tıbbın her geçen gün gelişmesinin nedeni suçlular mı? Katiller işi bilince bilim de gelişir mi?

Tüm bu soruların ve daha nicelerinin yanıtları *Labirent*'te.

Prof. Dr. Sevil Atasoy 1949'da İstanbul'da doğdu. Alman Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Kimya Fakültesi'nden mezun oldu, biyokimya alanında uzmanlık ve tıp bilimleri doktorası yaptı. Türkiye'de olay yeri inceleme, kriminal laboratuvarların gelişmesi ve DNA delillerine katkısı nedeniyle yılın bilim insanı ödülüne layık görüldü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde öğretim üyeliğinin yanı sıra, 1980-1993 yılları arasında Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu Kimyasal Tahliller İhtisas Dairesi başkanlığını, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nün 1988-2005 yılları arasında müdürlüğünü yürüttü. Atasoy halen, Birleşmiş Milletler Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu başkan yardımcısı ve Uyuşturucu Üretiminde Tahminler Daimi Komisyonu üyesi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü öğretim üyesi, Uluslararası Adli Bilim Hizmetleri'nin (IFSS) sahibi ve *Hürriyet* gazetesi yazarıdır.

Arka kapaktaki fotoğrafı Sebati Karakurt